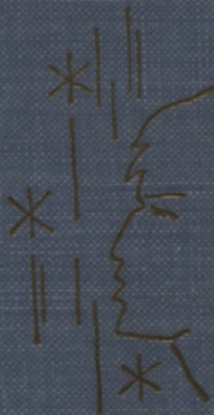
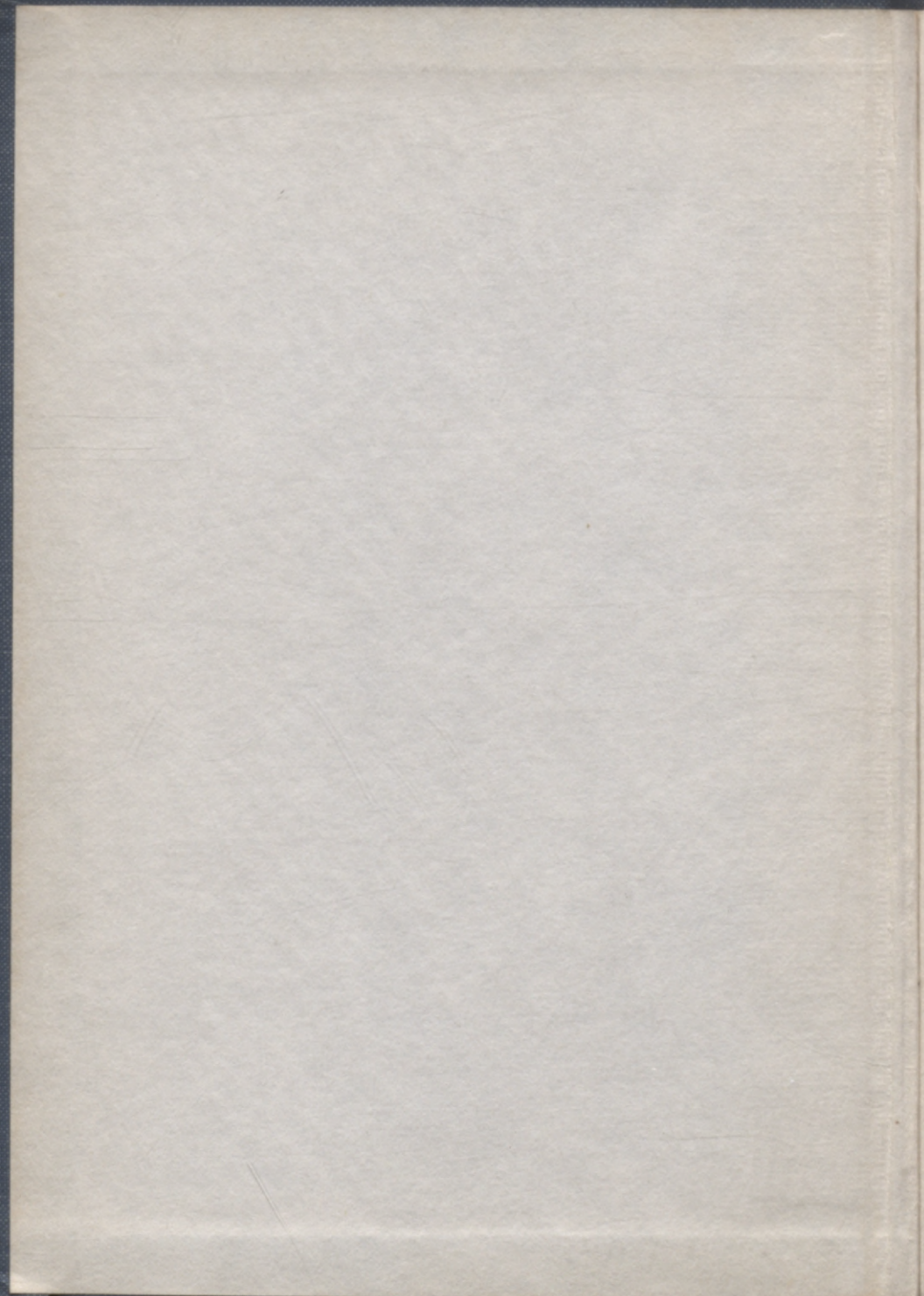
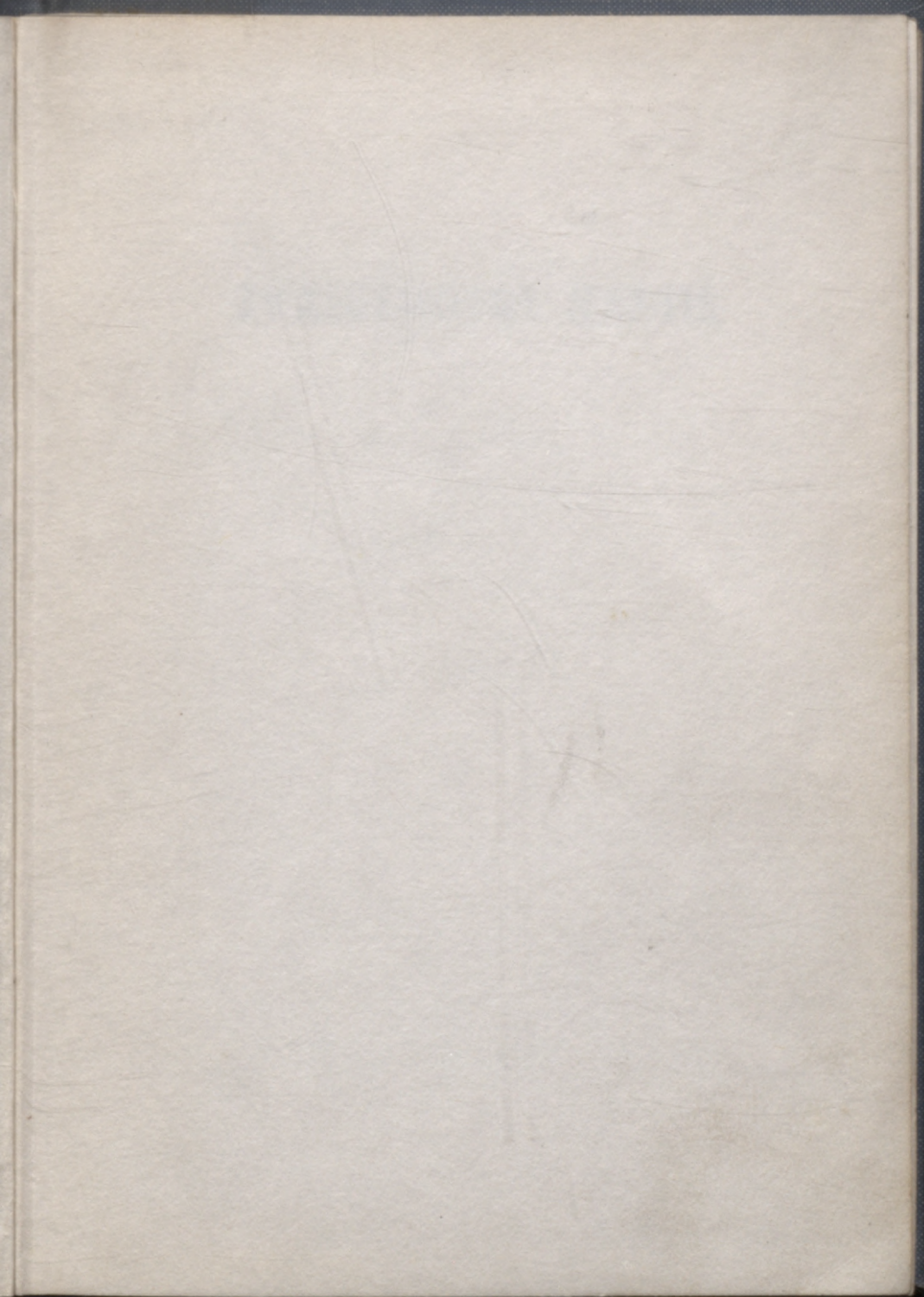

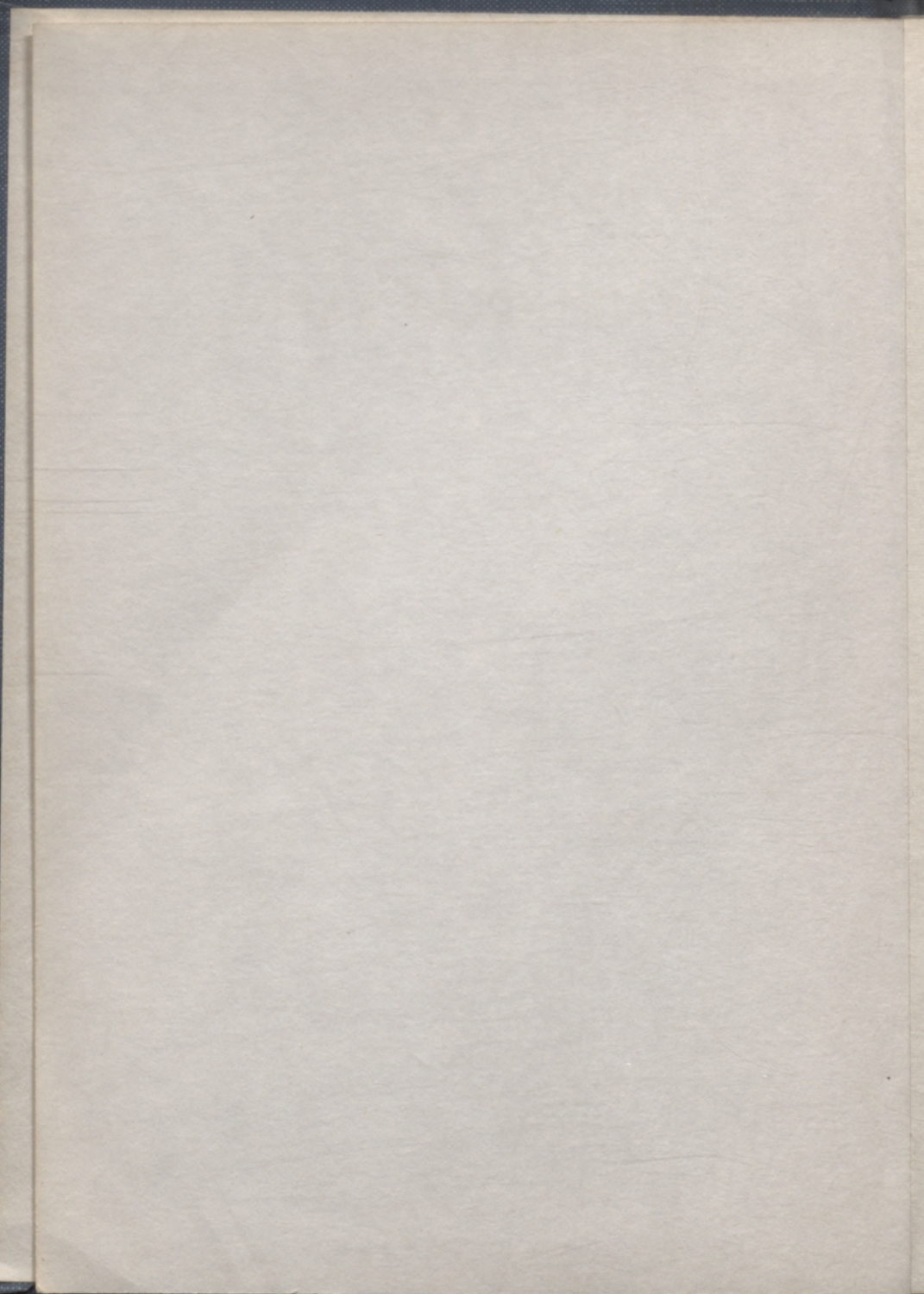
90-3

846

ZVAIGŽNOTĀS NAKTIS

EVANGELICAL NOTES

L 90-3
846

du bl.
2
810 P

HARALDS ELDGASTS

ZVAIGŽNOTĀS NAKTĪS

ROMĀNS

1962

TILTA APGĀDS

LATVIJAS NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

~~92 1. 246~~

0304016657

STĀTĪBĪGĪA VS
SĪTĪAM

1.

Miegs nenāca, tā nenāca... Valstījās no vieniem sāniem uz otriem, vilka apsegu virsū, pār galvu, grūda to atpakaļ kājgalā — iemigt nevarēja. Bija karsti, kreklis lipa pie nosvīdušās muguras, blusas nedeva miera.

No sānistabas, no graudnieku gala, bija caur sienu sadzirdama pulksteņa tikšķēšana. Kaktā, aiz skapja, krimta un grabinājās pele. Nakts klusumā tas sacēla krietni stipru troksni; bija tā savādi tajā klausoties, uzmācās kā bailes.

Rīt agri jāceļas... Tā pēdējā nakts tēva mājās. Viņš pārbrauks tikai pēc vesela pusgada. Rīt tas būs jau tālu prom, — jaunā, neredzētā vietā, citos ļaudīs.

Pēdējās dienās tas vairs nekur nevarēja tverties aiz nepacietības. Gribējās pēc iespējas drīzāk tikt projām, redzēt ar paša acīm visu to, ko bija dzirdējis par pilsetu. Kādas tur milzu mājas, kādas platas ielas, pa kurām čum un mudž no ļaudīm, kā tirgū! Tur esot dārzi, kuŗos spēlē mūzika, katrs var staigāt — brīva ieeja; tas viss taču bija pavisam cits, kā tas, kas te, mājās.

Vai nebūšot žēl aizbraukt no mātes, no tēva? — tas pasmējās — kas tad te bija, kā būtu žēl atstāt? ... Tīrie nieki, — tikai ātrāk projām! Biju jau apnicis gaidīt.

Tas dabūs tādu pašu baltu mēteli ar sudraba spodrām pogām, kādā pagasta vecākā dēls grozījās baznīcas priekšā, kad iezvanīja dievkalpošanu, un citi visi plūda baznīcā... Tas gāja arvien kā viens no pašiem

pēdējiem. Un tad — stāvēja augšā margās un skatījās, uz rokām atspiedies, uz leju... Un viņā noraudziesies ar tādu pat izbrīnīšanos un sačukstēsies par viņa leprno apģērbu... Ziemsvētkos, kad tas pārbrauks, tad visādā ziņā ies baznīcā, un sēdēs ērģeļu margās.

Kad tikai neizkristu tajā eksāmenā cauri... To vajadzīgo jau viņš zināja diezgan labi, — tikai no tās rēķināšanas tā mazliet bailēs... Kā neuzdoņ par daudz grūta uzdevuma.

Tēvs, tam dzirdot, bija krogū visiem stāstījis, ka kandidāts izmācījis viņa dēlu tik gudru, ka visi eksāmeni tam tīrais nieks. Un ja nu viņš izkristu... kāds nāvīgs kauns tas būtu, — tas nedrīkstētu nekur vairs rādīties! To visi dabūtu zināt un tad uz viņu rādītu pirkstiem.

Nē, eksāmenu vajadzēja izturēt. Šis pats pagasta vecākā dēls jau draudzes skolā bijis tīrais sliņķis. Viņam turpretim bija vienmēr vislabākā liecība... Pie tam viņš nemaz daudz nemācījās.

Pie kandidāta tas vēlreiz bija visu atjaunojis, — tikai jāsaturs, gan ies... Līdz eksāmeniem vēl vesela nedēja — var šo to pārskatīt. — Tos pēdējos aritmētiskos uzdevumus viņš vēlreiz visus pārreķinās.

Aiz loga, jasmīna krūmos, kaut kas nočaukstēja. Tas, laikam, kaķis līda no bēniņiem — un lēca no kāpnēm zemē. Kaut kur ierējās suns, bet tūlīņ atkal aplkusa... Tad, gaŗi atbalsodamies, atskanēja no priedēm, aiz kūts, kā vaidi, kā smiešanās. Tur kļiedza ūpis, — tos viņš dienā tur bija redzējis. Naktī, viņus dzirdot, tam bija arvien tā savādi, baigi, sevišķi tad, kad visi pārējie gulēja.

Būtu tak reiz varējis iemigt. Sešos vajadzēja iz-

braukt, un pulkstenis jau labi sen, kā bija nositis pusnaktī...

Viņš piecēlās gultā sēdus, aptvēra rokām ceļgalus un skatījās caur ēfeja stīgām iežogoto logu.

Bija stipri tumšs. Tikko varēja izšķirt kunga kūts balto sienu.

Uz grīdas bija kurvis, pilns ar drēbēm un grāmatām, — uz tā neliels aizsainis ar sviestu un šķiņķi.

Būšot kādu nedēļu ko ēst, — māte teica. Izceļot vēl kūkas uz ceļa līdz.

Kur gan tēvs vēl tik ilgi kavējas? Kult jau bija nobeiguši ap vienpadsmitiem. Graudnieki bija nojūguši zirgus un aizgājuši pie miera.

Vai tik atkal nebūs iegriezies krogū? Pirmīt, nedams no kalēja kurvja atslēgu, tas bija redzējis segliņnieku sēdam krogus lapenē, ar vienu otru nepazīstamu platmalē... Kad tikai tēvs nav tur? Kur gan viņš citur vēl tik ilgi paliktu?

Sāņistabā kaut kas nočaukstēja uz grīdas. Iečīkstējās durvis un tajās parādījās balts tēls...

— Ei, kas tur?!

Viņš nobijās. Karsts vien pārskrēja pār kauliem.

— Dēlīņ, vai tu vēl neesi apgulis? Es nācu apskatīt, vai neesi nospārdījies kails, istabā jau tik daudz odu...

— Māte...

Viņa nāca tuvāk, nosēdās kājgalī un glāstīja tā nosvīdušo pieri.

— Kaut Dieviņš palīdzētu tev ietikt tajā skolā... Kaut Viņš tevi vadītu, kad mana roka vairs nevarēs par tevi gādāt...

Viņa šņukstēja, viņa bija raudājusi. Krekls uz krūtīm bija slapjš no asarām...

Arī viņam aizspiedās balss, tikko varēja parunāt, aizmūstēt asaras.

Sakoda zobus, savaldījās...

— Nevarēju apgulties... Bet kamdēļ tu, māmiņ, neguli? Tev tā kreklā būs auksti...

— Tu, dēliņ, nezini, ko mātes sirds cieš, kad jāšķiras no bērniem... Tur būs sveši ļaudis. Tu piemirsīsi tās mācības, kurās es tevi esmu audzinājusi. Tu noiesi uz neceļiem, ja nelūgsi mīlo Dieviņu... Tavas mātes sirds būs par tevi vienmēr nomodā...

Viņas roka bija karsta un slapja. Neizsakāms žēlums viņu pārņēma. Gribējās mesties mātei ap kaklu, raudāt un teikt, ka ir žēl aizbraukt, šķirties no mājām. Bet vai tad viņam jau pietrūka dūšas?!... Vēlāk pašam būtu par to jākaunas.

Uzvilka apsegu uz krūtīm, iespieda galvu atdzisušajā spilvenā. Gribot gulēt, tagad nākšot miegs...

Un klusi, kā ienākusi, māte piecēlās un uz pirkstgaliem, lai nepamodinātu mazākos, izgāja pa durvīm, pievērddama tās bez trokšņa.

Ilgi viņš vēl dzirdēja no sānistabas tādu savādu čukstēšanu. — Vai māte raudāja, vai skaitīja lūgšanu?...

Jā, kamdēļ gan viņš nemīlēja savu māti tā kā citi bērni, par kuriem viņš bija lasījis grāmatās un kā to skolā bija mācījuši. Tikai vienu vienīgu reizi tas bija glaudījis viņas vaigus, tos skūpstījis un raudājis pie viņas krūtīm.

Tas bija toreiz, kad viņš pirms trijiem gadiem bija gulējis slims, kad ārsts domāja, ka viņam būs jāmirst un mātei visu nakti vajadzēja sēdēt pie viņa gultas.

Toreiz tas bija lūdzies piedošanas par visu, ko pret viņu noziedzies. Par to, ka bija viņu kaitinājis, tai neklausījis...

Viņš jau gribēja tikt debesīs un māte bija tik laba, tā aizvien raudāja pie viņa gultas, kad domāja, ka viņš guļ...

Viņš visu redzēja. Gulēja aizvērtām acīm pusnomodā, kad briesmīgās sāpes uz kādu laiciņu apklusā.

Tēvs — tas nosēdēja tikai kādu stundu un tad turpat krēslā iemiga. Bez tam, viņš tīri pa niekiem tik bieži sauca māti ļaunos vārdos. Toreiz viņš skaidri sajuta, ka tēvs dara mātei netaisnību, sāka raudāt, un tad tēvs rūkdams izgāja ārā.

Kamdēļ gan tas tā bija?... Kamdēļ tēvs tik daudz dzēra un kad naktīs pārnāca mājās, tad lamājās un kļiedza, ka visā mājā varēja dzirdēt. Bija kauns no graudniekiem.

Māte raudāja, lasīja bībeli, gāja katru svētdienu baznīcā. Tēvs viņu par to arvien izsmēja.

Graudnieki bija teikuši, ka tēvs palīdzot krodziniekam renti maksāt. — Pati un bērni dzīvojot pusbadā, sliktāk, kā graudnieku sievām...

Reiz viņš dzirdēja, ka māte raudādama stāstīja dārzniecei, ka pats neesot agrāk nekā taupījis, kad bērni bijuši mazi, visu nodzēris. Tagad, kur dēlam jāiet tālāk skolā, neesot nekur ko ņemt, — jāiet pie citiem die-delēt.

Tas tiešām nebija labi no tēva, ka tas nodzēra visu naudu. Varbūt, ka vēl tamdēļ nevarēs beigt ģimnaziju, būs jāpaliek pusceļā — jāmacās par rakstvedi, vai par skolotāju.

Kas tad šiem par dzīvi! — Cita lieta — mācītājam.

Brauc ar diviem zirgiem, visi noņem cepures, to sveicina. Tas jau tikpat kā lielskungs. Vāveru mācītājs, tas jau brauc pie barona uz pusdienām.

Nē, tēvam bija jāietaupa tikdaudz, ka var samaksāt par skolu un grāmatām.

It kā dusmas viņā pamodās pret tēvu. Arī tagad tas dzīvoja pa krogu, — bez kāda rubļa jau atkal neiztik.

Māte bija labāka, tā to mīlēja vairāk. Ka tikai viņa tik bieži nebartos — dažreiz tīri pa niekiem.

Aiziet vakarā līdz graudnieku klētīm, paklausīties kā tie dzied un kā Vilnis spēlē vijoli — te tā tūlīn pakal, ķīvējas, ka nenāk uz māju, gulēt. Un tad šī lasīšana no pusbiķeles. Pat pātari bija vēl ziemā jānoskaita katru rītu, citādi nedeva ēst... Nekad nevar pa prātam izdarīt, bažas par nepaklausību, nelaiž ne stundas miera. Kaut kur aiziet, tik paklausies, — jau atkal sauc.

Bet vakaros viņa tik bieži raudāja un viņai bija tāda bēdīga, bāla seja... Mātei bija daudz jācieš. — Viņa jau to mīlēja un katru reizi aizstāvēja, kad tēvs, iedzēries, solījās to nodot pie skrodeņa, par zelli.

Tam grūdišot ar baltu dzelzi pie kailas miesas un bakstišot ar adatu, ja nepratišot labi šūt... To viņš stāstīja visiem dzirdot, — dažreiz vai asaras saskrēja acīs par šādu zobošanos.

Māte, tā pastāstīja citiem, ka tas, kad bijis mazs, stāvējis uz mucas un spēlējis mācītāju, kamēr citiem bērniem vajadzējis būt par draudzi — klausītājiem. Un tā tik mīļi pasmaidīja, kad citi teica, ka dēlam gaiša galva, — vajagot to izskolot par mācītāju...

— Kur nu mums tās ienākšanas, — tā smagi nopūtās. Māte bija gājusi arī pie lielkunga lūgt pabalsta.

Tam sirds bija sāpīgi sažņaugusies, kad viņa stāstīja,

cik grūti lielskungs bijis piedabūjams apsolīt šo palīdzību, cik ilgi viņai bija vajadzējis to lūgties... Nesis ar sietiņu auzas saviem jājamiem zirgiem. No sākuma nemaz nav gribējis klausīties... Mātei bijis tam jāstāigā līdzī, no viena steliņa pie otra.

Tā bija lūgusi, bija raudājusi, bijusi gatava krist tā priekšā ceļos, un beidzot tas bija apsolījis palīdzēt.

Būtu tēvs agrāk krājis, tad nemaz nevajadzētu iet lūgties... Māte bija sūtījusi viņu, — tas nebija gājis, lai ejot pati... Tas nebija viegls, šis gājiens pie lielkunga. Un to visu māte darīja viņa dēļ.

Kad viņš izies skolu un pelnīs daudz naudas, tad viņš dos viņai visu, ko tik vien tā vēlēties. Viņš pieņems mātei kalponi — viņai jau tik bieži sāpēja galva, tomēr bija jāiet uz kūti, jāēdina govīs un jāstrādā virtuvē.

Arī tēvam tad vairs nebūs jākalpo lielkungam, jāpanes, ka muižas kungs uz viņa klieudz visu graudnieku klātienē.

Tam vecītim viņš jau toreiz bija sacījis, lai nestāv ar kailu galvu, kad runā ar lielkungu. — Kas tad par to, ka laikā rentes nesamaksā? Vai tad muižai tās naudas tā vajag!...

Atbrauc mazs, sirms vecītis, pats izdēdējis, — ar vāju zirdziņu, baltiem galda vāģiem. Kur tas lai ņem naudu, ka ūdens visus linus izskalojis. Līja jau vai katru dienu, — un viņa zemīte jau tuvu pie upes, tūlīn aiz pļavām. — — —

Mazs — mazs sirms vecītis — — lielais suns pieiet, to apošņā... Tas baidās, ka nekož, stāv drebēdams, cepuri rokās. Vējš purina baltos plānos matus...

Viņš brauc pa lielceļu, spīd saule, zib atspēratu

spodrie riteņu spieķi... Viņš ir mācītājs, — tam jātiek pirmajam pie baznīcas... Citi braucēji pagriež ceļu, laiž to gažām... Tie viņu sveicina, — viņš uz tiem runās no kanceles...

Bet kas tad tā, vecā, izdēdējusi sieviņa, kas tur stāv pie baznīcas sētas, kaktā, pie vārtiem. Kādēļ viņa raud?

Tā — māte! — tik sirma, tik salikusi!... Tai jau tagad kalpone, nav vairs jāiet salīkušai ar nesieniem pār pleciem...

Kā tad viņa te, tik nosirmojusi, noplīsusi?...

Ļaudis sakustas, sāk izklist. Nozūd baznīca, nozūd ceļš un zirgi, — apkārt melns, bezgalīgs lauks... Tik kluss — tukšs — — —

— Nu, — junga! Celies augšā!... Kučieris jau palika jūdzošs...

— Ko? — jābrauc!...

— Lien tik no gultas ārā, nemaz netūlājies, — velc bikses kājās...

Izlēca no gultas, plaši atplestām acīm skatījās apkārt pelēkā krēslā...

Bet kur tad baznīca — kur tad viss tas raibais ļaužu pūlis?

Viņš bija tikai sapņojis!

Tur bija tēvs iegāzies pusgujus gultas kājgalī. Viņš nemaz nebija izgērbies, smirdēja pēc alus un šņabja. Tā kā smējās, mute bija sašķiepta — pusvirus...

Savāds riebums viņu pārņēma. Piedzēries tēvs tiešām izskatījās neglīts, atbaidošs. Daudz nejaukāks nekā tas bālais, lielām acīm vīrietis, kuŗu māte viņam bija rādījusi uz kādas fotografijas un teikusi, ka tas esot bijis skaists un dievbijīgs... Tas viņu nekad nebūtu

lamājis. Tas būtu to mīlējis, uz rokām nesis, nebūtu tikai viņš nomiris...

Toreiz tas viņam bija izlicies nesmukāks par tēvu — tāds izkaltis, izdēdējis, ar sprogainiem matiem, kā pānu žīds Indriķis...

Tas nedzertu, — arī viņu nelamātu. Viņam nebūtu jāvelk dubļaini zābaki no kājām, kā tēvam, kad tas naktī nobridies pārnāca no krogus... Arī naudu tas būtu iekrājis — būtu labāk...

Viņš sāka apgērbties. — Bija laiks, — ārā jau svīda pelēka gaisma.

Tēvs negulēja — tas bija sevišķi laipns, smīnēja.

— Nu, puika, es tev saku, gan tu nāksi vēl vienreiz zem cepures. Tie studentes, tie jau velna zeļļi, — dzer un uzdzīvo kā traki... Tie tik prot!... Māte saka — nedzer. Es tev saku — dzer tik, junga! Iemet, — bet ar mācīšanos tiem kungu dēliem pakaļ nepaliec!...

Negribējās nekā atbildēt. Kas tad šis par studentu, nezin' vai vēl skolā tiks iekšā...

Izgāja virtuvē, nomazgāties.

Mātes istabā vairs nebija — bija, laikam, aizgājusi uz kūti, govīs slaukt. Uz soliņa bija mazgājamā bļoda ar ziepēm. Aiziedama bija uzlikusi, turpat uz naglas arī divielis karājās.

Labī, ka nu reiz tiks projām; te mājās jau viss bija apnicis, sāka riebties... Gribējās bēgt kur projām, kad tēvs piedzēries trokšņoja, māte raudāja un mazā Elza, uztrūkusies no miega, tik ilgi kļiedza... Bija vēl jāiet tā iešūpot.

Tur būs pavisam citādi: neviens nezinās, ka viņa tēvs tāds dzērājs, nedzirdēs, kā viņš to lamā visādiem vārdiem, kuņus vēlāk graudnieku puikas atkārtu, ar tiem

viņu kaitina... Tas darīs, ko pats gribēs. Būs tikai jā-
iemācās, ko skolā uzdod un citādi viņš būs pilnīgi brīvs.
Grāmatas arī varēs lasīt, cik tik patīk: nebūs arī vairs
jāiet dārzā ravēt, govīm zāles plūkt... No tā nolika
mugura, sūrstēja rokas, — un tad vēl: maz padarīts, ti-
kai pāris burkānu vagas izravētas!...

Būtu kalpone, — tā to visu padarītu, arī mātei nebū-
tu tik daudz jāmokās.

Noklaudzēja pagalmā koka kurpes, — māte pārnāca
no kūts ar slauceni.

— Nu, dēls, vai tu jau augšā? Ir jau laiks celties. Es
tūlīn uzkuršu uguni, uzcepšu tev olas. Tev, dēlīn, kriet-
ni jāpaēd, nedabūsi ātrāk, kamēr vakarā. Vagonā vien
tev jābrauc veselas astoņas stundas. Ietīšu papīrā kū-
kas, lielīšu mēteļa kabatā.

Viņam ēst nemaz negribējās. Bet lai jau taisa vien, —
citādi atkal būs nemierā, ka neēd... Sāks vēl domāt,
ka viņam žēl aizbraukt. — Tagad jau tas tik to vien gai-
dāja, ka tiktu drīzāk projām.

Andris un Marija arī bija piecēlušies... Tie vakar
norunāja, rītā iet to pavadīt, paskatīties, kā viņš aiz-
brauks. Marijai tas apsolīja uz Ziemeļsvētkiem skaistu
bilžu grāmatu, Andrim — pistoli ar papīra pistungām.
Ar to jau bija krietni stiprs blīkšķis, — varēs iet uz
dārzu zvirbulus baidīt, kad tie metīsies zirpos.

Tie bija gluži nomiegojušies, izpūrušiem matiem. An-
dris gērbdamies bija ieģrūdis Marijai ar elkoni. Tā sā-
ka raudāt, solījās mātei sūdzēt... Plēšas un pinkšķ vie-
nā gabalā. Tas pateiks tēvam, tad dabūs abi divi...
Tēvs tepat ir, otrā istabā!

Marija sarāvās un aplusa... izgāja šķūnītī malku
pacirst...

Tā — nu viss bija padarīts. Tagad tik vēl jāpaēd un tad jau kučieris būs klāt.

Cik labi, ka viņam šodien jābrauc uz staciju, pretī svešām freilenēm. Tas aizbrauks kalešā, ar trijiem zirgiem, — tur iekšā jau tik laba, mīksta sēža.

Varbūt, ka varēs sēdēt iekšā, būs jau vēl diezgan tumšs, — neviens neredzēs. Tas būs tik lieliski; brauks kā pats lielskungs...

Olas ar šķiņķi garšoja tīri labi. Māte uzlēja arī avenu tēju. Viņš dzēra to, kamēr kļuva tā patīkami, silti.

Viņš atžirga — viss nogurums bija pagalam... Lai tēvs guļ vien. — Māte bija atkal raudājusi; tā izskatījās tik bāla, tik nogurusi... Žēl bija viņas... Sāpot atkal galva...

— Tik naudiņu, dēliņ, pataupi! Nezin', cik lielskungs dos: viņš to pateikšot tikai tad, kad tu būšot to eksāmenu nolīcis. — Mēs jau dosim tev pēdējo kapeiciņu; mēs mājās iztiksim uz visknapāko — lai tikai tev nebūtu jācieš trūkums.

Lūgšot lielskungu, lai tas uz priekšu izmaksā pusi no tēva algas, citādi viņai atkal visu izputināšot...

Viņas balss trīcēja aiz asarām un dusmām. Viņa pameta naida pilnu skatu uz durvīm, aiz kuņģam skanēja tēva krākšana.

Cik labi, ka viņš būs tagad no visa tā prom. — Tas sajuta vai prieku, to iedomājot. Tēva jau viņš nevarēja citāda padarīt, un māte pati bija pie savas nelaiimes vainīga. Kādēļ tā bija pie viņa gājusi...

Kāds piedauzīja pie loga.

Stārastiene, nupat brauc, ir jau pie klēts!...

— Mudīgi, ātri! Velc mēteļi mugurā, — tik nepiemirsti tās kūkas. — Ņemsim abi to kurvi, katrs pie sava

gala; es viena nevaru — tās grāmatas jau tik smagas. To ēdamo aizsaini var Andris paņemt.

— Jāiet pie tēva atvadīties.

Tas, kā par brīnumu, uzmodās ļoti ātri — bija mazāk dzēris, kā citās reizēs...

— Vai jau aiziet? ... Nu, brauc tik, puika, un saturies. Ja izkritīsi cauri, būs jāvelk adata.

Lūpas viņam bija tādas mīkstas un slapjas, — no mutes nāca riebīga alus smaka... Noskūpstījis tēvu, tā kā apšķebinājās. — Nobučoja vēl roku un saņēma ar māti kurvi. Bija krietni smags, bet kučieris jau piebrauks tepat pie dārza vārtniēm. Andris ar Mariju saņēma mazāko aizsaini.

Noklaudzēja virtuves durvīs rokturis. Tajā bija dūmi, koda acīs... Durvīs aizvērās. Ārā bija patīkami vēss — uzelpoja vieglāk. Pie vārtniēm nolika kurvi. Māte to apskāva un nobučoja vairākas reizes; tās acis bija pilnas asaru, balss drebēja...

— Tu, dēliņ, nedarīsi savai mātei kaunu un sāpes. Tu neaizmirsīsi visas tās labās mācības, kurās tava māte tevi ir audzinājusi. Tu paturēsi sirdī Dievu — manas lūgšanas būs par tevi nomodā dienā un naktī.

Viņš solījās būt uzcītīgs, rakstīt un netērēt velti naudas... Nobučoja Mariju. Andris vēl atgādināja par savu pistoli, — un tad vajadzēja kāpt vāgos, kučieris bija klāt...

Lielle melņi dīžojās vien, negribēja nemaz stāvēt — iemaukti bija jau vienās putās.

„Tā tik būs braukšana, — tie jau skrēja, kā paši nelabie!...”

Muižas kungs aizbraucis vakar uz pilsētu, varot ga-

dīties ceļā pretī — vajadzēja sēsties līdzās uz bukas. Kurvi ar aizsaini ielika kalešā. Vēlreiz noskūpstīja mātes roku — tad augšā, zirgi tak nestāvēja...

Būs labāk, — varēs ceļā ko parunāt, redzēt citus braucējus, gājējus.

Bija stipra migla, — tāda drēgna, auksta... No bērziem, gatvē, krita čaukstēdamas ūdens piles. — Tie smaržoja tā savādi, kā karstā ūdenī iemērķta peřamā sloņa.

Atskatījās vēlreiz atpakaļ — dzīvojamā māja vairs tikko bija izšķīřama, tikai kūts melnais skaidu jumts rēģojās caur baltu miglu. Drīz arī tas izzuda.

Tur palika tēvs, varbūt, vēl tāpat snauzdams, gultā; noraudājusies māte un nomieģojušies Andris ar Mariju. Pelēkā istabiņa, pastāvīgās ķildas, bāršanās, — tas viss palika aiz muguras.

Priekšā — kaut kas jauns, skaists, — baltais mētelis spīdīgām pogām. Krāšņais skolas nams, kur mācās simtiem skolnieku, visi kopā, arī lielkungu dēli.

— Kaz zin', varbūt viņš reiz tiešām tiek par mācītāju? — Daudzi lieli vīri gājuši ganos, nebūtu jau viņš pirmais.

Kučieris bija nomieģojies, ceļā maz runāja. Vakar pārbraucis mājās īsi pirms pusnakts un atkal tik agri jābrauc...

Nolādētās žīdīetes — pagājušo reizi iedevušas tikai pusrubli dzeřamnaudas. Pilsētā neesot ko ēst, vazājoties uz laukiem ārā...

Ceļš līdz stacijai pagāja tīri nemanot. Stacijā kučiera pazīstamais nesējs nopirka viņam biļeti un ievadīja to vagonā. Lai braucot tik ilgi, kamēr neviens

vairs nepaliekot sēdot, — tur pilsētā, visi kāpšot ārā.

Iespiedās kaktā, pie loga, skatījās laukā, — nekā nevarēja saredzēt — visu tina vēl bieza migla.

Vagons klabēja tik stipri, ka no citu braucēju runām tas nekā nevarēja saprast. Nemaz arī neklausījās, domāja pavisam citu ko.

Ka tikai neizkristu tai eksāmenā cauri... Ka tikai skroderis Putniņš būtu stacijā pretī, citādi tas neatradīs viņa dzīvokli. — Ormanis jau to var aizvest pavisam kur citur...

Ka tikai neprasītu tik daudz tās latīņu gramatikas; tos savādi locāmos laika vārdus viņš visus tik labi nezināja. Būs vēlreiz jāpārskata — laika jau vēl atliek.

Ek — niekus, gan izturēs! Bailes jau viņam nebija; tas nekad nebija baidījies no inspektora, un tur jau tie skolotāji par inspektoru daudz bargāki nebūs...

Izklīda migla, redzēja caur logu mājas, rudzu laukus. — Dažā vietā kūla — rūca mašīnas. Cauri mežiem, tuksnešainiem smilšu laukiem ar zemām, līkām priedītēm un brūniem viršiem... Migla bija nozudusi, spīdēja atkal saule.

Atņēma biļeti. Bija teikuši, ka tad drīz būšot pilsēma. — Tādas savādas jūtas to pārņēma. Bija tā kā bailes no nezināmā, nākošā.

Kaut vēl tik drīz nebūtu jāizkāpj, kaut varētu labāk vēl braukt.

Kas zin', vai tikai būs pretim? Ko tad lai iesāk? Adrese jau gan bija kabatā... Paprasis kādam, gan jau parādīs. To kurvi jau varot no stacijas izņemt vēlāk, — to mazāko aizsaini, kas tepat, zem sola, gan jau to viņš aiznesīs.

Tur jau tā, laikam, sākas, tā lielā pilsēta. — Kas tie par milzīgiem skursteņiem, no kuriem pār visām debesīm velkas melnas svītras kā milzu slotas. — Tās jau fabrikas, uz mata kā uz bildes, krogū.

Vai gan tur visur taisa papirosus, — bet visas pēc tādām vien izskatās. — Kas par milzīgām mājām! Cik viņu daudz un ļaudis kustas un iet pa visām malām! Citi prasti, kā mājās, citi tādi smalki, ar hūtēm un elsiņiem.

Tā esot tik vēl priekšpilsēta; vēl labs gabals, kamēr būšot galā.

Tas taču bija par traku, — tāds milzums māju uz vienas vietas! Cik vienā vien no tām nevar sadzīvot cilvēku!...

Viņš it kā apreiba, kā apstulba. — Viss zibēja gar acīm, kustējās, sijājās... Tur gāja kā lapu virpulis rudens vējā.

Uzmācās bailes, iedomājoties, ka būs jāiet caur šo pūli, gažām šīm milzīgajām mājām. Cik tur viegli var samīt, vai sabraukt, kas gan spēs vienmēr uz visām pusēm noskatīties... Cik mājās viss kluss un mierīgs; pat svētdienā pie baznīcas nebija tik daudz cilvēku, un tur jau bija grūti tikt cauri braucējiem un kājniekiem. —

Tagad viņš sajuta, ka ir mājas zēl... Tur viss bija tik pazīstams, tik aprasts. Un te — kur acis met, visur sveši ļaudis, pavisam citādi, kā tie, kas palika atpakaļ.

Ka tikai jau šodien tam nenotiek kaut kas slikts. Te jau esot tik daudz zagļu un visādu žuļķu, ka pat dienā jāpiesargās.

Aptaustīja naudas maciņu svārku iekšējā kabatā; tas bija vēl savā vietā, — to viņš piesargās.

Kaut būtu jel viens cilvēks, ar ko varētu parunāt...
Visi tikai sveši vien! — Viņš viens pats — gluži viens.
— Nevienam no visiem šiem ļaudīm nav gar to nekādas
daļas...

...Beidzot! — Un ar zelta medaju! Rīt tas būs jau iespiests, trekniem, melniem burtiem.

— Viņš vienīgais no visas ģimnazijas.

Patīkami tas tomēr bija. Arī tur, mājās, visi viņi lasīs un brīnīsies... Negribēja ticēt, ka viņš pārcelsies uz citu pilsētu pats, aiz brīvas gribas, tenkoja, ka to izsvieduši, — sācis slinki mācīties... Zelta medaļa, nu, acis vien ieplētīs... Tas bija gandarījums. Tagad visas šīs valodas bija atspēkotas.

Seši gaŗi, nospiedoŗi gadi; klase pēc klases. Nu reiz bija beigas... Soli un sienas tie paŗi, — savāds uzraksts uz durvīm, mazliet savādākas grāmatas — tas viss, ko katrs gads atnesa jauna. Gaŗie, melno asfalta grīdu galteŗi, mūŗīgais troksnis un mudŗeklis starpstundās, grūstīŗšanās, kliegŗšana, — pēc tik un tik minūtem zvans, tad atkal vesela stunda solā... Tā tas gāja katru dienu, — veselus seŗus gadus!...

Uniformās ģērbto ierēŗņu — audzinātāju sausās, pedantiskās sejas — gaŗlaicīgas, kā apkārtstaigātāji logaritmī, formulas, teorēmas. Tas viss bija apnicis, līdz kaklam nogurdinājis, nomocijis...

Tagad visam tam ir beigas uz visiem laikiem. Nu reiz ir brīvība — ne no kādiem ŗurnāliem, ne kādiem balliem tam vairs nav jābaidās. — Tas bija lieliski! Gribēŗjās vai kliegt aiz prieka. — Tagad kaktā ar „sumku”, ar skolas grāmatām!...

Nu reiz sāksies istā dzīve. Viņš izvēlēšies pats sev darbu, sadalīs savu laiku pēc paša patikas!

Nē, no studēšanas to neatturēs nekas, kaut vai visas pasaules lielkungi būtu tam pretim. To simts rubļu gadā viņam arī nemaz vairs nevajag. Liela nelaime, ka vairs to nedošot... Muļķības. — Badā jau nenomirs, — dos stundas, rakstīs avīzēm.

Cik smieklīgi. Vēl pirms diviem gadiem tas bija sapņojis par teoloģiju, par glītu mācītāja muižu sarkanu kārniņu jumtu, ar lielu augļu dārzu.

Silti un izlutināti jau viņi dzīvoja. Bet šāda dzīve jau izglītota cilvēka necienīga, — raust naudu uz citu muļķības un aizspriedumu rēķina. Saņemot tūkstošus tāri par neko, kamēr tik daudz nedarīta darba, kas prasa intelligentu spēku, — tik daudz tumsības vēl jāklīdē!

Tautsaimniecība, tā viņam rādīs, kā atrast vajadzīgos līdzekļus vispārības labklājības pacelšanai. To viņš studēs sakarā ar dabas zinātņu un vēsturi, šim svarīgajām, cilvēces uz priekšu virzīšanas, nozarēm.

Tur universitātes plašajā bibliotēkā jau gulēja tūkstošiem sējumu, pilni cilvēka prāta iekārotiem dārgumiem, — tajos viņš atradis visu to, kas vajadzīgs labākas dzīves nodibināšanai, cilvēces žņaudzošā jaunuma apkaļošanai.

Un kaut vai bojā būtu jāaiziet, tas tomēr neatkāpsies. Cīņā cēlam mērķim jau var upurēt visu. To viņi visi bija darījuši, šie lielle cilvēki, kurus cildināja vēsture, — pēcnācēji. Viņi prata mirt cīņā par saviem ideāliem, tie nebaidījās ne no kādām vajāšanām, ne no kādas pretestības.

Jā, — nu reiz tas varēs sākt izlietot visu to darbā, ko bija ieguvis šajos garajos gados, kas pildīja viņa krū-

tis ar sparū, kas laužās uz āru, prasīja izejas... Tas varēs pierādīt, ka skolā nav veltī laika tērējis, ka tas, ko viņš ieguvis, ir ko vērts... — — — Svaiga vēja pūsma iesītās tam sejā. — Pašam nemanot viņš bija iznācis ārpus pilsētas. Tur šosejas malā jau viņoja plaukstošs zilgans rudzu lauks. Laika bija diezgan, — varēja iet, cik patīk. Vēl tikai jāsaliek lietas, jāatvadās no biedriem — un tam jau vēl viss vakars priekšā...

Rīt tas brauks uz mājām, — atstās mantas restorānā pie stacijas, ies pats kājām. Tās piecpadsmit verstis jau noies tīri nemanot, pastaigādamies. Pēdējā laikā viņš bija vairāk strādājis, — vajadzēja atspirdzināties, kājām iešana būs tieši noderīga... Tēvam jau tā nepatīkami tik bieži iet pie muižas kunga zirgu prasīt. Nupat, viņnedēļ vēl Mariju pārvedis no skolas...

Viņš nogriezās gar grāvi sāpus — tur bija maza bērzu birtāla.

Izlaidās ēnā gulus. Apkārt ziedēja baltie zaķu kāposti un čaukstēja vējā brūnās smilgas. Viņš pagriezās uz muguras, izplēta rokas un skatījās zilajās debesīs. Tā rindā vien, lēni, lēni peldēja mazi, viegli mākonīši, kā mazas laiviņas ar apaļām uzpūstām burām... Zem tiem riņķoja vairāki starķi. Apkārt klusums, kairinoša jaunu meiju smarža...

Bija neizsakāmi labi, — tāds patīkams gurdenums visos locekļos. Negribējās ne pakustēties. Arī domas bija vieglas un mierīgas, kā šie augstie mākonīši, — nebija nekā uztraucoša, nekā spilgtāka...

Vai gan Vanda bija viņa vēstuli saņēmusi? Vai tā izsūtīs viņam savu fotogrāfiju, vai atstās to bez atbildes?...

Nebūtu labāk rakstījis! Beidz ar zelta medaļu, — un

raksta tādas muļķības, kā ceturtās klases zēns... Nedrīkst iepazīties tuvāk, runāt personīgi. Un tad uzreiz, caur vēstuli lūgt fotogrāfiju!... Smieklīgi! Tagad pašam bija kauns.

Bet vēstuli jau būs saņēmusi viņas māte, tā tāda stingra, nemaz tai nenodos. Nems un saplēsīs tūliņ, tā tas arī būtu labāk. —

Rudenī viņš kādreiz atbrauks paviesoties, kā students; tad viņu sastaps. Tad viņa to ievēros tāpat kā visus citus. Varēs izrunāties par visu, — par to, kādēļ viņš bija gājis tai pakal, kādēļ nolaidis acis, vai skatījies uz citu pusi, kad tā atskatījusies atpakaļ...

Reiz viņa bija palaidusi savas draudzenes un gājusi viena. Arī tad viņš nebija uzdrīkstējies tai pieiet, to uzrunāt... Kādēļ taisni te viņam trūka drosmes? Viņš jau bija pazīstams ar daudzām ģimnazistēm un ar lielāko daļu bija iepazīnis tā, taisni uz ielas. Pieiet, sāk runāt — un veicas, kā veciem paziņām. Tās visas zināja viņa vārdu, — par viņu jau sevišķi interesējās... Pārcēlies uz šejieni no lielpilsētas, skandals ar inspektoru, četri par uzvešanos — tas jau nebija kaut kas ikdienišķs...

Ech — — bija jau patiesībā pilnīgi vienaldzīgi. Pēdējā laikā viņš bija viņas visas palaidis pie velna. Nebija nevienas no viņām, ar kuru varētu ko nopietnāku parunāt. Tādas vēja grābekles, — tik maz lasījušas, par dejošanu un amizēšanos vien runā. —

Muļķa skuķi!... Bija taču zināms, ka sievietēm mazāk smadzeņu, kā vīrietim, ka viņas jau pēc savas dabas muļķīgākas, mazāk attīstīties spējīgas. Un tad visa viņu verdziskā pagātne, visi viņu saistošie vēsturiskie apstākļi!... Te bija vēl daudz ko darīt, lai at-

vērtu tām acis par to, par ko tām jācīnās; kādas tiesības, kāds stāvoklis sev jāiekaŗo sabiedrībā.

Uz kakla kaut kas iesūrstējās. Sāka kost odi, nebija vairs labi gulēt.

Piecēlās, nošļaukājās un sāka kustēties uz mājas pusi.

Viņš bija nogulējis kādas pāris stundas. — Saule bija jau labi zemu, — un astoņos vajadzēja sapulcēties visiem beigušajiem pie Neulanda.

Būs krietni jāledzer uz šķiršanas. Jāaiziet jau bija, citādi jutīsies apvainoti, — domās, ka lepojos ar mēdaju.

Sevišķi ilgi jau viņš nepaliks. Teiks, ka jātaisās ceļā, rītā agri jābrauc.

Kur tad citur lai arī ietu; laiks jau tā velkas ļoti lēni, — bija garlaicīgi sēdēt vienam savā istabā.

* *
*

Neulanda ērtā istaba bija diezgan pilna. Visi sēdēja ap galdu, apkrautu ar ēdļiem un pudelēm. Apsveicinājās, atvainojās par nokavēšanos.

Arī jaunais literatūras skolotājs Siņicins bija atnācis; tikai viens pats. Citi uzaicinātie skolotāji nebija ieradušies.

„Būs kāda runa,” viņš apsēzdamies nodomāja. Vajadzēs vēl atbildēt — biedri jau to turēja par labāko runātāju.

Klaudzēja šķīvji, — smējās, jokoja.

Neulands ar Bullmani sēdēja vestēs, arī Siņicins novilka svārkus, — topot karsti.

Piepildīja glāzes, — no pirmās arī viņš neatteiksies. Pēdējā gadā jau gadījās bieži uzdzīvot. Zariņa resto-

rānā viņi dabūja arvien sevišķu istabu. Tur varēja dziedāt, kliegt, — neviens nevarēja uznākt — par to bija gādāts.

Palika tur dažreiz visu nakti. Negribējās iet, bet kad aizgāja, vajadzēja turēt līdzī. Citi nebija ar mieru, ka viens atdalās.

Ja tikai otrā rītā nebūtu tik šausmīgas galvas sāpes, tādas pagīras!

Pellmanis, tas tik varēja panest. — Dzēra tīro degvīnu ar alus glāzēm, pēc tam vēl alu virsū un vēl tad varēja noiet pa ietni. Tikai reiz bija palicis pie vārtiem guļot, — naktssargs tikko nebija aizvedis uz policiju.

Iedzēra pirmo glāzi. Bija krietni stiprs, sazāļots šnabis, — dzert varēja...

Siņicins pieskandināja ar dakšīņu pie glāzes un piecēlās... Visi apklusā.

Bija interesanti dzirdēt, ko viņš tagad teiks, — ne vairs kā skolotājs... Viņu pazina kā smalku kavalieri; — meiteņu ģimnazijā, kur tas arī pasniedza literātūru, skolnieces viņā bieži iemīlējušās, rakstījušās vēstules.

Pie Vandas tas gāja mājās, bija pie viņas mātes ieredzēts viesis, — pēc akta ģimnazijā viņš ar to bija dejojis polonēzi. Mermanis viņa nevarēja lāgā ciest. Tas slavēja arvien viņa domrakstus, bet uzsvēra pa lielākaļ daļai taisni tās īpašības, kuŗas viņš pats vērtēja viszemāk. Taisni tas labākais, kas bija viņa darbos, nekad netika minēts —

Viņš juta, ka Siņicins to dara tīši, ar nodomu. Kaut kāda neizprotama antipatija tam bija pret šo, arvien glauni apģērbto kungu. Par viņa anekdotiem tas nekad nesmjējās, un varēja redzēt, ka arī Siņicins sajuta

kaut ko tādu pašu pret viņu... Tas bija kaut kas neizprotams, instinktīvs.

Kā skolotāju, viņš Siņicinu stādīja diezgan augsti; savu priekšmetu tas pasniedza ļoti labi. Pie vēstures skolotāja un viņa nekad nevajadzēja kalt visu no grāmatas. Varēja arī atteikties no atbildēšanas bez kādu iemeslu pievešanas, tā, vienkārši, aiz negribēšanas.

Siņicina runa bija saistoši interesanta, kā arvien. Viņam bija spēcīgi — skaista vīrišķa balss un runājot, uz viņa sejas aizvien parādījās tāds valdzinošs smaids.

Kādēļ viņam likās, ka aiz šiem vārdiem slēpjas kaut kas nepatiess, neīsts, kaut kas auksts un riebīgs. Ārpus stundas viņi nekad ne par ko nebija runājuši. Kad Siņicins tam piedāvāja grāmatas no savas bibliotēkas, viņš bija pateicies, — esot pašam diezgan, neatliekot tik daudz laika — stundas jāpasniedzot...

Viņš runāja, ka neesot vairs kopā, kā senāk klasē, — skolotājs un skolnieki. Tagad viņi biedri, kuŗiem jāiet dzīvē, cīņā blakus, plecu pie pleca. Ideālisms, aizrašanās savam darbam — tas visskaistākais, kas sastopams jaunībā... Būšot vilšanās — dzīve sitīšot asiņojošas brūces, bet drošie, tie neatkāpjoties. Tiem tikai viens ceļš — uz priekšu! Tauta, tēvija — cilvēce beigās atzišot to nopelnus, pasniegšot tiem pelnītos laurus...

Šajā runā bija dzejiskums, bija uguns. Dažās vietās izgāja karstas šalkas caur asinīm, viņš jūta, ka tam seja sāka tvīkt... Tā Siņicins nekad nebija runājis, — klasē tas no viņa nekad tā nebija aizrāvis, tā savilņots ticis...

Kad tas beidza ar laimes vēlējumu visiem klātesoša-

jiem jaunajiem kareivjiem, nākt arvien kā uzvarētājiem no cīņas lauka, — arī viņš nevarēja noturēties nesaucis „bravo”, — Siņicins pieskandināja ar viņu kā pirmo — tam vēlēdams, būt arī uz priekšu pirmajās rindās...

Tagad tas sajuta, it kā būtu nodarījis Siņicinam smagu netaisnību. — Gribējās to izlabot, teikt viņam kaut ko labu, sirsniņu. To mudināja atbildēt visu klātesošo vārdā...

Viņš pieskandināja. Straujā vārdu izmaiņa, kuŗa bija izcēlusies pēc Siņicina runas, aplusa. Visi biedri skatījās viņā, — tas jau neizgāziesies.

Sākumā balss tā mazliet drebēja, vai aiz uztraukuma, vai tādēļ, ka bija jau vairāk glāzes iztukšojis. Drīz tas pārgāja, — viņš dzirdēja pats, ka viņa balss skanēja labi, ka vārdi saistījās skaistos gludos teikumos, kuŗos atspoguļojās tas, ko viņš gribēja teikt.

Tam atmiņā palikšot sevišķi pēdējie, šejienes ģimnazijā pavadītie gadi, — te klasē viņš piesavinājies to svarīgāko no visām tām zināšanām, uz kuŗām dibinās visa kultūra, bez kā civilizēta cilvēka dzīve nav iespējama. Te bijis vairāk brīvības, nodoties saviem mīļākiem priekšmetiem. — Ārpus skolas telpām nav bijusi tādā mērā sajūtama visu nospiedēja un smacētāja kontrole, kā tur, kur viņš mācījies agrāk... Skolotāji, ar nedaudz izņēmumiem, izturējušies kā vecākie biedri, kuŗiem tiešām tuvu stāvējuši savu audzēkņu labums un attīstība. Ar sevišķi pateicīgu atmiņu viņš atcerēsies klāt neesošo Andreju Petroviču, mīluli un viņu — poezijas skaistuma sludinātāju — Siņicinu.

Sevišķs prieks tam un biedriem redzēt viņu še, savā starpā, kā mīļu biedru, no kuŗa zēl šķirties. Ja reiz

tiem būs panākumu cīņā pret tumsību, pie tumšās masas garīgās attīstības pacelšanas, tad Siņicinam, kas mācīja tiem redzēt visu šo ļaunumu, būs pie tam tie svarīgākie nopelni. Viņš dzer uz savu bijušo audzinātāju un sevišķi uz viņu klātesošo reprezentanta veselību!

Arī viņa runa bija patikusi. — Biedri sajūsmināti izteica savu piekrišanu, Siņicins smaidīdams spieda tam roku un runāja par nepelnītu atzinību, kas viņu dziļi aizkustinājusi un kuŗa tam došot jaunu spēku uz priekšu cienīgāk izpildīt viņam uzticēto uzdevumu.

Bet kādēļ tas viss skanēja kā meli, — kādēļ uzreiz Siņicins izlikās atkal tāds pats, kā senāk klasē...

Viņš bija savā runā melojis, — lielāko daļu no visa tā, ko tas bija piesavinājies pēdējā laikā, tas bija smēlis no citurienes, no grāmatām. Klasē, par tām lietām, par kuŗām viņš visvairāk interesējās, gandrīz nemaz nerunāja.

Dažas no tām grāmatām, kuŗās tas bija visvairāk atradis, bija pat stingri noliegtas skolā lasīt. Varot tās atlikt uz vēlākiem laikiem, — tagad lai nodarbojoties ar to, kas vajadzīgs.

Vēstures skolotājs, tas bija viņā modinājis interesi par šiem jautājumiem. Pats bija tam atnesis dažas lie-tiškas grāmatas — tikai citiem biedriem lai viņas nedodot, tie tās nesapratīšot.

Kļuva tā kā nepatīkami, kā kauns par to, ka bija runājis. Labāk nebūtu teicis ne vārda; lai runātu Neulands, kā mājas saimnieks.

Kļuva dzīvāk. Sāka dzert vīnu un alu, — istaba kļuva zilgana no papirosu dūmiem.

Pamazām arī viņš tika ievilkts līdzī vispārējā jaut-rībā... Bija tā patīkami būt visiem šeit kopā, privāt-

drēbēs, kā skolu beigušiem ļaudīm... Daudzi jau no biedriem nāks kopā ar to uz universitāti. — Starp tiem daži bija tīri lāga zēni. Varēs uzturēt šo satiksmi arī vēlāk, — tie, kas aizies uz citurieni, kādreiz rakstīs, — interesanti zināt, kur katrs no viņiem ietiks, ko studēs.

Viņš runāja, smējās, saskandināja ar saviem blakus sēdētājiem, — tie priecājās, ka viņš šodien pie tik labas omas.

Siņicins sēdēja galda otrā galā. Ap to bija sasēdušies riņķī — viņa klausījās un smējās, — tas jau prata tik interesanti stāstīt un dažādu komisku piedzīvojumu viņam bija bezgala daudz. Vai viņš tos pats izdomāja, vai viss tas patiesībā tā arī bija bijis — kas to lai zina. Maskavā tā studentu dzīve bijusi ļoti raiba, lielpilsētā pavisam cits, kā te, provincē...

Neulands pašlaik pieprasīja „sīentium” dziesmai, — spēcīgās skaņās plūda pa istabu sirmais „Gaudeamus igitur”... Tagad jau viņi to varēja dziedāt pavisam ar citādu sparū, kā senāk. Tā dabūja it kā jaunu saturu, — drīz jau viņi būs „mūzu dēļi” „alma mater” audzēkņi... Nodziedāja, dzēra, pēc tam dziedāja atkal. Pēc kādas stundas visi jau bija krietnā dūšā, dzēra brālības, skūpstījās — kļiedza un runāja cits caur citu.

Mermanis sajuta, ka arī viņš sāk iereibt, ka tam top karsti, smadzenēs kaut kas sāk riņķot...

Kādēļ ar' nepiedzerties? — Pirmā brīvības diena pēc visas garās Bābeles vaņģniecības, pēdējā diena starp biedriem, kur viņi visi kopā. Vēlāk jau varēs to atmest pavisam, palikt par sātībnieku. Būtu pat smieklīgi, ja tieši šodien viņš uzreiz atteiktos turēt citiem līdzī...

Viņš nosēdās ar Sturmu pie vīna, — to viņi abi dzēra labprātāk par alu. Sturms bija viens no viņa labākiem biedriem pēdējā gadā. Viņš gāja pie tā mājās, bija tam līdzī uz laukiem pa Lieldienām un kopā ar to viņš bieži klejoja pa pilsētas apkārtni.

Sturms gandrīz nekā nelasīja, bet bija citādi slavens zēns, gatavs katrā laikā uz visu, — pie tam liels dabas mīļotājs. Biedri runāja, ka Mermanis „iekodies” viņa māsā, bet tie jau melsa tīros niekus... Ar to viņš nekā intima nebija runājis, — tam patikās tikai klausīties, kā viņa spēlēja klavieres... Tad viņa tapa uzreiz pavisam savāda, — acis ieplētās tādas platas — rādījās, ka tās redzētu kaut ko citu, kā pārējie klātesošie, ka to skats spiežas cauri sienai. Viņa bija sūtījusi tam sveicinājumu, — lai nepiemirstot gluži viņus, — kad tas atkal nāksot, spēlēsot tam priekšā viņa mīļākos mūzikas gabalus...

Arī Sturms bija krietni iesillis. Runāja daudz par nākamo rudenī, par dabas zinātņu fakultāti, kurā bija nodomājis iestāties, — teicās dzīvot kopā, dalīties grāmatām — vajadzības brīdī viens otram izpalīdzēt.

Kļuva arvien karstāk. — Cilvēki, dūmi, kliegšana — viss sakusa vienā raibā virpulī. — Sāka deļot, krita, smējās... Bet tas jau Siņicins, kas atrodas viņam blakus, tāds piesarcis, notvīcis... Kamdēļ viņš tā savādi smīn? — Ko tad viņš tur stāsta par Vandu, par vēstuli?... Viņš visu zinot, — tā viņam pateikusi, — par fotografiju... Kas tad ar' par to! Viņš jau tagad pats smējās par savu muļķību...

Viņai tādas lunkanas kustības kā kaķei. Arī Siņicins to ievērojis, — „velna skuķis”... — Atbrauciet tik

rudenī, pāries lepnums, — varbūt, ka jau tagad viņa nebūtu vairs tāda auksta, tik nepieejama.

Kādēļ tam seņā tāds savāds smaids? — Viņam nekādas fotografijas nevajag, un tur, kur tas studēs, būs citas skuķes, vēl skaistākas un gudrākas par Vandu.

Viņi dzēra — Siņicins, Vanda, vēstule, — viss tas palika kaut kur miglā. — Tas jau nebija Siņicins, kuŗu viņš bija apkampis un kuŗu viņš sauca par „tu”, — tas bija kaut kas cits, ne riebīgs, ne patīkams. — — —

* *

*

Bija gluži tumšs un smacējošs no dūmiem. Viņš kaut kur turējās, aiz kaut kā ķērās, — tikko nenokrita, iedams gar krēsliem.

Rullmanis, Sturms, Siņicins nāk līdzī. Vajadzēja kaut kur iet, braukt, — sauca pēc ormaņa.

Tik ilgi, ilgi jāgaida...

Vai tad tur jau māja? — un visi viņi nāk līdzī iekšā! — Siņicins — viņš, Rullmanis, Sturms, vēl kāds...

Tā istaba taču par mazu, nebūs visiem telpu, — tam viena pati gulta un tikai pāris krēslu...

Bet kas tad tā par mūziku? — Kas tā par sievietē, kas dejo ar Siņicinu? Tā taču nav Vanda — ar tādu sarkanu apģērbu, ar izlaistiem matiem un vajējām krūtīm... Tā sēžas Siņicinam klēpē, to apskauj, skūpstā...

Tur nāk viena cita arī pie viņa, smejas un rauj to sev kaut kur līdzī... Viņš grib tikt savā istabā. — caur tām durvīm jau laikam var ieiet... Viņa atveŗ un velk to iekšā... Cik savādē tur izskatās — tādas bildes pie sienas, — liela, plata gulta...

Viņš izgērbjas, — svārkus, apkakli, elsiņu tas nosviež kaktā uz grīdas. Viņa smejas, lasa kopā un liek uz krēsla.

Ko viņa no tā grib? Kādēļ tā neiet projām, kādēļ uzreiz gultā top tik karsti...

Tam gribas to atgrūst — viņam tik karsti... Tādi savādi karsti drebuļi izskrien caur visu miesu...

Tas slīgst kā mīkstā, sakarsušā spilvenā... Kaut kas viņu žņaudz un velk dziļāk, arvien dziļāk — tas smejas un raujas, bet nevar izrauties, — viņš jau iet —

Tas taču sapnis. To jau viņš bija pārdzīvojis vairākas reizes, šī parādība jau nenovēršams dabas likums.

Viņš pamodās ar šausmīgām galvas sāpēm un dedziņošu sūrumu mutē. Izbrīnījies apskatījās apkārt. — Jā, kur tad viņš īsti atrodas? Kas tā par svešādu istabu?...

Kā pa miglu sāk mosties atmiņā vakardienas notikumi, — savādās bildes pie sienas...

Tagad viņš visu saprata.

Neizsakāms riebums un dusmas viņu pārņēma. — Viņš zināja, ka nebija sapņojis, ka viss tas bija īstenībā noticis, ka viņš vairs nav tāds, kā senāk...

Zibens ātrumā šaudījās dažādas domas caur galvu. Kā viņš tagad dzīvos ar šo riebumu pret sevi, ar šo nopiedēju apziņu, ka tagad viņš ir tāds pats, kā visi citi.

„Vienīgais svētulis visā klasē”, biedri bija smējušies, to izzobojuši. — Tagad viņš ir tāds pats, aptašķīts tiem pašiem dubļiem... deviņdesmit deviņi procenti no visas mūsu jaunības, — tādi jau stāvēja Tolstoja Kreutcera sonātē... Tagad arī viņš pieder pie šiem deviņdesmit deviņi procentiem — nē, tagad jau viss skaits ir pilns, visa klase, visi — bez izņēmuma! — —

Viņš izlēca no gultas, — bija kā noreibis, tikko varēja nostāvēt kājās. Būtu varējis apgērbties, aiziet, kamēr neviens neienāk, ne no viena nepamanīts, izlīst nedzirdot caur durvīm. Labi, ka vēl sētā, ka nav jāiet taisni uz ielas, jau gaiša diena, tur varētu vēl sastapt kādu no pazīstamiem...

Te kaut kur vērās durvis, — tajās stāvēja Siņicins, mēteli mugurā, ar to pašu savādo vakarējo smaidu sejā. Tas bija viņam tagad tik neizsakāmi riebīgs, kā vēl nekad. Un vakar viņi bija pat skūpstījušies, sadzēruši „tu” brālības, bija runājuši par Vandu, par fotogrāfiju... Tas īstenībā bija pie visa notikušā vainīgs, tas bija viņu šurp atvedis, bez viņa tas nekad tādā stāvoklī neatrastos...

— Nu kā jūtaties? Vai galva vēl sāp? Esat ļoti bāls, būs divkāršas pagīras.

Vārdu „divkāršas” tas tā sevišķi uzsvēra, tads kā apslēpts prieks skanēja viņa vārdos, visā viņa uzstāšanās. Nevarēja nekā atbildēt, rāva drēbes mugurā, tik ātrāk projām, ārā svaigā gaisā...

— Es jūsu rēķinu samaksāju, — turpināja Siņicins. — Jums tagad jābrauc uz mājām, un tas tīrais nieks, pāris rubļu...

Viņš apsoliņās atsūtīt.

Neesot vajadzīgs, — par tādien niekiem nevajagot ne runāt...

Rullmanis un Sturms vēl guļot, — tiem neesot nekur jābrauc, lai vēl paliekot tepat, lai atpūšoties...

Bija apgērbies, varēja iziet... Kādās durvis parādījās sievietes galva; lesmējās tā skaļi viņiem garām ejot, pēc tam aizcirta durvis...

Riebīgi!...

Viņš sakoda aiz sāpēm zobus un negriboņot aplkāja rokām seju...

— Pieradīsīt, — uzsāka Siņicins. — Neizbēgams dabas likums, jūsu gadus, pie jūsu ziedošās veselības... Tas tikai tā pirmo reizi, iesakņojušies veci aizspriedumi...

Bija nepanesami, klausoties šajos vārdos. Viņš gribēja būt viens. Ātri atvadījās un iegriezās nākamajā šķērsielā.

„Pāris rubļu” tīrais nieks...

Asaras tam aizspiedās kaklā... Briesmīgi!... Labi, ka bija vēl tik agrs, neviens no pazīstamiem vēl nestaiģāja...

Debess bija mazliet nomākusies viegliem, pelēkiem mākoņiem. Iela un mājas izskatījās noputējušas, netīras; kaut kas nospiedošs bija sajūtams visā gaisā — būs tveicēģoša diena...

Bija neizsakāmi kaut kā žēl. Kaut kā, ko nevarēja valrs atgriezt, kas bija pazaudēts uz visiem laikiem, kas skanēs cauri visai viņa nākamai dzīvei...

Būtu Vanda viņam piesūtījusi savu fotogrāfiju, viņš nebūtu nekad to vakaru uz turieni aizģāģjis... Tagad viss būtu citādi, viņš būtu vēl tas pats, kas pirms tam.

Bet viņa jau tāda pati kā tās... Kādēģ Siņicins vakar par viņu tā savādi runāja, kādēģ viņš pie tam tik ciniski smaidģja?

Esot ģsta kaģe, lunkana un droģa kā ragana... No kā tas to zinātu, ģa tam nebūtu piedģģvojumu?

Varbūt, visas viņas tādas. Viņš izturēģies uz priekģu pret sievietēm ar nicināģšanu, viņš dzģivos vienģģģi savam darbam, savām studģģģām. Viņš atrausģies no visām viņām. Tādu sievietģu, kādas bija tģģģģģ Turģģģģevs,

Gončarovs, jau nemaz nav, tās visas tikai dzejnieku izdomas, sacerējums...

Palika mazliet tā kā vieglāk. Jādzīvo jau tomēr vēl bija. Padarīt notikušo par nebijušu vairs nevarēja...

Bet kādēļ kaut kur, no bezgala tāles, kā trīcošs, sudrabots zvaigznes stars, tajā noraugās neizsakāmi saldas jūtas modinošs sievietes skats. Tas nāk kā vilinoša maiga melodija, kas glāsta un sauc, kas stāsta par laimi, par neredzētiem brīnumiem... Kaut kas viegls kā sapnis, kā zeltotas blāzmas pirmais atspīdums... Un gribētos raudāt un atvērt dvēseli šim noslēpumainajam saucienam — aizmirst visu notikušo un būt tam pašam, kas senāk... Aizmirst, — nedomāt — —

Tornī nosita septiņi. Viņš atcerējās, ka jāiet uz mājām, sagatavoties braukšanai... Cik labi, ka šodien var tikt projām, ka nav jāstaigā vairs pa šīm ielām, jāsatiekas ar biedriem. Tie visi viņam tagad bija riebīgi, — viņš negribēja neviena vairs redzēt. Arī vēlāk tas dzīvos viens pats. Kādēļ gan lai viņš dzīvotu kopā ar šo muļķīgo Sturmu? Ne tas, ne viņa māsa tam nekā nevarēja sniegt. Tur sāksies pavisam jauna dzīve, tur būs patīkams, aizraujošs darbs, bagāta bibliotēka... Atliks kāda brīva stunda — ies staigāt, tāpat kā te, ārā no pilsētas, mežā uz laukiem...

Viņš paskatījās pulkstenī — bija jāsteidzas, vairs tikai kāda stunda līdz vilcienam. — Laime, ka nebija daudz ko sāņot. Viņš sāka iet ātrāk, varēs jau vēl stacijā uzgaidīt kādas minūtes...

Vakars bija sevišķi jauks, silts un skaidrs, kā reti kad. No sarkaniem āboliņa laukiem viņoja kairinoša medus smarža. Silā reibināja bērzi, ziedoši virši un vaivarāji.

Labi, ka bija arī mēteļi atstājis restorānā, ar to būtu bijis karsti... Bija ērti, viegli, bez kāda nesamā; piekusa, varēja izstiepties zālē, gan jau naktī būs mājās. Nebūs šodien nekas vairs jārunā, varēs izgulēties, rītā neizskatīsies vairs tik noguris, būs sārtāks... Varēja jau aizbildināties. Eksāmeni, daudz darba... Un bez tam vēl nogurdinošais nāciens...

Iegāja silā, nogriezās no lielceļa dziļāk mežā, gāja pa tumšzaļiem ogulājiem.

Izskatījās, ka ap augstiem, pelēki-brūniem priežu celmiem vītos viegli, zilgani dūmi. Stipra sveķu smarža sitās nāsīs. Krūtis to ieelpoja kāriem malkiem.

Nogulās mīkstā sūnā uz neliela uzkalniņa, skatījās debešos caur retajiem zariem.

Saule taisījās uz rietēšanu. Kā asins-sarkani putekļu posmi spiedās viņas pēdējie stari cauri mežam. Nedzirdēja nevienas skaņas, viss kluss kā izmiris. Neviena ganu suņa tuvumā.

Bija tā, it kā viņš nekad nebūtu dzīvojis, ka pašlaik būtu atmodies no gara, spirdzinoša miega. — Galvā vēl nevienas domas. Nav vēl pat sakustējies; skats kļīst pār apkārtējiem priekšmetiem, redz tos it kā pirmo reizi. Nejūt nekāda sakara starp tiem un sevi, nekādas atmiņas nesaistās ar tiem. Tiem vēl nav nekādas nozīmes...

Pēc nakts notikumiem un pārdzīvotā satraukuma izlikās, it kā iekšienē kaut kas būtu pārklājies ar stiklveidīgu ledus kārtu... Nekas tur nekustējās, nekas neviļņojās, viss mierīgs un kluss kā krēslā snaudošs ledus klajums...

Acis vērās ciet, te jau tas varēja kādu stundu nogulēt; naktī būs mēness, ceļu jau viņš zināja.

Paklāja mutautiņu zem galvas, uzvilka cepuri uz acīm — un pēc kādām piecām minūtēm jau gulēja dziļā, spirdzinošā miegā.

Kad piecēlās, bija jau stipra krēsla. Vēsums bija viņu atspirdzinājis, sāka mesties auksti.

Nopurināja pielipušās skuju un sūnas, aplūkoja kabatas, vai nav kas izkritis un tad izgāja uz lielceļa.

Tālumā dunēja pērkons. Naktī būs lietus. Bija jāpausteidzās, — uznāks negaiss, — būs stipri tumšs, pa dubjiem nepatīkama iešana.

Pie apvāršņa stāvēja pilns mēness, tāds sarkandzeltens, bez stariem. Zem tā melna mākoņu svītra, tā auga un virzījās uz priekšu kā milzīgs, smags svina vilnis. Drīz tas nodzēsīs sevi šo uguns bumbu, noslīcinās to.

Bija tāda savāda, nospiedoša sajūta, kā aizvien pirms pērkona... Tur jau reizēm uzzibēja violets atspīdums, būs lielisks skats, tumšajā naktī zibens...

Un likās, ka iekšienē augtu tāds pats melns, slāpējošs mākonis, kurā dzisa, izgaisa viss tas, kas pildīja senāk dvēseli... Vai tās bija atmiņas par notikušo negrozāmo, vai tā bija nojauta, brīdinājums no tā, kas to sagaida nezināmā nākotnē...

Bija tā, it kā būtu vienam jādodas nepazīstamā, nāves klusumā sastingušā tuksnesī, kur pa bezgalīgo smilšu klajumu sīc vējš un apkārt dejo biedējoši nāves gari...

Muļķības! Viņš nopurināja galvu, no šīm domām vajadzēja atkrafīties. Notikušais vairs nebija grozāms un no tā, ko nesīs nākotne, viņš nebaidīsies. Tikai uz priekšu! Drošie sagaida uzvaru!...

*

*

*

Neskatoties uz to, ka viņš gaidīja ar nepacietību uz rudenī, laiks bija pagājis tīri nemanot. Kā par laimi vasara bija sevišķi silta un sausa. Apnika lasīt, sēdēt istabā — gāja laukā, klejoja pa mežu pļāvām. Kad patika, gāja pie mežkunga, brauca tam līdzī uz mežībām, vizinājās ar viņa laivu pa upi, pa ezeru.

Tagad jau viņu uzskatīja pavisam citādām acīm, nekā senāk. Arī muižkungs to bieži aicināja pie sevis; kad pie viņa atbrauca viesi, tad arī tam bija jāpiedalās izbraukumos. Bet tur viņš nejutās sevišķi labi, tas atcerējās, kā pret viņu izturējās senāk, kad tas vēl nebija ģimnazijā. Kā muižkungs kļiedza bez kāda iemesla uz tēva un bija pat solījis to nopērt, kad reiz viņu bija sastapis savā dārzā. Viņš bija iegājis lapenē lasīt; tur bija tik klusi, neviens viņa tur netraucēja un viņš jau nekā nedarija, kas varētu solam vai galdam ko kaitēt... Tagad viņš varēja iet, kur vien tīkas. Arī lielskungs bija pret to ļoti laipns, — varot iet puķu dārzā vai parkā, kā vēloties, — lai tagad atpūšoties, esot jau cītīgi strādājis.

Pārējie muižas ļaudis viņam priekšā glaimoja un bija pakalpiģi, bet viņš it skaidri zināja, ka tie viņu apskauz un aiz muguras taīsa par viņu visādas tenkas. Sākumā tas viņu sāpināja. Kādēļ tam tā vajadzēja būt? Viņš taču nebija nevienam no tiem nekā ļauna nodarījis.

Vēlāk viņš apmierinājās. — Tas taču tādēļ, ka tie neizglītoti, ka viņu redzes loks tik šaurs, viņu sajūtas tik neizkoptas. Viņš runāja ar visiem tiem tik labprāt, gāja katram klāt, deva pirmais roku, noliedza sevi saukt

par jaunkungu... Viņš zināja, ka dažs labs no tiem ir gluži izticis, ka muižā dzīvodams viens otrs bija iekrājis savu grasi naudas. Kalēju Dūmiņu tas skubināja sūtit dēlu rudenī pilsētas skolā. Draudzes skolā jau tas bija gājis veselus trīs gadus. Cik nepatīkami bija dzirdēt „kur nu mums tās ienākšanas, jums jau lielskungs palīdzēja, mēs vien to nespējam”... Un tas no visām malām; bija apriebies tajā klausīties, it kā simts rubļi gadā būtu jau viss. Šim pašam kalējam bija vairāk par tūkstots rubļiem bankā, — un viņa tēvam nebija ne graša iekrāts...

Tēvs, bez tam, bija muižai tik ilgi kalpojis, tas pabalsts īstenībā nebija nekāda dāvana, tas jau varēja tikt uzskatīts kā pielikums pie algas... Pelnījis viņš to bija — neskatoties uz dzeršanu, savu darbu viņš izpildīja tik apzinīgi, ka neviens tam nekā nevarēja pārmet. Zināja visu no galvas, kur katrs graudnieks, ko katrs darīja.

Ja tagad arī tēvam vēl maksātu tos simts rubļus, viņš neņem ne graša no tiem. Sītiesies pats cauri, lai paliek Marijai un Andrim.

Tēvs, kā par laimi, dzēra tagad mazāk, kā senāk... Viņu mocīja reumatisms, — krūtīs sāpēt. Dažreiz visu nakti negulēja, grozījās pa gultu un vaidēja. Esot nepanesamas sāpes.

Tēvs bija tagad uz viņa lepns. Kad viņš bija saņēmis savu medaļu, tam bija pat asaras saskrējušas acīs. Viņa klātienē tas arī ar māti vairs nekad nebārās; māte bija vairākas reizes teikusi, ka tagad esot labojies, esot pavisam citāda dzīve. „Lai Dievs dotu, ka viņa pie saviem bērniem piedzīvotu to laimi, kas tai citādi bijusi atņemta.”

Reiz tā viņam bija prasījusi, vai tas vēl esot tāds pats, kā agrāk, vai esot vēl tīrs, neesot sevis apgānījis? Viņš bija izvairījies dot noteiktu atbildi, bija izlicies, it kā nesaprastu viņas jautājuma. Ko tas gan līdzētu, mātei par to teikt, nodarīs tai tikai veltas sāpes. Viņa tā kā tā nesapratīs, kā tas viss bija noticis, un viss tas sastopams uz katra soļa...

Te citādi apstākļi, citāda dzīves kārtība. Nav jau nemaz viņu nopelns, ka te viņi top veci un no visa tā nekā vēl nezina, ko tur izdzīvo jau pašā jaunībā, skolas gados... Ko gan tā teiktu, ja pastāstītu, ka pats skolotājs tam piepalīdzējis pārkāpt pirmo soli?...

Par Siņicinu iedomājoties, viņam žults sāka vārieties. Tāds ciniķis, nicināms lupata!... Un tad vēl šīs frazes stundās par cīņu dēļ ideāliem, par pašuzpurēšanu citu labā... Kustonis!... Tagad viņš izprata savu instinktīvo riebumu pret šo cilvēku. Tā bija dūņu smaka, kas radīja šo tukšo, auksto telpu starp tiem. Saprata arī tā sakaru ar Vandu. Lai jau viņi dzīvo! Tie abi viņam bija pilnīgi sveši, vienaldzīgi...

Visā apkārtnē, izņemot draudzes skolotāju, tam nebija neviena cilvēka, ar ko saieties. Ar pāris korrespondencēm avīzē viņš bija paguvis iemantot daudz ienaidnieku, starp tiem — pagasta vecāko, skolotāju un rakstvedi. — Bija rakstījis par nebūšanām tiesas dienās, kur ļaudīm, kam bija kādas darīšanas, bija jāgaida stundām ilgi. Mājās spiedošs darbs un vecākais ar rakstvedi dzer pa krogu. — Skolotājs dusmojās par to, ka viņš bija rakstījis par koņa vājo dziedāšanu pēdējos zaļumu svētkos, par intereses trūkumu derīgu izrikojumu vadīšanai. Bet daudzi no jauniešiem bija viņa pusē; tie

priecējās, ka viņš uzdrošinājies teikt patiesību, apgaismot lietas tādi, kādas tās īstenībā ir.

Rakstvedis ar skolotāju bija labākie draugi. Pēc katra izrīkojuma atlikums iznāca arvien stipri mazāks, kā to, pēc publikas daudzuma spriežot, varēja paredzēt. Rakstveža sieva uzņēmās izrīkojuma dienā pagatavot dziedātājiem ēšanu, par aukstiem uzkožamiem, pāris glāzēm alus un augļūdens uz katra iznāca vairāk par rubli.

Un dziedātājiem bija vajadzīgas notis, brīvbibliotēkai grāmatas... Viņš aizrādīja arī uz šo apstākli. Rakstvedis bija solījis rakstītāju sūdzēt pie tiesas, bet vēl līdz šim nekas par to nebija dzirdams. Viņam jau bija liecinieki, ka tas bija rakstītājs tikai to, kas īstenībā noticis. Lai sūdz, viņam jābaidās nebija. Kad tas būs students, Ziemsvētkos un Lieldienās viņš turēs pagasta namā priekšlasījumus; tas lūkos ieinteresēt apkārtnes iedzīvotājus lasīšanā; mēģinās tos pārliecināt par izglītības derīgumu, par to, ka mācītājam nav taisnības, ka viņš no kanceles sūdzas par skolām, uzkraudz tām visus ļaunumus.

Varbūt, ka varēs reiz nodibināt arī zemkopības biedrību mākslīgu mēslu un lauksaimniecības mašīnu kopīgai iegādei... Tā ievestu arī sabiedriskā dzīvē vairāk dzīvības. Varētu sarīkot teātru izrādes, priekšlasījumu vakarus...

Lai visu to panāktu, vajadzēs krietni papūlēties: viņš rakstīs vēl avīzē, mēģinās piedabūt pie šī darba apkārtnes turīgākos saimniekus. Tagad uz viņu vēl noskatās kā uz skolnieku; rudenī viņš būs students, tad pret viņu būs vairāk uzticības, tā vārdiem būs lielāka nozīme. Viņam taču bija taisnība. Tas viss atnesīs tikai labu-

mu, vajag tikai atvērt viņiem acis, lai tie redzētu, kā viņiem trūkst, kā viņiem visa vajag un kā tas iegūstams.

Pirmā pusgada lekciju nauda bija droša. To dos tēvbrālis; tam jau pērn bija paauguši labāk lini... Nu, gan jau uz priekšu kaut kā iekārtosies. Ka tikai iesāks, tad jau vairs atpakaļ nepaliks...

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text.

Third block of faint, illegible text.

Fourth block of faint, illegible text.

Fifth block of faint, illegible text.

Sixth block of faint, illegible text.

...Seniors pieskandināja trešo reizi. — Starpbrīdis bija beidzies, konventa zālē no jauna iestājās klusums.

— Kā pirmais, uz dienas kārtības stāv biedra Mermaņa lieta. Viņš vēlas, ka tās izspriešana netiktu atlikta uz nākošo konventu. Domāju, ka biedri nepretosies, ka to nokārtojam tūlīt šodien...

— Vai kādam kas pretī?

— Nav.

— Pāriesim pie lietas. Te viņa paziņojums:

„Augsti godātam Valonijas speciālam konventam!

Tā kā pie goda tiesas manā un Hartmaņa sadursmes lietā mūsu izteicieni runāja viens otram pretim — tad vai nu es, vai viņš, vai beidzot mēs abi esam melojuši... Mana goda izprašana man aizliedz piederēt uz priekšu pie tādas sabiedrības, kuŗa cieš savā vidū meļus un uzliek citiem par pienākumu saukt tādus par biedriem. — Neatrazdams citāda ceļa, kā glābt sabiedrības „labo slavu” (kā tas pēc komana punktiem no mums visiem tiek prasīts), jūtos piespiests izstāties no Valonijas biedru skaita, ko es caur šo rakstu arī paziņoju.

Visā augstcienībā

Jovans Mermanis.”

Seniors pabīdīja krāsu cepuri uz pakauša un apskatījās apkārt. Viena otra sejā bija lasāma izbrīnīšanās. Šur tur atskanēja izsaučieni: kādēj? — par ko? —

Viņš griezās pie Mermana; tas sēdēja kaktā, zem karo-
roga, kā likās, dziļās domās nogrimis.

— Varbūt tu gribētu savu izstāšanos tuvāk paskaid-
rot? Daudziem biedriem, arī mani ieskaitot, tā nāk glu-
ži negaidīti. Nieka sadursmes dēļ ar vienu vienīgu
biedru taču vēl nevajag atstāt visu sabiedrību. Nav
jau pirmā reize, kur partu izteicieni pie goda tiesas ne-
sagrīt. Tas taču var atgadīties, — Hartmanis bija iedzē-
ris, tu uztraukts.

Mūsu sabiedrība vēl ir tik jauna. Mums jāsaņem vi-
si spēki, lai veicinātu viņas uzcelšanu, — un tad uzreiz
šādas iekšējas jukas, kuņām seko biedra izstāšanās...
Uz ārieni tas atstās sliktu iespaidu...

Bez tam tavus nopelnus pie literārisko vakaru pa-
celšanas jau atzīst visi biedri. Būtu mums tieši nopietns
zaudējums, ja tu aizietu... Varbūt tu vēl apdomāies?
Te nederētu pārsteigties, — vajadzētu šo lietu vēl no-
prietni pārlikt.

Dodu tev vārdu.

— Esmu jau pārdomājis, — iesāka Mermanis. — Ma-
na apņemšanās ir negrozāma, — nevaru un negribu sa-
vu iesniegumu vairs ņemt atpakaļ vai to grozīt. Var-
būt, atļausit man izteikties — kādēļ? — Tas aizņems
minūtes desmit laika, bet tā jau būs šinīs telpās mana
pēdējā runa. Šo laika aizkavēšanu biedri man ļaunā
neņems.

Tas vecs nostāsts par mulķa zēnu, kuŗu mēdz dēvēt
par sapnotāju, ideālistu un kuŗa ārstēšanu uzdod „tie-
šajai dzīvei”...

Kādēļ es šē iestājos?...

Tas bija pagājušā rudenī, — biju nosēdējis jau kādu

mēnesi auditorijās, kad likos ierakstīties jūsu krustdēlu sarakstā.

Atbraucu šurp ar apņemšanos nekur nepiedalīties, dzīvot viens. Nevarēju šo savu apņemšanos izvest. Auditorijas putekļi žņaudza krūtis, — sāku žāvāties klausīdamies, — negribējās tur gulēt...

Kādā jaukā dienā satīku savu agrāko ģimnazijas paziņu, tagadējo oldermani Evertu. Tas man sarunāja daudz par jaunu studentu sabiedrību ar cēliem centieniem, skaisti skanošiem principiem. Iet vienotiem spēkiem cīņā par savas tautas ideāliem, strādāt nerimstoši pie izglītības iegūšanas un tālāk izplatīšanas. Nebiju par šo sabiedrību vēl nekā dzirdējis. Viņa paziņojums man nāca kā sauciens no augstākām sfērām. Jā, tas jau tieši bija tas, pēc kā es arī slāpu, pēc kā ilgojos, ko meklēju. Lāvos sevi atvest šurp, — iegādājās tieši jūsu literāriskā vakarā... Viss, ko te dzirdēju pirmo reizi, mani tiešām pārsteidza, kaut kas negaidīts. — Visi, kas šai vakarā runāja, izlikās man būt ļoti gudri. Atzinos, ka esmu atpakaļ palicis provincīālis, ka man vēl daudz jāstrādā, daudz jālasa...

Tās izmītās, novalkātās vietas šajās runās toreiz es nedzirdēju. — Un tad jūs nefuksējāt savus jaunus biedrus, nepiekopāt āzēšanos, iekaršanas, obligātās paukošanas, — vārdu sakot, visas veco korporāciju muļķīgās tradīcijas...

Tas jau bija lieliski — to visu dzirdēt; tas komans jau tik tā, formas dēļ: „cītādi nu reiz tāda sabiedrība nav nodibināma...”

Pieteicos, gāju kā apskurbis uz mājām.

Te būs cīņas biedri, būs vecā, satrunējušā vietā — kas jauns, dzīvības pilns...

Pēc četriem mēnešiem jau man iedevāt krāsas... Vēlāk viens otrs sūdzējās — „par agru”, bet toreiz jau majoritāte atzina mani par „cienīgu”... Aizstāvēju mūsu sabiedrības labo slavu uz ārieni, uzstājos jau-tājumu vakaros, braucu ar priekšlasījumiem pat uz laukiem...

Jūs slavējāt manu priekšzīmīgo principu izpildīšanu. Pie iedzeršanām, dejas zālē arī nebiju gluži zemē metams.

„Malacis — krustdēls”, — jūs nopriecājāties... Pavadiju cauras naktis šeit, pa svešiem konventu korteliem, — biju jau pilnīgi piemirsis, ka pie mums nelie-lās ar to, kuŗš vairāk var iedzert, kuŗš pēdējais krīt zem galda...

Cik reizes netiku liksmojies kopā ar daudziem no klātesošiem pa dažādām vešeriepu un ķēkšu ballēm, nemaz nerunājot par mūsu „labo familiju” sarīkoju-miem mājās un atklātos izrīkojumos. Biju starp to jaunkundzēm jau gluži populārs. Gadījās pat, ka vie-nā dienā bija jāiet uz divām dzimšanas dienām...

„Uzstāšanās uz ārieni”, — tā šī dresēšanās pie mums tiek saukta... Zināju, kur jāiet frakā un cimdos, kur svārkos un bez cimdiem, kur žaketē, — kur nedrīkst teikt, ka ir students — jāiebāž krāsu cepure kabatā, lai nezin', pie kādas sabiedrības pieder... To visu es zināju, kā pēc notīm, no a līdz c...

Par lekcijām jau sen vairs nerunāju; neatlika arī laika tam.

„Tautas labā” arī biju svīdis ar diviem, trijiem priekšlasījumiem, — un — pēc tāda darba jau varēja to druscīņ „cauriešanas” arī sev atļaut...

Viss gāja tik gludi, kā to labāk nevarēja vēlēties. —

Neviens pat nesapņoja, ka dienās no manis neiznāks priekšzīmīgs filistrs...

Bet tad man uznāca tādi savādi pārtraukumi, sevišķi, kad izbraucu uz kādām dienām uz laukiem, kad paliku pats ar sevi vien, gluži viens, ārā no šī trokšņa un nūdzekļa: savādas domas sāka manī rasties... Vai tad tiešām tas bija viss, ko man bija iespējams sasniegt? Vai šī ir tā dzīve, par kuŗu es senāk, kā zēns, biju sapņojis?... Cik tādu nakšu man nebija tagad aiz muguras, kādas dēļ, ģimnaziju beidzot, es tikko nepadarīju sev galu... Manam paziņam, Siņicinam, bija gandrīz vai taisnība, — biju jau puslīdz apmierinājies ar šo „dabas likumu”... Gudrākie no jums pat mācīja, ka nevajagot nemaz iet atklātās iestādēs... Šuvējas, ķēkšas, pārdevējas, — vajagot tikai izvēlēties. — „Tā drošāk, nevar tik drīz saslimt...”

Beigās tas viss bija apriebies... Sajutu šausmīgu tukšumu, kaut kas iekšienē grauza un dedzināja. Tur bija iekritusi dzirkstele, kuŗu ar alu vairs nevarēja apļiet... Sāku lasīt, iet uz teātri... Pamazām atklājās jauna pasaule, izauga neskaitāmi jauni, dedzinoši jaugtājumi, pieņēmas viņu apmierināšanas kāre...

Alus kausu un šokolādes tašu vietā tagad man priekšā uz galda stāvēja Tolstojs, Ibsens, Niče, Šopenhauers, Bjornsons un citi. Gludā parketa vietā mīdīju tagad savas istabiņas grīdu...

Un vai zināt, ko man viņi atklāja, šie jaunie alus kausi? — To, ka viss pie mums ir meli, ka viss ir tikai tukšas skanīgas frazes, ka visa šī plātīšanās ar izglītību, ar strādāšanu vispārības labā nav nekas vairāk kā smiltis acīs kaisīt — sev un citiem, ka...

— Lūdzu beigt! Top jau karsti no šī liriskā saputrojuma. Apnicis klausīties!...

Seniors apsauca pārtraucēju.

— Lai viņš izteicas, reiz viņam ir atļauts vārds. Vajag taču ļaut pabeigt. Tikai atgādinu, lietot drusku pieklājīgākus izteicienus...

Mermanis uzsāka no jauna.

— Būšu tūlīn galā, nav vairs daudz ko teikt... Es mu pārliecināts, ka šajā vecajā korporācijas formā, tādā, kādu to ir izstrādājuši ārējie, svešie iespaidi, nav iespējams radīt jaunu, dzīvības pilnu saturu. Kur izglītots cilvēks domā, spriež un rīkojas pats, kur tas klausā vienīgi savai pārliecībai, savai iekšējai balsij, tur še jārīkojas katru reizi pēc zināma komanda punkta, kuŗam bija, varbūt, kaut kāda nozīme pagājušo paaudžu buršiem, bet kuŗi tagad nav nekas vairāk, kā satrunējuši pinekli ap kājām...

Jūsu ideālais korporeļa tips atgādina dresētu dogu, kuŗš ar lepmu pašapziņu seko savam kungam pa ietni, nesdams zobos savu uzpurni. Tāpat pirmais nes savu tradīciju un aizspriedumu sakopojumu, un šī apdziedātā krāsainā cepurīte ir tapusi par viņu redzamu simbolu...

Cik maz vajadzētu, lai nomestu šo jūgu... Bet tam jums trūkst vajadzīgā spēka un drosmes.

— Bet tas taču par traku. Tā jau visas sabiedrības apvainošana!... Es protestēju!...

— Saucu pārtraucēju un Mermani pirmo reizi pie kārtības! Lūdzu turpiniet — derētu pasteigties...

— Tūlīn beigšu... Ar dzeršanu un uzdzīvi nav nekāda izglītība sasniedzama, vismaz tā ne, kuŗu es zem šī vārda saprotu. Visas šīs menzūras, komerši, uzstāšanās

uz āru ir tie paši vecu vecie korporāciju bimbekļi, kurus vajadzētu pilnīgi aprakt un nevis apkārt ar jaunām lupatām, nokrāsot ar jaunu šmiņķi, censties nostādīt jaunā, ideālā gaismā... Šajos traukos nav ielejams jauns vīns. No nederīga materiāla nevar uzcelt nekādu nākotnes ēku, kuŗa lepmi celtos pretim austošai blāzmai...

Es neredzu neviena starp jums, kuŗš tiešām nopietni censtos sasniegt kaut ko no tā, bez kā īsta izglītība nav iespējama. Tas prasa grūtu, pašaizliedzīgu darbu, prasa iepazīšanos ar mākslu, ar literātūru, bet šīm lietām gandrīz visi no jums ir pilnīgi nejūtīgi... Es nevaru ilgāk nest šos melus, daudzīnāt skanošās frazes, šos cēlos principus, lai zvejotu ar tiem jaunus biedrus. Un ja arī mūsu sabiedrība būtu desmit reizes labāka par tām, kuŗas mēs visi saucam par satrunējušām, tad tas vēl neattaisno viņas eksistences tiesību. Katrs par sevi iedams sasniegs vairāk, nekā te — barā!...

Viņš aplūsa... Kā dusmas pamodās pašam pret sevi. — Ko gan viņš te tik daudz runāja? Tā vārdiem taču nebūs nekādu panākumu, ne mazākās nozīmes. Viņš aizies, paliks te viss, kā agrāk, pa vecam. Būs vēl kādreiz omulības vakaros temats, par ko parunāt, pazoboties. Viņu jau tā saukāja par skeptiķi — individuālistu, par „pārbiedru”, kas iedomājas stāvam par visiem augstāk...

— Vai beidzi? — jautāja seniors.

— Jā!

— Vai kādam biedram vēl Mermanim kas ko jautāt? Ja ne, tad lūdzu viņu, atstāt zāli, — pāriesim uz spriedumu.

— Ko nu vēl viņam jautāt? Te jau tā labā bija tik daudz, ka vai vēders sāk sāpēt, pietiks ar to...

Šur tur smējās par šo piezīmi. Mermanis vienaldzīgi paskatījās uz runātāju. Par to, ko tas varēja pateikt, viņš jau sen vairs neuztraucās. Ar to viņš bija skaidrībā.

— Nav? Lūdzu Mermani iziet!...

Viņš piecēlās un izgāja lasāmā istabā. Tur bija mazliet vēsāks. Pāra nekrāsneši lasīja avīzes.

— Kādēļ tad tevi izdzina ārā? Laikam būsi ar savu individuālismu atkal ko apdarījies?

Negribējās nekā runāt, nosēdās un sāka šķirstīt kāda mākslas žurnāla pēdējo numuru. Sajuta tādu kā atvieglojumu. Tagad reiz viņš bija izteicis visu, kas tam, kā smags pērkona mākonis, bija sakrājies uz sirds. Bija teicis to visiem acīs, droši un atklāti, kā to viņa pārliecība prasīja.

Nevajadzētu izstāties? Jā, kas tad viņu vēl te lai saistītu?... Tie divi, trīs no biedriem, ar kuriem viņš satikās tuvāk, kuriem bija ar to kas kopīgs, vienojošs? Ar tiem viņš varēs turpināt satiksmi arī nepiederēdams sabiedrībai. Ja jau tas „kopīgais” starp viņiem būs bijis kas īsts, tad tas viņus vienos iekšīgi arī uz priekšu; ja ne, iztiks arī bez tiem.

Viņš bija pēdējā laikā iepazinies ar pāris māksliniekiem, gleznotājiem, tie viņu ievedīs savā sabiedrībā, tur atradīs vairāk interesantu ļaužu...

Visi šie literāriskie vakari bija velta laika tērēšana. Par to viņš tagad bija pilnīgi pārliecinājies. Gaŗlaicīgi, vāji izstrādāti priekšlasījumi, un jāsēd visu vakaru un jāklausa, vai gribi vai ne...

Un tad visas šīs pārējās sapulces, šie konventi, kur

par bērnišķīgi mulķīgām lietām spriež veselām stundām, ar nopietnām sejām, it kā būtu jāizšķir visas pasaules likteņi!... Vai iet uz tādu balli, vai ne?... Kā skatīsies sabiedrība uz to, ja piedalīsies pie tāda, vai tāda sarīkojuma. Vai tas tik nemetīs sliktu gaismu uz mūsu sabiedrību?...

Mulķīgi!... Bija pat sprieduši par to, vai iet uz kādu balli frakās vai svārkos. Tad vēl bija izbalsojuši no savas balles ielūdzamiem viesiem lielu dzejnieku par to vien, ka tas bijis uz pāris gadiem noņemts par politiskām lietām.

Atcerējās desmitiem tamlīdzīgu gadījumu. Un beigās šī bezkaunīgā melošana no Hartmaņa — un to vēl dēvē par „goda lietu, goda tiesu”...

Bija apnicis. Te viņš vairs nekā nevarēja mantot. Jau tā bieži sadursmes ar vienu un otru no biedriem. Tie viņu necieta tā patstāvības un nepiekāpības dēļ... Būtu glēvulība palikt, sevišķi vēl tagad, pēc visa, ko tas nupat bija runājis.

Izspriešana vilkās ļoti ilgi...

Ko gan viņi tik daudz vēl runāja?... Viss taču bija skaidrs kā diena.

Viņš izdzēra pāra pudeles zeltēra...

— Dūšu gribi uzpravit, — smējās atkal kāds krustdēls.

Viņš dusmīgi tajā paskatījās.

— Stājies taču! Vai tad tiešām nevari likties reiz mierā ar savām mulķībām...

Tas bija kāds no tiem, kuriem visas vēlēšanās kronis bija, dabūt krāsaino cepuri; par citām lietām, cik bija redzams, tas nedomāja.

Beidzot atvērās durvis. Viņu iesauca zālē...

— Uzaicinu tevi noklausīties spriedumā... Valonijas speciālais konvents pieņem biedra Mermaņa izstāšanos un izslēdz to no sava locekļu skaita uz visiem laikiem, atņemot tam tiesību nest krāsas...

Lenti un krāsu cepuri viņš jau bija nodevis oldermanim. Tagad viņam šeit nebija vairs ko darīt. Pārlaida acis sēdētāju rindām, pateica: sveiki! — un izgāja. — — —

Gandrīz pusotra gada viņš bija šajās telpās vai katru dienu pastāvīgs apmeklētājs. Tur palika viņa biedri sveši, kā bijuši. Daži ar nolaistām acīm, citi ar tādiem savādiem smaidiem... Beigās taču bija vienalga, viņš nebija sabiedrības cilvēks. Noslēgtā korporācijā, ar visiem tās likumiem un tradicionālajām paražām, tas jau nekad nevarētu iedzīvoties. Par to vairs nebija ko šaubīties.

Viņš izgāja priekšistabā, uzvilka mēteli un galošas. Varbūt pēdējo reizi šajās telpās. Viņš taču vairs nekad šeit nenāks... Ja vajadzēs tīkties ar kādu no bijušiem biedriem, varēs uzmeklēt to auditorijā, paša dzīvoklī.

Viņš aizvēra aiz sevis durvis. Pulkstenis jau bija divpadsmit. Uz ielas dzēsa pašlaik laternas...

Brida caur sabraukto, netīro sniegu, — pie tramvaja sliedēm tas bija krietni dziļš, smēlās galošās...

Atpogāja mēteli, bija stipri silts. Gaisā bija kā migla, kā smalks, smalks lietus... Negribējās vēl iet mājās. Paklejos pa ielām, nogurs — varēs ātrāk iemigt.

Kāds lāsts gan viņu atkal dzina? Kādēļ viņš nevarēja būt tāds kā citi, apmierināties, iedzīvoties?... Un kādēļ viņš vienmēr tā ļāvās aizrauties?... Viņš pats taču bija iestājies Valonijā aiz „brīvas gribas”, aiz pār-

liecības; viņš jau neļāvās sev kaut ko iestāstīt, ar varu tas nebija ielvelkams. Būtu labāk kādu laiku nogaidīt, iepazīties tuvāk ar tās organizāciju, ar tās iekšējo dzīvi... Nebūtu mūžam šādas vilšanās, šādas nepatīkšanas pašam un citiem.

Bet tā jau nebija viņa vaina. Toreiz Valonijas programma pilnīgi saskanēja ar viņa centieniem. Pa šiem pusotra gadiem viņš bija izaudzis, gājis uz priekšu, un tā bija palikusi stāvēt, — turpat, kur viņš to atrada toreiz...

Kā šie viņa biedri gan varēja veicināt izglītības izplatīšanu starp citiem, ja viņiem pašiem nebija nekādas skaidras jēgas par to, kas zem šī vārda īsti jāsaprot...

It kā vidusskolas beigšanas apliecība un studenta vārds jau dotu tiesību dēvēties par izglītotu?...

Smieklīgi!... Viņš pazina vienkāršus zemnieku puīšus, kuŗi bija garīgā ziņā pārāki par vienu otru no viņa biedriem, bez visiem latīņu vokābeļiem un augstākās matemātikas...

Par teātri, par literātūru, par glezniecību tiem nebija ne mazākās jēgas. Labi, ja vēl varēja atkārtot tās pašas atgremu domas, novazātās, nenozīmīgās frazes, kuras zina vai katra šuvēja, katra lūbu literātūras cienītāja, ķēkša.

Studentu sabiedrība taču nevarot pastāvēt no māksliniekiem, no „pārcilvēkiem”...

It kā viņš to būtu prasījis...

Bet kādēļ tad viņi smējās par tiem, kas ko meklēja, ālējās par visu ko jaunu, kas parādījās mākslā un ko viņi nespēja saprast?

Tā būtu „tautas labākā daļa”, tās nākamības cerība!

Un tad šie ciniskie anekdoti par dažnedažādiem piedzīvojumiem ar sievietēm; šīs nerimstošās valodas par menzūrām, par „cauriešanu”, uzdzīvošanu. Cita jau te nedzirdēja. Tas viss sastādīja ikdienišķo sarunu tematu.

Par divām nedēļām reiz literārie vakari, kur sanāk kopā strādāt pie garīgo spēju izkopšanas, pie mākslas un zinātnes svarīgāko jautājumu apspriešanas... Tīrā pelavu vētīšana! — It kā bez nopietnas strādāšanas, bez nodziļināšanās pārrunājamā priekšmetā būtu iespējams kaut ko vērtīgu teikt!...

Tagad viņš strādās viens. Lai viņi iet saviem kopotiem spēkiem, lai plātās saviem tautiskiem ideāliem, ar savu plašo, dziļo izglītību...

Viņš gāja pašlaik gar māju, pie kuņas durvīm dega divi violeti lukturi. Caur stikla durvju augšu iekšā bija redzama gaisma. No turienes nesās kā smieklī, kā spieģšana, un pārmērīgi daudzīts klavieru valsis...

Šo ielu viņš pazina ļoti labi. Tur iekšā jau arī viņš bija uzdzīvojis ne vienu vien nakti.

Populārajai Bertai jau bija arvien visbrašākie skuķi, vislabākā prece: polietes, čigānietes, židietes, pat ungārietes...

Viņš atcerējās mežonīgo Ridu, kā plivinājās tās melnie mati, kā liesmoja viņas brūnās acis, cik mežonīgi tā kļiedza, kad dejoja savu nevaldāmo čardadzi!... Žīds veikalnieks bija to atgādājis no Donavas vilņojošām puštām. Tā sabruks, tiks iemīdīta dubļos svešumā, projām no dzimtenes, no savējiem...

Tās jau sen te vairs nebija, — esot saslimusi. Varbūt, jau guļ kaut kur aprakta...

Neizsakāms riebums to pārņēma, iedomājoties visas

tās naktis, kuŗas tas bija pavadījis šādās iestādēs, alkohola un erotisma skurbumā.

Neskaitāmas reizes viņš bija noņēmijs nekad vairs tur neiet, uzsākt jaunu, tīru dzīvi, — un tikpat daudz reizes tas bija šo apņemšanos pārkāpis.

Asinis sāka vārīties, visa miesa kvēlot. Vajadzēja skriet ārā nakts tumsā uz ielas. Un tur tumšos kaktos viņa to sagaidīja, šī naudas un mīlestības izsalkusi armija...

Dažreiz viņu pārņēma pret šīm sievietēm tāds riebums, ka gribējās viņas iemīt visas mēslu bedrē... Bet viņas jau nebija vainīgas. Tām vajadzēja naudas, vajadzēja eksistences līdzekļu. Un par šo precī viņas atalgoja vislabāk...

Cik reizes viņš nebija raudājis, cik bezmiega naktīs pavadījis!... Gribēja pat nogalināties aiz riebuma pret sevi, aiz izmisuma.

Kādēļ tas, kas citiem sagādāja baudas, par ko tie runāja ar sevišķu labpatiku, viņā modināja tikai ciešanas un riebumu?...

Siņicnam nebija taisnība. Nevarēja pie šī „dabas likuma” pierast, bija jāmokās tāpat, kā pirmo reizi.

Bet vai tad tās, tur ballēs un viesībās bija maz labākas?... Nevienā no tām viņš neatrada nekā no visa tā svētuma un skaistuma, kas dvesa pretī no Ibsena un Tolstoja sievietēm... Tukšas, izlutinātas lelles... Tualetes, izpriešanās — viss dzīves saturs...

Tās nebija vērtas, lai viņās iemīlētos. Viņš nekad nebija atradis starp viņām tādas, kuŗa tam patiktos ilgāk par pāris nedēļām. Iepazīstas tuvāk — viss pievilcīgums vējā. Tas pats tukšums un liekulība, kas uz katra soļa...

Un tomēr viņš gāja uz šiem izrīkojumiem. Kaut kāda neizprotama vara viņu vilktin vilka pie šīm svešajām, izpušķotajām sievietēm. Varbūt, starp viņām būt tā, kuŗas skats izsauc tādas jūtas, kā zvaigzņu mirdzums... Dvēsele pildās neizprotamām ilgām, mostas neskaitāmi sapņi, viens krāšņāks par otru, kā zelta miglā tinas pasaule...

Bet vai gan šis mirdzums vēl viņam kādreiz uzausīs? Vai tas nebija tagad viņa necienīgs, nebija dubļiem apšaļķīts?...

Nē. Viņa dvēsele bija tikpat tīra kā senāk. Tai nebija pie visām šīm orgijām nekādas dalības... Tā asiņoja, kad viņš rīta krēslā, noguris un bāls, nāca savā istabā un, zobus sakodis, krita savā cietajā guļtā...

Viņš atradās pie dzelzceļa pārbraucamās vietas. Atskanēja svilpiens, pagāja gaŗām kāda lokomotive.

Bija jau apmēram divi. Viņš bija staigājis krietni ilgi, — līdz mājām bija kādas stundas gājiens. Ormaņa neviena vairs nekur neredzēja. Vajadzēja iet kājām.

Sāka iet steidzīgāk. Rīt, pēc pusdienas tas bija pie teicies uz eksāmenu. Vajadzēja vēl šo to pārskatīt. — Studijas bija pavisam nolaidis; pašam tagad kauns — beidz ģimnaziju kā pirmais un veselos pusotra gadus gandrīz nekā nav pastrādājis.

Vajadzēs saņemties... Jau tagad parādu bija laba tiesa. Kur ņems visus tos gadus, kuŗi vēl priekšā?... Galvniekus kasēs nebija viegli atrast. Tēvam jau nebija nekādas drošības, nekāda nekustama īpašuma. — Kas varot zināt, vai nepaliekot pats palaidnis, vai maz kādreiz varēšot atmaksāt...

Stundu pasniedzēju arī bija ļoti daudz. Nevarēja ar tām nekā nopelnīt. Bez tam, šis darbs viņam bija tik

nogurdinošs, ka nevarēja tad pats sev nekā vairs padarīt. Bija ar tām izmēģinājies — negāja.

Viņš rakstīja šo to vienai otrai avīzei, bet pa lielākai daļai dabūja savus darbus atpakaļ. Esot par daudz asa valoda, par daudz oriģināli, moderni uzskati...

Nodarboties ar zinātnes un mākslas populārizēšanu arī netikās. Tur jau vajadzēja būt svešu domu atgremotājam un viņš juta spēku teikt kaut ko patstāvīgu, nepatapinātu...

Ja uzrakstīs ko labu, lūkos kur aizņemties naudu, liks iespiest pats uz sava rēķina. Gan viņi vēlāk nožēlos, visi šie redaktori, ka ir liegušies pieņemt šos viņa darbus... Viņš meklēs ar tādu pat kāri arī uz priekšu. Gan jau atradīs kaut ko tādu, kas vēl ne no viena nav izteikts, kā vēl neviens nav domājis, nav pārdzīvojis.

Tikai tādā gadījumā bija tiesība nākt atklātībā. Vajadzēja iesākt tur, kur citi beiguši un nevis atkārtot un izkēmot to, ko tiešām lieli gari ir radījuši — sludinājuši...

Nē, tā viņš nekad nedarīs. Ja labāka nekā nespēs, tad tas pilnīgi klusēs... Tas nekad nekļūs par pērtiķi, kas ķemojas citiem pakaļ, kurš pat nekā nespēj atklāt, pie kuŗa visa viņa gudrība ir sazagta vai patapināta.

Sāka lēni līt.

Viņš sacēla apkakli, paātrināja soļus. Nebija vairs tālu. Aptaustīja durvju atslēgu mēteļa kabatā. — Būs grūti uzkāpt pa piecām kāpnēm; tagad jau viņš bija krietni noguris. Kājas bija kā notirpušas, ceļgali ļodzījās.

Pie durvīm mazliet apstājās, kā pārdomādams. — Bija taču šodien spēris svarīgu soli savā dzīvē... Uz

priekšu viņš vairs nekad neizies no šīs mājas, lai dotos uz konventa mitekli. Tagad būs citas gaitas, citi ceļi... Uz kuriem tie vedīs, kas to lai zina!...

Notirkšķēja atslēga, noskanēja durvis. Tika pieslēgtas no iekšienes un tad viņš sāka kāpt lēnām pa kāpnēm, atpūzdamies pie katra puskāpņu gala...

Istabā uz galda stāvēja vēstule no mājām. Māte bija diktējusi, Andris rakstījis. Tēvs esot nopietni slims ar krūtīm. Vai nevarot pārbraukt uz svētkiem kādas nedēļas ātrāk...

Viņš izlasīja vienaldzīgi šo ziņu. Nu, brauks parīt uz mājām.

Pirms Ziemsvētkiem jau viņš tikpat nekā vairs nedarīs. Vajadzēja kāda nebūt pārtraukuma. Dzīve šeit bija līdz kaklam apnikusi, apriebusies... Paņems kaut ko līdzīgu, lasīt, ies uz ezera slīdas skriet. Pēc svētku brīvdienām ķersies pie darba ar atjaunotiem spēkiem.

*

*

*

Tēvs sēdēja salicis krēslā pie krāsns. Visu nakti viņš nebija gulējis, tagad sāpes krūtīs bija drusku aprimušas, elpošana tapusi vieglāka...

Tēvs skubināja to, lai ejot uz izrīkojumu pagasta mājā. Sastapšot bijušos skolasbiedrus, palešot īsāk vakars, ko tad mājā visu laiku sadarīšot?... Pa ezeru jau tik pāris verstis ko iet. Muižas kunga palīgs arī solījies vēlāk braukt, pārvedīšot to mājā...

Īstenībā viņam tur nekas arī nebija pretī. Aizies, paskatīsies, kā viņi tur dejo, kā priecājas; parunāsies ar draudzes skolotāju, ar vienu otru no citiem pazīstamiem. Apniks, — ies projām.

Mājās bija tiešām nepanesami garlaicīgi. Dažu dienu nezināja nemaz vairs ko sadarīt. Lasīt vienmēr negribējās; ārā bija dziļi sniegi un stipri auksts. Būtu mazliet pielaidies, varētu iet mežkungam līdzī uz zaķiem. Pie tāda sala nebija nekāda prieka klejot pa mežu.

Teica, ka vēl pārlikšot... Pārņāks māte ar Mariju no baznīcas, redzēs, ko tās par šo lietu teiks...

Bija tā savādi... Tā kā kaut kas to turētu šoreiz atpakaļ, skubinātu neiet.

Tēvs izskatījās ļoti noguris. Acīs tāds vājš, dzies-tošs mirdzums. — Pēdējā laikā sāpes krūtīs bija sevišķi stipras kļuvušas. — Ārsts tam bija aizliedzis dzert un pipot, bet viņš šo aizliegumu neizpildīja. — Ko niekus! — bija teicis. — Kamēr dzīvošot, dzīvošot kā tikas, — kad kritīšot, tad tā, kā zirgs pār ilksi...

Viņš dzirdēja naktī tēvu vaidot, bet sevišķi zēl tā nebija. Reizēm bija pat tā kā dusmas par to, ka tas traucē gulēšanu. Kad agrāk māte bija mocījusies ar galvas sāpēm, cauras naktīs negulējusi, tas bija smējies un dusmojies par „bābu pinkšķēšanu”, par to, ka viņas nekā nevarot panest. Tagad tas runāja pavisam citādi. Agrāk jau viņš nekad nebija slimojis, nezināja, kas ir sāpes.

Pārņāca māte un Marija. Nosprieda, ka viņam jāiet uz izrikojumu. Māte arī to vēlējās. Viņai bija prieks, ka apkārtējās saimnieces centās iegūt viņas dēla labvēlību, aicināja to pie sevis ciemos...

„To meitas jau nu gan mans dēls neprecēs,” viņa pašapziņīgi bija teikusi. „Tas jau tagad var dabūt vai lielkungu freilēni...”

Viņa uz to bija sevišķi lepna. Tagad tai bija lielu lie-

lais prieks, ka viņš atbraucis spīdīgām pogām uniformā.

Tajā viņš izskatoties daudz brašāks, nekā privātdrēbēs... Un to krāsu cepuri jau nevarot iekšā turēt, no tās lentes jau tā kā tā daudz neredz...

Viņš uzlika jaunu apkakli, sasukāja matus... Dejoj jau viņš nedejos, tāpat noskatīšies, būs ap pusnakti mājās.

Savādi!... No tēva atvadoties, it kā kāds sauca, lai paliek...

Paspieda tā roku. Tā bija tāda valga un auksta...

Ārā kļuva tā kā vieglāk. Kā no pagraba būtu iznācis svaigā gaisā. Saule bija jau norietējusi, bija sārts, kluss ziemas vakars...

Tur lejā gulēja tikko pārredzamais, baltais sniega klajums, uz kuŗa vietu vietām bija tumši plankumi. Tur vējš bija nopūtis sniegu. Tas bija ledus, kas rēgojās cauri sniega segai.

Viņš izgāja cauri muižai uz noskujotu ziemas ceļa. Sniegs gurkstēja zem kājām. Reizēm uzpūta ass, svilinošs vējš.

Tur kalna galā stāvēja baltā pils, pāŗa simts gadu veca, biezām akmens sienām. To varēja saredzēt pat no otras ezera malas. Tā bija uzcelta visaugstākā piekrastes kalnā.

Agrāk viņam bija jāiet tur uz Ziemsvētku eglīti, kuŗu lielskungs dedzināja saviem saimes ļaudīm. Pils lielais priekšnams tad bija bāŗtin piebāŗts ar ļaudīm. Šajā vakarā te sanāca arī visi graudnieku bērni — tie dabūja katrs papīra tūti ar saldumiem un āboliem.

Tēvam tad dāŗvināja naudu, tāpat viņš un māte nepalika gluŗi tukšā... Katram, kas bija ko dabūjis, bija

jāiet pie lielskunga, jābučo roka. Tas sēdēja turpat blakus istabā, un šajā dienā viņš bija sevišķi laipns.

Arī lielie darija to pašu. Viņam gan bija dažreiz tāds kā kauns, visiem redzot jāskūpst lielskunga roka, it kā citādi nemaz nevarētu patēlkties, bet beigās apmierinājās, tam jau laikam tā vajadzēja būt; to pašu darija pat muižas kunga palīgs...

Jānos, tad tik gāja jautri. Tad lielā siena šķūnī sarīkoja balli. Turpat, uz pļaviņas dedzināja darvas muca, dzēra, līgoja... Kad atnāca lielskungs ar saviem viesiem, tiem salika vainagus galvā un pēc tam citu pēc cita uzurrāja. Tad bija atkal muca alus vairāk.

Dažreiz tie palika ilgāk un noskatījās, kā graudnieki dejo un priecājas. Savā starpā viņi sarunājās vāciski; dažreiz, kad kāds krīta, vai dejodams apkārt griezdamies piesita kāju un iekliedzās, tad tie tā nepatīkami, skaļi smējās...

Atcerējās arī stabā kāpšanu un vilkšanos ar virvēm, pār grāvi... Reiz graudnieku Bēzru graudnieks Ore bija ierāvis dūņainā grāvī; visa mute tam bija pilna ar dubļiem — un tas viss par mārciņu tabakas...

Šis izlien notašķījies, netīrs, un slaukās ar nopļauto zāli. Un visi apkārtējie smejas, ka vai plīst...

Kungiem jau patīk šādi skati, tie tad bija tik jautri un paspēlētājam par apmierinājumu lika iedot muižas kungam vienu šnabi...

Cik nožēlojami bija visi šie graudniecīņi un gājēji! Viņi nemaz nesaprata, ar kādu nicināšanu uz tiem noskatās, kā uz kādiem kustoņiem un cik neģēlīga ir šī viņu ķemošanās, citiem par prieku... Tiem par to samaksāja — ar pāris desmit kapeikām. Par krietnu špa-

bi jau viņi bija gatavi uz visu. Kungus vajadzēja smīdināt, citādi nākamā gadā vairs balles nerīkos...

Un muižas kungs, kuŗš taču piederēja pie tās pašas tautas, kuŗa tēvs bija reiz graudnieks, pēc tam vagaris, tas bija te vēl galvenais rīkotājs un dažnedažādu „stiķu” izgudrotājs.

Uz to viņam toreiz bija visvairāk dusmas. Smejas un ākstas pats tur lielkungiem līdzī. Nezin', ko teiktu, ja pašam būtu jākāpj stabā dēļ pīpes vai kabatas naža...

Cik savādi!... Kādēļ taisni šodien viņš tik daudz domāja par to, kā senāk svinēja Jāņus, Ziemsvētkus. Jā, toreiz jau arī viņš tos gaidīja ar nepacietību, ar ilgošanos; priecājās citiem līdzī...

Tagad tas bija citādi. Māte viņam pārmeta, ka esot par daudz drūms, — tāds noskumis vien apkārt stāigājot, laikam esot kādas lielas bēdas...

Kādas bēdas viņam īstenībā bija? — Nebija taču nekā sevišķa pazaudējis. Viņam jau nebija nekādu dārgumu, kuŗi tam būtu atņēmti.

Par ko gan lai priecātos? — To taču no viņa vairs nevarēja prasīt, lai tas sajūsminātos par eglīti, par svecīšu mirdzumu.

Bērnības Ziemsvētku sajūta bija izzudusi, bet tā jau nebija viņa vaina, par to viņam pašam bija žēl...

Kādas savādas, siltas jūtas to pārņēma senāk, kad svētvakarā, krēslā brauca uz baznīcu.

Šur tur augšā jau iemirdzējās pa zvaigznītei. Tinkšķ zem loka pulkstens, ceļa malā klusošie, baltie lauki, apsnigušie meži... Baznīca pilna ļaudīm ar priekā mirdzošām acīm, no sala nosarkušiem vaigiem. Visur plivinājas žilbinoša sveču gaisma, mācītāja balss skan skaidri un skaistī, plūst no augšas aizraujošas ērģeļu

skapas... Tas viss bija tik lieliski. — Likās, ka patiesībā atskanētu no debesīm eņģeļu gaviles par to, ka pasaulei dzimis Pestītājs...

Tagad — viss tukšs un auksts... Gaŗlaicīgi sēdēt un klausīties — viss tas bija apnicis, apriebies...

Nē, tā nebija viņa vaina, ko lai viņš tur dara?

...Tur bija pagasta māja... vesela rinda apgaismotu logu... Pa lielceļu redzēja daudzus ejam un braucam...

Viņš bija atnācis drusku par agru, bet par to nekas, ies vien iekšā. — Iesāka jau pa laikam veselu stundu vēlāk, nekā bija izziņots. Publika nekad nesanāca noteiktā laikā. — Varēs uzgaidīt. — Bija jau gluži vienalga, sēdēt mājā, vai pavadīt te kādu lieku pusstundu.

Uzgāja augšā, nodeva mēteļi un cepuri. Garderobes saņēmēja viņu pazina.

— Jūs arī, jaunskungs, mājās?... Jūs jau nu gan tur pilsētā redzējuši visādus teijāterus, te jau jums lāgā nepatiks...

Viņš negribēja ielaisties ar to nekādās gaŗākās sarunās. Atbildēja pāris vārdiem, paņēma savu numuru un gāja apakšā, zālē.

Tā bija jau puslīdz pilna; bija karsti, — vajadzēs pa izrādes laiku krietni svīst.

Pienāca pāris paziņas apsvercināties. Apjautājās, kad pārbraucis, vai uz ilgāku laiku? Lai apmeklējot — būšot priecāties...

Viņš atbildēja, kas acumirkļi ienāca prātā. Iegāja solā, nosēdās savā vietā...

Zāle pamazām pildījās ar apmeklētājiem; kad uzvilka priekškaru, tā bija kā baltin piebāzta.

Izrādāmā luga bija nepanesami gaŗlaicīga... Muļķi-

gi, novazāti joki, nodilušas frazes, un tad vēl šī neiespējami sliktā spēle!... Bija nepatīkami, pretīgi skatīties — bet apkārt viņam smējās, sajūsminājās par katru izteicienu, pie katras pārspīlēti komiskās spēlētāju kustības.

Teātris, mākslas baudījumi... Viņš negribot pasmējās... Šādās telpās, ar šādiem spēkiem!...

Jā, ko tad no mākslas gan te varētu sniegt, ja nebūtu šo seklo joku lugu fabricētāju!... Katrai jauzu šķirai sava māksla — savi baudījumi, — šiem, te, jau pietika ar žīdīņiem un vecām ķildīgām bābām...

Te nu viņš redzēja izpildītu savu ģimnazista ideju — pagasta mājā teātra izrādes... Atlika tikai papriecāties, uzslavēt to laikrakstos...

Bija par daudz smacīgs gaiss. Petrolejas spuldzes izplatīja nepatīkamu smaku. Viņš piecēlās un izspiedās ārā, sāpus istabā.

Te bija mazliet vēsāks. Nosēdās pie galda, paprasīja glāzi tējas...

To pasniedza skolotāja māsa. Tā bija šoreiz tējas galda turētāja...

Pienāca pie viņa pāris pazīstamu apkārtnes saimnieku dēlu. Tie bija beiguši pilsētas skolu un skaitījās tagad pie vietējās „intelligences” cītīgākiem spēkiem. — Patlaban viņi aģitēja zemkopības biedrības nodibināšanai. — Tie bija izdabājuši cauri, ka pagājušā gada Lieldienas svētkos viņš varēja turēt šeit priekšlasījumu par „biedrošanās nozīmi”... Tagad viņš šeit vairs nevarēja uzstāties. Bija aizkāris pāris vārdiem mācītāju un rakstvedi. Tie bija uz viņa vēl līdz šim dusmīgi... Kad gribēja otrreiz lasīt kāds no viņa biedriem,

komisārs vairs neatvēlēja pagasta mājā telpas. Un tas bija viss rakstveža darbs...

Tagad viņš arī vairs nelasītu. Bija taču bērnišķīgi klāstīt dažnedažādas idejas, kuŗas tas bija salasījis no grāmatām un par kuŗām tagad pašam nāca smieklī. Lai dara to citi. Šī armija visvisādu semināristu un vidusskolas augšējo klašu audzēkņu, kuŗi staigāja apkārt gariem, nesukātiem matiem, sarkanās un zilās blūzēs, klāstīdami savus derīgos padomus, savus jaunizceptos pasaules izlāpīšanas projektus.

Vēl nesen viņš bija sastapis no piektās klases reālskolas izstājušos reformatoru, kuŗš bija jau trešā klasē atstāts uz otru gadu. Šis neapdāvinātais plānprātiņš ar vienu paņēmienu apgāza visu vidusskolas programmu, visu viņas satversmi... Bija strīdējies ar pagasta skolotāju, ka bērņus nevajagot skolā sūtīt, lai augot katrs savā vajā...

Visi tie bija viņam apnikuši, visi šie no grāmatām izķertu, nesagremotu ideju sludinātāji — smieklīgi pērtiķi...

Arī tagad viņš atbildēja īsi uz visiem jautājumiem. Kas tad viņam īstenībā bija daļas gar viņu biedrību, gar visām viņu ķildām un jukām...

Partijas — smieklīgi! Tāpat kā krogū, pie bufetes... Vieni iedzēruši vairāk, kā otri. Strīdus cēlonis — apgāzta alus glāze. — Un tad visi šie svarīgie argumenti, pierādījumi, atspēkojumi... Un to viņi stāsta ar tādu aizrautību, ar tādu sajūsmu, it kā no viņu biedrības priekšnieka izvēles atkarātos visas pasaules liktenis...

Apnika klausīties. Atvainojās, piecēlās un sāka staigāt...

Bija pauze. — Saplūda nosvīduši, nosarkuši ārā no zāles... Vēl smējās un dzīvi pārrunāja redzēto. Interesējās, kas būs tālāk, kurš beigās dabūs Līzi — Ansis vai Ješka?...

Daži apjautājās pie viņa, kā paticis? Rakstveža palīgs, tas jau tos žīdēnus protot izrādīt, kā pats pagāns. — Teica — nekas. Neesot jau visa redzējis, bijis karsti, iznācis ātrāk ārā...

Viņam kļuva nepanesami garlaicīgi. Viņš piegāja pie pāris pazīstamām jaunkundzēm, parunās kaut kādus nebūt niekus... Vienu tas nebija veselu gadu redzējis. Bija aizbraukusi uz kādu saimniecības skolu — atbraukusi tagad uz Ziemsvētkiem, paciemoties...

Bija smuks, nīprs skuķis, ar lielām, brūnām bizēm. Dzirkstīja acis, jautri pārgalvīgi smējās...

Arī viņš atdzīvojās. Ar to jau varēja patriekties, pajokot... — Prata labi atcirst, nebija uz mutes kritusi.

Viņš staigāja ar to pa zāli. Kas tad par to, ka citi sačukstējās, viņos skatīdamies. Būs atkal viņam viena brūte vairāk... Ar to jau pietika, ja kādā izrikojuma vakarā ar vienu dejoja, vai runājās vairāk, kā ar citām. Te mājās jau tās lietas gāja tīri kā ar elektrību, amerikāniski ātri.

Kad spēlēs valsi, tad viņi dejos. Citas dejas viņam nepatīk un tad jau arī tik biezs, ka nevar ne apgriezties.

Viņai tāds slaidis, lunkans augums kā jaunam zaļoksnīgam bērzam. Būs patīkami to piespiest pie sevis, griezties ar viņu valša šūpojošā taktī...

Mūzikanti ieņēma savas vietas. Viņi iesāks kā pirmie, kamēr vēl ir ērtāk, nav tik daudz dejojāju.

— Jaunskungs! Jaunskungs!

Viņš atskatījās atpakaļ. Laikam viņu sauc...

Tur stāvēja gana, Virša, sieva baltā aitādu puskažociņā... Ienākusi ar visu to zālē. Tīri kauns bija ar tādu runāt.

Piegāja, paprasīja, ko viņai vajag?

Tēvam esot slikti, viņam jābraucot līdzī uz mājām.

— Vai nomiris?...

— Vēl, laikam, nē. — Bet vajagot pasteigties, nezin', cik ilgi vēl velkot...

Brīnums... Gandrīz nemaz neuztraucās, palika pie šīs ziņas gluži vienaldzīgs.

Sajuta vēl tā kā īgnumu, kā dusmas, to traucē tieši tagad, kur tas pašlaik sāka justies jautrs, gribēja dot vālsī...

Braukt vajadzēja. Viņš piegāja pie savas jaunkundzes atvadīties.

— Atvainojiet, šoreiz mums tas vālsis neiznāks, man, laikam, pašlaik tēvs mirst, jābrauc uz mājām...

Tā paskatījās viņā ar izbrīnīšanos. Ar šo izteicienu un savādo izturēšanos viņš bija kļuvis interesants; sajuta kā prieku par to...

Pasacīja Viršienei, ka tūlī iešot... Uzskrēja pa kāpnēm, pieprasīja savas drēbes.

Drēbju saņēmēja izbrīnījās, ka tik ātri; negribēja tai nekā tuvāk paskaidrot...

Iesēdās kamanās, izbrauca uz lielceļa... Pa ezeru braukt negribējās, bija ļoti tumšs, varēja viegli nomaldīties... Sīca ass vējš, pūta acīs smeltainu smalku sniegu...

Viņš saķēra grožus, pats dzina zirgu... Viņš juta, ka

un cepuri uz savas gultas — tad atkrita krēslā pie galda...

Turpat kaut kur tuvumā kāds stipri raudāja... Citi runāja tā klusi čukstēdami...

Viņš nesaprata neviena vārda. Galvā nebija nevienas domas. — Dzirdēja un redzēja visu tā neskaidri, kā pa miegam...

Kāds pienāk un glauž viņam galvu, lej kaut ko aukstu uz pieres, rīvē deniņus...

Bija nepatīkama sajūta no šīs pieskaršanās. „Ko tad no viņa gribēja?” Viņš dusmīgi atgrūda kādu no sevis.

Nes un dod tam ūdeni, tādu saldu, aukstu... Bija stipras slāpes. Izdzēra visu glāzi. Sāka pamazām atmosties, kā no miega; smadzenes sāka atkal darboties.

Apskatījās apkārt. Tur jau raudāja un vaimanāja māte ar Mariju, tur bija muļžas kungs, tā māsa, vairāki graudnieki...

Nu jau bija pārgājis. Vajag taču saņemties; viņš jau students, liels, pieaudzis cilvēks...

Pienāca muļžas kungs.

— Jā, dakteris nevar nekā vairs darīt, vecais ir aizgājis...

Viņš saprata, ko tas nozīmē. To jau viņš bija zinājis tūliņ, turpat pagasta mājā.

Rīt tūliņ sūtišot pēc zārka, pagaidām ielikšot vienā citā, viņam klēti esot...

Pienāca arī citi.

— Redziet, kā tas Kungs jūs piemeklējis. Tik negaidīti, tik ātri!... Vai tad nevarēja vēl dzīvot?... Bija jau vēl tik stiprs, pusbūža gados...

Sāka vēl viņu priecināt. Muļķi tādi! It kā viņš pats nesaprastu sava tagadējā stāvokļa...

Lūdza tos iziet. Palika tikai dārzniece un kučieris, palīgā nomazgāt, apgērbt, ielikt zārkā.

Priekšistabā jau ienesa un nolika kaut ko smagi uz grīdas... Tas jau bija tas pagaidu zārks, kuŗu muižas kungs bija apsoliļis...

Tagad tēvs izskatījās labāk, kā senāk... Seja bija kļuvusi mazliet kalsnāka, acis iekritušas, vaibsti stingrāki, miera pilni...

Visi sagāja pie gultas. Ņēma, izcēla to uz krēsla, — ienesa ūdeni, sāka viņu mazgāt.

Cik nevarīgs viņš tādi izskatījās. Rokas karājās slābi gar sāniem, galva slīga uz krūtīm, bija jāatbalsta.

Māte bija mazliet saņēmusies; tā vairs tikai šņukstēja, piepalīdzēja mazgāt.

Uzvilka tam tīras apakšdrēbes, jauno melno kārtu, apgērba gluži kā dzīvu.

Pie zārkā iecelšanas arī viņš gāja palīgā.

Dēlam jāturot galva...

Tā bija sevišķi smaga un auksta. Nesot tikko neizslidēja no rokām.

Tika paziņots citiem. Istaba piepildījās no jauna ar ļaudīm. Graudnieks Grasis paņēma dziesmu grāmatu un sāka sacīt vārdus, citi uzsāka meldiju, dziedāja.

Gribējās teikt, ka nevajag, tas viss taču bija gluži lieki... Bet lai jau viņi dzied, galu galā — vienalga.

Saņēma ar divieļiem zārku, aiznesa uz klēti; tur to uzlika uz rindā saliktiem dārza soliem. Aizdedza divas sveces, pārklāja zārku baltu palagu.

Viņš apņēmas palikt tur, kamēr atnāks muižas kunga sūtītie sargi. Aizgāja uz istabu, uzvilka mēteļi un gaļošas; auksti jau viņam tagad vairs nebūs...

Cik labi, ka viņi visi aizgāja, atstāja to vienu pašu.

Tagad jau viss tas nepatīkamais bija padarīts. Tēvs gulēja zārkā; būs miers no visiem šiem palīdzētājiem un priecinātājiem...

Ārā bija tumša ziemas nakts.

Pie stiprākiem vēja brāzieniem auksta dvesma ielauzās caur durvju plaisām arī klētī, saplīvinājās sveču liesmiņas. Tikko neapdzisa...

Viņš atvilka no sejas segu. Gribējās noskatīties, kāds izskatās tagad tēvs.

Savādas sajūtas izgāja caur dvēseli. It kā tur izgaistu bieza necaurredzama migla un sāktos skaidra, vēsa rudens diena... Gaiss tik dzidrs, ka verstīm tālu dzird suņu riešanu; ūdeņi kristalla skaidri, meži auksti, caurspīdīgi...

Bezgala daudz dažādu domu šaudījās caur smadzenēm.

Viņš stāvēja aci pret aci pie viena no dzīves svarīgākiem noslēpumiem, dzirdēja mistisko nāves — kļusuma valodu...

Cilvēks nomiris. Caur gadījumu, caur nejaušību šis cilvēks ir viņa tēvs. Bet tas jau te nemaz nav svarīgi, tas galvenais ir nāve, kā fakts par sevi, kā neizprotama, neatrisināmi šausmīga mīkla...

Viņš paskatījās uz līķa. Cik ilgi tas vēl būs tāds? Sapūs, noēdīs tārpi, paliks dziļi melni caurumi acu vietā, nīrgsies ģindeņa zobi...

Vai tad viņa tēvs maz bija dzīvojis? Vai tas nebija kaut kāds gluži tukšs, nenozīmīgs vārds? Kādas pēdas tad paliks no viņa dzīves, cik ilgi vēl kāds to pieminēs? Kas visai šai dzīvei ir bijis par nozīmi, kāds viņas saturs?

Dzīvot paša dzīvošanas procesa dēļ, kā kustonis, kā

stādi?... Viņš jau bija izpildījis vairošanās likumu, bija radījis jaunu dzīvību, radījis to pasaulē... Neapzinīgi, kalpodams šim alu pūķim, vaistslas instinktam. Apmierinādams savu baudkāri, meklēdams savus priekus un laimi...

Vai viņš kaut ko zināja par augstāka tipa cilvēka radīšanu, par „nākamo cilvēku”, kuram jābūt brīvam — spēcīgam un skaistam — kā Dievam?...

Tas nebija viņa sapnis, viņa ilgas. Mīlestība viņam bija tas pats, kas alkohols, kas citi baudu līdzekļi, apskurbinātāji.

Nē, no viņa, no sava tēva tas nemantos nekā. Visas viņa īpašības tam ir svešas. Vai tad tas īstenībā maz ir viņa tēvs?... Viņš nenoslīks žūpībā, nelamāsies ar savu sievu, ja viņam reiz tāda būs, nemeklēs savu dzīves saturu tur, kur šis zārkā gulošais to bija atradis...

Atavisms, iedzimtība, — muļķības!...

Viņam nevajag šī balasta. Tas radīs pats sev jaunu dzīvi, — izkops un attīstīs pats savus dzinulus un kaislības, virzīs tos uz vienu augstu, skaistu gala mērķi. Viņš nedzīvos krēslā. Viņš tieksies pēc pilnas saules gaismas, ies pretim sārtam saules rītam!...

Un ja viņš meklēdams neatradīs, tad tas nemaz nedzīvos. Prātis izbeigt šo „tukšo un muļķīgo spēli”, kā Ļermontovs dēvē dzīvi. Viņš nekļūs par spēles lietīņu aklā likteņa rokās; nebūs par skaidīņu, kuŗu ūdens nes pa netīro noteku grāvī...

Viņš paskatījās uz zārku. Izlikās, it kā tēvs būtu saskustējies. Laikam pār viņa seju pārskrēja kāda ēna.

Dziļš, kluss noslēpums atspoguļojās šajā sejā: viss banālais un atbaidošais bija no tās nozudis. Likās, it kā gulētājs domātu svarīgu, nopietnu domu...

Niecīgs muižas gājējs, citu kalps, un tomēr pirmais starp kādiem piecdesmit citiem...

Graudnieki jau rikojās pēc viņa pavēlēm. Tas bija norādītājs, kur un kāds darbs katreiz jādara, uz kuriem katram jāiet.

Svarīga persona — šāds muižas stārasts. Senāk, klausu laikos, kad pilnīgi valdīja viņa pātaga, viņš bija mazs despots savā darbības sfairā.

Viņš nešaubījās, ka arī no tēva nebūtu iznācis priekšzīmīgs vagaris, zem kuŗa pātagas asiņotu un locītos nodzītīti, novārgušie dzimtsjaudivi. Tos mocīdams, tas, varbūt, atrastu lielāku baudu, nekā alkoholā un ķildās ar māti. Iznāktu asinskāra, nežēlīga bestija, tiranns... Bet tas jau būtu labāk, nekā kļūt par treknu žūpu, ar notrulinātām jūtām un prātu. Tad viņa, dēla, mantojumā būtu, mazākais, viens spēcīgs rakstura vilciens, viens mirdzošs dārgakmens, par kuŗu tas varētu liecināt, ka tas ir no tēva. Tad viņš nepiemirstu, ka viņam ir bijis tēvs, kuŗš viņā dzīvos tālāk, ņems daļību pie cilvēces mūžības, pie viņas neiznīcības...

Savu dzīvību tas nebija mantojis. Viņš būs pats tās radītājs, šis zārkā gulošais nevarēja prasīt kaut kādas pateicības.

Tagad viņam būs jāgādā par Mariju un Andri, par māti... Vai tas nebija netaisnība? Tie visi būs balasts, kas vilks to atpakaļ, kad viņš skries kalnos, meklēt to augstumos ziedošās Alpu rozes... Tam jāmaksā par tēva baudījumiem, jāgādā par viņa pasaulē radītām dzīvībām, un pašam būs jāmokās, jācieš aiz dzīves izsalkuma...

Bet kādēj?... Vai tad viņam nebija tiesību no tiem

atkratīties, atstāt viņus savam liktenim?... Lai aiziet bojā!... Kas tad par to?...

Viņš dabūjis vairāk, kā citi. Sūtījuši to skolā, izdevuši pēdējo grasi... Bet ar to jau viņi vēl nebija vienlīdzīgi. Viņš taču nebija lūdzis, lai dod tam dzīvību, lai sūta to pasaulē.

Ja reiz tas ir noticis neatkarīgi no viņa gribas, tad vajag arī dot iespēju šai dzīvībai sasniegt viņas augstāko attīstības pakāpi...

Katrs bērns taču vecāku noziegums, viņu apgrēcības rezultāts. Ja nebūtu šī vienīgā nozieguma, tad nebūtu cilvēces ar visiem viņas jauniešiem, ar visiem lāstiem un ciešanām!...

Dzimšana ir noziegums, par kuŗu visiem dzīvājiem jācieš...

Kāds pieklauvēja pie durvīm. Viņš uztrūkās no savām domām. Kas gan tur nāca? — sargi jau tik drīz vēl nevarēja būt... Atvilka aizšaujamo... Māte...

— Dēls, vai tu nesalsti? Atnesīšu tev kažoku, te klētī jau ir tik aukstī!

Viņam bija silti, kažoka nevajadzēja. Skubināja, lai māte iet projām.

— Būtu tu varējis raudāt, būtu vieglāk, — tā teica. — Asaras atvieglo sāpes; es jau redzu, cik ļoti tu ciet.

Radās tāds kā īgnums pret māti. Sākumā viņa bija raudājusi visā balsī, citiem klāt esot. Tas skanēja gandrīz kā izlikšanās, kā liekulība. Cik bieži viņa nebija sacījusi, kad tēvs nāca mājās piedzēries, ka labāk būtu bijis, ja Dievs viņu atpestītu no šī sloga, ja reiz tas tā piedzertos, ka paliktu zemē guļot... Tas gan bija teikts uztraukumā, dūsmās. — Bet bija taču tiesa, ka

tik pārāk žēl tēva viņai nevarēja būt. Pēc tādas kopdzīves, kādu viņi bija veduši...

Tā pastāvēja brītiņu šņukstēdama, mutautiņu zobos sakodusi, tad aizgāja.

Atnāca sargi. Viņš bija nostāvējis jau vairāk kā trīs stundas. Neskaitāmas domas ar viesuļa ātrumu bija skrējušas caur viņa smadzenēm. Viņš juta, ka šajās stundās bija kļuvis gadiem vecāks. Viņš bija ieskatījies tajās noslēpumu pilnajās dzīlēs, kuņģa slēpjas visas neizprotamās, bezgala raibās dzīvības saknes...

Kāds būs viņa liktenis? Kādā vietā, pie kāda darba viņu sasniegs nāve? Kur tam būs jāapstājas, jākrīt?

Bija vēl tumša nakts... Čarkstēja vējā sasalušie, melnie kastaņu zari, sizdamies cits pret citu...

Viņš sajuta nāvīgu nogurumu. Iegāja istabā, iekrita ar visām drēbēm gultā un, neizdzēsis sveci, iemiga.

* *
*

Nogriezoties uz ezera, viņš atskatījās atpakaļ. Bēriņnieku rinda bija ļoti gaļa. Tēvu izvadīja kā kādu lielmani. Kas nezināja, nevarētu domāt, ka glabā tikai muižas stārustu.

Melno, dzīvām puķēm nopuškoto zārku, uz eglītēm nospraustām, lielām ragavām veda pats lielkunga kučieris diviem zirgiem. Tie brauca tūlīn aiz viņa. Māte turēja melnu koka krustu, viņam bija jātur groži.

Bija lieliska ziemas diena. Sniegs mirdzēja saulē ar nepanesamu spilgtumu. Viss bezgalīgais klajums dzirkstīja kā dimanta pārslām nokaisīts... Žilba acis, skatoties. Viegli, bez mazākiem satricinājumiem, slīdēja kamanas pa līdzeno ceļu, zem asajiem pakaviem sprak-

šķēja ledus drumslas... Reizēm ieskanējās žvindzoši dobjī rūcieni — tur plīsa kāda mazāka ieze. Likās, ka satricētu visa zeme...

Beidzot tiks pie miera, apraks, varēs atkal sākt dzīvot kā senāk. Pie šīm domām sajuta kā atvieglojumu. Bija līdz kaklam apņikušas visas neskaitāmās skraidīšanas un apgādāšanas, gājieni pie mācītāja, uz kapsētu, aicināšana uz bērēm...

Visi šie ļaudis liekuļoja viņam savu līdzjutību, izrādīja, it kā viņiem stāvētu tā liktenis nezin' cik tuvu. Pie tam bija skaidrs kā diena, ka daudzi no viņiem īstenībā prēcājās par notikušo... Gandrīz visur to saņēma ar jautājumiem: „Ko nu jūs iesāksit? Nu jau jūs vairs tālāk iet nevarēsīt, būs jāgādā par māti, par mazākajiem...” Apslēpts prieks skanēja šinī jautājumā un pie tam šīs taisītās noskumušās sejas.

Tādi jezuīti! Viņš bija teicis, lai liekot viņu mierā, tagad viņš atbraucis aicināt tos bērēs, ne runāt par savu nākotni. Kādā vietā, atgriezdamies atpakaļ pēc cimdīem, kuņģis bija aizmirsis uz galda, bija pat dzirdējis: „Pēc lepības nāk krišana...” Tas gribēja ko atbildēt, bet tad atstāja, — nebija taču vērts... Un kad pie tēva izvadīšanas lielskungs pats ar savu roku uz zārka uzlika skaistu palmu zaru vainagu, tad uz apkārtējo sejām viņš lasīja tādu sunisku skaudību, ka tikko noturējās, kādam no tuvumā stāvošiem acīs neiesplāvis.

Viņš sajuta tikai riebumu pret visu šo baru. Viņš bija stāvējis auksts un vienaldzīgs. Tie neredzēs viņa acīs nevienas asaras, neviena sāpīga vaibsta viņa sejā...

— Dēls, vai tu nesalsti? — jautāja māte. — Tev jau tādi plāni cimdi, vai tu nedosi labāk man grožus?

Nē, varot turēt pats. Sala tikai drusku viena kāja, bet par to jau nekas.

Arī māte bija tagad mierīga. Pie zārka aizvēšanas tā tikko nebija salimusi aiz raudām. Tās nebija liekuļotās, tās bija īstas.

Kas gan viņā izsauca šo žēlumu? Vai tā atcerējās pirmo, ar tēvu kopā pavadīto gadu, kad tas neesot dzēris, esot viņu mīlējis, izpildījis katru viņas vēlēšanos? Kas gan bija tas iemesls, kas visu to izpostīja, kas spieda tēvu sākt žūpot, kas padarīja tos vienu otram svešus?... Vai gan tas apstāklis, ka māte bija agrāk mīlējusi to otru, nomirušo? Bet tad jau viņai nevajadzēja kļūt par cita sievu, tā jau viņa pati bija vainīga pie savas izpostītās dzīves...

Bet tas jau var būt tikai viņa fantazija. Vai tad pie laudīm ar tik trūcīgu izglītību, kā pie vecākiem, mīlestībai varēja būt kaut kāda loma?

Vai tad tāda maz ir? — Vai šis vārds nav izdomāts tikai no augstākām šķirām, no inteliģences, lai ar to, kā ar šmiņķi, pārklātu savu kalpību lopiskiem dzinuljiem... Mīlestība! — muļķības! Gluži kā ar spokiem, visi par viņu runā, neviens nav redzējis...

Bet kādēļ tad viņš leikšēji tai tic? Kādēļ kaut kur, kā no nezināma, noslēpumaina bezdibeņa kāda balss tam par to arvien atgādina? Kādēļ asiņo viņa dvēsele, kad fiziskais cilvēks vājājas dubļos!... Neatrisināma mīkla, neizprotams noslēpums...

Sāka zvanīt. Tie jau bija pie kapsētas ceļa gala...

Bija sanācis aiz zipkārības liels bars baznīcēnu. Jau izrikojuma vakarā visi bija dabūjuši zināt, kādēļ viņš tik piepeši nozudis. Viņš jau bija persona, kuŗu ievēroja, par kuŗu interesējās.

Mācītājs runāja gludiem, apaļiem vārdiem par grūto pārbaudījumu, par neizprotamiem Dieva ceļiem, par Viņa neizmērojamo žēlastību, par atkalredzēšanās prieku debess valstībā...

Runa bija gluda un skanīga. Varēja redzēt, ka to bija iepriekš sastādījis, laikam gribēja izpatikt lielkungam — muižas kungs jau te bija klāt.

Daudzi no klātesošiem raudāja.

Nebūtu slikti, ja arī tam būtu iespējams parādīt kādu asaru; skatījās saulē, tas jau bija viens no vienkāršākiem līdzekļiem to izvilināt. Bet acis šoreiz palika sausas, kā bijušas, tās kavējās pie mācītāja tuklās, liekuļoti svētās sejas.

Viņš atcerējās, kā tas pēc ģimnazijas beigšanas bija gribējis viņu pierunāt, iestāties kādā lielā tirdzniecības kantorī, bija solījis izgādāt tam vietu...

Un cik dusmu pilna bija šī seja, kad pērn, pēc priekšlasījuma, tas bija pienācis pie viņa un runājis par jaunības karstgalvību, par aizraušanos...

Tagad tas varēja runāt, kas tam patīk. Šie gludie vārdi nespēja vairs viņu maldināt... Zem melnā talāra tas redzēja pelēku, mazisku dvēseli, kuŗu nevarēja aplēpt nekādi vārdi...

Kaps bija drīz vien piemests; uztaisīja kopīņu, aplika to ar puķēm. Bija ļoti daudz dzīvu puķu pušķu un vainagu, lielskungs bija atļāvis savam mākslas dārzniekam ņemt puķes no siltumnīcām, un tas šoreiz nebija skopojies.

Viņš piesprauda krustu. Nenācās nemaz grūti to iespraust irdenās, uzrušinātās smiltīs.

Varēja doties mājās. Pēdējais pienākums pret tēvu bija izpildīts.

Nometās ceļos, — vajagot jau noskaitīt „tēvareizi”. Kādēļ tad to arī lai nedarītu? Lai notiek viss, kā vajadzīgs, kā to no „priekšzīmīga” dēla, par kādu to mācītājs savā runā bija dēvējis, varēja prasīt.

Atpakaļ braucot sala kājas un ausis.

Māte bija dzirdējusi runājot: „tad ta esot dēls, apkotot tēvu, kā svešinieku, bez vienas asaras...” Viņas balsī skanēja kā pārmetums.

Ar varu taču nespēja asaras izspiest, toties jau noraudāja šie svešinieki — šis citas līdzjūtīgās dvēseles.

— Man tevis žēl, dēls, tev dzīvē būs grūti jācieš... Tu nespēj raudāt — tie asiņo asaru vietā...

Viņš izbrīnījies paskatījās mātē.

Cik savādi skanēja šie viņas vārdi. Tajos bija tik dziļš saturs... Kā gan viņa to zina, — vienkāršs, neizglītots cilvēks!...

Mirdzošais, plašais sniega lauks gulēja majestātiskā, svētsvinīgā mierā sastindzis, kluss un miera pilns kā bezgalīgais debess zilums... Bija tā, it kā tie censtos sakust kopā, ka viņi plūstu viens otram pretim — un vilktu arī viņu sev līdzī kā vieglu sniega pārslu...

Dvēselē pamazām sāka aprimt visas pēdējā laika nemiera vētras. Kļuva tā viegli, it kā akmens noveltos no krūtīm... Savilņojās silta sajūta pret māti. Viņš saņēma tās roku, cieši saspieda. Tā paskatījās uz viņa ar pateicības un mīlestības pilnu skatu. Bija tā novājējusi, ciešanas bija ierakušas dziļas grumbas viņas sejā.

— Tu, māmiņ, neraizējies tik daudz, gan jau es par jums gādāšu, badā jums nomirt nelaidīšu. Ja nevarēšu citādi, izstāšos no augstskolas. Varu jau dabūt šādas tādas vietas, kur var puslīdz labi pelnīt. Darīšu visu, ko varēšu, gan jau kaut kā ies...

— Vai nu es, dēls, par to? Vēl jau līdz pavasarim paliksīm tepat; tēva algu līdz Jurgiēm jau man laikam vēl izmaksās... Gan Dievs par mani gādās. Būtu tak arī mani drīzāk ņēmis pie sevis, esmu jau tik daudz izcietusi...

Asaras apslāpēja viņas balsi.

— Ka tikai tiem mazākiem, Andrim, nebūtu jāiet pie svešu durvīm, jāpallek bez mācībām, bez skolas... Cik nu man, vecam cilvēkam, vairs vajag, iztikšu ar mazu miņu, varu jau vēl strādāt...

Viņš centās to apmierināt. Runāja, ka aizrakstīšot tēva brālim; tam jau vēl vajadzēja izmaksāt tēvam no mantojuma daļas pāra simts rubļu... Viņš sapņemsies, lai varētu ātrāk studijas beigt. Par viņu lai neraizējas, viņš iztikšot. Tur, pilsētā, nav tik grūti nopelnīt naudu, varēs vēl atsūtīt kādu drusciņu...

Beidzot māte vairs neraudāja. Vēl jau varēja kaut kā dzīvot...

Iebrauca pagalmā. Negribējās iet iekšā. Aizies labāk uz priedēm, pastaigāties...

Tā nevarot; noturēšot to par lepnu; viņa iztrūkšana uzkritīšot...

Bija jau taisnība, nevarēja taču atstāt māti un Mariju vienas pie bērniekiem... Izturēs līdz beigām. Paēdis, padzers, varbūt ies drīz katrs uz savām mājām.

Tie jau lepojās ar to, ka kopā ar studentu izrīkojamos varēja dzert alu, runāt par nemieriem, par strādnieku kustībām...

Bet tagad viņam viss tas bija sen apriebies līdz kaklam, visi šie avižu lasītāji, politisko jautājumu apspriedēji. Ies atkal vaļā par Būru-Angļu kaŗu. Tagad viņš

neteiks ne vārda. Tēva bēru dienā taču viņš nespriedelēs par muļķīgām avīžu tenkām.

* *

*

Viņam prombraucot māte bija jau pilnīgi nomierinājusies, izskatījās pat gluži priecīga. Smagās, nospiedējas reizes par nākamību bija izkļiedētas; tā dabūs pusi no tēva algas un dzīvokli uz veseliem trijiem gadiem.

Nu, un līdz tam laikam jau viņš beigs augstskolu. Tad varēs tai ko atlicināt.

Šie baroni jau bija izvērtušies par tīriem cilvēces labdariem. Viņu bruņotie senči vai nosarktu par šādu pēcnācēju deģenerēšanos.

Nokalpojīs divdesmit piecus gadus, nevar taču palicējus izdzīt pilnīgi uz ielas...

Viņš sajuta lielisku atvieglojumu. Projām no šejienes, pēc iespējas drīzāk! Te vairs nebija viņa dzimtene, te viņš bija svešinieks, kuŗa vārdus vairs nesaprata, kuŗa dvēseli viļņoja citādas jūtas, nekā to šeit... No šejienes viņš aizbrauca jau toreiz, pirms kādiem astotiem gadiem. Tagad tas sajuta, ka visas vienotājas saites ir trūkušas, ka nav starp viņu un šo pasauli vairs nekā kopīga, viss izgaisis, izzudis...

Kur gan viņš tagad piebrauks, kur atradīs sev jaunu dzimteni?... Kur?!...

Apkārt ziemas klusums, nevienas skaņas, nekādas atbildes...

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Tā tad tomēr taisnība!...

Tas taču bija briesmīgi!... Viss tīrie, saltie meli: viņas asaras, viņas izmisums, viņas zvērestī... Negēlīga liekuļošana!

Zieversam bija taisnība: tā vadāja viņu, kā muļķa zēnu, aiz deguna apkārt...

Viņš „lielais labdaris”, „augstsirdīgais draugs”, „izpestītājs”...

Viņš izvilka no kabatas viņas gaŗo vēstuli, saplēsa to un iesvieda krāsnī.

Kādēļ gan viņa to bija tik negēlīgi vīlusi? Tas bija ticējis viņas vārdiem, bija domājis, ka tās dvēsele ir atdzimusi, ir kļuvusi citāda, ka tā ir izbridusi no pagātnes dubļiem...

Tas viss tik negaidīti, kā zibens no zilās debess!...

— Nu, nav taču nemaz vērts par to tik daudz uztraukties. Vari būt vēl priecīgs, ka visu to dabūji pie laika zināt...

No tevis jau var visu ko sagaidīt. Kas zin', varbūt, vēl tiešām būtu ar viņu saderinājies. Cik atceros, tu vienu laiku tā runāji. Tādā gadījumā tas būtu šausmīgi, bet tagad pārmet labāk krustu, ka viss tik laimīgi izbeigts.

Pēc visa notikušā tu taču neturpināsi ar viņu saieties. Tu zini, kādi mani uzskati šajā ziņā... Bet iet ar tādu sievieti kopā teātrī un koncertos, tas, nūdien, ir par traku! Tavs ideālisms tevi tiešām aizved par tā-

Iu. Par tavu satiksmi ar šo sievieti jau sāka runāt pat mūsu pilsoņu salonos. Vēl aizvakar Rentners apjautājās pie manis, kā ar šo lietu īstenībā sastāv? Tas bija par viņu dzirdējis pie advokāta Vēmana...

— Tak liec mani reiz mierā ar visiem saviem saloniem un saviem advokātiem... Es spļāju uz visu to, ko viņi par mani var teikt!...

Šī sieviete... Es viņu turēju augstāk par visiem citiem cilvēkiem. Es gribēju izsaukt viņā no jauna šo dubļos iemīdīto, cilvēcisko lepnumu. Gribēju viņu redzēt iekarojam atpakaļ visu to, ko tā šīs tavas dievinātās sabiedrības acīs bija zaudējusi. Ja tas būtu noticis, es būtu ar viņu saderinājies un visas pasaules priekšā es būtu lepns uz savu līgavu. Lepns!... Vai tu dzirdi? — Un laimīgs, ka esmu atradis sievieti, kuŗu es varu cienīt, kā brīvu un spēcīgu personību. Pirmo starp viņām, kas būtu ko vērts.

Šis gala iznākums izpostīja manu pēdējo ticību, manu skaistāko sapni... Tas taču ir briesmīgi!...

Zieverss skatījās viņā, kā no mākoņiem nokritis.

— Atvaino, es tevis tiešām nesaprotu... Man rādās, tavš individuālisms būs tev mazliet sajaucis smadzeņes. Tu gribēji padarīt sev par sievu prostituētu, kuŗa vairāk kā gadu ir piekopusi šo amatu atklātā iestādē. Tā varbūt piederējusi katram ķelnerim, katram ormanim un eksprēsīm. Tu nevarētu spert ne soļa, nesaņemot kādu zīmīgu smaidu. Varbūt vēl kāds no tās veciem paziņām tavā klātienē nāktu, pieprasītu viņas adresi...

Ko teiktu tava māsa, tava māte, tavi kreditori? Iedomājies taču, ko tu runā! Dabūs dzirdēt citi, piesū-

tīs tev vēl psihiatru. Ikdienišķiem mirstīgiem, kā es, tas, nūdien, ir kaut kas ārkārtīgsv..

Mermanis tikko saprata viņa vārdus. Tas staigāja pa istabu kā drudzī.

Viņš juta, ka asinis saplūst smadzenēs, ka domas jūk cita caur citu. Veselus divus mēnešus tas bija ticējis, ka sasniegs savu mērķi... Kur viņš gandrīz vairs nešaubījās, tur uzreiz šis iznākums!...

Jauns Tolstojs, jauns grēcinieku atgriezējs, tikumības pravietis, — tā jau viņu dēvēja. Viņš gribētu pierādīt, ka ir iespējams „atdzimt”, ka tas nav izdomāti nieki, bet dziļa patiesība... Ka cilvēks var iegūt stipru, nešaubīgu ticību un kļūt atkal tīrs, neskatoties uz visiem pagātnes dubļiem... Un te viņa raksta, ka tā aizbrauc uz kādu lielpilsētu, atpakaļ tādā pat purvā, no kāda tas bija viņu šeit izvilcis...

Pēdējā laikā, vēl tepat, gājusi atkal pie virsniekiem un studentiem, — apnīcis lasīt un mācīties...

„Par daudz garlaicīgi...” Jā, tiešām, tik interesanti, kā viņa bija iedomājusies, jau tas nebija. Pavadīt nakts aiz grāmatām, tas nebija tik patīkami, kā tur...

Viņš palika pie Zieversā stāvam...

— Tu nevari nemaz iedomāties, cik briesmīgi tas ir, kad savu skaistāko sapni, savu svētāko vēlēšanos redz tik negēlīgi izjūkam!... Tu to nezini. Tu neesi neko tādu pārdzīvojis...

— Bet vai tad tu tiešām nopietni domāji to sasniegt? Vai tad pēc tādas dzīves tas vairs ir iespējams?... Veselu gadu pārdoties sevi katram — izvirtušam buržujam, vienkāršam fabrikas strādniekam... Un tad, uzreiz, atmest šo dzīvi kā vecu apģērba gabalu — aizmirst visu, tapt šķīstai un svētai kā Madonnai...

Man žēl tevis, Jovan! Tu esi tiešām nepārspējams sapņotājs! Tu gribi neiespējamo, un ja tava vēlēšanās nepiepildās, tu pat esi vai izmisis...

Apdomājies taču pats... Dzīve jau nav literātūra, kur viss ir iespējams, kur velni top par eņģeļiem un otrādi. — Tas taču pāriet asinīs, iezīžas visos kaulos, smadzenēs... To aizmirst nav tik viegli, kā tu vēlies.

— Šai sievietei es tomēr ticēju. Es zinu, ka lielākā daļa no viņām izdomā saltus melus, kad stāsta par savu pagātņi. Iznāk pie visām gandrīz vienādi: jauns, skaists virsnieks, students, vai cits kāds, — nu, aizraušanās, jaunības naivitate... Pēc tam — nicināšana no sabiedrības, īgnums pret šo netaisnību u. t. t. Tu taču pats stāstīji no saviem piedzīvojumiem, kur priekšzīmīga ģimenes tēva vajāšanas dēļ bonnei bijis jāķeras pie revolvera, jāaizsargājas pret atklātu varmācību...

Bet pie viņas jau tas bija citādi, tas skanēja tik pārlicināti, tik ticami... Es raudāju tanī naktī. Tas, ko no viņas dzirdēju, aizkustināja mani visu svētāko un skaistāko... Es gribēju viņu izraut no šiem dubļiem, nomazgāt to tīru un pēc tam padarīt viņu par savu līgavu...

— Atceros, ka tu, kā drudzī, skraidīji naudas meklēdams... Kādam lielam, augstam darbam, kas tevi bija iejūsminājis, vairāk no tevis nevarēja izzināt. Tavs rīkotais priekšlasījuma vakars deva tev vajadzīgos simts rubļus. Toreiz es vēl nezināju, kam tev viņu vajag... Man bija prieks par to, ka esi reiz kaut ko atradis, kas tevi vēl spēj aizraut, iejūsmināt.

Bet par visu šo romānu man, nūdien, nebija ne ļaus-

mas. Tu jau biji tik noslēpumains, nevienam nekā tuvāk nepaskaidroji.

Tagad tu taču vari pastāstīt, kā visa tā lieta iesākās. Būsi jau pārliccinājies, ka uz manu klusēšanu vari pajauties. Tu taču mani dēvē par savu labāko draugu un pret tādu ir pienākums būt vairāk atklātam.

— Jā, tagad es to varu. Tas jau neprasa nemaz tik daudz laika. Viss istenībā ir arī gluži ikdienišķs.

Viņš nosēdās tam pretī pie galda, skatījās caur logu pretī atrodošās mājas pelēkajā sienā.

— Tas bija tūlīt pēc Ziemsvētkiem... Tu zini, man nomira tēvs. Nu, — mazs uztraukums tomēr bija.

Atbraucu šurp ar vairākām labām domām. Gribēju uzsākt citādu dzīvi, ķerties pie studijām, strādāt.

Iebraucu kādas dienas pirms lekciju sākuma. Vakarā, klejodams pa ielām, pa vecai paražai iegriezos kādā no zināmiem lokāliem. Nebiju tieši tajā nekad bijis; gribēju apskatīties vēlreiz tuvāk, kā viņi tur dzīvo.

Nosēdos kādā no sēnistabām pie loga, sāku dzert zeltēteri.

Cauri gāja kāda sieviete — viņa. Mūsu skati sastapās — tā bija kā parādība no citurienes, tik tīra un skaista viņa izskatījās. Lielas, brūnas acis, grieķietes profils, slaidš, lunkans augums. Tik skaistu augumu es maz biju redzējis. Pie tam, gērbusies viņa bija vienkārši, visa miesa segta — bez kāda dekoltē.

Viņa nāca otrreiz cauri... Uzaicināju to piesēsties pie sava galda.

Sākumā nezināju, par ko runāt. Arī viņa bija tāda savāda, tāds apslēpts nemiers spīdēja viņas acīs.

Sanāca jauni viesi. Man bija bail, ka kāds ar viņu neaiziet... Iegājām tās istabā...

Un tad — vārdu pa vārdam, kamēr es zināju visu viņas dzīvi.

Mēs raudājām abi kā mazi bērni... Es nezinu, kas man tajā naktī bija, bet ar tādu aizrautību, kā toreiz, es nekad savā dzīvē neesmu runājis.

— Varu iedomāties. Jau tā ir baudījums tevī paklausīties. Nu — un tad vēl tādā sajūsmas brīdī, tādā ekstazē...

— Tas jau patiesībā nav svarīgi...

Tā bija sieviete, kuŗa bija mīlestības cienīga, bet kuŗa caur aklu likteņa spēli bija kļuvusi par pērkamu baudu objektu.

No vecākiem viņa aizgājusi uz pilsētu. Mājas dzīve neesot apmierinājusi... Atradusi labdarus, kuŗi pasnieguši tai bez atlīdzības stundas, sagatavojuši ģimnazijas piektai klasei... Bagāta fabrikanta kundze, kuŗas vārdu cildina visu labdarību biedrību atklātos sarīkojumos, apsoliļusies viņu pabalstīt. Pirmajā gadā arī samaksājusi skolas naudu, devusi brīvu dzīvokli...

Vēlāk, kad viņa bijusi pirmā skolniece tajā pašā klasē, kuŗā mācījusies arī viņas labdares meita, tai atņemts viss pabalsts... Vajadzējis izstāties. Domājusi nolikt gala eksāmenu pati.

Pieņemta kādā veikalā par kasieri jūrmalā. Laika mācībām bijis vēl diezgan. Spēlējuši vasarā teātri. Viņas spējas apbrīnojuši izslavēti rakstnieki, profesionāli aktieŗi...

Karstā vasaras naktī jauns dziedātājs — konservatorists bija ņēmis visu viņas mīlestību. Pie viņas dienvidnieces temperamenta dalīties mīlestībā nebija iespējams...

Rudenī tas bija aizbraucis; nebija gribējis pēc tā

klaušināt, apgrūtināt viņu ar savām vēstulēm. Aizbraukusi pie vecākiem, mēģinājusi nogalināties ar karbol skābi. Ārsts izglābis. Dzemdējusi nedzīvu bērnu. Atbraukusi uz šejieni bez līdzekļiem, šādās iestādēs jau viņu saņēmuši izplestām rokām.

Vesels gads šādā bedrē un tomēr viņa vēl bija pārāka par visām tām sievietēm, ar kurām es biju jebkad pazīstams.

Vairākas reizes tā bijusi tuvu ārprātam... Nevienas minūtes viņa negribējusi tur ilgāk palikt, bet vajadzējis samaksāt iestādes turētājam ap simts rubļu lielu parādu. Bija to notērējusi šampanietī ar saviem paziņām. Man apmēram tik daudz kabatā, aizmirsu par lekcijām, par visu pārējo, spiedu viņai šo summu rokā. — Tā bija za to atpakaļ, manā kabatā, liedzās pieņemt... Man, kā studentam, vajagot pašam...

Tā bija skaista dvēsele, kura šeit tika vazāta pa dubļiem.

Izgāju no turienes ar nelokāmu apņemšanos glābt šo sievieti, izlietot visus spēkus šim darbam.

Es darīju visu, kas stāvēja manā varā — pēc pāris nedēļām piesūtīju tai vajadzīgo summu pa pastu. Negribēju, lai viņa zinātu, ka tā nāk no manis. To viņa tomēr bija izzinājusi. Saņēmu no tās pēc dažām dienām gaŗu, sirsnības pilnu vēstuli. Tā bija no šīs iestādes izgājusi, bija noīrējusi sev vienkāršu istabiņu, meklēja kaut kādu darbu.

Es biju laimīgs un lepns par saviem panākumiem. Nogāju pie viņas mājās, aiznesu tai grāmatas, ko mācīties un lasīt. Gribēju tai pasniegt stundas. Viņai jau nebija vēl divdesmit gadu, tā varēja vēl nolikt ģimnazijas gala eksāmenu...

No sākuma viss gāja lieliski. Tā bija atradusi diezgan vieglu darbu, par norakstītāju pie kāda advokāta. Lai ka mācībām arī bija vai cik, un par visām viņas spējām man atlika tikai pabrīnīties.

Koncertos, teātrī es gāju kopā ar viņu. No sākuma par to šur tur runās, vēlāk apklusis. Tad es beigšu studijas — un viņa nāks man līdzi, palīdzēs manā darbā, būs mans tuvākais cilvēks pasaulē...

Un tagad, uzreiz, kur tikai divas nedēļas biju no šejienes projām, es saņēmu šo vēstuli... Viņa paziņo, ka tā aizbrauc, lai uzsāktu atkal savu agrāko dzīvi, — atpakaļ dubļos, tumsā... Esot garlaicīgi dzīvot no grāmatām. Aizbraukusi līdz kādam bagātam tirgotājam par viņa mīļāko...

Ja tas atstāšot, — tad zināmas durvis jau vēl būšot vajā...

Smalki, nudien!... Ha, ha, ha!... Lai dzīvo skaistā sievišķība ar visiem tās tikumiem un svētumu!...

Viņš saspieda rokās galvu. Viss viņa ķermenis raustījās kā krampjos.

Zieversam palika viņa zēl. Bija jau tiešām aizgrābjošs nostāsts, bija skaidrs, ka Mermanim šī lieta bija gājusi līdz pašiem dvēseles dziļumiem.

— Vai tu šo sievieti mīlēji?... Varbūt tevi vilināja pats šis glābšanas darbs, šī ideja?...

— Nē. — Es nemīlu nevienas sievietes... Tas taču muļķības — mīlestība! Viss tīrie nieki, izdomas... Neesmu viņas nekur vēl redzējis, esmu par viņu tikai lasījis, dzirdējis... Tukšas blēņas, māņi!... Es nekam vairs neticu! Viss meli, neģēlīgi, salti meli!...

Lai viņa skrien! Viņa mācīja mani nicināt arī to,

par ko es līdz šim vēl nesmējos... Tā labāk. Top tā vieglāk un patīkamāk ap sirdi...

Viņš piecēlās un sāka atkal skraidīt pa istabu.

— Vai tev ir nauda, Rūdi?... Man ļoti gribētos šonakt iziet cauri... Brauksim uz varietē. Tur jauna trupa, skaistas itālietes. Man kabatā tikai pāris rubļu, — ar tiem jau nepietiks?

— Būs... Tas ir smalki, nudien, Jovan! Tu esi malacis! Tā tu man patīc... Pēdējā laikā tu bijī pavisam nelietojams. Staigāji apkārt, it kā nestu uz muguras visas pasaules nelaimi. Tev tieši vajadzīgs izklaidēties; piebrauksim vēl pa ceļam pie Rentnera, arī tas priecāsies, ka esi atkal uz kājām.

Uzvilkta steidzīgi virsdrēbes...

— Iesim... Šodien būsīm jautri kā dievi... Pie joda ar visu svētulību, ar visām glābēja idejām...

— In vino est veritas! Pereat tristitia!

* *
*

— Tātad jūs esat tas lielais skeptiķis, par kuru man Rentners stāstīja. Ļoti priecājos iepazīties ar mūsaiķu Hamletu...

Viņa smiedamās kratīja tā roku.

— Lūdzu sēties uz katra brīva krēsla — pēc patīkas. Esiet kā mājās, bez ceremonijām...

Piesēdās tai pretī pie apaļa grāmatu galdiņa.

Kā jau aktrise... Laipnību tā prot spēlēt,— iznāk tik dabīgi un sirsnīgi...

— Nu, tik liels skeptiķis, par kādu mani ir izklieguši, vēl nebūt neesmu. — „Lielums” atklājas vai nu dzīvojot, vai mirstot... Neesmu vēl miris un mana dzīve

nedod tiesību dēvēties par „lielu”. Es vēl neticu savai neticībai, citiem vārdiem, es vēl kaut kam ticu, kaut ko dzīvē meklēju. Nevaru jums pateikt, kas tas būtu. Manām smadzenēm tā ir vēl neizprotama mīkla. Bet kaut kas manī, kas ir noslēpums prātam, vēl kaut ko gaida, uz kaut ko cerē, — kaut kam tic. Pilnīgi bez ticības dzīvot nav iespējams. Domāju, ka tam piekritīsīt arī jūs...

Viņš paskatījās viņai sejā. Tā bija sekojusi ar interesi viņa vārdiem... Pie šī jautājuma tā piemiedza acis, it kā ko pārdomādama.

— Jums taisnība... Arī es tā domāju. Ir tomēr noliegjami, ka mūsu laikus var saukt par skepticisma laikmetu. Tas ir pamata akords literātūrā, mākslā... Vēl visi meklē, taustās kā pa tumsu... Ja zūd pēdējais atbalsts, tad metas misticisma skāvienos. — Jūs taču pazīstat šos mistiķus — dekadentus, ar kuņģiem tagad visa krievu literātūra ielet jaunā laikmetā. Tas ir vienas un tās pašas slimības simptoms, — dzīvības, spēka, gribas izsīkšana... Visur graužošas šaubas... Jūsu iekšienē, man rādās, skan tās pašas balsis, kuņas izsauca šo parādību...

— Es nedomāju. — Es gribu un ceru vēl kaut ko atrast un ja šī cerība man pilnīgi zudīs, tad es zināšu „nomirt istā laikā”. Es negribu nēsāt apkārt pats savu līķi, negribu mirt divas nāves. — Reiz šī noslēpumainā, neizprotamā būte manī teiks, ka nekā vairs nav ko gaidīt, — tad tālākā dzīve būs nicināma glēvulība. — Vajag atrast dzīves saturu, kaut ko, ko mēs saucam par dvēseli. Augstāka tipa cilvēks citādi nevar dzīvot. Tas iespējams tikai pūlim, ganāmam pulkam, kas nekā nedomā, un nevis tam, kas katrā brīdī iet tiesā ar dzīvi...

Aplusa... Pretim sēdētāja noskatījās viņā ar izbrīnīšanos.

— Jūs runājat ļoti valdzinoši. — Man rādās, ka jums ir pat augstāka un stiprāka ticība, nekā pārējiem ļaudīm... Tie jūs nesaprot un tādēļ dēvē par skeptiķi. Nē, tāds tiešām jūs neesat. Man gribētos jūs saukt par jaunas reliģijas meklētāju, kas prasa visu, vai neko, kā Ibsena Brands...

Varbūt šis salīdzinājums ir nepareizs, — bet tas tomēr paskaidro kaut cik manas domas...

Ar jums tik interesanti runāt. — Ceru uz priekšu jūs redzēt biežāk pie sevis. Tagad atvainojiet, man jāiet... Mājas mātes pienākumi...

Piecēlās, viegli palocījās un izgāja blakus istabā. Tur pašlaik kāds iesāka uz klavierēm Egmonta uvertīru. Tas bija viens no viņa mīļākiem mūzikas gabaliem... Atzvēlās krēslā un klausījās viesuļainos akordos...

Bija tīri glaimojoši. Slavēna skatuves māksliniece, dzejniece atrod viņa vārdus par interesantiem...

Tas taču īstenībā nebija nekas jauns, ko viņš tai bija runājis. Tās visas jau bija sen dzirdētas lietas, par kurām vairs neviens sevišķi nebrīnījās...

Nu, arī tas ir saprotams... Pirmo reizi kā viesis viņas salonā, — vajadzēja jau parādīt tam zināmu laipnību...

Te jau bija vairākas „zvaigznes”: rakstnieki, mūziķi, gleznotāji. Būs interesanti iepazīties ar viņiem, kā cilvēkiem. Viena otra darbiem jau bija sava nenoliedzama mākslas vērtība. — Un tie visi jau vēl strādā, no viņiem vēl var gaidīt ko labu nākotnē...

Pienāca Rentners.

— Kur tad tu noslēpies? Nozudis kā cālis kaņepēs.

Nāc, es tevi iepazīstināšu ar tavu cildināto liriķi — slaveno sabiedrisko darbinieku. Tas pašlaik ir viens pats. Vēlāk viņu atkal ielenks un nebūs iespējams tam piekļūt.

Nu, kā tev patīk Zireniusā jaunkundze?... Viņa man pasacīja par tevi jau vairākus komplimentus... Tev vajadzējis jau sen būt viņas viesim; pārmeta man, ka tevi tikai tagad šurp atvedis... Nudien, tu esi apskaužams...

Viņš piecēlās un gāja Rentneram līdz. Bija jau par vēlu — lielais liriķis bija jau kļuvis par centru. Ap viņu gāja dzīvas debātes. Runāja pašlaik par idejisko un tīro mākslu. Prāts, jūtas, simbolisms, misticisms.

Aplaida ziņkārīgu skatu pār visiem klātesošiem...

Tur jau viņi bija, šī saujiņa neikdienišķo mirstīgo... Pēc ārienes tādi paši, kā citi ļaudis, ar kuriem tas sastapās uz katra soļa.

Ar sevišķu interesi viņš aplūkoja „norietējušo zvaigzni”, kā tagad vispār dēvēja vēl pirms kāda gada tik populāras drāmas autoru... Tas bija gabals, kas „vilka”... Reizes piecas, sešas teātris bija izpārdots. Par to daudz rakstīja, uztraucās, strīdējās... Autors bija viena no visbiežāk minētām personām pilsētā...

Un tik maz bija vajadzējis, lai viss šis uztraukums pārietu. Gandrīz viss, kas par to bija rakstīts un runāts, tagad bija aizmirsts. Kas vēl to uzskatīja par strīdus jautājumu, to pieskaitīja vienkārši pie reakcionāriem, snauduljiem. Tas bija jau viens no „pārvarētiem” redzes punktiem.

Kas gan bija tas cēlonis, kas tik negaidīti ātri bija izpostījis šī rakstnieka talantu?...

Kur palikuši tie dārgumi, kurus viņš ar tādu sajūs-

mu solīja nest tautai?... Būt nacionāli īpatas mākslas nesējs... Nodibināt savas tautas īpatībai — piemērotu reliģiju un morāli...

Tie bija solījumi, kas nesa, kā spārniem, augšup, kas atvēra saulē mirdzošas, vilinošas tāles...

Ar kādu aizrautību viņš bija senāk klausījies tā runās, kad tas simtu klausītāju priekšā uzstājās ar saviem ideāliem, ar savu cīņas devīzi.

Viņš pats bija karsti iejūsminājies šai īpatai tautiskai kultūrai, — bija pats sev solījis mēģināt strādāt līdzī pie šī cēlā darba...

Apkārtējā, tiešā dzīve un jaunākais virziens lielo kultūras tautu mākslā bija viņam atklājušas, ka viss tas — izskanējušas, savu mūžu pārdzīvojušas utopijas bez nākamības.

Dzīve gāja savu neapturamo gaitu, atklādama jaunus bezdibēņus, jaunas patiesības... Neviens vairs šiem apsolītajiem brīnumiem neticēja, izņemot viņu pašu ar kritiskas domāšanas nespējīgu auditoriju, uz kuŗu tas tagad runāja caur lētu „tautas žurnālu”...

Kā veca, čikstoša leierkaste, tas atkārtēja nemitīgi vienu un to pašu novazāto maršu... No jauna pienākušie motīvi: šauri buržuaziskās, materiālās labklājības cildināšana, cīņa pret jauniem „karstgalvjiem” — kuŗi „brīvās” mīlestības piekritēji, neciena ģimenes dzīves ar visiem tās svētumiem un labumiem — runāja par viņa galīgo garīgo bankrotu...

Izlikās, ka viņam īstenībā nekas vairs nerūp, izņemot viņa peļņu... Ja kāds ieminējās par kādu no viņa darbiem, pirmā vietā tad tika minēts arvien tas, cik tas ienesis. Viņa ideāls bija iegūt visā drīzumā kādu ze-

mes gabalu un visa viņa darbība, kā likās, bija vērsta uz vajadzīgā kapitāla iegūšanu...

— Ne mums, ne mums, bet mūsu bērniem, — viņš mēdza piemetināt, kā atvainodamies.

Un pēdējo skaits viņam nemitīgi auga... Senāk — dzejā apdziedātā, debess liesma — „mīlestība” — tiešamība — veselīga, zemnieciska sieva ar bieži redzamo zīdaini pie krūtīm...

Šī īstenība apraka viņa talantu. Kā lai viņš runā par dvēseles brīvību, par tās ciešanām un gavilēm, par tās vētrām un kaislībām, kad viņam tik grūti ģimenes apgādnieka pienākumi...

Ne velti, ar tādu žulti viņš runāja par „brīvu mīlestību”... Ne velti, tās piekritējus atrod vai par katorgas cienīgiem noziedzniekiem...

Skatoties viņa garajā, sausajā augumā, stipri apdilušos melnajos svārkos, no kuŗu kabatas pastāvīgi rēgojās tik ienesīga „sludinājumu lapa”, viņam palika žēl šī cilvēka, ļoti žēl...

Bija redzējis, kā viņš izsūta savu tautas žurnālu, kā bagāžu, maisos iešūtu, lai atlicinātu dažus rubļus pasta izdevumu. Tas, ka viņš varēja tik tālu pazemoties, padarīja viņu mazu un nicināmu... Tā varēja rīkoties ikviens, tikai ne mākslinieks... Šai makulātūrai, šiem „garīgiem mēsliem” tāds ceļojums jau nevarēja būt par apvainojumu... Agrākai nacionālai reliģijai un morālei gan... Bet to jau vairs tur nebija. To vietā sēnalainie, garie romāni un novazātas lubnieku ilustrācijas...

Mīlestība, kas pie īstiem māksliniekiem, kā Vāgnera, Dantes, Petrarkas un citiem, bija viņu ģeniālāko darbu radītāja — pie šī talanta bija pastrādājusi laupītāja

darbu... Tā bija viņu iemidzinājusi, bija to padarījusi nejutīgu visa tā skaistumam, kurš vēl neatklāts dusēja nākotnes klēpī...

Gribējās pieiet pie viņa un prasīt, vai tas tiešām tā? Kā tas viss ar viņu bija varējis notikt?...

„Kam ir, tam tiek dots, kam nav — no tā tiek atņemts...”

Vai tad viņam nebija līdzekļu, kā glābties no šīs nāvētājas sajūsmas? Vai tad nebija ieroča, ar ko nokaut šo mīlestību, dēļ kuras viņa talantam bija jāiet bojā...

Viņš atvadās... Tam jāsteidzas mājās... Viņa „svētā” ģimene to gaida. Tam jāizpilda pienākumi, no kuriem atrauties, pēc viņa paša principiem, liels noziegums...

Vai šim cilvēkam nebūtu bijis labāk, ja savas ģimenes cildināšanas vietā viņš būtu pirms dažiem gadiem pamatīgi pārdomājis jautājumu par „brīvo” un „nebrīvo” mīlestību?...

Bija tur arī pāris jaunu zēnu garšiem, sajukušiem matiem, šo dzejnieku „iesācēju” uniformu... Tie bija nosēdušies lielajam liriķim tieši blakus un skatījās uz viņu ar tādu dievināšanu, kā uz kādu elku. Tie negribēja, kā redzams, palaist garām nevienu no viņa vārdiem, tie sekoja viņam ar vislielāko uzmanību.

Viņš runāja tīri interesanti, bet tā runā nebija nekas sevišķi jauns. Aizstāvēja domas, ka bez idejas, bez prāta līdzdarbības, ar jūtām vien nevar radīt mākslā neko pastāvošu. Piekrita Kantam, — pasaulē tikai divi noslēpumi — laiks un izplatījums. Pārējais viss skaidrs, izprotams...

Viņam enerģiski pretojās izslavētais dekadences reprezentants.

Dekadents runāja pusbalsī, it kā noslēpumus stāstīdams. — Savādi ieņirgtā mute, stipri uz priekšu izstieptais apakšžoklis un retā bārdele uz zoda piedeva viņa sejai savādu ļauni glūnošu izteiksmi. Tajā bija kaut kas, kas stipri atgādināja aizkaitinātu šimpanzi.

Tad tāds viņš bija, šis dionisiskais klieudzējs, šis „dzīves, bojā iešanas” sludinātājs... Kas piedāvājās būt par „dzīves izsalkuma” remdētāju katram, tūkstošiem.

Ar saviem „dzīves principiem”, ar kuŗu klāstīšanu tas nekad neskopojās, viņš bija ieguvis sevišķu publikas interesi. Sevišķi pie pusaugu skuķēm, kuŗas viņu dievināja kā viszini ģeniju, kuŗas gāja pie viņa jau tāt, kā dzīvot...

Šoreiz runa grozījās ap citu ko. Viņš aizstāvēja savas mūzikas mistiski miglains dzīli pret liriķa asajiem prāta uzbrukumiem. Tos atgaiņādams tas citēja Edgara Po, Bodleru, Varlēnu, Uaildu...

Lielais liriķis tos par māksliniekiem neatzīst. Esot tukši murgotāji, izvirtuši, nenormāli jaudis. Visa viņu māksla — tikai slimiem invalidiem, bez nākamības, bez paliekamas vērtības veselai cilvēcei, kā Nordaus to pierādījis...

Kādēļ gan viņi tā iejūsminās, pat aizraujas pie šīm savām runām?...

Ir taču skaidrs kā diena, ka tie viens otra nepārliecina, ka viņi paliks katrs pie savām domām. Kādēļ šīs garās debātes, šie meklētie, asprātīgie salīdzinājumi...

Tā vien izlikās, ka viņi runā vienīgi tādēļ, ka viņos klausās. Viņi pozē ar savām runām, grib būt interesanti klātesošo acīs.

Negribot ienāca prātā kāds Oskara Uailda izteiciens: „Vienīgi garīgi pazudušie strīdas”...

Tas nebija glaimojoši abiem lielajiem māksliniekiem. Un šis jaunās mākslas studinātājs — dekadents, pats vēl bija minējis Uailda vārdu...

Kļuva garlaicīgi... Stundas vilkās lēnāk, nekā bija sagaidījis. Atviegloti uzelpoja, kad aicināja pie galda... Nosēdināja to blakus garām, gaišmatainam mūzikim, — tam pašam, kas spēlēja Egmonta uvertīru.

Iepazinās, izmainīja pārā nenozīmīgas frazes. Pamazām blakus sēdētājs kļuva runīgāks... Viņš neatzīst Vāgnera, — sajūsminās par Čaikovski, Mocartu. — Vārēja redzēt, ka tas grib spīdēt ar savām plašajām zināšanām mūzikā, literātūrā...

Negribēja ielaisties ar to dziļākās sarunās, — klausījās, ko runāja citi. — Nebija nemaz sevišķas asprātības viņu anekdotos — bet viņi visi smējās. Izskatījās tīri liekuļoti...

Tika triekts par kādu dziedātāju, kuŗa nupat apmaiņījusi savu mīļāko — vāju operas dziedātāju, pret jaunu, tikko no Parīzes pārbraukušu, mākslinieku...

„Kā redzams, tad pie frančiem visas mākslas stāv augstāk nekā pie mums...”

Visi bija sapratuši šo Čaikovska cienītāja piezīmi... Gardi pasmējās, tā nozīmīgi saskatīdamies...

Runāja par klāt neesošo dzejnieku — savādnieku, kuŗš karstā vasaras dienā staigājis pa ielām biežā ziemas mētelī, ar vatētu ādas cepuri galvā... Tika kultī tādi pat tukši salmi, kladzinātas tādas pat pasakas kā tur, pilsoņu salonos, no kuŗiem viņš bija tagad izrāvies.

Zireniusa jaunkundze laikam bija ievērojusi viņa neapmierinātību.

— Jūs, laikam gan, ļoti garlaicojaties, Mermapa kungs?... Tāda jau ir tā mūsu Bohēma, tādas viņas

sarunas. Jums, kā alma mater audzēknim tās skan par seklu. Jūs jau paraduši runāt par svarīgiem, zinātniskiem jautājumiem.

Lielais lirīķis pameta uz to tādu sausu vienaldzīgu skatu. Tas bija Zireniusā jaun kundzes cienītājs. Lai kam pānteresējās par to, kam viņa veltī tik lielu ievē rību. — Arī viņš bija studējis, — jaunais, ne ar ko sevišķi pazīstamais students jau nevarēja būt viņa līdz censonis...

Pēc vakariņām viņš drīz vien atvadījās... Rentners gribēja to aizturēt... Teica, ka mazliet sāpot galva, iesot ārā pastaigāties. — Atvadījās no Zireniusā jaun kundzes un blakus sēdētāja mūziķa. Citi, ar kuriem viņš bija iepazinies, bija izklīduši pa blakus telpām, — negribēja tos visus uzmeklēt. Zireniusā jaun kundze vēlreiz atkārtoja savu vēlēšanos, redzēt to biežāk pie sevis. — Ļoti, ļoti priecāšoties...

Viņš izgāja uz ielas. Bija silta aprīļa nakts. Bija nolijis. Ielas akmeņi vēl spīdēja slapji gāzes gāismā. Nogriezās uz kanāļa. Tur alejā soli, varēs kādu brīdi pasēdēt... Nosēdās zem egles, — tur bija sauss, lietus nespiedās cauri... Ieelpoja kāri svaigo nakts gaisu. Bija sajūtama pavasāra tuvošanās. Dvēselē iezagās kā svētku sajūta. Kanāli ūdens gulēja kluss un melns, pie tilta tajā atspoguļojās četras gāzes spuldzes. — Tikai retumis kaut kur dzirdēja ratu troksni un pakavu kļaudzienus... Kaut kur žēli, žēli ieskanējās lokomotīves svilpiens. Lūkās, ka, pār augstiem jumtiem un smailiem torniem plūzdams, tas būtu uzdūries uz kaut ko sāpīgu...

Kastapiem bija jau lieli, piebrieduši pumpuri. Viņu zari cēlās uz augšu, kā kroplukturu žuburi baznīcā.

Nezin' kādēļ piepeši tie iešāvās prātā. Bija jau kādi pāris gadu, kamēr viņš nebija iegājis nevienā baznīcā... Jā, ko tad viņš tur arī lai meklētu?...

Kaut kur tornī nosita divi. Pēc maza brītiņa — otrā, nakts klusumā varēja to ļoti tālu sadzirdēt.

Viņš bija neapmierināts par šī vakara vizīti... Bet viņš pats taču bija gribējis iepazīties ar Zireniusā jaunkundzi.

Tai bija nenoliedzams aktrises talants, — tā spēlēja kā īsta māksliniece. No „Monna Vanna” izrādes viņš bija gājis mājās kā apskurbis... Tā varēja spēlēt tikai sievietē ar tādu dziļu, skaistu dvēseli, par kādu viņš sapņoja, pēc kuŗas slāpa. Neticēja — un tomēr ilgojās.

Liēlais dzejnieks Materlinks taču nebija to izdomājis — tādai vajadzēja īstenībā būt atrodamai...

„Mīlestībā nekad nav par vēlu”. Šie vārdi viņam vēl tagad skanēja ausīs. Nevarēja no tiem atkkratīties... Zireniuss nespēlēja — tā dzīvoja uz skatuves. Viņas kustības, viņas vaibsti, viņas balss — viss tas bija kā radīts šai lomai. — Tai vajadzēja būt skaistai dvēselei, kuŗa tā saprata skaistumu, tā ievīlņoja un aizrāva skaītātājus...

Bija patīkami, ka tā bija atradusi viņa vārdus par interesantiem. — Viņa jau īstenībā nemaz tāda nebija, kāda tā izrādījās starp viesiem... Bez tam viņa — mājas māte, tai jābūt laipnai pret katru, jāpanes viena, otra muļķības...

Viņš piecēlās, sāka iet... Šur tur jau pašķīrās mākonī, iemirdzējās pa zvaigznītei...

Aizies vēl kādreiz pie viņas, iepazīsies tuvāk. Tā taču, bez šaubām, ir sievietē, kuŗa stāv nesalīdzināmi augstāk par visām tām iellēm, ar kuŗām viņš līdz šim bija

ticies... Ja viņa gribēs klausīties, — nolasīs tai savas drāmatiskās studijas... Tās spriedums būs pareizāks, nekā Rentnera un citu paziņu, kuriem viņš tās bija lasījis un kuri slavēja tieši to, kam, pēc viņa paša domām, bija mazāk vērtības.

Šonakt tas varēs gulēt. Divas naktis no vietas to bija mocījušas nervozas galvas sāpes. Tagad jutās vesels... Ies tagad biežāk staigāt, nedomās vairs tik daudz par visiem pēdējā laika notikumiem...

Viņš taču šo sievieti īstenībā nemaz nemīlēja, Zieversam bija taisnība — lai viņa skrien... Tā būs labāk.

* * *

*

...Izbraucis uz trijām dienām... Tas tik smalki! Bet viņš jau pats bija vainīgs. Kādēļ tas iepriekš neziņoja, ka brauks... Kur gan Zieverss atkal bija aizbraucis? Varbūt vēl pie viņa, uz pilsētu... Nekā darīt... Būs jānogaida nākošais vilciens, jābrauc ar to atpakaļ.

Apskatījās sarakstā — tas aiziet vēl tikai pēc kādām sešām stundām.

Nu, nebija jau liela nelaime. Aizies uz jūrmalu, no staigās stundas trīs, četras, — pēc tam ies atpakaļ uz piestātņi. Laika viņam bija diezgan. Steigties nekur nevajadzēja.

Aiz priedēm bija dzirdama dobja rūkoņa. Jūra krāca, pūta stiprs vējš.

Viņš gāja pa smilšaino celiņu lēnām, nesteigdamies. Nebija daudz ļaužu. Zaļumniekiem vēl par agru. — Kājas slīka smiltīs, kāpjot uz kāpas... Augšā uznācis, negribot iekliedzās...

Zaļa, zili violeta jūra, baltām putu svītrām. Vesels mākonis mežonīgi kliegdamu kaiju!... Tas bija neaprakstāms skats. Tur tālumā šis neizmērojami plašais, raibais ūdens klajums sakusa ar mierīgo pelēk-zilo debesī. Sāļas ūdens rasas sitās sejā. Pār kāpu brāza vējš ar tādu sparū, ka tikko varēja nostāvēt... Tā bija varēnā mūžības dziesma, kuŗa nesās no jūras un izgaisa klusā šalkoņā piekrastes priedēs. Neviena cilvēka, — kaut kur tālumā, pie debess malas, melna dūmu svītra. Laikam no kāda tvalkoņa... Zēģeles neredzēja nevienas pašas. Zvejniekiem vējš bija par stipru.

Nosēdās smiltīs, atbalstījās pret kādu celmu.

Cik lieliska bija daba!... Cik mazs un niecīgs pret viņu cilvēks ar savām sīkajām raizēm, ar saviem mazajiem priekiem! Kādēļ dvēsele nav, kā šī bezgalīgā jūra? Skaista un auksta, mūžam jauna un mūžam tā pati. Slāpst pēc slavas, pēc mīlestības... Cieš, asiņo!...

Aiziet projām no visiem cilvēkiem, vientuļā mežā uz jūras krasta!... Iztikt pašam ar sevi vien!... Kādēļ gan cilvēki tā dzenas cits pēc cita? Nav spēka iet vienam. Vajag ar ko dalīties priekos, ciešanās...

Pēdējā laikā viņš dzīvoja gluži viens. Agrākā tukšuma sajūta gan nebija apklususi, bet starp cilvēkiem viņš neatrada, ar ko to mierināt.

Būtu tak varējis atrast tādu darbu, kam varētu atdoties viss, kas kļuva par viņa dzīves saturu, prasītu visas viņa spējas. Kur lai tādu atrod?... Tam viņš ziedotu visu. Viņš mirtu priekš tā, ja tas tā būtu vajadzīgs — —

Ieraudzīja tuvojamos baltu sievietes tēlu. Tā gāja gar pašu ūdens malu, reizēm noliecās, it kā smiltīs ko meklējama.

Tāda kā pazīstama... Likās, ka būtu viņu kaut kur redzējis. Pagriezās pret viņu — tā jau Zireniuss...

Nebija tās kādu mēnesi redzējis. Negāja vairs turp, kamēr no Rentnera bija dabūjis zināt par tās civillaulību ar „slaveno” liriski. Nezin' kādēļ, bet viņam palika toreiz tā savādi, nepatīkami. — Bija iedomājies, ka viņai nav nekāda tuvāka sakara ne ar vienu vīrietī, ka tā dzīvo savai mākslai, kalpo tai kā pašajziedzīga priesteriene. Kā viņa gan varēja mīlēt šo pašapzinīgo, iedomīgo dzejnieku?...

To viņš tagad pazina tuvāk, — bija pavisam citāds, nekā to pēc viņa dzejām bija sagaidījis. — Arī tās nemaz nebija tik lieliskas, kā senāk izlikās... Bija tās vēl pārslasījis, — atrada vienu otru dzejoli, kur bija šis tas piesavināts no citurienes. Daudzmaz pārveidots, un izdots par savu...

Viņa nāca tuvāk... Bija to ieraudzījusi un pazinusi...

— Tiešām jūs?... Negribēju nemaz savām acīm ticēt... Nupat, kad jūs cēlāties kājās, tikai vēl pārlicinājos, ka tas tiešām jūs. Kādi vēji tad jūs atpūtuši? — Man brīnums sastapt jūs šeit, uz „tuksnešaino ūdeņu krastiem”.

Bija vējā nosarkusi. Kratīja ilgi viņa roku.

Atbraucis apciemot kādu savu biedru, kas apmeties šeit uz dzīvi... Nav atradis mājās — tas izbraucis. — Atnācis uz jūrmalu nogaldīt nākošo vilcienu...

Tā dzīvojot te, savā vasarnīcā jau no teātra sezonas beigšanās... Bijusi mazliet novārgusi, gribot šeit vientulībā atspirt... Vasaras vidū braukšot uz Somiju.

Sāka lēnām iet pa jūrmalas smiltīm...

— Jums taču laika ir vai cik, tagad jau arī jums

brīvdienas?... Nav jāiet uz priekšlasījumiem. — Ie-
teiktu arī jums apmesties dēļ atspirdzināšanās kaut kur
uz laukiem. Izskatāties mazliet bāls, novārdzis, it kā
nebūtu pāra naktis gulējis...

Laikam esat atkal cauri gājis? — Tas jau pie jums,
studentiem, tik bieži nāk priekšā... Varbūt nostrādā-
jies? Tādā gadījumā esmu jums pāri darījusi... Jūs
man piedosit... Mēs, sievietes, jau tādas plāpas.

Sāka runāt par vienu otru no paziņām.

Neesot veselu nedēļu bijusi pilsētā, — nezinot, ko
katrs tagad dara.

Viņš nevarēja nekā par tiem pastāstīt. Viņš pasniedz
stundas, gandrīz nekur neiet; ja daudz, tad vakaros uz
zooloģisko dārzu paklausīties mūziku... Dienā ielās
putekļu, — karsti... Vakaros, tad ir labāk, tad vēl
kaut cik var atspirdzināties.

Apceitināts kāds no viņa pazīstamiem studentiem.
Kratījuši dzīvokli, — atraduši proklamācijas, bezcen-
zūras grāmatas...

— Kādēļ gan jūs nepiedalāties pie šīs studentu kus-
tības? Jūs taču tāds ideālists... Izstājušies no korpo-
rācijas tādēļ vien, ka tās dzīvi atraduši par daudz sek-
lu? Un jums tik labi pietāvētu krāsu cepure. — Tas
man ienāca prātā, kad spēlēju Kaethi „Alt Heidelber-
gā”. — Mans Karl Heinz izskatījās par daudz nodzē-
ries, — tāds, kas jau pāra gadus būtu žūpojis... Šī loma
jums labi derētu. Tiešām žēl, ka jūs neesat aktieris...

— Jūs, jaunkundze, kā redzu, mīlat jokot... Jā, ko
gan lai arī iesāk ar tādiem nenozīmīgiem ļaudīm, kā
studentu... Jums jau tik daudz cienītāju starp „zvaig-
znēm”... Tās gudrās lietas jūs glabājat tiem...

Pretojās... Tā viņa to neesot domājusi.

— Jūs prasāt, kādēļ es nepiedalos šais kustībās. — Nu, vienkārši tādēļ, ka es esmu par daudz nervozs. Nevaru panest pirmkursnieku zēnu skaļās balsis. Tiem katram savs pasaules izlabošanas projekts. Uzkāpj tribinē, — uz galda vai sola, kliegz, svaidās rokām... Piecās minūtēs noārda visu veco pasaules būdu, kuŗa, pēc viņa domām, sapuvusi kā veca beka. Vajag tik piegrūzties — tā apkrīt. Desmit minūtēs uzceļ jaunu, ar visiem torņiem un piebūvēm... Aplausi... Pēc tam jauns orātors... Iet, kā vistu kūtī pa dēšanas laiku...

Tās lielās lietas tiek padarītas ar mazāk trokšņa. Šie kungi ir par skaļu, kā dzīvas, apkārt staigājošas bungas...

Bez tam, nevaru iejūsmināties viņu nākotnes pasaules ideālam...

Principā viņš piekrīt, ka jānāk pārmaiņai, ka vecā, satrunējušā vietā jānāk kam jaunam, dzīvības spējīgam... Bet tādā veidā, kā to domā sasniegt radikālā studentu grupa, tas, pēc viņa domām, nekad nebūs panākams. — Viņš pazīst daudzus starp viņiem, bet nav sastapis vēl nevienas lielas, spilgtas personības. Visi, kā uzgriezti automāti. Velk vienu un to pašu meldiju, par proletāriāta vienošanos, par mazākiem brāļiem, par zelta nākotni... Dažs labs nemaz nesaprot, ko viņš tur kladzina. Pie vairuma tas tagad tieši modes lieta. — Pabeidz augstskolu, dabū siltu vietīņu, — iznāk vēl lielāks mantas rausējs un atpakaļrāpulis, nekā tie, kuriem agrāk ar tādu niknumu uzbruka...

Viņu ciešanas par cilvēci, par „mazākiem brāļiem”, ar kuŗām tie tik labprāt plātās — ārēja liekulība un meli.

Kā viņi var ciest par citiem, kad tie vēl nav cietuši paši par sevi? Kuŗš cilvēks var diezgan ciest par

savām nepilnībām — un vienīgi tas ir visas cilvēces nelaimes cēlonis. —

Ja reiz rastos ideāli cilvēki, tad tiktu sasniegti arī ideāli ārējie apstākļi... Bet tā kā vairums arvien ir pastāvējis un pastāvēs no tādiem ļaudīm, kuri pēc savas iekšējās organizācijas nav augstākas attīstības spējīgi, tad tas nekad nepiepildīsies...

Cilvēki nav vienādi — un nekādi ārēji apstākļi nespēj radīt iekšēji vienādus cilvēkus.

Kas piedzimis ar vārgu dvēseli, tas nekad istu brīvību neizpratīs.

Viņam nav nekā kopīga ar šiem vēdera bruņiniekiem un to sludinātiem krusta kariem uz pūļa Palestīnu, kur piens un medus tek.

Bez tam, vārdiņš „es” tam tik mīļš, ka viņš nevar atteikties no tā lietošanas un pāriet uz partijas „mēs”, kas stipri atgādina zināmo „ma-h”...

Tam apnicis šis „modernā” studenta tips, kurš apmierina savas garīgās prasības ar „progresīvo” laikrakstu ievadu artiķeļiem un runā ar pilnu muti par „liberte, egalite, fraternite”.

Tā klausījās viņa, kā likās, ar lielāko interesi.

— Cik jūs oriģināli protat runāt, cik jums skaisti skanoša balss... Bet piedodiet, jūs jau atkal domāsit, ka sāku teikt komplimentus. Tas, ticiet man, tikai mākslinieku atklātība.

Jūs pazīstat mūsu liriķa Verezas dzejoļus?... Man ļoti interesētos dzirdēt, ko jūs par tiem domājat? — Jums tādi patstāvīgi spriedumi... Prieks tādos klausīties...

Kādēļ gan viņa prasīja tieši par to?...

Kodīja ar vienaldzīgu seju kādu smilgu, it kā runa

būtu par viņai pavisam nepazīstamu, tālu cilvēku... Atkal izlikšanās... Viņa domā, ka tas par viņu attiecībām nekā nezina...

— Senāk biju par viņu ļoti iejūsmināts. Vēl tagad, kad pirmo reizi biju pie jums viesos. Tagad atrodu viņus jau daudz maz citādus. Šis tas izliekas neīsts, izmocīts. Daudz kas jau dzirdēts, — maz jaunu domu, dziļāku spilgtu izjūtu... Bez tam, — zināma vienpusība.

Visa patiesā „labā” un „skaistā” cildināšana jau sāk apnikt, — sevišķi, ja nesauc šīm īpašībām apbalvotas vērtības pie vārda, nerāda, ko mākslinieks taīsi par tādu atrod. — Pēc Ničes jau mēs vairs tam vecajam „labumam” un „skaistumam” neticam. Vajadzētu dot tiešām kaut ko no „jaunām vērtībām”, un nevis gausies un sūdzēties par vecām likstām...

Verezas dzeja nes ļoti taustāmu partejisku nokrāsu, un tas katrreiz nokauj īsto mākslu...

Kur tik nabadzīga oriģinālliteratūra, kā pie viņu tautas, tur nenākas grūti, kļūt populāram. Starp pigmejiem dzīvojot, nav liels nopelns kļūt izaudzinātam par milzi. Ko tad nozīmē šis vairums dzejnieku, kad visas viņu dziesmas atgādina sienāžu čirpstēšanu saulgozī. Nav pie viņiem, atskaitot pāris izņēmumu, nekur īstu spilgtu jūtu. Visur tas pats, līdz kaklam apnikušais, ūdeņainais sentimentālisms, tas pats nodriskātais lirisms...

Vajag nākt jaunam cilvēka tipam, ar jaunu domāšanas spēju, jaunām jūtām. Tikai tas spēs nest arī mākslā ko jaunu... Ar vārdu savārstīšanu vien to nevar izdarīt.

Bez tam šī jaunā dzīve ir jādzīvo un nevis jāsludina. Ir daudzi, kas skaisti runā un maz, kas skaisti dzīvo...

Kas runā par paradīzi un pats nespēj tajā ieiet, tas melo.

Vereza nav tas jaunais cilvēks, tādēļ arī viņa māksla nav nākamības māksla.

Viņš gribēja vēl turpināt, bet viņa to pārtrauca.

— Jūsu vārdos ļoti daudz patiesības. Tas ir skaisti, ka jūs atklāti uzstājaties ar savu paša spriedumu un nevis atkārtojot to pašu, kas visos laikrakstos tiek malts...

Jūsu spriedums Verezam skan diezgan bargi. Viņš izlutināts ar uzslavām no visām malām. Tā pašapziņai, to dzirdot, būtu dots jūtīgs spēriens.

Jums derētu šo savu spriedumu nest priekšā plašākai publikai. Jūsos, varbūt, vēl slēpjas slavens mākslas kritiķis...

Vai viņa to domāja nopietni vai bija to teikusi zobodamās?... No sejas neko nevarēja nolasīt. Izskatījās tīri, it kā viņa priecātos, kur tas bija sagaidījis pavisam ko citu.

Viņam runājot, tā reizēm pameta uz to tādu savādu skatu... Kā izbrīnījušos, kā jautājošu... Ko tas gan varētu nozīmēt?...

— Negribu citiem uzspiest savas domas. Māksla ir tikai tiem, kuri viņu paši spēj saprast. Katrs lai bauda no viņas tik daudz, cik tam pašam pieietams. Kaut kādi paskaidrojumi vai apcerējumi te nekā nespēj dot.

Cik partiju, tik kritiķu. Katrs apspriež no savas partijas redzes stāvokļa... Kas sakrīt ar tās programmu, tas „labs”, — pārējais atmetams. Reti, ļoti reti var sastapt kritiķi ar īstu mākslas izprašanu... Pamielo savus piekritējus kā aitu baru.

Viens atradis kušķi ābolīņa, — un viss bars kliedz —

mē... dodiet mums āboliņu. Vairāk āboliņa, tikai tas mums gards!... Otrs meklē sienu, trešais ko citu... Sāiet visādas zooloģiskas sugas ap mākslas darbu, kā ap siena kaudzi... Katrs meklē to zāli, kas viņa vēderam un garšai piemērota. Citu velk zemē un bradā kājām...

Nevienam no viņiem nav savas patstāvīgas, iekšējas skaistuma sajūtas... Savārsta neskaitāmus citātus no dažnedažādām autoritātēm, sedz savu garīgo nabadzību ar sazagtām lupatām... Un tad tā esot kritika!...

Kritiķis — pūļa kalps, tas prasa no mākslinieka to, ko pūlis patlaban var sagremot. Tādēļ nevienu īstu mākslas darbu tā sauktie zvērīnātie kritiķi nekad par tādu neatzīst. Vāgners, Nīče, Boecklins un vēl neskaitāmi citi no sākuma ir no šiem pūļa prasību tulkiem un uzstādītājiem tikuši vajāti un apkaroti.

Radišana nav augstāka par vērtēšanu, kuŗa arvien tiek izdarīta pēc zināmiem šabloniem, pēc tāda vai citāda aistētikas principa. Mākslinieks, kas rada, ir pūļa kungs, kritiķis — tā kalps. Kuŗš kalps pie gadījuma labprāt nekož sava kunga rokā?...

Veikalu dzīšana ar mākslinieku domām, kuŗas arvien tiek uz to negēlīgāko izķēmotas — tā ir viņu izslavētā kritika.

Kādēļ gan viņš runāja tik gaŗi par šo jautājumu?... Nodomās vēl, ka viņš uzstājies ar kādu sacerējumu un, pateicoties kritiķiem, izkritis cauri...

To viņš runā tā kā bezpartejisks novērotājs. Nevis aiz personīgiem iemesliem...

Viņš atradis baudījumu, kad dzīvojis pie mežkunga, skatīdamies, kā suņi tiek baroti... Nomet barā asiņainu gaļas gabalu. Tie sabrūk visi apkārt un rauj un plēš

katrs uz savu pusi. Reizēm ķeras ar zobiem viens otram vilnā. Plēšas un raujas, ka spalvas vien put, kamēr viss gabals apēsts, ar visiem kauliņiem.

Tāpat izskatās pie neskaitāmiem kritiķiem arī pēc katra jauna mākslas darba klajā nākšanas. Pa avīzēm troksnis kā pa suņu kūti... Pašam darba radītājam un citam nomajus stāvošam novērotājam smalks baudījums...

Starpība šeit tikai tā — jo vairāk ap viņu plēšas, jo lielāks tas top. Īsta mākslas darba kritika nekad nespēj aprakt. Vienīgais prieks, kas tā sasniedzams, ir tas, ka, pateicoties tās darbībai, tā radītājam jācieš bads, pat jāmirst bada nāvē. Agrāk vai vēlāk, atzīšana klibo tam pakaj — lai ar' bieži tik uz kapsētu.

Viņš nedomā, ka kritika būtu gluži lieka. No kritiķa izteiktā pūļa pretestība var būt pat noderīga. Cīnoties pret to, mākslinieks attīsta savas spējas un izaudzina savu nicināšanu pret pūļa pilnvarotiem pārstāvjiem.

— Ar kādu nicināšanu un rūgtumu jūs runājat par cilvēkiem... Jums, laikam, daudz vilšanās bijis jāpārdzīvo, neskatoties uz jūsu jaunību? Es jūs nevērtēju vecāku par divdesmit četriem...

— Jūs maldāties... Esmu trīs gadus jaunāks. Augstskolā iestājos ar pilniem astoņpadsmit...

Bet gadi jau te nav svarīgi... Ir gadījumi, kur cilvēki desmit minūtēs ir nosirmojuši. Priekš novecošanas nemaz nevajag gadu. Kas ātrāk dzīvo, tas ātrāk top vecs...

Viņa brīnījās par to, ka viņš tik jauns. Tas tiešām izskatoties vecāks... Neviens viņu tik jaunu neturēšot.

— Tā iznākot viņam gandrīz vai māte... Veselus astoņus gadus vecāka.

Viņš negribēja nemaz ticēt. Tā izskatījās daudz jaunāka...

Jutās glaimota, kad tas viņai to pateica. Uz skatuves, tur jau viņa dažreiz pavisam jaunīna... Tīrā Grietiņa ar zilu lentīti matos, tikko piecpadsmit, sešpadsmit gadu...

Pašiem nemanot, viņi bija nogājuši pāris verstis...

Vējš bija drusku aprimis, — debess sāka lēni nomākties...

Paskatījās pulkstenī, — līdz vilcienam atlika tikai kāda stunda laika... Bija jāsteidzas. Gribēja atvadīties, iet ātrāk...

— Jūs taču neatstāsīt mani vienu, bez pavadona... Tas būtu par daudz nebrūnieciski no jūsu puses. Bez tam jūs darītu man ļoti lielu prieku, ja vēlētos būt šodien mans viesis. Varat jau rīt aizbraukt, manā „pilī” ir vairākas tukšas istabas... Esmu tagad gluži viena ar savām kalponēm. Divatā mēs pavadīsim īsāk vakaru. Ja nelīs, iesim uz jūru. Nesen man pienāca lielāks krājums grāmatu. Ja mana sabiedrība jums apniks, — atradīsīt tajās laika kavēkli...

Skatījās viņā, kā lūgdamās.

Uz vilcienu jau gandrīz lāgā vairs nevarēja tikt, bez tam, laika bija tiešām tik daudz, ka tas par kavēkli nebija. Būs interesanti iepazīties ar to tuvāk... Tagad jau tie būs divi vien. Varēs izrunāties par visu. Nebūs neviena, kas tos traucētu...

— Esmu ar mieru... Bet tikai ar to noteikumu, ja jums pie tam neceļas kaut kādas neērtības...

Priecīgs smaids pārļaidās viņas sejai.

— Jūs, savādnieks!... Kādas neērtības tad caur jums man varētu celties... Jūs nedomājat, ka mēs, skatuves mākslinieki, dzīvojam tīri zem klajas debess, bez visiem civilizētu cilvēku piederumiem...

Bet nu — drīzāk uz mājām!... Būsit krietni izsalcis. Arī manī vētras rūkoņa ir uzmodinājusi stipru apetīti... Es nezinu kādēļ, bet jūra man atgādina lielu, izsalkušu nezvēru, kas mūžam rūc pēc barības.

Vajag pasteigties!... Domāju, ka kafija uz mums jau gaidīs.

* *

*

Izstiepās visā gaļumā ērtajā gultā... Sajuta krietnu nogurumu. Pulkstens jau bija divi un pēc vakariņām viņi visu laiku bija stalgājuši.

Kur tik tie visur nebija bijuši?!... Bija izgājuši kruzstāms šķērsām biezo, augsto egļu mežu. Tikko nebija nomaldījušies. Ja nebūtu mēness, nezīn', vai būtu ceļu atraduši. Būtu vēl nakts jāpavada mežā.

Bija aizvedusi to uz savu „Ruetli” gravu... Tur izskatījās tiešām mežonīgi. Cita caur citu sakritušas viesuļa lauztās egles. Apakšā, tumšā bezdibenī — putojoša upīte. Viņai vienai balles nākt šurp. Tā vien rādās, ka izlēks no biežokņa kāds mežainis ar āža kājām, kā Hauptmaņa „Nogrīmušā zvanā”, vai iznāks veca, lika ragana... Un tomēr, kaut kas viņu vilina un sauc turp. Dienā tur arvien tik vēss, reti var sastapt kādu cilvēku...

Kāpjot pa gravas stāvajām kraujām, viņam vajadzēja tai palīdzēt... Cik stipri viņa turēja tā roku, cik labi tā esot, sajūst sev blakus tādu spēcīgu, zaļoksne-

ju atbalstu... Reizēm tā piespiedās viņam tik tuvu, ka viņas mati aizkāra tā seju. Tas izsauca tādu savādu, kairinošu sajūtu... Likās, ka viņā sakustētos kaut kas, ko tas sen jau turēja par nomirušu..

Nekad viņa neesot vienā reizē tik daudz nostaigājusi. Un kā par brīnumu, nejutoties nemaz tik nogurusi. Vēl nemaz negriboties uz mājām...

Par ko tik visu viņi nebija runājuši... Par literātūru, par scēnu, par mūziku... Viņš bija runājis ar aizrautību. Bija taču atradis cilvēku, kas to saprot un kurā var paklausīties.

Vairākas reizes tā bija atkārtojusi, ka viņam jāraksta, ka viņam nenoliedzamas mākslinieka dāvanas...

— Būtu noziegums, tās neizlietoj atklātībā... Jūs sarakstīsiet vēl man kādu skaistu drāmu, es spēlēšu tā, ka jūs būsit ar mani apmierināts...

Pamodās kā žēlums, ka nebija līdz šim vēl ne ar ko lielāku nācis klajā. Bet uz priekšu jau viņš strādās, lūkos iegūt tādu pat slavu, kā Vereza...

Beigās pārgāja uz mīlestību.

Tāda kā neuzticība radās pret to. Kādēļ gan viņa aizkāra šo tematu?...

Prasīja, vai tas kādreiz mīlējis.

— O — jā... Šis „fenomens” jau nenovēršama likuma sekas... Studenta budžetā viņam pieder viena no pirmajām vietām... Likumiem jau jāklausa, — un tas viens no svarīgākajiem, visā mater natura kodeksā.

Tas viņu pārprotot... Viņa nedomājot šo zemo, instinktīvo mīlestību... To augstāko, garīgo tuvumu, dvēseļu radniecību...

Bija teicis, ka viņa dvēsele, laikam, stāv viena pati

pasaulē, vai arī šie viņas „radi” dzīvo kaut kur uz pretējās puslodes. Viņš vēl nav sastapis sievietes, pret kuru viņš justu kaut ko citu, kā to, ko viņa dzimums pavēl. Visas viņa līdzšinējās paziņas bijušas no viena un tā paša koka grieztas...

Pie vārda „līdzšinējās” tā bija viņam uzmetusi ātru, pētītāju skatu.

Viņš vēl nav sievietei nekad locījis vārdu mīlēt... Viņš neliedzās, ka sākot no kāda sešpadsmitā gada ir nezin' cik reizes bijis iejūsminājies par veselu kolekciju skuķu. Tas jau tīri vienkārša, vispār sastopama lieta. Nav nemaz tik grūti būt par Cezaru, kas pēc kādām stundām var paziņot: veni, vidi, vici!... Ir jau tīri patīkami noskatīties tādās mirdzošās acīs un skūpstīt sārtās, karstās lūpas...

Bet tad jau pie pirmās satikšanās šis „tava, tava”!... Šis bālums un aizvērtās acis...

Glūži kā lūbu romānos. Vajag tikai tumšas lapenes, vai citas kādas paslēptas vietīņas — tad spēlē vai katru vakaru Don-Žuanu...

Viņas visas vienlīdz vērtas. Tas nav sastapis nevienas stīpras personības, nevienas, kura turētu sevi kaut cik vērtu... Visas padotas sava dzimuma instinkta verdzībai. — Metas ap kaklu pirmajam vīrietim, kas aizkaļ viņas augumu... Glūži kā ziedi ceļmalā — var noplūkt pirmais gaŗāmgājējs... Bez mazākās pretestības. — Un lai tas vīrietis būtu nicināms fražu varonis, nožēlojams glēvulis.

Tā var atdoties tikai tādas, kam nav nekādas vērtības, un tādas viņš nevar mīlēt.

Viņš mīlestībai arī nemaz vairs netic... Dzīvē, tie-

šamībā viņš tās vēl nekur nav redzējis. Vismaz tās ne, kuŗu viņš zem šī vārda saprot...

Tā runa bija atstājusi dziļu iespaidu.

Viņa to saprotot. Viņam būšot grūti atrast sevis cieņīgu sievieti... Tai jābūt nākotnes sievietei, bez visām tagadnes sievietes vājībām un nepilnībām... Nīčēem ļoti daudz taisnības, kad viņš dēvē tagadnes sievietes par „kaķiem, zvirbuļiem” un labākā gadījumā — „govīm”... Bet pie visa tā vainīga sievietes pagātne. Tagad viņa lēni, bet droši iet savai atsvabināšanai pretī. Nebūs vairs ilgi, — tad viņa varēs stāties blakus vīrietim, kā brīva, lepna personība, kuŗa apzinās savu vērtību un kuŗa nepelna tādas nicināšanas, ar kādu tas tagad runā par visām tām „mulķa skuķēm”...

Vēl daudz viņi bija runājuši par šo jautājumu... Viņš apbrīnoja tās dziļo prātu un jūtu izglītību. Gandrīz pamodās vai skaudība pret Verezu, kuŗam piedēŗēja šīs sievietes mīlestība... Kādēļ gan viņš nevarēja atrast dzīvē tādu sievieti, kas būtu viņai līdzīga.

Šī „lielā” mīlestība starp vīrieti un sievieti ir radījusi visu augstāko mākslā, ir bijusi par cēloni slavenākiem varoņu darbiem. Ja tā viņam atklātos, varbūt, arī viņš varētu pie kaut kā pieķerties. Radītu pats kaut ko, kam pastāvoša vērtība. Neklejotu vairs apkārt drūms, nemiera pilns, kā ar lāstiem apkrauts...

Iekšā viņam bija sakrājies daudz spēka, kas lauzās uz āru, — prasīja, lai tas tiktu kaut kur izlietots. Viņam taču ir kaut kas jāatrod. Tā, bezdarbībā, ilgāk dzīvot vairs nevar. Tas viņu novedīs beidzamā postā... Jāatrod dzīves saturs; — ja tas nav iespējams, tad nav vērts dzīvot...

Ilgi viņš vairs nedomāja... Domas sajuka un izgaisa

kā miglā. Dzirdēja vēl, ka kaut kur aiz sienas nosita trīs... Tad viss palika klusu... Apziņa izgaisa... iemīga...

* * *

— Tas ir smalki!... Jums veselīgs miegs, tagad jūs izskatāties daudz spirtāks, kā vakar...

Manas kalpones sāka rīkoties jau no pulksten deviņiem. Baidījās, ka jūs neiztraucē...

Nu, varat vēl izturēt manā pajumtē?...

Šodien brauksim ar laivu jūrā. Tā tagad rāma kā spogulis... Līdz parītam varat būt mans viesis. Būt pārbrauks jūsu biedrs, — tad varēsīt „nokratīt šejienes pīšļus”...

Viņš pateicās... Baidoties, ka neiedzīvojoties par daudz... Būšot vēl grūti šķirties... Tam jau nekā sevišķa nav priekšā. Te tāda lieliska apkārtklejošana; ja netraucē, viņš ir ar mieru palikt...

Nosēdās pie kafijas... Cik veikli viņa prata rīkoties pie galda...

Laikam bija pamanījusi, ka tas viņu novēro...

— Jūs brīnāties par maniem mājasmātes talantiem?

— Nu, tādu reti viesi, kā jūs, jau ir prieks apkalpot. Jūsu priekšā man nekur negribētos parādīt savu neveiklību, neprašānu... Jūs jau tāds bargs kritiķis...

Diena pagāja gluži nemanot...

Pēc pusdienas brauca ar laivu. Viņš airēja, tā sēdēja pie stūres...

Debess bija dziļi zila. Nekur neviena mākonīša. Kā zila, mīksta zīda telts, nostiprināta zelta vītņēm — jūrā grimstošiem stariem... Patīkams vēsums vilņoja

pār kluso ūdens līmeni... Kā skaista, vilinoša nāru dziesma plūda no bezgalīgā tāluma... Kā svētdienas miers apņēma dvēseli; pēc pilsētas trokšņa jutās neizsakāmi labi šajā klusumā...

Miegs bija viņu kā no jauna atdzemdējis. Nervozās sāpes no smadzenēm bija izzudušas... Pēc ilgās klušēšanas viņš bija atkal reiz izrunājies. Jutās arī garīgi kā atjaunots... Mūžīgā skraidīšana no viena skolnieka pie otra bija to pavisam novārdzinājusi. Tagad viņi visi bija aizbraukuši uz laukiem, viņš bija uz ilgāku laiku brīvs... Paliks vēl kādas dienas pie Zieversā, tad brauks uz māju pie mātes...

Tā viņu uztrauca no domām...

— Jūs, Mermaņa kungs, man parādīsiet savu līgavu, ja reiz jums tāda būs. Man ļoti gribētos redzēt šo sievieti, kuŗa jūs spēj valdzināt... Varbūt, jums jau tagad kabatā kāda viņas fotogrāfija?

Šķelmīgi smaidīdama, paskatījās viņam acīs...

Viņš skaļi iesmējās...

— Bez neapraktītām vekseļu blankām gan daudz nekas manās kabatās nav atrodams... Bez tam, es nekad arī nelaulāšos. Arī tad, ja būtu iemīlējies vai līdz ausīm... Par šo lietu gan es šaubos, bet ja jau reiz tā „īstā” mīlestība nav māņi, tad taču nekādi ārēji spaidi, nekādas ceremonijas nav vajadzīgas. Ja sieviete kādu mīl, tad tur, kur būs tas, būs arī viņa. Viss pārējais nav svarīgi... Jūs pazīstat šēli domas par laulību?... Pēc tām — laulība ir prostitūcijas un citu sabiedrisku ļaunumu cēlonis...

Lai tik iedomājoties — būt mūžam ar sievieti kopā. Viens dzīvoklis, viena istaba, pat viena gulta. Redz vienmēr viens otru, — katru mazāko kustību, visus šī-

kākos niecīņus pie otra ārienes un izturēšanās. Un dažreiz tā gribas būt vienam. Nodoties savām domām, saviem sapņiem — ne no viena netraucētam. Ir gadījumi, kur otrs cilvēks vienīgi ar savu klātieni var kļūt pretīgs. Šī mūžīgā kopā būšana var taisni būt par mīlestības kapu... Apnīkst taču beidzot!...

Tā it kā brīnījās...

— Cik savādi!... Jūs jūtat un domājat gluži tāpat kā es... Es biju pārliecināta, ka jūs taisni tā domāsīt. Es to zināja jau pirms tam, kad jūs vēl nebijāt nekā teicis... Jūs esat par daudz vētrains dabas cilvēks. Nekāds miera stāvoklis, cik skaists par sevi tas arī nebūtu, nespēs jūs apmierināt... Laulību ne par velti nosauc par ostu, — un jums vajag plašās, viļņojošās jūras — ar viņas bangām, vētrām un klintīm... Ar visām viņas neskaitāmām briesmām, ar viņas mežonīgo skaistumu... Visi vīrieši kļūst ļoti neinteresanti, tikko viņi apprecas.

Pārgāja uz jūras poēziju, — deklamēja kādu norvēģu rakstnieka „himnu jūrai”...

Viņš sāka nogurt... Bija nobraukuši krietnu gabalu, — airi sāka stipri berzt rokas...

Saule jau bija krietni zemu, — izskatījās kā kvēloši sarkana bumba, bez stariem... Zem viņas purpuraini violeta mākoņu svītra... Kļuva vēsāks, sajuta vakara tuvošanos.

Sāka airēt atpakaļ... Kamēr piebrauks malā, būs jau krietni vēls...

Smējās un jokojās kā mazi bērni. Stāstīja tai dažādu komiskus atgadījumus no savas dzīves... Par studentu menzūrām, par dažādiem raibiem nakts ceļojumiem sabiedrībā...

Kad piebrauca pie krasta, tā cieši saspieda viņa roku.

— Man jums jāpateicas par vienu no skaistākām dienām manā dzīvē... Tādas sen neatceros piedzīvojuši. Varbūt pat nekad. Pagriezās sāpus.

— Esmu mazliet nogurusi — atļaujiet jūsu roku... Jūs jau tāds stiprs, — jums nebūs par smagu vilkt mani sev līdzī...

Likās, ka kāda savāda strāva ietu no viņas uz to caur visām dzīslām... Sajūta, ka iekšienē it kā kaut kas sāk atkust, — it kā sāktu skanēt noslēpumaini dzelmes zvani... Kā neviļus piespiedās ciešāk pie tās... Viegls sārtums, kā tālas blāzmas atspīdums pārskrēja pār viņas seju...

Aiz meža parādījās lēcošs mēness kā liela, degoša siena kaudze... Tāds sarkans, neparasti liels... No priedēm nāca šalkoņa kā kaisla, aizturēta elpa...

Kusa kaut kas, izzuda griba, — asinīs šaudījās kā karsti zibeņi!...

Vēl ienāca prātā liriķis Vereza. Bet tas bija kaut kur tālu, tas bija svešs un vienaldzīgs... Atcerējās viņa toreizējo smaidu — pa daļai nicinošu, pa daļai vienaldzīgi aukstu... Ko tas gan tagad teiktu?...

Tagad bija viņa reize triumfēt!

*
*
*

...Kad mēness bija norietējis, un kļāvā aiz loga sāka čivināt zvirbuļi, — tad tā izgāja no viņa istabas... Valējiem, izpūrušiem matiem, bālu seju, drudzaini liesmojošām acīm...

— Ēģiptes naktis! Kaislīga kā Kleopatra!...

Tā bija izsalkusi pēc skūpstiem un skāvieniem, kā

tuksnesis pēc lietus!... Un viņa varēja tā spēlēt Monnu Vannu?...

Ko gan teiktu „lielais” liriskis Vereza, ja tas zinātu par šo nakti?!... Iznāktu smalks dzejolis — un tam vajadzētu būt lieliskam!... Tas apgaismotu jaunus noslēpumus kaislību tumšajos dziļumos... Tas būtu kaut kas jauns, patstāvīgs...

Viņa, lielā māksliniece, talantīgā, augsti attīstītā sievietē, atrada savu laimi tam atdodoties, viņam piedērdama... Tā skūpstīja viņa roku, kā verdzene, tā lūdzās, kā ubadze, kad to atstūma no sevis...

Vai tad tas tiešām bija patiesība?... Vai viņš tikai nemurgoja?... Tas taču nemaz nevarēja būt iespējams... Pēc divām, kopā pavadītām dienām aizmirst visu pagātni, — viņu, lielo dzejnieku, un atdoties cilvēkam, kuru redz tikai ceturto reizi?...

Viņa mīl tikai to vienu... Visus, kurus viņa pirms tā mīlējusi, viņa ir aizmirsusi... Viņa pieder tikai tam...

Viņš rakstīs viņai drāmas... Viņa spēlēs tajās uz skatuves un padarīs to slavenu... Savos dārgumos viņi dalīsies... Viņa dēļ tā ir gatava nomirt, ziedot savai mīlestībai visu, kas viņai ir...

Vereza smieklīgs, — novecojis... Agrāk viņa to nav redzējusi, — tagad tai atvērušās acis... Viņš pārāks par visiem viņiem — māksliniekiem, visiem tās piehūdžējiem... Salīdzinot ar viņu, — tie visi bezasiņaini fražu varoņi... Cik viņš skaists un spēcīgs! Kāda tam skanīga vīrišķīga balss, cik dedzinoši viņa skati! Mans Princivalles, mans dievs!...

Viņš varēja būt lepns. Visgudrākā sievietē, kādu tas jebkad bija sastapis, dāvāja viņam visu savu mīlestību, pati sevi!...

Tādu kaislības viesuli, kāds bija apskurbinājis visus viņa prātus, tas neatcerējās ilgi pārdzīvojis... Viņš nevarēja vairs par sevi valdīt. Nebija iespējams neiet līdz beigām. Viņas elpa dedzināja. Viņa trīsēja un žņaudza to savos skāvienos...

Ko tad tur lai nožēlotu?! Viņš taču nelauza neviena uzticības zvēresta, — nekur vēl tas nebija ar kaut ko saistījies. Ja kāda sieviete ir mīlestības cienīga, tad tā ir viņa... Garīgās attīstības ziņā tā nestāvēja par viņu zemāk... Kopā ar to viņš ies pretī savai slavenai nākotnei... Tagad viņš zinās, pie kāda darba tam jāķeras un kas tam jāiegūst, lai būtu tās cienīgs...

Nē, viņš nevarēja tagad iet gulēt. Nevarēja palikt ilgāk šeit. Viņam jātiek uz kādu laiku vienatnē, pašam ar sevi... Tam jāiegūst iekšējs līdzsvars, lai varētu ar viņu tikties tādi, kā to viņu sakars tagad prasīja...

Par notikušo neviens cits nedrīkstēja nekā zināt. Tam jāpaliek pilnīgi starp viņiem diviem.

Uzrakstīs tai pāris vārdus, — tad viņš aizbrauks uz kādu nedēļu, kaut kur uz laukiem, kādā nomalē, pie saviem pazīstamiem.

Piestātne jau no šejienes tikai pāris verstis un pēc kādas stundas ies pirmais vilciens...

Sameklēja vizītkarti, uzrakstīja ar zīmuli pāris teikumus un ielika to aploksnē... Atstās turpat uz galdīņa, rīt jau viņa to atradīs... Uzrakstīja tās vārdu, nolika redzamā vietā...

Izgāja uz pirkstgaliem caur durvīm, — paklausījās britiņu, vai kāds nav dzirdējis, un steidzīgiem soļiem nozuda krēslainajā mežā...

...Un kad vai visai pasaulei ar to būtu bojā jāaiziet, — es citādi nevaru!...

Izlasīja vēlreiz šo pēdējo teikumu... Bija jau tīri skanoši, izklausījās gluži pēc Lutera...

Skaļi iesmējās.

Frazes, frazes — un vairāk nekas!... Visa šī viņas vēstule bija pilna skanīgām, liekuļotām frazēm... Tāpat kā citas, senāk rakstītās, kā tās, kuŗas tas bija no viņas saņēmis...

Būtu taču bijis daudz vienkāršāk uzrakstīt to pāris vārdiem... Viss beigts, visa mūsu mīlestība — meli... Nejēdzīga, smieklīga pašapmānīšanās!...

Viņš netie vairs nekādam mīlestībai... Tās nemaz nav!... Viss, kas par viņu rakstīts, runāts, dzejots — tukši murgi!... Izperināti smadzenēs gaŗās, bezmiega naktīs, kur dzimuma instinkts moca kā lietuvēns, kur fantazija izsauc vienu tēlu kairinošāku par otru...

Viss grozās tikai ap sievieti... Valkirijas, mūzas, eņģeļi — viss skaistākais, ko radīja vīrieša ģenijs — visam ir sievietes tēls, viss tai...

Mīlestība un bads — tie jau valdot pasauli...

Ha, ha, ha!... Ģenijs... Vairošanās ekstaze, dzimuma instinkts, tas — visaugstākais, kas pieietams kustīnim — pusdievam, cilvēkam...

Tas taču ir nenoliedzams fakts... Visi viņi „lielie gari” bijuši kaislīgi mīlētāji... Gēte, Heine, Petrarca, Varētu uzskatīt no tādiem veselu armiju, — gandrīz

katrs no tiem ir pazinis milzīgu skaitu sieviešu, ir mīlējis neskaitāmas reizes.

Mīlestība, — kā epizods viņa dzīvē... Tādu būs vesela virtne... Ir taču smalki pāriet no vienas uz otru, mainīt pēc iespējas biežāk savus mīlestības priekšmetus... Kā apģērbu, kā dekorācijas, kā repertuāru. Mīlestība, kā sports — tas viņas pareizākā izprašana.

Tiešām smieklīgi... „Tā nevar bez viņa dzīvot. Tā nedzīvos, ja viņš vairs tās nemīlēs...”

It kā bez viņa nebūtu legions tādu pat vīriešu, kuri visi var apmierināt šo instinkta vareno prasību...

To pašu viņa, droši vien, bija runājusi agrāk Verezam... Tā jau pati atzinās, ka esot to „mīlējusi”. Un mīlestība taču darbojas visur pēc viena un tā paša likuma.

Smieklīgi meli... Dzīvoja senāk bez tā un bija laimīga, — dzīvos arī uz priekšu... Vereza jau viņai palika. Tas jau no visa notikušā nekā nezināja...

Atzvēlās ar muguru pret sienu, atbalstīja uz delnas pieri... Tā kvēloja kā drudzī... Deniņos viņš sajuta ātru asins riņķošanu...

Izpostīta viņa pēdējā ticība sievietei!...

Un tieši dēļ viņas, — caur visaugstāk attīstīto, kādu tas jebkad bija sastapis, dēļ labākās no tām...

Viņš bija tai lūdzis, lai tā neņemtu viņam šo ticību.

Tas taču bija muļķīgi! Tam vajadzēja būt viņai pateicīgam par to, ka tā atdara viņam acis... izkļiedē to māņu miglu, kurā tam šķita esam viņa izsapņotā laimes pasaule...

Viņš ir tagad izārstēts... Par šo operāciju tam vajadzēja būt tieši pateicīgam veiklajam chirurgam — un nevis domāt par notikušo ar rūgtumu:

... Finita la comedia!... Var nolaist priekškaru, akteŗi iet uz mājām... Beigas, kā pa laikam, banālas!

Briesmīgi!

Kādēļ tur iekšā it kā kāds kļiedz, pārplūdzams asinīm... Raustās nāves agonijā, neizsakāmās mokās...

Kā lai tagad dzīvo?... Kam!... Ar ko lai pilda šo šausmīgo tukšumu iekšienē?...

Nejauši ienāca prātā ieroču magazīna, ar logā izliktiem revolveriem. Dienā bija kādai gājis garām...

Tādi glīti, spodri — salikti kārtīgi rindās...

Atcerējās kaut kur dzirdētus vārdus: „Dzīvot, kā tīkas, nevar, kā var — neatmaksājas”... Tos bija kāds uzrakstījis uz zīmītes īsi pirms savas nogalināšanās... Toreiz tie viņam ļoti patīka, kā pie spartiešiem... Tur nebija fražu, nebija šo skaisto gludo vārdu, kuri tin kā zelta tīklā, pašas riebīgākās negēlības...

Bet vai tad viņam pietiktu spēka to izdarīt?...

Varbūt, ka viņā slēpjas nicināms glēvulis, kuram dzīves svarīgos momentos trūkst vajadzīgās drosmes spert izšķirēju soli?...

Tādā gadījumā viņš sajuta nepanesamu riebumu un nicināšanu pret sevi... Un kā tad lai dzīvo, ja nav spēka izpūst savu dzīvību?...

„Kam nav principu, tam jāiet bojā...” Varbūt arī tas tikai tukša fraze? Kādēļ tad viņš vēl dzīvoja?... Vai tam bija kāds princips, kas viņu saistīja pie dzīves? Viņi visi melo, tāpat kā viņš, kā tā!...

Viņa izlasījis šo vēstuli... Kādā pozē gan viņa pēc tam nostāsies? Viņa — slavenā aktrise?...

Varbūt zaudēs samaņu, kā uz skatuves? Bet katrreiz jau tā krišana nav tik patīkama. Tur nav zem kā-

jām mīkstās segas, kuŗa aizsargātu no sadauzīšanās... Nav skatītāju, kuŗi aplaudētu, sauktu bravo!...

Varbūt tā pateiksies viņam par kopspēli mīlestības komēdijā un uzslavēs tā aktieŗa dāvanas. Tādā gadījumā viņam atliktos to tikai aprīņot... Tā viņa izpelnītos atkal visu to cienīšanu, kuŗu tas sajuta pret to agrāk, kad redzēja viņu uz skatuves...

Ko šī „mīlestība” gan no viņas bija iztaisījusi, kā tas izprotams?... Kā lai to izskaidro?...

Tā bija caur viņu zaudējusi visas tās īpašības, kuŗu dēļ viņš agrāk jutās pie tās pievilkts, kas nostādīja to savādā gaismā, nekā visas pārējās sievietes...

Tā atklājās viņam, un šausmas viņu pārņēma par visu to, ko viņš tagad redzēja. Palika tieši tas pāri, par ko viņš bija smējies, stāstīdams tai par tām „mulķa” skuķēm, kuŗas viņš senāk bija pazinis...

Kā gan viņa varēja piemirst, ka viņš tādas nicina, ka ar tām viņam nav nekā kopīga bijis?...

Vai viņa domāja, ka viņš toreiz meloja!... Tādā gadījumā viņa mīlēja meli, fraŗu varoni. Tas viņš nebija un nekad negribēja būt...

Sākumā visas šīs garās vēstules ar dzejiskiem prātojumiem par „augsto, cēlo” mīlestību, par „dvēseļu harmoniju”, par „garīgo kopdzīvi”... Tas viss skanēja kā balss no viņpus mākoņiem... Tā varēja runāt būte bez miesas un asinīm...

Un tad, sākumā lēnāk, tad arvien ātrāk un ātrāk tas sāka slidēt uz leju, kamēr gulbja dziesmas vietā tā ausīs sāka skanēt kā varŗu kurkstēšana purvā...

Skaidrā, dzidrā kalnu gaisa vietā to apņēma no dūņām rūgstoši garaiņi... Skaistais, dievinātais tēls izvērtās baudu alkstošā locekļu masā...

Bez spēka, bez iekšēja lepnuma, bez drosmes... Tas bija kaut kas „par daudz cilvēcīgs”. Tas izgaisināja visu viņa iedomāto „mīlestību”...

Ofelija, Dezdemonā bez kostīma un šmiņķa izskatās līdzīga noklīdušai ielas klaidonei. Tādu jau īstenībā nemaz nav, tās radijušas tikai dzejnieka ilgas...

Vai arī viņu pašu pārņēma šausmas, ieraugot sevi bez maskas?... Visa spēka sajūta, visa lielā ticība un pajušanās uz sevi tai bija zudusi...

Viņa sajūt to kā savu jaunību, kā savu dievu... Un tad gaušanās par nespēku... Viņam jāvelk tā sev līdzī... Viņai nav ticības savam talantam, pārliecības savām spējām. Tā grib redzēt un just vienīgi viņu, dzīvot tikai tam. Viņa — maziņa un nespēcīga, tas liels un varens... Ar šo vienīgo sajūtu viņa grib pildīt visu savu dzīvi... Tā slāpst tikai pēc viņa skūpstiem, ilgostas vienīgi pēc viņa tuvuma...

Nē, — viņam riebjas tāda dzīve!

Tā grib viņu pataisīt par savu vergu, grib viņu patūrēt mūžam pie sevis. Tā atrod savu augstāko laimi, atdodama viņam savu miesu... Un viņam, kā Ziegfrīdam, gribējās iet pasaulē un pastrādāt varoņa darbus. Vai viņa neatceras Tannheizera lūgumu Venus dieviete: „O, Koenigin, Goettin, lass mich ziehn”...

Nē, viņš negrib būt par priesteri vienīgi Erosam. — Viņš mīl pāri par savu empirisko dabu, viņš saprot šo Nīces mīlestību „Zu Sachen und Gespenstern”... Mīlestība pati par sevi viņam nav mērķis. Tā tikai nemiņīgs dzinulis, kļūst arvien pilnīgākam, — padarīt savu dvēseli dziļāku, spēcīgāku, skaistāku...

Šī sieviete zaudēja viņa acīs vienu vērtību pēc otras.

Viņš centās visiem viņa varā esošiem līdzekļiem uz-

turēt šo irstošo sakaru. Viņš rakstīja tai garas vēstules par dvēseles lepnumu, par garīgo brīvību. Par to, pēc kādas „mīlestības” slāpst lepna, brīva dvēsele.

Nekas nelīdzēja... Tā nedzirdēja, nesaprata viņa vārdus... Visā, ko viņa rakstīja vai runāja, skanēja tikai viens pamata motīvs cauri: „Tikai tevis, tikai tevis man vajag. Tās lietas, pēc kurām ilgojas tava dvēsele, man mazāk svarīgas...”

Viss bija velti... Labāk saraut visu uzreiz! Nebija vērts stutēt vēl to, kas bija nolemts sadrupšanai...

Tā... Šī vēstule ir viņa pēdējā. Viņš vairāk nerunās. Te ir tā „kailā, nemaskotā patiesība”, pēc kuras viņa tagad pieprasīja...

Viņa to nebija varējusi izjust no tā, ko viņš senāk, visās pēdējās vēstulēs tai bija rakstījis. Tagad viņš to pateica skaidri un gaiši, pateica, ka viņš vairs negrib turpināt šo satiksmi. Ka tā abu viņu necienīga, pazeminoša. Ka caur to viņiem ceļas vienīgi neauglīgas ciešanas...

Agrāk viņa pati to būtu sapratusi... Tagad vajadzēja visu to protokolēt, uzrakstīt...

Un lai viņa pēc tam arī nogalinātos — nāve ir skaidrāka, nekā šī dzīve... Varbūt, viņa atkal atdabūs savu dvēseles līdzsvaru, savu pazaudēto ticību sevī... Tad viņa sapratīs visu notikušo, redzēs to pareizā apgaismojumā un sajūtīs, ka tas citādi nevarēja būt...

Nemanot bija satumsis. Pret logu čarkstēdamas sitās rupjas lietus lāses. Pie stiprākiem vēja brāzieniem klaudzēja pretī stāvošās mājas skārda jumts. Drūms, tumšs rudens vakars, — šis laiks it labi saskanēja ar viņa tagadējo dvēseles stāvokli...

Aizlīmēja vēstuli, uzlīpināja marku, uzrakstīja adresi...

Rīt viņa to saņems. Ies tūlīn, iemetīs pats pasta kastītē.

Uz ielas stūra vējš iepūta lietu viņam tieši sejā. Tas bija gluži patīkami, — tas atvēsināja.

Redzēja maz cilvēku. Bija ērtāka iešana pa ietni, nevajadzēja nevienam griezt ceļu...

Pabrauca garām tramvajs. Iekšā sēdēja tikai divi braucēji, ar augšā saceltām mēteju apkaklēm...

Violetas liesmiņas šaudījās zem riteņiem. Arī augšā pie vada drāts, švirkstēdami uzšāvās kā mazi zibeņi.

Skatījās tam pakal, cik tālu vien bija iespējams to saredzēt. Bija tā patīkami redzēt kaut ko, kas kustas noteikti, zināmā virzienā... To vadīja mašīnists... Tie cilvēki kaut kur brauca, tiem bija sava zināma gaita, savs mērķis, savi ierosinātāji — principi.

Izzuda no acīm pelēkā krēslā...

Tikko nepiemirsa par vēstuli. Bija jau pagājis kādu gabaliņu pasta kastītei garām, — tad tikai vēl atcerējās, ar kādu nolūku tas bija iznācis.

Sataustīja vēstuli svārku kabatā. Tā bija mazliet saburzījusies. Sāka to rūpīgi izgludināt.

Tas taču bija smieklīgi. Kam gan to vajadzēja?...

Pacēla kastītes izliekto vāku, vēl brītiņu, kā pārdomādams, paturēja vēstuli pirkstos, — tad palaida to vajā.

Dzirdēja, kā tā uz kastītes dibena noskanēja. Tā bija tukša, — laikam, pašlaik vēstules bija izņemtas.

Uzelpoja kā atvieglots... Nu tas bija padarīts...

Nu tā vairs nevarēs prasīt no viņa kaut kādus paskaidrojumus, „kailo, nemaskoto patiesību”. Tā jau tur

stāvēja — melns uz balta... Pārprašanās vairs nav iespējama...

Vai tad šie vārdi tiešām bija tik vajadzīgi?... Vai tad visa viņa izturēšanās tai nekā nebija likusi saprast?... Viņa skati, viņa balss?... Viņš taču nebija gājis pie tās uz viņas ieaicinājumu, nebija pie tikšanās starp citiem ar viņu runājis, vienīgi sasveicinājies.

Ja viņš gribētu to redzēt, vai tad gan viņu kas pasaulē spētu atturēt no tās? Tā taču viņu pazina, vai tad viņa tiešām nekā nejuta?...

Kad viņš to pēdējo reizi redzēja, viņa bija tik bāla, tik novārgusi... Tā drebēja, it kā apspiezdama asaras... Tās skatos bija mēms lūgums, tāda savāda padevība, kādu viņš bija redzējis noplīsuša ubaga acīs, kas tam kaut kur bija lūdzis nabaga dāvanu...

Vai tad viņa nezina, ka, ja mīlestība ir, tad tā nav ar diedelēšanu iegūstama?... Arī jaunās liesmās to nevar ar to uzpūst, ja viņai ir nolemts izdzist... Nē, tā izlaužas no dvēseles apslēptiem dziļumiem kā žilbinošs zibens un ir brīva kā saules stars...

Tikai kaut ko tādu viņš saprata zem vārda mīlestība. Tas, pēc kā viņa prasīja, pēc kā lūdzās, bija kaut kas cits...

Varbūt viņš ir mīlestībai pilnīgi nejūtīgs... Ir taču ļaudis, kuri nevar izšķirt dažas krāsas. — Tas, varbūt, ir tāds pats aklums...

Bet kam tad šis mīlestības izsalkums, šīs moka, šīs ilgas!... Kādēļ tas, kas viņu sauc, glāsta un vilina, aizvien pieņem sievietes tēlu?... Kādēļ tā, kā spoks, stājas viņam visur ceļā un liedz viņam pilnīgi nodoties kaut kam citam, kā citi darba ļaudis to dara?...

Vai arī viņš šajā ziņā nenormāls, slims? Bet tad taču

to vajadzētu ieslēgt ārprātīgo iestādē, ārstēt un nevis dot tam zelta medaļas un ļaut turēt citiem priekšlasījumus...

Tas taču ir netaisni, ka viņam jācieš, jāmokās, kamēr citi mīl, rada bērnus un ir apmierināti...

Viņš, nenozīmīgs, ne ar ko sevišķu ievērojams students, atrod slavenas mākslinieces mīlestību par sevis necienīgu?... Tas taču bija kaut kas ārprātīgs? Vai tikai viņš tiešām ir pie pilna prāta?...

Čikstēja izkārtnes, šūpodamās vējā, savos dzelžu krampjos. Gar kādu jaunbūvējamu māju ejot, tikko nepakrita uz slidenās, dubļainās laipas. Tukšie logi, kā tumšu alu caurumi, rēgojās uz ielu... Likās, ka tur, tukšajā mājas ģindenī ietu kāda šausmīga ķemu deja. Vējš svilpoja tukšajās mūra ejās un spurināja kādu vajā atgājušu stalažas dēli.

Viņu apņēma tādas savādas baigas jūtas — pasteidzās tikt šai vietai drīzāk garām. Tā vien izlikās, ka kādā no tumšajiem logu iedobumiem tūlī, tūlī parādīsies šausmīgi nīrgādamās seja, atskanēs sātaniska smiešanās...

Uzmācās bailes... Vai viņš tikai nemurgoja? — Būtu labāk iet uz mājām, likties gultā. Apskatījās apkārt, — nevarēja nemaz izprast, kur tas atrodas. Viss izskatījās tāds svešāds, nekad neredzēts.

Bija taču galu galā vienalga, kur viņš tagad iet. Pazust jau nepazudīs, — gan atradīs mājas. Paprasīs nakts sargam, gorodovojam. Tos jau kaut kur uz ielas stūriem sastaps...

Ir taču daudz ērtāk būt tā gluži vienam. Neviens neprasa, kādēļ tad un tad neatnāci, kur biji, ko darīji?

Nav vajadzīgas nekādas atvairošanās, nekādi paskaidrojumi.

Biedri, citi cilvēki tam esot dārgāki par viņu... Pie tiem viņš kavējoties, ar tiem runājot, aizmirstot par viņu...

Ha, ha, ha!... Smieklīgi! Ja jau tie viņam dod vairāk nekā viņa, kāda tiesība tai ir prasīt, lai tas būtu pie tās?!...

Vai gan tādēļ, ka tā viņam piederējusi, atdevusies viņam visa? Bet tad jau tām sievietēm, kuņām viņš senāk piederējis, ir uz viņa priekšrocības.

Atdevusies, piederējusi — muļķības!... Tikpat tālu viņš ir bijis arī no tās, katrs no viņiem ir tikpat daudz devis, cik ņēmis...

Nevis — tā viņam un viņš — tai, bet katrs savam dzimumam... Šim noslēpumainajam, riebīgajam dievklīm. Viņu personas te nemaz nav svarīgas. Kā sen grieķu bakchanalijā, — baudu dieviem. Trūka tikai vīnlapu vītnes ap galvām, dzirkstoši vīnkausi rokā, — tad gājiens uz Dionīsa templi gatavs...

Pārgājis svētku skurbums, sastopas ikdienišķā dzīvē — nepazīst vairs viens otra... Sveši un tāli — viens otram gluži vienaldzīgi...

Viņu pārņēma nevaldāmas dusmas. Būtu viņu vai gabalos saplosījis, atspēris ar kāju no sevis, ja to gad sastaptu. Viņa pati un vienīgi viņa bija pie visa notikušā vainīga...

Kādēļ tā aizturēja viņu pie sevis, nelaida tam aizbraukt?... Kādēļ tā spiedās viņam tik cieši klāt?...

Vai tad viņa nezināja, ka sievietes mati kairina ar savu pieduršanos sejai? Ka nevar siltā mēneša naktī

ar vaļējiem matiem un atklātām krūtīm nākt vīrieša tuvumā...

Vientuļa, krēslaina istaba un ārā aiz loga sudraba tīklā tītais mežš... Vai tādā naktī ir iespējams savaldīties, vai griba tad vēl ko nozīmē?...

Nosēžas tam tuvu, tuvu uz lielā, ērtā dīvāna, acīs dzirkst uguns, elpa dedzina...

Vai tad viņa nezināja, kādas briesmas draud no karstām asinīm šādā naktī? Uz skatuves jau tādas lietas tik bieži nāca priekšā...

Tas izskatās tīri pēc aprēķina... Jā, pēc aprēķina, cienījamā, slavenā māksliniece... Jums lieli matemātiski talanti, — jūsu aprēķina gala iznākums bija pareizs...

Jūs pazīstat zooloģiju, fizioloģiju... Jūs zināt, cik ātri asinis tādos momentos riņķo, cik sītienu taīsa pulss vienā sekundē...

Kas tad, cienījamā jaunkundze, te vēl ir Meterlinks? Ha, ha, ha! Meterlinks!... Fizioloģija te jāzina, — nevis viņš...

Pie tā jau cilvēkiem ne miesas, ne asins, ne kaulu nav... Vai dzirdat, nav! Tie visi — ideālākie platonīki. Brīnums tikai, ka dažas no viņa sievietēm vēl var dzemdēt bērņus... Vai arī tas notiek tikai caur garu, bez „fiziskā” cilvēka dalības? Nē, šis brīnums jau neatkārtojas... Jūs un jūsu Meterlinks abi esat meļi, bezkaunīgi, negēlīgi meļi...

Viņš bija to izklīdzis stipri. Satrūkās pats no savas balss un palika stāvam... Uzmācās lielas bailes, tikko nesāka skriet... Ka tikai viņš nenokrīt te, kaut kur uz ielas, atradīs to rītā notekā, dubļos noslīkušu...

Nē, — viņš gribēja mirt estētiski, kā Hedda Gabler.

Viņš nekad nešaus sev vēderā, — brr — tas taču tik rie-
bīgi!... Smirdoša brūce, riebīgi sakrupusi poze...
Priekš „hara-kiri” vajadzīgi āzīatieša nervi, un to vi-
ņam nav.

Tieši pašā sirdī, — viņš apzīmēs to vietu uz krūtīm,
kur tā atrodas. Tad nebūs iespējams misēties... Viņš
grib gulēt skaistā pozē, kā romietis Petronijs savā pē-
dējā stundā... Tikai bez mīlākās blakus... Jā, bez
jums, cienījamā jaunkundze...

Jūs jau gan zinātu, kā es labāk izskatos. Jūs varētu
man pateikt, kā izstiept rokas, kur atbalstīt galvu...

Bet, varbūt, jūsu māksla jau tagad novecojusies.
Dzirdat, jūsu pozēs vairs nav modē... Tagadējie ļau-
dis mirst un mīlē citādi, nekā tie, kuņus jūs paroduši
tēlot uz skatuves un kuņiem jūs arī savā tukšajā dzīvē
darāt pakaļ...

Kā jūs gan varējāt iziet no Princivalesa telts, viņam
nepiederējusi... Jūs tīri par velti pazaudējāt lielisku
nakti... Jūsu Guido ir muļķis, novecojis pērtiķis. Prin-
civaleess skaists un kaislīgs kā dievs...

Jūsu Guido pozē ar savu pienākumu, ar savu augsto,
auksto mīlestību. Kā Vereza ar saviem muļķīgajiem
džejoļiem, ar savu darbību mazākiem brāļiem...

Princivaleess iet bojā jūsu dēļ. Viņš atsakās no uzva-
ras, no slavas... Viņam ir asinis, kuņās šaudās zibepi
un šīs liesmas varat dzēst tikai jūs, vienīgi jūs — Mon-
na Vanna un neviena visā pasaulē!...

Kādēļ jūs, cienījamā māksliniece, neesat Monna Van-
na?... Kādēļ jūs nākat manā istabā un neizejat no
tās svēta un skaista kā viņa... Un viņa bija gluži bez
apgērba, vai dzirdat!... Ne tik vien ar vajējām krū-
tīm...

Vai arī jūs domājat, ka es būtu izlietojis pret jums varmācību? ... Tad jūs ļoti maldāties, vai dzirdat, es...

Paslidēja, — tikko nenokrita...

Kādēļ te ir tik tumšs un slidens? — Te jau ielai beigās, tur tālāk vairs nav māju. Jāiet taču atpakaļ tur, kur tās laternas... Viena, divas, trīs, — tālāk vēl tāda gaŗa, gaŗa rinda...

Tā gribējās kaut kur apsēsties, — bija ļoti noguris...

Bet visur tik slapjšs un dubļains, kur lai tādā laikā sēd, var vēl iemigt...

Ieraudzīja kaut ko melnu, lielu kustamies pa ielu pretīm. Tikko neiekliedzās aiz prieka, tas jau bija ormanis!

Bija tā noguris, ka vairs nemaz nevarēja paiet. Nezināja arī, uz kuŗu pusi tagad mājas...

Piesauca to un pateica savu adresi... Tas vēlreiz pārprasīja, kā izbrīnījies.

Par pusotra rubļiem viņš brauks, lētāk ne...

Tas taču vienalga, tik daudz jau viņam kabatā būs. Iesēdās, sāka braukt.

Cik tas bija labi. Varēja tā ērti izstiepties, atbalstīt muguru pret mīksto sēdekli...

Gumijas riteņi tā patīkami šūpoja.

Viņš atradās vēl arvien ārpusē. Visur dega tikai petrolejas spuldzes... Paskatījās pulkstenī, tas rādīja pusvienu, bija apstājies... Uzvilks to mājās, — pirksti bija stīvi un slapji, nevarēja sataustīt griežamā...

Aizvēra acis. Sāka atkal domāt...

Pēc kādām piecām, sešām stundām tai pienesīs viņa vēstuli ar pieprasīto „nemaskoto patiesību”.

Cik sekli tas skanēja. Vai tad viņam maz bija kāda maska, kas būtu šo patiesību līdz šim slēpusi. Viņš neatbildēja tās vēstulēm, negāja, kad tā to lūdza pie se-

vis, un citu klātienē tas piegāja pie viņas, vienīgi, lai sasveicinātos, izpildītu visvienkāršāko pieklājības formulu... To vajadzēja saprast. Sieviete, kas to nesajūta, nekad nevarēja būt viņam tuvu stāvējusi.

Tas, kas no mīlestības izteicas vārdos, sastāda tikai niecīgu daļiņu no tās. Viņai pašai sava valoda. Viens rokas spiedienu te runā vairāk, nekā loksnes gaļa vēstule...

Ar savām tualetēm, ar kailajiem pleciem un zelta rotas lietām tā bija gribējusi barot viņa dziestošo liesmu... Brr!... Vai viņa nezina, cik riebīgi ir pieskausties pie kailas, aukstas sievietes miesas, kuŗa ir atklāta visiem?...

Tikai izvirtuši instinkta vergi var tajos noskatīties ar labpatiku... Sieviete prostituējas, atklādama bārā savu miesu... Jā, vai dzirdat, slavenā māksliniece?!... Nē, to es nemeklēju pie jums, to es atradu visur, — tam jau zināmas iestādes...

Tā sieviete, kuŗu jūsos mīlēju, nosarkst par katru svešu skatu, kas meklē kādu neapsegto vietīņu pie viņas miesas... Un jums vajadzēja vēl, lai to aizkartu, lai viņu kairinātu un sajastu kairinājumu...

Jūs lielījāties ar saviem daudzajiem cienītājiem, lai iedvestu mani greizsirdību...

O — nē! Jūs maldījāties, jūsu aprēķins jūs vīla...

Mīlestībā es par konkurentu nekur neuzstājos, vai dzirdat! Es mīlu tikai to sievieti, kuŗa, mani ieraudzījusi, aizmirst visus citus pielūdzējus un cienītājus... Kuŗa paliek vienīgi ar mani, — kā tie divi cilvēki, tur paradīzē...

Vai tad es esmu vainīgs, ja tas ir sapnis, kuŗa piepil-

dīšanās nav iespējama, ja tādas sievietes visā pasaulē nav?...

Jūsu Vereza jau lozņānot jūsu priekšā uz ceļiem...
Tad nemiet taču to un esiet ar viņu laimīga...

Viņš mīl jūsu kailos plecus, viņš ubago pēc jūsu mīlestības, kā jūs to darījāt pie manis... Jūs pie manis nekā neesat zaudējusi...

Jums, māksliniekiem, jau jāpiekopj mīlestība „bez sekām”... Mīlestība „bez sekām” — ha, ha, ha!... Tiešām lieliski, asprātīgs izteiciens...

Man jau patiesībā jābūt jums pateicīgam par šo seku novēršanu. Arī mani tas izsargā no daudzām neērtībām. Mēs taču divdesmitā gadu simteņa kultūras cilvēki, kuŗi tādām lietām jau sen pāri!

Es jau atzīstu jūsu nopelnus... Šis riebums pret mūsu mīlestību „bez sekām” — veci zemnieciski aizspriedumi, no kuŗiem arī jūsu modernais komēdijas varonis vēl nav atsvabinājies...

Viņš bija domājis par mīlestību, kuŗai ir milzīgas sekas! Kur iznīkst pasaules, un rodas jaunas. Kur iet titaniska cīņa, kur atskan pastara bazūnes...

Vai jūs to saprotat?... Vai jūsu Meterlinks par tādu nekur nerunā?...

...Iela kļuva gaišāka, sākās gāzes laternas. Bija braucis jau kādu stundu, nu laikam drīz būs mājās...

Ormanis bija vairākas reizes skatījis atpakaļ, it kā gribēdams apturēt... Viņš laikam bija skaļi runājis, — tas jau pie viņa šad tad atgadījās... Bet tas jau nekā nesaprot... Tas nekā nezina par šo „augsto, llelo” mīlestību. Tas to piekopj vienkārši, bez kādiem augstiem vārdiem, kā daba to prasa...

Viņš sēd salicis uz sava sēdekļa, brauc dienu un nak-

ti, lietū un vējā... Tas viņam jādara. Viņa mīlestībai ir seku... Tam ir bērni, kuņģiem jāgādā ēst, ar ko gērbties...

Bez sekām... To viņš saprot tikai pie kungiem, kurus viņš pieved pie zināmām, apgaismotām durvīm, kad visur citur jau ir tumsa... Tas maksā daudz naudas un viņam tās nav... Tā jāizdod par „sekām”...

Apturēja... Tiešām jau atbraukuši. Tie jau bija viņa vērti... Sataustīja atslēgu kabatā... Samaksāja divus rubļus... Lai jau tiek viņam vairāk, lai var kādreiz piekopt arī mīlestību bez sekām, kā viņš, kā citi, par ormani augstāk stāvoši ļaudis.

*
*
*

Kad pamodās, bija jau gaiša diena. Vajadzēja būt krietni vēlām. Saule iespīdēja istabā un pretējās mājas jumts to pielaida tikai ap pusdienu... Uz galda stāvēja tējmašīna, kā redzams, jau atdzisusi... Laikam jau ilgi, kā ienesta.

Nemaz neatminējās, kā vakar bija izgērbies un ieticis gultā. Bija šausmīgi noguris, kā kritis, tā bija tūliņ iemidzis.

Drēbes bija uz krēsla, tās bija caur un cauri notāskītas dubļiem.

Kā pa miglu atcerējās, ka bija kaut kur tālu gājis, tad braucis ar ormani...

Vēstule... Jā, to jau viņš bija vakar nosūtījis... Brīnums, — nekas nesakustējās, par to iedomājoties. Galva bija skaidra un viegla, — iekšā viss auksts un mierīgs.

Par ko gan viņš vakar bija varējis tā uztraukties!...

Tas, ko viņš darīja, jau sen bija tā nolemts. Citādi rīkoties viņš nevarēja un negribēja.

To vajadzēja izdarīt jau agrāk, — pie šīs novilcināšanās bija vainīgs vienīgi drosmes trūkums.

Bet viņš vēl vienmēr bija cerējis, ka tā to sapratīs, bez kā viņš to teiktu. Sapratīs un apmierināsies kā ar ko notikušu, kā ar negrozāmu faktu.

Viņa taču tik labprāt atkārtoja, ka viņa domājot un jūtot tāpat kā viņš. Kādēļ tagad tas bija kļuvis citādi? ... Tas bija meli — tas īstenībā tā nekad nebija bijis ...

Viņš meklēja sievieti, kas to saprastu, — un viņa gribēja tāda būt ... Varbūt tai bija citi nolūki. Viņam jau „skaists, zaļoksnīgs stāvs, karstas asinis ...” Bet bez tā viņā ir vēl kaut kas, ko tā neredzēja un neizjuta ... Un šī noslēpumainā, iekšējā būte bija izspriedēja par visu. Tā nosauca viņa iedomāto mīlestību par pašapmānīšanos, par meliem — un viņš redzēja, ka tas īstenībā tā arī bija.

Kurp gan šī neizprotamā vara viņu aizvedīs? Vai, sekojot viņas valdošai balsij, tas nepārdzīvos vienu maldīšanos pēc otras, vai tā viņu negrūdīs bezdibeni ... Kas par to, — tā tiks drīzāk galā ...

Nebija taču vērts tā vien dzīvot, bez kaut kā, kas pierādītu dzīves „raison d' être”.

Vis, kas rodas viņa smadzenēs, viņa fantazijā, varbūt māņi — maldu liesmiņas ... Bet sapņi jau esot tiešamības atspoguļojums un maldu liesmiņas parādoties tur, kur zemē slēpjas aprakti dārgumi ... Varbūt arī viņā glabājas kaut kas, kas reiz nāks dienas gaismā, apzīlbinās acis ar savu mirdzumu ...

...Negrībējās vēl celties, kāpt ārā no gultas. Visu

viņa miesu pildīja tāda savāda spēka sajūta, it kā pašlaik būtu laimīgi izcietis smagu operāciju... Kaut kāda nasta bija novelta. Viņš bija sarāvis kādu saiti, kas draudēja to saistīt...

Tas bija atkal viens — uz savas vientuljās klints tas tagad nelaidīs nevienam svešiniekam spert soļus... Viens pats visā pasaulē. Bez drauga, bez tuvinieka... Tur vajag spēka, lai panestu šo stāvokli... Lielais Ibsens tādu vientuli sauc par „stiprāko cilvēku”... Viņš būs stiprs. Tagad viņam būs spēka diezgan, viņš svētīs savu vientulību.

Ko viņi visi kunkstēja un žēlojās, šie mazie dzejnieķeļi, ka tie vieni, ka tiem nav mīju roku, kas tos glāsta. Nav dvēseļu, kas jūt viņiem līdzī, kas gavilē un cieš ar tiem... Tā gaužas zoss, kuŗa atšķīrusies no bara, no vēja strāvas uznesta pāri mākoņiem, neredz vairs zem sevis ezera un purva... Tā baldās no varenā, karaliskā ērgļa, kas riņķo viens starp sauli un mākoņiem, kuŗam muļķīgā, treknā zoss noder par barību.

Tas nesūdzas, tas ir lepns, ka viņš ir viens savā valstībā...

Un ja viņš vēl ies starp ļaudīm, tad tiem nekad nebūs tiesību viņu dēvēt par savēju... Viņš tos nicina. Visi viņu dārgumi tam riebīgi — nevērtīgas lupatas. Tie dzīvo bez ticības, — tie vēl nav cilvēki, jo viņi necieš... Jā, ciešanas un vientulība ir tas, ar ko var lepoties vienīgi augstākas izvēlētas dabas. Pūja mazās ciešanas, viņa mazās, necīgās baudas — viss viņa raibais tirgus nekā nenozīmē... Pūja cilvēks, pēc Šopenhauera, masas fabrikāts, pagatavots pēc likuma, — lēti un slikti...

Nicināšanu, — cita nekā tas nepelna... Nozēlojams ir tas, kam nav ko nicināt!...

Viņš bija gribējis ticēt divām sievietēm... Vienai no tām, kuŗas uzskata par sabiedrības padibenēm, par „kritušām”, otrai — lielai slavenai māksliniecei... Pie abām viņš bija vīlies. Abas bija izpelnījušās viņa lielo pateicību... Viena kā otra, abas vienlīdz vērtas... Mazliet savādi ārējie apstākļi — bet tiem jau nebija nekādas nozīmes... Tas — gadījums, nejaušība...

Abām viena un tāda pati „dvēsele”... Vārdos cildina visu „augstu un skaistu”, stāda to pāri par visu, bet tiešajā dzīvē pierāda pavisam ko pretēju. Tie paši „zemie” instinkti, tā pati izlutināto sībariešu baudkāre. Uz īsu laiciņu, kā lidojošas zivis no jūras, paceļas virs ikdienas līmeņa. Pēc tam krīt atkal tajā atpakaļ...

Vai tad tāda tiešām ir mīlestība, šī dievinātā, skaistā, varenā mīlestība?... Ja tā tāda vien, tad viņam tās nevajag... Tāda viņam neko nespēj dot. Drīzāk vēl ņemt, mazināt tā spēkus, viņa iekšējo dvēseles lepnumu. „Oh, dieses erbaermliche Behagen, dieser Schmutz der Seele zu zweien!...”

Kur ir tā sieviete, kuŗas dvēsele ir noslēgta un nepieietama kā ērgļa ligzda?... Tuksnešainās klintis, kur nestaigā ganāmpulki un vārguļi, kuŗiem, pār aizām kāpjot, galva reibst. Kuŗa, kā Brunhilde, iegūstama tikai varonim, kas nebaidās izlauzties cauri uguns jūrai, nebaidās ne no kādiem, pretī stieptiem šķēpiem.

Tikai niecīgi, sekli, nicināmi, mazi vīrieši var gaviļēt par Don-Žuana viendienas uzvarām. Dziļa, spēcīga dvēsele nicina tās sievietes, kuŗas atdodas pie pirmās, otrās tikšanās... Tām nav nekādas vērtības, tās — masas fabrikāts...

Gribas iziet caur šausmu pilno, apburto mežu, lai ieraudzītu dievišķo, skaisto mirti...

Tām uzvarām, kas iegūtas garām ejot, bez kādas grūtākas cīņas, neviens nedzied slavas dziesmas...

Homers apdziedāja Trojas ieņemšanu, un tur cīnījās un mira Grieķijas slavenākie varoņi veselus desmit gadus... Šie apstulbotie varoņi... Nicināmās, seklās skaistules Helenas dēļ, kuŗa atdevās pirmajā naktī Don-Žuanam Parisam...

Bet grieķi jau dievināja fizisko skaistumu, — plastisko formu daiļumu... Viņu statujās nebija dvēseles, nebija Rafaela Madonnas svētā, dievišķā mirdzuma...

Nē... Viņam nevajag sievietes — dekorācijas, kuŗa valdzinātu ar savu ārējo skaistumu, ar savu kailo miesu. Dvēseles viņam vajag, — viņam slāpst pēc Monnas Vanna's dvēseles, dievišķi tīrās, nepieietami lepnās...

Viņš nekad nemīlēs sievieti, kuŗa var reizē piederēt diviem vai vairākiem... Viņš nicina sievietes, kuŗas mīl tādus vīriešus — šis Don-Žuana kaislības klusētājas.

Aprūka domu pavediens... Ko tad viņš gan te spriedelēja par kaut ko, kas īstenībā nemaz nav, kam viņš pats vairs netic... Netic, — jā, netic, un cieš dēļ tā, ka šī neticība nav vēl diezgan stipra. Viņa smadzenes, viņa piedzīvojumi runā, ka tādas mīlestības nav. Kādēļ šī noslēpumainā, noteicēja būte vēl nesankcionē šo spriedumu?...

Tā klusē. Varbūt, viņa perina atkal kaut ko, kas dzīs to no jauna tvarstīt pēc maldu liesmiņām...

Tagad viņš tai vairs neklausīs... Viņš pazīst tās vilību, tās nodevēju dabu...

Neklausīs... Viņam taču ir griba... Lepna, nelokā-

ma grība... Šī grība radīs principus, pēc kuriem viņš dzīvos, iekārtosies.

Tagad viņš vairs nekritīs uz to, kas viņu vilinās, kā muļķis nakts tauriņš uz sveces plīvojošos liesmiņu... Viņš negrib apdedzināt savu spārnus, negrib iet bojā aiz muļķības... Vienīgi aiz brīvas grības, nomirt istā laikā. Citāda nāve būtu nejēdzība.

Jā... Savas dvēseles svētnīcās viņš vairs neielaidīs neviena elka dieviņa... Dzimuma instinkta pavēlētāju saucienu viņš nekad nenosauks tai vārdā, zem kuŗa viņš saprata visu to augstāko un svētāko, kas dzīvē pietamams... „Mīlestība” — šis vārds vairs nenāks pār viņa lūpām. Kamēr viņš nekļūs ticīgs caur brīnumu, kā Zauls.

Skaļi iesmējās... Mīlestība — ha, ha, ha! Nenožīmīga skaņa, jaunības muļķības — murgi... Meli, — viss meli. „Ak, šie debešķīgos tīklos ietītie kustoni!”

Jā. Nīce to zināja. Viņš neatrada sievietes, ar kuŗu viņš gribētu radīt bērnus... Viņš bija lepns kā dievs, — bet kādēļ vientulība atņēma viņam prātu?... Viņš nevienas nemīlēja, nevienai neticēja un tas noveda viņu ārprātā...

Un tomēr viņš mīlēja! Viņa skaistākais mīlestības sapnis bija jaunais cilvēks, „pārcilvēks”, pats savs dievs... Viņa mīlestība bija lielāka, nekā visu citu cilvēku mazā, niecināmā mīlestība... Un tādēļ, ka viņš neatrada nevienas dvēseles, kas varētu šīs visu izpostītājas slāpes kaut cik klusināt, tādēļ viņš aizgāja bojā.

Ar mīlestības slāpēm viņš pirka savu nemirstību... Viņš runāja par sievieti, kuŗa vēl nav draudzības spējīga, kuŗa pazīst tikai „mīlestību”... Šo mazo kaislībi-

ņu, radīt un barot savus bērnus — šo mātītes mīlestību...

„Visu vai neko”, kā Ibsena Brands... Tā būs arī viņa devīze! Tikai tādi ir vērts dzīvot un mīlēt, citādi ne. Neviens nedzirdēs viņa sūdzības par nespēku, viņa vaidus par asiņainām brūcēm, kuņas ir tādu fanātiķu liktenis...

„Un kad vai pasaulei caur to būtu bojā jāiet, — citādi viņš nevarēja.” Tā nebija fraze — tā bija viņa ticības apliecība.

Kāds pieklauvēja pie durvīm. Kas tā gan varēja būt? Saucā iekšā...

Ienāca apkalpotāja.

— Jūs, jauns kungs, vēl gultā, un pulkstens jau divi pēc pusdienas! Šorīt jau pārnācāt, kad bija krietni gaišs... Laikam gan jums briesmīgas galvas sāpes? Jūsu drēbes jau saliku uz krēsla, bijāt tās sasvedis uz grīdas...

Tēju jau vēl neesat dzēris? Nu jau gan būs tīri auksta. Uzsildišu jums ūdeni — ienesīšu kannā...

Viņš izlēca steidzīgi no gultas, izņēma no skapja otras drēbes, sāka apģērbties...

Laiks ārā bija jauks. Viņš negrib tējas, ies, paēdīs pusdienas, tad izbrauks ar tramvaju ārā no pilsētas, pastaigāsies priežu mežā, pie Kapļa ezera...

* * *

*

Gāja pa brūnām, piemirkušām lapām. Bija tā savādi patīkami klausīties, kā viņas čaukstēja zem kājām. Degunu kairināja asi salda trūdu smaka. Varēja nojaust, ka dabā norisinās lēnais iznīcības process, ka pē-

dējie ziedi mirst salnā... Rudens vējš iemidzināja viņus nāves miegā... Viss tas norisinās klusu — bez vai-
diem, bez sāpju kļiedzieniem... Pēc mūžības lēmuma,
— lai saulainais ziedonis atkal izburtu visus nozudušos
brīnumus, visu krāšņo un bagāto vasaras dzīvību...

Vai gan šis brīnumdarītājs spēks radīs arī vēl viņa
dvēselē jaunu dzīvību?... Nav taču iespējams noslā-
pēt sevi šo dedzinātāju dzīvības kāri, šīs ilgas pēc kaut
kā nezināma, kurā rādās esot viss dzīves saturs.

Jā. Tā bija nelaime — nēsāt krūtīs šādu slāpstošu
dvēseli... Tā dzen viņu, līdzīgi mūžīgam žīdam, kļīst
pa pasauli un meklēt savu atpestīšanu, — kā nospiedējs
smags lāsts... Arvien uz priekšu bez apstāšanās, bez
atpūtas, garām visam tam, kur citi paliek stāvam un
uzceļ savas teltis.

Šī neizprotamā, noslēpumainā dziņa ir viņa lāsts. Tā
spiež let viņu atkal un atkal starp cilvēkiem, no kuņģiem
tas vairs nekā nesagaida, no kuņģiem viņš nekā necer...

Nebija vēl tik daudz spēka, ieiet savā vietuļajā alā,
aizmirst par citiem, iztikt vienam ar sevi. Dzīvot pa-
šam savā apburtajā riņķī, savā sapņu pasaulē. Nokāpt
savos dziļumos ar lāpu rokā, kā Aladins ar savu brī-
numlākturi klints plaisā. Nest dienas gaismā tur ap-
slēptās bagātības.

Nav spēka būt vientuļam — un apkārt tuksnesis,
kur viņa izmisuma kļiedzieni izgaist ne no viena nedzir-
dēti — bez atbildes... Jā, — ir šausmīgi dzīvot ar tādu
dvēseli, — un pārveidot viņu nav cilvēka varā!...

Ko gan lai tagad iesāk? Strādāt vairāk pie studijām,
mēģināt pabeigt kursu? Bet tas nebija nemaz iespējams,
— stundas nogurdināja par daudz... Gribējās arī kaut
ko vēl lasīt, — tas vēl bija vienīgais līdzeklis uzturēt

sevi pie dzīvības. Iet atpakaļ pilsoņu sabiedrībā uz pusdienām, dzimšanas dienām, — to viņš vairs nevarēja. Viņu sarunas par literatūru, par mākslu vispār — visa šī sēnalu barība bija apnikusi līdz kaklam.

Pāris desmit mietpilsoņu ar advokātu un ārstu diplomiem — kas sarīko pie sevis kafijas un sēd ar savām muļķībām, izgreznotām sievietēm izrikojumos pirmajās rindās — tas bija visa šī daudzdzīvīgā intelliģence. Šie kungi, kuņģi prot reprezentēt savu kārtu svinīgos gadījumos melnās frakās un cilindros, tik ļoti vēl atgādināja pirmās šķiras hoteļu sulaiņu galantās manieres ar viņu svešvārdu leksikonu... Ko tad nozīmē, ka viņi iet uz teātri, uz mākslas izstādēm? Tas pie viņiem tāda pat forma kā fraka, kā cilindrs... No istās mākslas tiem vēl nav nekādas sajēgas. Cirkus, varietē, sekla operetes ar baletiem — tiem daudz dārgāki kā Bēthovena simfonijas. Tiem tikai kauns atzīties — bailes tapt izslavētiem par reakcionāriem...

Tikai mākslai, kuņģi tie spējīgi atrast baudījumu, vajadzēja būt ražotai tīngel-tangeļu publikai... Cik labprāt šie namu īpašnieki un tirgoņi vēl sēdētu cirkā, ja tur tiem nebūtu jāsastopas ar saviem sētniekiem un ķēkšām...

Viņu — diplomēto ģimenēs jau runāja par operu, par koncertiem, par Vāgneru, par Ibsenu, — pēc tam cieši paēdās, tad mūzika, dejošana, amizēšanās... Garlaicīga programma tāpat kā viņu laipnās, pašapmierinātās, intelliģentās sejas, viņu saldie smaidi un pieklājīgā smiešanās... Viņu pieklājīgā tikumība, viņu sālais liberālisms, viņu dresētā iznešanās, — viss tas liecināja, ka viņi savu vecāku cienīgi bērni...

... Mijās, kārtīgās vaska lellītes... Un viņas visas

uzgrieztas tā, kā čīkst par izskausto mietpilsonību, par estētiku, par mākslu... Jā, jā, — tas un tas labs, skaists, lielisks!... Paēduši miesīgi un garīgi, — par mīkstiēm dūnu spilveniem jau ir gādāts... Apmierināti — laimīgi!...

Runas par „dekadentiem” sagādā vajadzīgo porciju smieklu... Zinātne runā par nenormāliem, izvirtušiem indivīdiem, izskaidro pesimismu, pašslepavības... Viņi sen nav dzirdējuši par badu, — tas kaut kur Indijā, kur mirst tūkstošiem aiz izsalkuma...

Un tur, tālu no viņu sasmakušiem dzīvokļiem — tukšnesī, tumsā izplūst asinīs nomaldījies nakts ceļnieks, un kliez pēc rāsas, kas dzesētu viņu dedzinošās slāpes.

Šie skrējēji caur tumsu ir pirmie, kuŗi gavilē pretī lēcošai saulei. Tās gaismā viņi atrod ceļus uz avotiem. Projām tukšnesī — tur gaisma aust, tur pirmos starus sveic dziesmām miljoni smilšu graudiņi...

Tā ir chaosa simfonija, tā — himna jaunam, dzimstošam spīdeklim!...

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 20 horizontal lines.

6.

... Kas ir tas varenais, kas iet pār visu zemi, to aptverdams? Viņš aprij ezerus un mežu... No vēja pūsmas tas bīstas, bet no vīriem nē, — un ar sauli tas uzņemas cīņu?...

Tā ir migla. Tā padara jūru neredzamu, tā iznīcina saules spožumu...

(No vecas ziemeļnieku mīklu-dziesmas.)

... Birst zelta pārslīņas uz mīksta, melna samta. Skan sudraba pulkstenīši smaržainā ziedoņa naktī. Trīc kā nevaldāmas gavīles, kā klusas vientulības sēras, kā baltas nevainīgas dvēseles ilgas — reibinoša lakstīgalas dziesma... Apklust teiksmainā šalkoņa krēslas pilnā, žuburainā mežā, — līst vientujā, skaistā dziesma, trīc zāles stiebriņos dimanta rasa — ziedu asara pēc jūrā noslikušās saules. Nakts — pasaules dvēsele, tumša, neizprotama... Bezgala plaša, pilna neskaitāmu, dziļu bezdibeņu. Viņā dzimst neskaitāmie dienas brīnumi... Šī dziesma — viņas skaistākais sapnis. Viņas svētīlaimības sapnis. Viņas dedzinošās ilgas...

Nodziest zvaigznes... Sārti krāsojas rīti zem dedziņoņiem staru skūpstiem. Pārskrien vēsa pūsme pār ūdeņiem... Nošalcas tumšais mežs. Mostas dienas skaņas...

Bet neviena meldija nav tik skaista, kā šī lakstīga-

las dziesma... Neviens tā neaplaimo un nereibina. Neviens nekur tik daudz zilo ilgu sārtu dvēselē, kā tā...

Tāds ir dvēseles skaistākais sapnis, sapņots krāšņā, reibinošā ziedoņa naktī.

*

*

*

Bija ziema, — un tomēr viņam skanēja šī dziesma. Viņš ieelpoja ziedu smaržu, sajuta, kā tveicējošas ziedoņa vēsmas glauda viņa seju, viņoja viņa krūtis.

Pasaule ziedēja un gavlēja... Nozuda baltie sniegu blāķi. Lūza upēs un ezeros ledus. Zeltainos viznīšos sūpojās baltas ūdens līlijas un lēkāja sudrabortām zvīņām zivtiņas...

Kā izburta pacēlās šī pasaule no neredzamiem, noslēpumainiem dziļumiem...

Šis brīnums bija nācis nezinot, — piepeši. Viss tas bija noticis neparedzēti, negaidīti.

Vai viņa tik nebija burve?...

Kā gan lai citādi izskaidro sev šo brīnumu. — — —

Adda Norsen — mecenāta Dorena septiņus gadus vecā dēla skolotāja...

Viņu rekomandēja kā nākamo drāmaturgu, kā īpatu, daudzsološu talantu...

Tā paskatījās viņā ātru, stingru skatu. Nepārmainījās neviens vaibsts viņas sārtajā, savāda iekšējā spēka apziņas pilnajā sejā... Viņš ar visām savām slaveņām īpašībām bija tai gluži vienaldzīgs...

Nosēdās galda otrā pusē, viņam iepretim. Redzēja rokas, viņas augsto pieri, balto šķirtni brūnos, kuplos matos...

Runāja mazāk, kā citām reizēm. No galda augšā ce-

ļoties, zināja, ka viņai zaļgani pelēkas acis, liela, sārta mute un ne mazākās līdzības ar grieķietes vai romietes profilu.

Nekas sevišķs...

Kā izbijies sarāvās, — tā paskatījās uz viņa... Kaut kas viņā atsaucā to, ko nupat bija domājis...

Pagāja viņam tuvu garām. Kustības, spēka un enerģijas pilnas, mazliet neveiklas. Nebija pieradusi pie parketa; gāja vēl, kā turēdamās, kā sargādamās kur piedurties.

... Kā meža šalkas pārgāja pār istabu... It kā redzētu slaidu, tumši zaļu egli, vējā šūpojamies...

Zaļa, spēka pilna egle, apvīta sudrabetu pavedienu, kuŗu šķetinā pār viņu mirdzošā tīklā mēness...

Eglē snauz liesmas... Viena dzirkstele — un tās izšaujas purpurainā liesmu sārtā — — —

Viņa iegāja savā istabā. Tās aiziešana izsauca viņā tādu savādu neapmierinātību.

Kādēļ gan viņa nepalika ilgāk pie citiem? Kādēļ tā aiziedama neatskatījās atpakaļ? Viņš bija ļoti vēlējies, lai tā to darītu...

Smieklīgi!...

Bija, laikam, sakustējies iekšienē vecais Don-Žuans. Gribējās būt atkal interesantam, iegūt ievērību, uzvaras.

Kāds iesāka stāstīt par pēdējo gleznu izstādi. Meceņāts bija nopircis par dārgu naudu kādu no izslavētā peizažista Vormana gleznām. — Tur virs palmas jau viņa bija uzkārtā, — greznā modernā ielogā. — Visiem klātesošiem vajadzēja to apbrīnot...

Kailsalas ziemas vakars... Zili pelēks ledus klajums, laikam ezers... Vientuļi žuburoti vītoli, kā lieli, melni

eži, met uz tā spocīgus siluetus... Melnie gruveši uz ceļa izskatās kā gailējošas ogles. Pie debesīm tumši sarkana blāzmas svītra... Nežēlīgs aukstums un nopiedoša vientulība viņu pārņem, skatoties šajā gleznā.

Mājasitēva sejā atspoguļojas apmierināts smaids... Tas lepns par savu ieguvumu... Viņa spriedumam jau visur piedod lielu nozīmi. To atzīst par „pazinēju”, kurā spriedumam var pajauties.

Sāka sarunāties par citām lietām.

Atzvēlās krēslā. Sāka domāt...

... Kādēļ viņam uzreiz nepatika, ka Zieverss dzīvo šajās telpās?...

Jā, kur gan viņš lai citur dzīvotu, ja ne pie sava bagātā onkuļa.

Kā skaudība pamodās pret viņu.

Tas tiekas katru dienu ar šo Norsen jaunkundzi. — Varbūt, atliek tikai novēlēt viņiem laimes?

Tas taču ļoti dabīgi. Jauni ļaudis, tiekas katru dienu, un — saprotams, neatliek nekas cits, kā vienam otrā iemīlēties...

Tā tas bija visur pieņemts un kādēļ lai gan tas arī tā nebūtu?...

Zieverss bija pēdējā laikā tāds savāds, gluži pārvērties. Dabūja tagad viņu ļoti reti redzēt. Domāja, ka tas iesācis nopietnāk strādāt.

Tagad jau bija saprotams, kur tas kavējās. Palīdz tai stundas pasniegt. Šādās lietās jau viņš bija liels praktiķants...

Negribot iesmējās... To pašu jau darītu arī viņš pats. Tas nebija nekas ārkārtīgs, tā jau vecu vecā telka...

Viņa ienāca atkal viesistabā.

Kur gan viņa nosēdīsies? Visi bija sasēdušies grupās pa diviem, pa trijiem, tikai viņa tuvumā bija vēl kāds brīvs krēsls.

Viņa nāca taisni uz to. Palika vēl brītiņu stāvēt, kā ko pārdomādama. Pēc tam apsēdās.

— — — Smaržoja egle. Šalca vējā vēsais, krēslas pilnais mežs — — —

Viņš it kā apjuka. Nezināja, par ko lai ar to sāk runāt.

Tas pie viņa atgadījās pirmo reizi. Aizvien tam tematu bija vairāk, kā vajadzīgs. Visi viņu slavēja par veiklu runātāju un par tādu tas līdz šim arī sevi bija turējis.

Pievirzījās tai tuvāk. Uzsāka atkal par jauno gleznu. Atrada tajā līdzību ar Taulova, šī slavenā norveģu sniega dzejnieka, labākiem darbiem.

Viņš sajūsminās par ziemeļu dabas krāšņumu... Par viņas ziemas dzejiskumu, par sniegā klusošiem laukiem un nosarmojušo mežu... Tas izskatās kā apburta pils, arkām, kupoliem, girlandām. Sevišķi tad, kad viņš vizmo un laistās mēnesnīcā.

Un tad šīs gotiskās, augstās egles, kā varenī marmora torņi, žilbinoši balti, apkaisīti dimanta pērlēm...

Viņš apklusā, nemierā ar to, ko bija runājis.

Tas viss taču skanēja ļoti banāli. Viss bija kaut kas tik bieži dzirdēts, vispārīgs. Un taisni tagad viņš grībēja teikt ko interesantu, oriģinālu...

Teikumi iznāca saraustīti, neskaidri. It kā viņš atbildētu uzdevumu, kurā nav līgā izmācījies un tādēļ uzsāka to stostīdamies...

Tā bija klausījusies viņā ar tādu pat vienaldzīgu skatu, ar kādu tā to uzlūkoja, kad tai sauca viņa vārdu.

Redzēdama, ka tas netaisās turpināt, viņa, kā piekrizdama, teica, ka arī tā atrodot šo gleznu par izdevušos... Viņa maz ko varot spriest par glezniecību, bet tā — jau pati daba... Ar to viņa saaugusi no bērnības. — Tā apmeklējusi ģimnaziņu mazākā pilsētiņā. Katru brīvo dienu pavadījusi klejodama kopā ar kādu biedrēni pa pilsētas apkārtni.

— Šie sērīgie, vientuļie vītoli pie klusa ūdens jau bieži sastopams motīvs. Tas kaut kas tik radniecīgs, ka viņa iespaidu nevar nesajust.

Iestājās uz brītiņu klusums.

Nevarēja atrast tematu, pēc kuŗa sarunas neaptrūktu pēc diviem, trijiem teikumiem.

Vaicāja — vai tā no pilsētas vai laukiem?

Kādēļ viņš to jautā... Neomulīgi klusēt, spēj vajā, kas ienāk prātā.

Viņa, laikam, domāja to pašu. Tā savādi pasmaidīja. Atbildēja, kā vilcinādamās...

Esot lauciniece... Kā gan viņa citādi būtu mācījies milēt šo vientuļo un tomēr tik bezgala dažādo dabu?... Tas iespējams vienīgi tam, kas pavadījis lielāko daļu no savas dzīves ārpus pilsētas mūrēm...

Atkal apklusā.

Tas atskatījās atpakaļ. Notvēra Zieversā pētītāju skatu.

Tas viņus novēroja. Bija skaidrs, ka tā nav viņam vienaldzīga.

Gribējās uzreiz viņu kaitināt... Būt aizrautīgi interesantam, sadzīt viņa greizsirdību līdz augstākam pakāpienam. Padarīt viņu smieklīgu tās acīs! Pierādīt savu pārākumu...

Atdabūja pamazām senāko runas veiksmi. Sāka runāt par teātri, par operu...

Žēl, ka viņa nav bijusi pēdējo reizi uz „Hugenotiem”. Bijis ļoti interesants atgadījums. Izsvilpts, senāk pasaulē slavens, galma operas dziedātājs.

Tas pazaudējis pilnīgi savu balsi un iedomājies dzīvot vēl no bijušās slavas. Izsvilpts no provinces skatuves, kur senāk no visiem dievināts, uz rokām nests...

Viņš nav zinājis īsto brīdi, kad laiks pazust no skatuves. Piespiedis publiku to sev atgādināt — tik aizkaņošā veidā...

Tagad viņš bija uz pareizām slīdēm. Sāka runāt par dvēseles lepnumu un iekšējīga spēka trūkumu. Par to, cik nožēlojams ir cilvēks, kas iesācis kāpt augstāk un kas ir par daudz glēvulis, lai nepārdzīvotu savu slavu.

Viņš dzirdējis par slavenu gleznotāju, kas trīspadsmit gadus nav ielaidis neviena savā darbnīcā. Tas atradis pats viņas vājākas par agrākām. Pārliecinājies, ka viņš sevi izsmēlis un tādēj miris atklātībai...

Cik tas ir skaisti, ka cilvēks mirst īstā laikā, ka viņš nekad nediedelē, ne pēc kā nelūdz; ņem visu, kā savu likumīgu tiesu.

Viņš aplkusa.

Varbūt viņš to garlaiko ar savu filozofiju? — Bez tam pie Nīces jau sen tā visu to atradusi daudz labāk izteiktu...

Nē, viņai ļoti interesanti. Tas viņai nav nemaz tik pazīstams, kā viņš domā. Nīces viņa nav lasījusi.

Par to viņš brīnījās. Tagad, kur par Nīci iznāk daudzos žurnālos plaši jo plaši apcerējumi, tiek sarakstītas neskaitāmas brošūras. Vai, varbūt, viņa to neatzīst? Visi ieņemtī no lauksaimnieciskām idejām, acumirkļi

valdošais filozofiskais virziens, zinātniski pamatotais pozitīvisms. Ničes vēl nesaprot; to dēvē par immoralīstu, par anarchisma sludinātāju. Un īstenībā tas ir tāds pats patiesības meklētājs un sludinātājs kā Kristus, kā Buda.

Ja tā interesējas, viņš atnesīs tai viņa slavenāko darbu, kurā atrodas viss viņa mācības kodols — „Tā runāja Zaratustra”.

Viņa pateicās. Būšot izlasīt. Te mājā — vairāk klasiķi vien, no filozofiem vienīgi Kants un Šopenhauers. To metafiziskās teorijas viņa atrod par daudz sausas, garlaicīgas... Viņa piedāvājumu tā pieņem ar prieku.

Jutās kā aplaimots, ka viņa nebija to atraidījusi.

Izlasīs to, dos viņai vēl ko citu. Grāmatu viņam mājās vesels krājums — gandrīz viss vērtīgākais, kas parādījies pēdējā laikā pasaules rakstniecībā. Te viņš nevarēja skopoties. Izdeva pēdējo rubli, lai arī tādēļ bija dažu labu reizi jāpaliek bez pusdienas.

Tā runāja ļoti maz. Vairāk atbildēja un tad klu-sēja.

Pamēģināja ar viņu pajokot par kādas viešņas dekadentisko tualeti, ar lielu izgriezumu ap kaklu, kurš atklāja kailu miesu.

Tā pat nepasmējās. Paskatījās uz norādīto sievieti, palika nopietna, kā bijusi.

Pie atvadišanās Zieverss apjautājās, kā amizējies? Laikam bijis ļoti interesanti? — Pie tam pārļaida pār viņu tādu nozīmīgu smaidu.

Lai viņš skatās; par viņu tas tagad nedomāja...

Kad atradās uz ielas, palika kā kaut kā žēl.

Kādēļ gan viņš bija tik ātri aizgājis?... Varēja taču palikt tur ilgāk, nebija jau nekur jāsteidzas.

Tagad, varbūt, Zieverss tēlo tai viņa raksturu, dod tuvākus paskaidrojumus par viņa personību. Viņa dzīvē jau bija gadījumi, kurus varēja dažādi apgaismot. Un viņš gandrīz nešaubījās par to, ka Zieverss tagad izlietos savu starmetēju...

Kādēļ tam vajadzēja ar šo cilvēku tik tuvu ielaisties, ka tas pazina gandrīz visus sīkumus viņa dzīvē? Bet visa jau viņš vēl nezināja. Pats svarīgākais „epizods” bija tam gluži svešs. Par Zireniusus tas nebija ar viņu runājis nevienas zilbes...

Biedrs — labākais biedrs!...

Smieklīgi!... Kas tad viņus īstenībā biedroja? Kas viņiem bija kopīgs, kas tos saistītu vienu pie otra? — Nekas, gluži nekas!...

Senāk, kad viņi vēl mēdza darboties gar dažnedažādu tikumisku un sabiedrisku jautājumu pārspriešanu un atrisināšanu, — tad gan... Tad viņi dažreiz nostāgāja veselas stundas, runādami līdz apnikumam, līdz nogurumam. Toreiz viņi uzticēja viens otram visu svarīgāko viņu dzīvē — savus novērojumus pie sevis un citiem.

Ar Zireniusus tas pārdzīvoja pirmo notikumu, kurš tas nevienam citam negribēja atklāt. Tam bija jāpaliek mūžīgam noslēpumam...

Šis pirmais noslēpums, pirmais nedalītais pārdzīvojums viņus atsvešināja vienu no otra. — Tagad tie nesatikās vairs katru dienu, kā senāk. Dažreiz pagāja pat vesela nedēļa, kur netika viens otru redzējuši...

Zieversa onkulis bija no viņa ļoti ieņemts. Pie katras satikšanās teātrī vai koncertos, aicināja to sevi apmeklēt.

Pirms kādas nedēļas tas bija viņam pateicis, ka pie-

nēmis savam dēlam jaunu mājskolotāju... Lai atnākot, iepazīstināšot ar to. Izliekoties būt interesants raksturs...

Toreiz viņš to bija pārlaidis tā, pa ausu galam. Nebūtu Dorens tā uzmācies, lai aiziet apskatīt jauno gleznu, nezin', kad tas tur būtu nokļuvis.

Ar ko gan viņa bija sevišķi interesanta?...

Vienkārša lauku skuķe, kas baidās izteikt muļķību un tādēļ klusē. Pie daža tas taisni nopelns, ka netaisa muti vaļā.

Bet kādēļ viņa nesmējās, kad viņš zobojās par izkēmoto apģērbu?...

Nevarēja atcerēties arī nevienas muļķības, ko tā būtu izteikusi... Runāja vienkārši, patiesi. Nepārgāja no viena sarunas priekšmeta zibens ātrumā uz otru, kā to palaikam sievietes mēdza darīt.

Runāja jau gandrīz vienīgi viņš. Tā bija lielāko laiku tikai klausījusies.

Ar Zieversu viņš šajā laikā bija pāra reizes ticis. Tas neko par viņu nebija stāstījis. Abas reizes izskatījās, it kā viņam kaut kur būtu jāsteidzas, ka kāds uz viņu mājās gaidītu.

Varbūt, ka vēl nekas starp viņiem nav? Tie tikai pāris nedēļas vienā dzīvoklī, bez tam — Zieversa stingrā tante un biežās viesības...

Pa visu sarunas laiku tā nebija ne reizes atgriezies, lai atskatītos pēc Zieversa. Ja jau starp tiem kas būtu bijis, vajadzētu piesietam būt, lai tā noturētos.

Kādēļ gan viņš par to tik daudz domā? Kas tad viņam gar tiem daļas? Tie abi taču bija galu galā gluži vienaldzīgi. — — —

Sāka soļot ātrāk pa apsnigušo ietni.

Pašlaik bija snidzis. Pūta mīksts, valgans vējš. Pie bulvāra nonācis, iesēdās ormanī. Lika braukt ārā no pilsētas, uz šoseju. Tur bija mierīgāk — mazāk braucēju un gājēju.

To pārņēma savāds apmierinājums, klausoties zvaniņu tinkšķēšanā. Kamanas slīdēja viegli pa tikko uzsnīgušo, jauno sniegu. Tikai retumis tās šņirkstēdamas piesitās pie kaili nobrauktajiem akmeņiem. Uzreiz viņu apņēma briesmīga vientulības sajūta. Ko gan viņš var karā mājās iesāks? Ko lai viens visu laiku sadara?...

Pelēkās, zemās debesis smacējoši gūlās pār nosnigušām ielām un mājām... Gar šosejas malu uz tīruma bija sakrautas melnas mēslu kaudzes. Ap tām, ķērkdams un plūkdami, mielojās bars vārnu...

Viņš nekad nebija juties tik atstāts un vientuļš, kā tagad...

Sajūta kāda savāda nemiera augšanu savā iekšienē.

Kamēr dzīvos, dzīvos, kā patīk. Kad tā nevarēs, noies istā brīdī no skatuves. Tā, kā šis operdziedātājs, viņš nekad neuzstāsies.

Dzīvos kā patīk!... Vai tā nebija muļķīga iedomība, tukša, nenozīmīga fraze?... Vai īstenībā tas maz bija iespējams?

Vai tad viņš regulēja savu dzīvi ar gribu?... Nekad viņš nebija dzīvojis citādi, kā vienīgi tā, kā katrreizējs acumirklis to no viņa prasīja.

Nejaušība, momentī valdīja, regulēja viņa dzīvi; nevis viņa griba, viņa tiekšanās...

Briesmīgi tukša un nevērtīga tagad izlikās visa šī dzīve. Sažņaudzās krūtīs aiz zēluma pašam par sevi, par pazaudēto jaunību, par izšķērdēto dzīves prieku.

Visi šie ļaudis, visi šie mecenāta apmeklētāji bija no-

žēlojami ubagi... Kā mazi bērni, kuŗi ceļ sērkociņu pīlis un sajūsminās par spīdošām stikla drumstaliņām.

Teātris, literātūra, koncerti, — tas pildīja visu viņu dzīvi. Tas bija viņu bezgalīgo sarunu temats.

Dzīvie miroņi, nevēģas! Iedomājas, ka tā esot istā dzīve, kā vienīgi tāda augstāk attīstīta cilvēka cienīga.

Starp šīm bāļajām, novārgušajām, garlaikotajām sejām viņa vienīgā ar savu zaļoksniību, ar savu asins pilno, sārto seju, ar savām nelielkuļotām, dabiskām kustībām.

Sajuta meža smaržu, viņa vēsās, dzīvinošās šalkas...

Redzēja viņas stingro skatu, ar kādu tā klausījās viņa vārdos...

Pēc dažiem gadiem viņa kļuš tāda pati kā viņi, pārējie. Bāla, izmocīta, novārgusi... Runās par maskām, par simbolismu. Murgos tos pašus misticisma murgus, kā visas šīs eksaltētās bezasiņu lelles, kuŗas sevi iedomājas par „nākotnes sievietēm”.

Sajuta griezīgu žēlumu, to iedomājoties...

Varbūt, tas tā nebūs?... Viņa savienosies ar Zieveršu, šo moderno, nosmalcināto mietpilsoni — nomaskojušos ar zinātnes un modernās mākslas lietošanā esošiem smēriem...

Mietpilsonis — valrāk nekas.

Kas tad pie tā bija dziļāks, īstenāks, no paša īpatības izaudzis? — Tāds pats gramofons, kā visi viņi citi. — Viņš jau to pazina. Bija mācījies tagad to pazīt. Viss labākais pie viņa bija tikai teorijā, vārdos. Bieži viņš atkārtoja citur dzirdētus izteicienus, arī no viņa paša, kuŗu īsto nozīmi viņš patiesībā nemaz neizprata.

Viņa un Zieverss!...

Nē, tas būtu vēl sliktāk, nekā tas, ko viņš bija agrāk pielaidis. Labāk tā, tikai ne ar Zieversu! —

Bija jau pilnīgi satumsis. Sāka atkal snigt. Vējš dzina sniegu taisni acīs.

Lika braukt atpakaļ... Sāka trīcēt no aukstuma.

Sajuta sevī balsi, kuŗu tas bija domājis par pilnīgi nomirušu. Tas bija atkal vecais tukšuma kliedziens. Un taisni šodien tas bija pamodies...

Caur viņas stingro, sēri nopietno skatu, caur to savādo dvesmu, ar kuŗu to apņēma viņas tuvums.

Jaunas mokas!... Visu pārspējošas, nedzēšamas ilgas un slāpes!...

Viss iedomātais miers, viss iegūtais dvēseles līdzsvars — māņi, tukša iedomības mīgla... Mīgla, vairāk nekā!...

Tas taču bija šausmīgi! Kādēļ viņš nevarēja aizmirsties? Ieiet savā vientuļajā alā, noslēgties no visiem šiem ļaudīm, kuŗi tam nekā nespēja dot un pēc kuŗiem viņš nemitīgi slāpst...

Tās bija Tantala mokas!

Visu, pēc kā viņš tvarstīja, tas arī ieguva. Bet līdz ko savu ieguvumu apskatīja tuvāk, tas izrādījās atkal par nevērtīgu, nekur nelietojamu.

Cerētā dimanta vietā — melna, nokvēpusi ogle...

Vajadzēja reiz ar to apmierināties; atsācīties no tālākas meklēšanas, izsargāties no jaunām vilšanās.

Kādēļ viņš tā nevarēja?

Tā bija gļēvulība, nicināma bezspēcība!

Viņš bija iedrošinājies daudz cerēt. Un visas viņa cerības bija to vīlušas. Ko gan vēl vairāk. — Vajadzēja aiziet no dzīves tirgus...

Nē, tagad viņš vairs neiesāks šo komēdiju no jauna.

Beigas jau viņam ir zināmas, — tas jau vispārīgs likums.

Viņš tagad sevi pazīst. Nē, šajā tīklā viņa vairs neievils... Viņš apspiedīs šo iekšējo nodevēju, vilēja balsi, nesekos viņas saucienam.

Tagad jau viņš nav vairs tas, kas senāk. Tagad viņš ir izaudzis. Ir ieguvis asas, redzīgas acis.

Pie Dorena viņš vairs ilgi neies. Piesūtīs tai apsolīto grāmatu ar ekspresi.

Ieslēgsies savā istabā. Lasīs, vai darīs ko citu. Tur viņš bija ārpus visām briesmām. Tur to nesagūstīs nekādi slazdi.

Neies vairs uz turieni.

Cik smieklīgi! Aiz bailēm no sievietes, kuŗa viņam gluži sveša, kuŗu tas redzējis tikai vienu vienīgu reizi, ar kuru izmainījis tikai pāra vārdus.

Kā muļķa straus — iebāž galvu smiltīs, lai neredzētu draudošās briesmas!

Vai tad tas tiešām bija viņš? Viņš, ar visu savu pagātņi, ar visiem saviem „romantiskiem” piedzīvojumiem?!

Viņš lai baidītos no šīs lauku meitenes, kuŗa nav lasījusi pat Nīces, kuŗa neprastu izšķirt dekadentu Strausu no Vāģnera... O, sancta simplicitas!

Tur jau tīri vai krusts jāpārmet!

Sāka domāt par ko citu...

Kādēļ gan viņa drāmatiskās skices nebija „Staros” iespēstas?

Idiots redaktors! Neesot viņa darbam skeleta. Nejutot cauri galvenās idejas...

It kā viņš būtu gribējis sludināt kādu „galveno” ideju?

Un it kā dvēselē viss norisinātos pēc zināmas programmas. Visi pārdzīvojumi gultos prāta uzceltos rāmos, kā medus šūnās...

Jā, redaktora kungs, jūs nesaprotat dvēseles, kuŗa stāv pāri prātam, kuŗā iet chaotiskā viesulī tūkstoš pārdzīvojumu vienā minūtē...

Jūs prasāt skeletu, grabošu ģindeni, skaidri taustāmu izejas punktu. Jūs nevaldzina noslēpums, viss tas neskaidrais, nenotveramais, kas vēl mostas dvēseles dziļumos un kas ir noslēpums mums pašiem. Jūsu glēmām vērša sajūtām tas nav aptverams...

Vai jūs esat redzējuši lāsošu suni vai zirgu?... Ejiet cirkū, tur jums to rādīs...

Jūs prasāt literātūru tādiem. Bet es negribu viņiem rakstīt. Negribu, vai jūs dzirdat! — — — Mana māksla nav zirgiem un suņiem — tā nav ēzeļu literātūra!... Jūs to nesapratīsīt, jūsu nervi ir tai par daudz resni, jūsu dzīslās asins vietā rit alus... Ko jūs zināt no augstākā cilvēka dvēseles?! — Jūs ar savu mietpilsonisko prātu, ar savām „galvenām” idejām...

... Tagad šis darbs arī viņam pašam vairs nepatika. Nepatika — tikko bija ar viņu runājis. Viņš nevarētu tai to nolasīt, — viss tas skanētu kā meli, kā tukšas frazes. Izmocītas, pārspīlētas sajūtas, kā ar knaiblēm no nerviem izvilkta. Tās nenāca brīvi, pašas no sevis, — tās bija vairāk izdomātas, nekā pārdzīvotas... Nedzīvas, novārgušas, kā pagrabā izplaukuši ziedi, — bāli, bez smaržas.

Kā gan viņā vēl bija uzglabājusies šī tiešā, dabiskā sajūtas spēja?

Kā viņš vēl varēja atšķirt dabīgo no imitētā?

Viņš un visi tie ļaudis, ar kuŗiem viņš tikās, izlikās

kā raibas segas, sašūtas no mazām neskaitāmām lupatīņām... Tajos mitinājās tūkstoš spoku. Tur čumēja un mudžēja no salasītām domām, no patapinātām jūtām... Katra paša istā būte bija aprakta zem visiem šiem svešajiem gruvešiem, starp kuŗiem arī viņš rušīnājās jau gadiem.

Viņa dzīvoja un juta pati. Tā to nedarīja tā, kā to mācīja Šopenhauers, Spinoza vai Nīče. Tā bija vēl dzīva, tieša būte un nevis kāda ģenija pērtiķis... Tā stāvēja nesamērīgi augstāk par visiem šiem ļaudīm, kuŗi bez savas liekulības segas būtu atbaidīgi riebīgi, kuŗiem aiz kauna no dienas gaismas būtu vai zemē jāielien.

Negribot iesmējās... Atkal jau viņa, — un pie tam tādā glaimojošā apgaismojumā!

Tagad jau tai pietamti visi tie avoti, no kuŗiem viņš un citi smēla savas pārcilvēciskās gudrības.

Izlasīs Meterlinku, sāks tēlot tāpat, kā tā sieviete, kuŗas tēlotā personā tas bija iemilējies. Viņas dubultniekā un nevis viņā pašā... Jā, tajā, ko radīja viņš pats, — un nekādā Zireniusā ar miesām un asinīm! To viņš atgrūda no sevis, tādēļ ka palika pirmai uzticams, ka varēja milēt vienīgi to...

... Labi, ka bija jau atbraucis. Bija krietni nosalis, ies kājām, — sasils...

Mājās nonācis, sēdēja ilgi krēslā pie loga un skatījās, kā virpuļoja gaisā sniega pārslas. Tur sijājās kā milzīgs siseņu bars, — visur, cik tālu vien varēja saredzēt...

... Un atkal snigs un atkal kusīs... Tas jau mūžības likums, nemitīga ripkošana...

Viss sniegs, nepastāvīgs, kūstošs sniegs... Pastāv

kādas dienas, pēc tam nokūst, izgaist... Un dvēsele ilgojas pēc zillem šjūdoņiem, kuŗi pastāv tūkstoš gadu, pēc zeltītām virsotnēm, kur mūžīga saule, bezmākoņu zilā debess... Dvēsele alkst pēc mūžības, pēc kaut kā pastāvoša... Tā alkst un sērojas maldīdamās sniegputenī. Tā sapņo par saulainiem dienvidiem. —

No māņiem dzīvot nevar un patiesības nav!...

Vai tad tiešām nav, vai, varbūt, viņš bija meklējis nepareizā vietā? Varbūt, ka ceļš ved viņu caur tumsu?

Bet kādēļ tas tā, kādēļ?

* *
*

Pēc četrām dienām viņš sēdēja atkal Dorena viesu istabā.

Nebija iespējams turp neiet. Kāda neizprotama vara to vilktin vilka turp. Nespēja to pārvarēt. Visi pūliņi te bija veltīgi.

Nepazina vairs sevis... Vai tad tiešām viņa griba spēja tik maz? Viņš bija to iedomājies diezīn cik stipru. Kas tas gan varēja būt?! — Vai tad viņš tiešām bija iemīlējis sievieti pēc vienas kopā pavadītas stundas?...

Tas taču ārprāts! Tas jau tā nemaz nav, nevar būt! Šādas lietas jau nemaz nebija iespējamas...

Viņš bija tikai sācis par to domāt un šīs vienas domas bija iegrauzušās viņa smadzenēs, tā ka no tām vairs nevarēja atkratīties...

Ko visu viņš nebija darījis, lai no tām atsvabinātos?! — Bija gājis katru vakaru teātrī. Taisījis kopā ar dažiem pazīnām garāku kamanu braucienu. Bija piezūpojis līdz nesamaņai, — bet nekas nelīdzēja.

Redzēja skaidri viņas kuplos, brūnos matus, balto

šķirtni, — sajuta viņas rokas spiedienu. Un tad šī seja, šis nopietnās, stingrās, pelēkās acis... Nevarēja nedomāt par tām, tās piemirst. Tajās bija kaut kas, kas iespiedās visā viņa būtē...

Iepazīsies ar viņu tuvāk, tad viss tas droši vien izzudīs, pāries. Izklidīs kā migla vējā.

Ar bēgšanu viņš negribēja un nevarēja glābties.

Gan jau viss tas izzudīs, kad viņš to redzēs pelēkā ikdienas gaismā. Atklāsies vairāk, — būs tas pats, kas agrāk ar visām viņām, par kuŗām viņš bija interesējies.

Zieverss nebija mājās. Nodeva Dorenam apsolīto grāmatu, palūdza to nodot jaunkundzei... Tas atvainojās ar nevaļu. Jānorakstot ļoti steidzīgi kāda vēstule. Būšot izsūtīt kādu, kas viņu kādu brīdi uzkavētu.

Atvainojās par traucējumu. Gribēja atvadīties.

Dorens nelaida, — drīzumā dzeršot kafiju, pēc pusdienas viņš būšot brīvs. — Vajagot ar viņu parunāties.

Neklausījās vairāk, ko viņš runā, pazuda aiz mīkstiem durvju aizkariem...

Gatava nelaime. Būs jārūnā ar viņa jaunkundzi, — un garlaicīgākus tematus, kā tā, neviens pats neprata atrast. Par nervu kaitēm, par zinātnes nepilnību, par labu ārstu trūkumu. Par citu viņa neko nerunāja. Tas bija viņai neizsmeļams sarunu avots, šie viņas slimie nervi.

Iečīkstējās durvis — un pirms tās bija atvērušās, viņš sajuta kā elektrisku dzirksteli izšaujamos caur asinīm...

Tā bija viņa, tāda pati, kā pirmo reizi, ar to pašu savādo skatu, no kuŗa viņš nevarēja atbrīvoties...

Pie apsveicināšanās tas pats rokas spiediens, kā to-

reiz... To jau viņš pazina. To tas bija sajutis pēc tam neskaitāmas reizes...

Pateicās, ka turējīs solījumu. Neesot bijis ko lasīt un tagad atliekot daudz brīva laika...

Apsēdās tam pretī.

Kundze esot mazliet saslimusi, liekot sevi atvainot. Dorena kungs lūdzis to kādu brītiņu uzkavēt, — tas nedrīkstot aiziet, gribot ar viņu aprunāties par nākamo dabdarības biedrības izrīkojumu...

Viņa sēdēja krēslā mazliet atzvēlusies, stingra un dzīvības pilna, ar krustām saliktām rokām... Neredzēja nevienu gredzena uz garšiem, slaidiem pirkstiem. Apģērbs gluds un vienkāršs, bez kādiem apšuvumiem...

Sākumā sarunas lāgā nevedās.

Kādēļ gan viņš neatrada nevienu temata, par ko ar to varētu ielaisties plašākos spriedelējumos... Pļāpāt par kaut ko nevarēja...

Apjautājās, vai viņa ies uz šo labdarības biedrības izrīkojumu? Tās principāls — priekšnieka vietnieks, negribēs, ka viņa paliek atpakaļ... Bez tam dabūs iepazīties ar šejienes sabiedrības plašākām šķirām...

Tā vēl nezina. Bet ko gan lai viņa tur darītu? Dejot neprotot... Uz priekšnesumiem varot palikt, — tad jānāk atpakaļ...

Kā neticēdams paskatījās uz to... Ģimnaziju beiguši, neprot dejot!... Tādas lietas tas dzirdēja pirmo reizi...

Izteica savu izbrīnīšanos... Dejošana jau tieši tāda māksla, kuŗu piekopj visas jaunkundzes... Bez tam taču patīkami kādreiz tā aizmirsties, griežoties pie reibinātājas mūzikas pa gludo parketu. Jūtas kā uz vilņiem mazā laiviņā. Šūpo un nes, kā viesulis, tālāk un

tālāk... Pamostas tāda bezgalības sajūta, — sevišķi pie valša...

Viņai žēl, ka neprot, bet tai ir bijusi pretīga pati dejojot mācīšanās. Tagad arī esot par vēlu iesākt...

Gluži otrādi, nebūt nav par vēlu... Vajagot tikai drusku pavingrināties, — tā māksla piesavināma pāris stundās...

Sāka tai iztēlot, cik viegli izmācīties dejojot. Cik maz pūļu tas prasa...

Apķērās un aplkusa.

Tas taču bija idiotiska muļķība! —

Tura lekciju, kā dejas skolotājs Laube, par kuŗu negribot bija jāsmejas, kad viņš ar patosu ņēmās iestāstīt, ka cilvēks, kas neprot dejojot, nav nemaz cilvēka vārda cienīgs.

Kādēļ viņa nesmejas pilnā kaklā?... Viņš ar savu lekciju taču bija bezgala smieklīgs.

Viņš saprot, ka tai vajag būt garlaicīgi, klausoties šādās muļķībās... Viņš pats nezina, kādēļ tas visu to runā... Viņam vienalga, ko par viņu domā, bet šoreiz tam negribētos, ka tā par viņu smietos pēc viņa aiziešanas...

Dažreiz cilvēkam ienāk prātā tādas neizprotamas vēlmes... Tā arī viņam. Viņš to redz tikai otro reizi, bet nezina kādēļ tam gribētos, kaut tā būtu šajā izrikojumā, un viņš varētu ar to dejojot... Zināms, ka tai vajag visam tam izklausīties smieklīgi. Tas jau tiešām kaut kas dekadentisks...

Kāds savāds spīdums iemirdzējās viņas acīs... Tas izšāvās un izzuda, kā zibens vienā momentā.

Tā skatījās tam tieši virsū, — zem šī savādā, no-

pietn! stingrā skata viņš sajuta kā atvieglojumu, kā iedrošinājumu...

Nē, viņa nesmejas. Ir bijuši momenti, ka tā ir sajutusi vēlēšanos pēc velnišķas, trakojošas dejas. Tādos brīžos viņa ir pat apskaudusi ļaudis, kas prot dejot. Viņas lielākais prieks, klejot pa laukiem, skriet slidas. Un dejošanā taču tās pašas kustības...

Tas sajuta, ka viņa melo. Kam gan arī lai viņa to darītu? Pamodās kā pateicība pret viņu...

— Jā... Skriet slidas un braukt ar laivu, ar žēģelēm, tas arī viņa neapslāpējama kaislība... Laikam tādēļ, ka viņš uzaudzis pie ezera, ka šīs lietas piekopis jau no bērnības... Tikai ne te, pilsētā, uz slidotavām, kur čum un mudž, kā skudru pūlī, kur nav nekādas pla-tības. Viss ierobežots, saspiests!...

Tur, uz bezgalīgā ledus klajuma vējš vien svilpo gar ausīm. Krūtīs tāda sajūta, it kā visa plašā pasaule būtu vajā... Villnāt vilina skriet kā vējam, tālu, tālu prom. Tur, kur zilā meža svītra sakūst ar debesi... Cik tas lieliski! Tas, salīdzinot ar dejošanu, simtkārt skaistāk, — tas pārspēj visu citu...

Arī zēģelēt viņam patīk, kad laiva, kā balta kaija, slīd caur viņniem, atstādama aiz sevis dziļu grāvi, kur ūdens pufo un virpuļo...

Viņš bērnībā salasījies par jūras laupītājiem, par vīkingiem... Sapņojis reiz par tādu kļūt... Braukt apkārt, kad vētra jauc ūdeni ar debesi kopā. Negriezt nevienam ceļa, iekarot svešas zemes, piesavināt visu, ko sastop!...

Kad nāks pavasaris, tad viņai jābrauc reiz tam līdzī, jūrā... Viņš tic, ka tā nebaidīsies no vēja un viņniem.

Ko viņš tur visu nesamurgoja... Izturējās kā muļķa

zēns. Runā ar tādu sajūsmu par lietām, kuŗās, varbūt, klausās garlaikodamās, aiz pieklājības...

To viņa nepazīst, bet tam vajag būt lieliski. Viņa vēl jūras nekad nav redzējusi, — tā to pazīst vienīgi no aprakstiem. Bet viņa pēc tās ilgojusies, gribējusi dzirdēt tās krākšanu, — redzēt to vētrā...

No tāda brauciena viņa nebaidās. Tā būs pateicīga, ja viņš uzaicinās to sev līdzī... Tam vajag būt kaut kam lieliskam, — uz to viņa gaidīs ar nepacietību...

... Redzēja viņu laivā, sev blakus... Sārtu, spēka pilnu seju, kāri ieelpojam svaigo jūras gaisu... Vējš plivina viņas brūnos matus, apšļāc viņu baltām putu lāsēm... Cik viņa skaista, cik lieliski viņa tā izskatīsies!...

Tikai lai viņa nepiemirst šo solījumu...

Tamlīdzīgas lietas jau pie jaunkundzēm neesot nekas svešs...

Nožēloja, ka bija to teicis... Tas skanēja kā meli, kā tukša fraze... Tas bija šeit pilnīgi nevietā...

Tā paskatījās viņā, kā pārmezdama.

Varot jau gadīties otrādi. Varot viņš piemirst savu uzaicinājumu, — arī tas neesot nekas ārkārtīgs.

Nepaguva atvainoties, kad durvīs parādījās Dorens.

Viņš atsvabinot jaunkundzi no nepatīkamā vai, varbūt, patīkamā uzdevuma, uzkavēt viņa viesi. Ko lai darot, darišanas, darišanas...

Vispirms darbs — tad priecāšanās. Pēc vecu vecās dzīves gudrības...

Viņa piecēlās... Stingriem, ātriem soļiem izgāja pa durvīm, caur kuŗām bija ienākusi...

Viņa izgāja... Istabā palika tukši un salti. — — —

Pie kafijas viņa sēdēja tam atkal pretī.

Tagad viņš jutās bezgala labi, — it kā būtu pārdzīvojis kaut ko sevišķi patīkamu. Runāja visu laiku gandrīz viens pats. Sarunas priekšmets bija nākošā izrīkojuma uzvedumi.

Bija nosprieduši sastādīt dzīvas bildes. Dorens apjautājās pie viņa pēc padoma — tam jau nepārspēja ma fantazija tādās lietās.

Esot pienākušas jaunas dekorācijas: augsta klints rādze putojošā jūrmalā, zaļgans upes dibens ar nāru pili, mežonīga grava ar sirmām eglēm apēnotu alas ieku ...

Pie šīm dekorācijām vajadzēja izdomāt piemērotas figūras un grupas.

Tas jau tīrais nieks. Pateicīgākas apkārtnes romantisma cienītāja publika nemaz nevarēja vēlēties ...

Uz stāvās klints nostādīs spīdošās bruņās iekaltu jūras laupītāju. Tas atspiedīs uz šķēpa — viss, kā no tērauda izliets, skatās kaut kur miglainā tālē ... Nogrimis drūmās domās par senajām cīņām, par saviem varoņdarbiem ... Pus gars, pus tieša, dzīva būte ...

Apakšā — pie klints, kur viņi baltās putās šķīst, ūdens meiča plunčojas un dzied. Villinoša kā sirēna, kā Boecklina nereidas ... Velti viņas kairinājumi, tā nespēj iededzināt cieto sirdi zem aukstajām bruņām ... Mīlestībai nav vietas šajā briesmu un cīņu alkstošā dvēselē ...

Tālāk, nāru pilī nāru karaliene ar jaunu zvejnieku, kuŗu tā ievīlusi dzelmē, — nopirkusi viņa dvēseli saviem skūpstiem. Tā tur viņu savos skāvienos, lai nekad vairs nelaistu augšā, saules gaismā ...

Jaunais zvejnieks jāvies aizvillināties. Tam nav, kā bruņiniekam, cīņas kāres. Tas nesapņo par uzvarām,

par tādām zemēm. Viņš tikmēr klausījies tās dziesmā, kamēr pats nemanot atradies dzelmē. Kā Gētes dzejoļi: „Halb zog sie ihn, halb sank er hin”...

Nu, un pie alas, tumsā, vecu burvi pareģi... Pie viņas atnācis jauns varonis, prasīt padoma. Vai viņš grib zināt par nākamās cīņas iznākumu, vai grib, lai uzskaita viņa šķēpam vārdus, kuŗi tā īpašnieku padarītu par neievainojamu?... Vecā burve klausās viņa stāstā, uz priekšu sakņupusi ar ūpi uz pleciem... Mēness apgaismo vāju spīdumu tumšo gravu. Rādās — drausmīgi spoki tur sapulcēsies uz pusnakts deju...

Dorens sajūsmināts par viņa nodomiem. Tas uzņemas gādāt vajadzīgās personas. Viņam jānāk palīgā pie figūru uzstādīšanas un kostīmu izvēles. Varbūt, viņš uzņemtos pat piedalīties? Būt, piemēram, par bruņinieku uz klints un pie pēdējās bildes?... Kas to spēj tik lieliski izdomāt, tas pats varētu visu to vislabāk atēlot.

No tā viņš atsakās... Ar padomiem viņš gatavs būt piepalīdzīgs, — citādi ne...

Viņš gribētu arī labāk būt zvejnieks, nekā aukstais, nepieļietamais bruņinieks uz klints... Pie nāru karalienes, viņas dzintara pilī, — klusā, zaļā dzelmē... Vēss, miera pilns — kā skaists, valdzinošs sapnis...

Tā paskatījās viņā jautājoši.

Vai tad viņš tik noguris, ka tas jau vēloties miera? Vai augšpusē, kur viņi un vētras plosās, tas neatrod nekāda valdzinājuma?... Sākumā tas runājis citādi.

Tā viņš nedomā. Viņus un vētru viņš mīl, bet tur dzelmē jau viņi snauž! Tur dzimtene visiem šiem viesuju gariem, kuŗi, sapulcējušies trakulīgā dejā, pilda ar šausmām piekrastes būdas...

Viņš mūžam tur nepaliktu. Kāda ūdens grieze to iznestu augšā, saules gaismā... Viņš atsvabinātos no nāru karalienes žņaudzošiem skāvieniem. Viņš aicinātu to sev līdzi, kāpt saulē mirdzošās kalnu galotnēs, atstāt savu kluso dzintara pili...

Ko tik viņš visu nesarunāja. Viņš improvizēja, — runāja kā ekstazē. Tagad viņš to varēja. Bija bezgala patīkami, iedomājoties, ka tā viņā klausās, seko viņa vārdiem ar interesi...

Nekad viņam nebija tā gribējies, lai tā viņā klausītos, kā šoreiz. Viņš dzēra ar nolūku lēnāk, lai ilgāk redzētu viņu savā tuvumā...

Viņš jutās kā savādā smalkā zīda tīklā, kurš saveltas ap to ciešāk... Vajadzētu bēgt, bet kaut kas to tur atpakaļ... Nevar izrauties, kāda neizprotama vara, kāda savāda sološa laimes nojauta viņu spiež palikt uz vietas.

Mans Dievs, kas gan tas varēja būt?...

It kā iekšienē būtu iekritusi dzirkstele — un liesmas aug un aptver arvien plašākus apgabalus, kā saulē izdedzinātā mežā... Liesmas izposta visus žogus, lec pār visiem grāvjiem. Nevar viņš apspiest, aizžogot tām ceļu... Visi pūliņi veltī, — tās aug ar briesmīgu ātrumu, tās izplūst liesmu jūrā...

Viņš skaidri sajuta, ka nekur neaizies... Tam būs jānāk un atkal jānāk šurp. Būs jāseko šai visu pārspējošai dvēseles balsij, kuŗa slāpa pēc viņas tuvuma...

Vienīgi tas spēja šīs slāpes klusināt:

Viss pārējais bija zaudējis savu nozīmi... Kur viņš gāja, kurp skatījās, ko darīja, — visur viņam sekoja šīs viņas noslēpumainais, klusais skats... Kā maigs

zvaigznes mirdzums klusā krēslā pār tumsā slīgstošo mežu...

Redzēja viņas zaļoksniģo augumu, dzirdēja viņas balsi, sajuta tās rokas spiedienu...

Tā taču nebija iespējams dzīvot... Vajag atsvabināties no šīs burvja varas. Saraut šos nenotverami smalkos pavedienus, kas viņu tina kā tīklā...

Bet kā?... Kā tas bija iespējams?

*
*
*

Tagad tas gāja uz Doreniem ļoti bieži. Gandrīz katras pāra dienas. Sajuta to dienu par pazaudētu, kad nebija viņas redzējies.

Zieverss nozīmīgos smaidus viņš atstāja bez ievēribas. Nebija taču vērts par tiem uztraukties. Viņas klātienē tas tos neiedrošinājās rādīt.

Jo biežāk viņš gāja, jo skaļāks kļuva šis iekšējais kliedziens pēc tās... Tas nedevis viņam miera pat naktīs. Bieži viņš novalstījās veselām stundām, nevarēdams iemigt... Domāt par ko citu vairs nevarēja... Tā bija iespiedusies viņa asinīs, viņa smadzenēs — viss koncentrējās tikai ap to.

Tagad viņš bija iepazinies ar to tuvāk... Nē, tāda kā visas citas, viņa nebija... Viņas domāšana un jūšana bija pavisam savāda, nekā pie tām sievietēm, ar kurām viņš bija iepazinies līdz šim.

Dažreiz starp daudziem viesiem, kurī tur tik bieži saradās, viņa sēdēja klusēdama veselām stundām. Vai viņa klausījās, ko citi runā, vai domāja pati savas domas?... Kas to varēja izzināt. Viņas sejā bez savāda klusā sāpīguma nekā no tā nevarēja lasīt.

Ar sevišķu prieku tas bija ievērojis, ka viņa klātienē tā izrādīja dzīvāku līdzdalību sarunās, nekā tur, kur viņa nebija... Pret viņu tā bija kļuvusi mazliet atklātāka. Stāstīja no savas ģimnazijas dzīves, par savām izlasītām grāmatām...

Palika tā neizsakāmi labi, viņā klausoties. Pie tās vārdu skaņas iekšienē izgaisa visas mocošās, graužošās domas, noskaidrojās smacētāji mākoņi...

Ar viņu bija notikusi neizprotama pārmaiņa. Viņš pats sevis vairs nepazīna...

Centās aizmirsties lasīdams...

Izlasīja dažreiz divas, trīs lapas puses, nosvieda grāmatu pie malas... Nekā nesaprata... Nepalika atmiņā ne pāra vārdu no lasītām lapām...

Dažreiz, kad viņa skatījās tam tieši acīs, viņu pārņēma kā bezdibēna reibonis... It kā kustētos zeme zem kājām, kā slidētu zilajā bezdibēnī...

Vai gan viņa ko jūta no tā, kas tam norisinās iekšienē? Vai viņai bija kāda nojauta, kāda vara tai ir pār viņu?...

Nē, viņa tā nezināja. Tā bija tā pati, kas pie pirmās satikšanās...

Neviens skats, neviena kustība neizrādīja, ka tas viņai būtu vairāk, nekā visi citi... Tā palika auksta un vienaldzīga kā bijusi... Tās bija tikai viņa iedomas, ka tā būtu kļuvusi pret viņu savādāka.

Viņā snauda daudz iekšēja spēka. Kas gan šo spēku pratīs modināt? Kā tas izteiksies?...

Laimīgs, neizsakāmi laimīgs būs tas, kam viņa reiz atdosies... Atdosies visa, ar savu miesu un dvēseli...

Kā lietuvēns saspieda krūtis, iedomājoties, ka tas varētu būt Zieverss...

Nē, tā tas nedrīkstēja būt!... Tas nekad tā nebūs!...
Skaļi iesmējās.

Bet kādēļ gan ne?!...

Viņam — labi apstākļi, bagāta onkuļa tuvākam radniekam.

Varbūt, ka tas viņai jau atzinies, — kādēļ tā lai viņu atraidītu?... Tas jau nebija dumjš un pie tam viņam bija tik bruņnieciska izturēšanās...

Varbūt, ka viss jau nokārtots, tikai negrib vēl citiem no visa tā neko atklāt...

Un tad uzreiz viņam izlikās, ka tas nevar būt tiesa, ka tas nav nemaz iespējams... Viņa un šis viltotais bruņinieks!... Tā izprastu viņa tukšumu no pirmās, tuvākās sarunas... Tā taču redzēja cauri vārdiem isto, nemaskoto cilvēku... Un tas pie Zieversā bija vēl tas pats vecais mietpilsonis...

Bet ko tad viņš par tiem tik daudz prāto? Ja jau tas tā būtu, tad viņam jāiet pie malas. Par Zieversā konkurentu viņš nekad negribēja būt. Tam viņš sevi turēja daudz par augstu.

Sieviete, kuŗa šaubās pie izvēles starp diviem vai trijiem, nemīl neviena no viņiem.

*

*

*

Viņš bija dabūjis tās piekrišanu, deļot ar viņu polonēzi. Bija pārliecinājies, ka pie tās nekādas prašanas nevajag, ka tur tikai jāstaigā... Cik tas lieliski! Varēs ar to izrunāties divatā, noies kaut kur sāņu telpās, kamēr citi deļos...

Gludināja tik rūpīgi matos un ūsas, kā neatcerējās sen to darījis.

Viņš izskatījās mazliet bāls, bet tāda sejas krāsa it labi saskanēja ar melno balles uzvalku.

Visi viņi brīnīsies, sastapdami to atkal pēc tik ilga laika ballē... Tas bija no tiem nozudis, — kā akā iekritis...

...Ka tikai neizblamētos ar tām dzīvām bildēm... Viņš bija izskraidījis desmitiem veikalus, kamēr bija sadabūjis vajadzīgos kostīmu piederumus...

Izskatīsies ļoti krāšņi. Sevišķi scēna starp zvejnieku un nāru karalieni.

Tai vajadzēja patikt. Priekš zvejnieka Rentners bija kā radīts, — labāka nevarēja nemaz iedomāties... Augšējā ķermeņa daļa tam bija sevišķi skaista... Ūdens karalienes skāvienos tas izskatīsies kā tīrais Adoniss.

...Visu laiku, pie visa, ko tas darīja, viņš tagad domāja vienīgi par to, kas viņai patiktu, un kas — ne.

Dornbuša aizrādījumi viņam neienāca prātā. Tos viņš tūlīt aizmirsta, tajos pat nenoklausījies...

Reiz viņam bija uzticēta vadīšana, tad vajadzēja palīsties pilnīgi uz to. Kādas nebūt iejaukšanās no citu rīenes viņš necieta...

Vēlreiz apskatījās spogulī, vai viss kārtībā...

Līdz sākumam atlika vēl tikai pusstunda. Viņam vajadzēja ierasties agrāk, būt klāt pie uzstādīšanas...

...Izskatījās vēl gluži labi... Ienāca prātā sen atpakaļ no sievietes dzirdētais: „Jums tāds spēcīgs, zaļoksnīgs stāvs...”

Nezin kādēļ, bet, iedomājoties Zirenius, viņu pārņēma tādas nepatīkamas, tumšas jūtas.

Viss tinās trīcošā, zilganā miglā... Nejuta sienas un grīdas, šūpojās kā uz bezgalīgi plašiem skaņu viļ-

niem. It kā lidinātos pār gludu, zilu spoguļa līmeni, to neaizkardams, nesakustinādams...

Gāja polonēzes pirmā tūre. Viņa soļo tam blakus, cieši un droši turēdamās pie viņa rokas...

Aizmirsu visu pārējo... Sajuta tikai viņu un sevi. Kā ko veselu, nedalītu. It kā viņos abos pulsētu viena un tā pati dzīvība.

Arī Zieverss bija to lūdzis uz deju. Tas bija lieliski, viņa nebija agrāk teikusi, ka tā jau angažēta. Lasīja izbrīnu un pārsteigumu Zieverssa sejā, kad tam tika atteikts. Tas savādi smīnēdams noskatījās, kad tā kopā ar viņu nostājās dejojāju rindā.

Arī viņš pasmaidīja... Šinī smaidā izzuda viņa pēdējās šaubas; tajā bija uzvaras gavīles... Zieverss bija tai vienaldzīgs. Tam, ko viņš pret to jūt, jau nav nekādas nozīmes.

Garām pagāja arī Zireniuss ar Verezu. Viņu ieraugot, tās acis ieplētās nedabīgā platumā. Viņa pārlaida ātru, pēlītāju skatu pār viņa līdzās soļotāju... Savāds bālums pārplūda viņas sejai... Tas bija neizdzēšams naids; tajā atspoguļojās nāvīgi aizkarta patmīlība.

Pret kuņu no viņiem gan tā sajuta šo naidu?...

Bet tas jau bija gluži vienaldzīgi... Kas viņam vēl gar to daļas... Šī sieviete jau sen bija viņam gluži sveša, kā visas citas.

...Dzīvās bildes viņa dejojājam patikušas. Tā to izteica pāris vienkāršos vārdos.

Šī uzslava viņam bija dārgāka par visām citām, kurās tas jebkad bija dzirdējis.

Atcerējās akta runu ģimnazijā, kad tam pasniedza medaļu... To cildināja klausītāju pilnā zālē, bet toreiz viņš nesajuta gandrīz nekāda prieka... Drīzāk nicinā-

šanu pret tiem, kas viņam deva šo atzinību un skanošām, nolietotām frazēm cildināja viņa sekmes.

Tagad viņš gaviļēja. Viņš novilkta mēnesi no debesīm, ja tas tai patiktos. Jā, ko gan viņš priekš tās nedarītu?...

Visu, visu, kas stāvēja viņa spēkos. Arī to, kas stāvēja pāri spēku robežām!...

Viņš to milēja bezgalīgi... Milēja tā, it kā viņš sajustu lielāko laimi, ja varētu priekš tās mirt.

Un šī mīlestība bija pirmā un pēdējā viņa dzīvē...

...Viņa iet tam blakus auksta un nopietna... Tā nezina nekā no tām liesmām, kas trako viņa krūtīs, kas slāpē viņa elpu.

Kā viņš spiestu savas kvēlošās lūpas uz viņas slaidajiem, gaļajiem pirkstiem, apvītu savām rokām viņas stāvu...

Viņš slāpa pēc vējā šalčoša eglāja, pēc bezgala plašās, viļņojošās jūras...

Kopā ar to!... Prom, ārā no šīs sasmakušās, pietvīkušās zāles, tur — kur vējš un viļņi!...

Viņa brauks tam līdzī uz jūru, kad pūtīs ziedoņa vēji.

...Kavalieri pa labi, dāmas pa kreisi!...

...Vajadzēja to atlaist... Būtu šajā brīdī dejas priekšniekam vai mēli izrāvis. Viņš nevarēja piedot ne par vienu momentu, kas to no viņas šķīra...

Šodien viņš tai teiks visu!... Viņš nevar vairs ilgāk nest šo noslēpumu pie sevis. Tai jāzina, ka tā ir tapusi par viņa likteni, par viņa dzīvības izspriedēju.

Varbūt, viņa pasmiesies par tā muļķībām... Uzmetīs viņam izbrīna un nožēlošanas pilnu skatu.

Tas būtu viņa nāve. Pēc tam viņš vairs nevarētu, negribētu dzīvot...

Visu citu, tikai nekļūt smieklīgam viņas acīs!

Tikai neredzēt to, ka viņa spēj sajūst pret to vienīgi nožēlošanu...

Labāk nicināšanu, nekā to!... Viņš vēl nekad nebija juties tādā stāvoklī, ka pie viņa varētu atrast ko nožēlojamu. Līdzcietības viņš nemeklēja. Viņa zināja, ka tās viņam nevajag.

Nonāca atkal pie viņas. Dejotāju bija tāds vairums, ka nevarēja taisīt diezīn kādas tūres. Varēja redzēt, ka drīz sāksies valsis... Un to jau viņa nedejo...

Uzaicināja to nākt līdzī sāņu telpās, atvēsināties.

Tā bija ar mieru. Esot stipri noslāpusi...

Piesauca sulaini, lika padot limonādi...

Nosēdās viņai pretim pie pēdējā galda... Zālē dejojā, te bija vēl gluži tukšs...

Šovakar viņš redzēja un juta tikai viņu vienu. Nepazīna gandrīz nevienu no tiem, kuŗi bija ar to sasveicinājušies. Atbildēja uz viņu jautājumiem, kas ienāca prātā... Par to vien domāja, kā no tiem ātrāk atkrauties...

Tagad viņi bija divi vien... Izņemot apkalpotāju, nevienu dvēseles. Te jau arī tie tik drīz nenāks. Šī istaba jau palika arvien tukšāka par visām citām.

Kā lai viņš iesāk? Kā lai dara tai saprotamu, kas ar viņu notiek?...

Visa viņa drosme un veiklība bija zudusi. Sajuta kā balles šīs sievietes priekšā, kuŗa tam bija tik sveša un tomēr tik bezgala tuva; no kuŗas viņš nezināja nekā un reizē ar to zināja visu... Zināja, ka to bezgalīgi

mīl, ka no tās atkarājas visa viņa nākotne, viņa liktenis...

Vai viņa maz šādu stāvokli var saprast? Kā lai viņai to pasaka?

Aukstais dzēriens uz brīdi apklusināja viņa iekšējo uztraukumu... Aukstas kompreses — tās jau viņam aizvien bija izrādījušās par noderīgām.

Varētu ar viņu runāt veselu mūžību un tagad iznāca tikai saraustīti nenozīmīgi teikumi ar garšiem starpbrīžiem.

Viņai taču vajadzēja garlaikoties. Kādēļ tā neceļas augšā un neiet projām zālē?...

Domas, ka tas varētu nākamā acumirklī notikt, padarīja viņu vai ārpazīgu. Reiz jau izskatījās, it kā viņa būtu sakustējusies, taisītos aiziet.

Vajadzēja kaut ko teikt. Ilgi par to, kas viņu žņaudza, klusēt vairs nevarēja.

— Jūs garlaikojaties, Norsen jaunkundze? Vēl tikai uz pāris acumirkļiem. Ļoti jūs lūdzu... Man jums daudz kas jāsaka... Kaut kas, ko es nevaru iesākt un ko noklusēt vairs nestāv manos spēkos.

Viņš aplūsa.

Tā it kā gaidīja, lai viņš turpinātu... Nenovēroja ne mazākās pārmaiņas viņas sejā.

Nē, tā nenojauta no visa it nekā...

Tā negarlaikojās... Dejoj jau viņa neprot. Un sēdēt vēsāk, nekā tur, zālē... Būšot drīzumā jāiet uz māju.

Sāka to pierunāt, lai vēl paliek. Nezin', kad viņš to atkal sastaps un viņam gribētos ar to daudz, daudz runāt... Ar viņu vienu, bez citu klātienes...

Vēlreiz, kā nesajēgdams, atkārtoja, ka viņam tai

kaut kas jāsaka. Kaut kas, kam priekš viņa ļoti liela nozīme.

Nevajagot pārsteigties... Tās varot būt lietas, par ko vēlāk varot rasties nožēlošana... Viņai ļoti negribētos, lai arī pie viņa notiktu kaut kas tāds, par ko tam vēlāk būtu pašam sev jāpārmet, jākaunās...

Ko tas gan nozīmēja? Ko viņa pie šiem vārdiem varēja domāt?

Kā gan viņš to varēja nesaprast? Tā viņu turēja par karstgalvja zēnu, kuŗš savā skurbumā pastrādā lietas, par kuŗām pats vēlāk nevar būt atbildīgs... Tā ir audzinātāja un grib pēc paidagōģijas likumiem viņu pasargāt no aizraušānās, no palaidnībām...

Varbūt viņa ko nojauš, un, zinādama, ka tā nevar viņam nekas būt, grib to pasargāt no jūtu atklāšanas.

Sajuta, ka attālums starp viņu un to it kā palielinās. Kā salta pūsma ieplūda pa atvērtām durvīm... Vai tas istenībā bija tā, vai tas viņam tikai tā likās?

Nē, viņš nekad neko nenožēlo... Viņš neprasa arī citu nožēlošanas.

Ja tā viņā negrib klausīties, viņš nebūs uzbāzīgs. Viņš to tura par tādu, kuŗa spēj būt atklāta. Kuŗa viņam to teiktu, ja tā klātiene kļūtu tai nepatīkama.

Varbūt viņa tagad daudz labprātāk būtu kur citur, un tikai pieklājība to tura še atpakaļ? Viņš aizmirsis smalkās uzvešanās likumus, — nav nekad tos sevišķi fabi zinājis.

Piesauca sulaini — samaksāja rēķinu.

Tā savādi viņā paskatījās, bet palika sēdot.

Viņai te ļoti labi, — viņa vēl negrib aiziet... Ja viņš tā domā, tad tas viņu pārprot. Viņa nekādus pie-

klājības likumus nezina un nekad pēc tādiem nerīkojas.

To viņa teikusi, nekā ļauna nedomādama. Viņai ļoti negribētos, ka tā ar savu izturēšanos būtu viņu aizkārusi. Tas nav bijis viņas nolūks.

Sajuta, ka viņa nemelo, ka tā nemaz nevar melot... Visa viņas būte, viss, ko viņa darīja, bija īsts un paties. Viņas vārdos bija patiesība. Tā nebija nekāda izlikšanās, smalki nomaskota spēle.

Tas nebija nepiedodama mulķība no viņa puses, pārmest tai šo konvencionālismu. — Zieverss droši vien bija ievērojis, ka tā kopā ar viņu pazuda no zāles. Varbūt tas vēl tagad viņus novēroja. Ja viņa ievērotu šādas formas, tad tā nekad nebūtu palikusi tik ilgi ar viņu divatā.

Sāka atvainoties. Viņš tāds nervozs — sevišķi šovakar. Tai taisnība... Var dažreiz pastrādāt kaut ko tādu, kas pašam vēlāk jānožēlo... Arī viņš bieži rūgti vilies... Padarīt notikušo par nebijušu jau vairs nevar...

Viņš aplusa.

Arī viņa sēdēja klusa, kā ko pārdomādama. Sejā tāds savāds nogurums. Pirmīt to nebija redzējis...

Vai viņa atcerējās kādu nepatīkamu atgadījumu savā dzīvē, vai tas bija kaut kas cits?

Nē, šovakar viņš tai nekā neteiks. Labāk lai vēl paliek. Te varēja vēl pienākt kāds paziņa, izjaukt visu viņa nodomu... Tas būtu kaut kas tik neįēdīgs, ka ko negēlīgāku viņš nevarētu iedomāties...

Runāt par savām jūtām šajā mietpilsoņu klubā viņš negribēja. Tas būtu noziegums pret viņa svētumu...

Sataustīja kabatā vizītkarti. Laime, ka tāda bija li-

dzi. Sameklēja zīmuli un uzrakstīja, ka lūdz to ieras-
ties rīt četros pēc pusdienas alejā pie botaniskā dārza.
Ja viņa neatnāks, tad tā viņa vairs nekad neredzēs. Tur
bija labāk. No turienes nebija arī tālu līdz kapsētai;
vientulīgākas vietas tuvumā nebija.

Pagaidām ielika aploksni kabatā. Pie atvadīšanās tai
nodos...

Viņa bija noskatījusies, ka tas rakstīja, bet nekā ne-
jautāja.

— Te jau jūs esat un es jūs meklēju kā ar uguni, pa
visiem kaktiem. Zieverss nozudis ar jūsu skaisto nāru
karalieni. Negribēju viņa priekus traucēt. Pats, kā
priekšniecības loceklis, neesmu brīvs... Manai Ellai
atkal parastā nelaime ar nerviem... Grib tikt par vari
uz mājām — un es neatrodu cita, kas to uz turieni pa-
vadītu, kā jūs...

Zirgus sarunāju pa tālruni... Pēc kādām minūtēm
tie būs klāt... Ja jūs būtu tik laipns, — vēlākais pēc
pusstundas būsīt atpakaļ... Tad tikai nāciet mūsu ka-
binetā. Tur sapulcējušies daudzi rakstnieki un māksli-
nieki. Visi iejūsmināti par šī vakara krāšņajām bil-
dēm... Un tas jau galvenām kārtām jūsu nopelns. Va-
ram uz to iztukšot pusduci šampanieša.

Norsen jaunkundze pa to laiku var palikt zālē...

Viņš bija ar mieru. Bija jau tā kā gribējies doties mā-
jās. Atpakaļ viņš vairs nenāks. Ja negribēs vēl iet uz
mājām, staigās kādu laiku apkārt. Zināja, ka Dorens
tam pretosies, tādēļ par to nekā nesaciņa.

Arī viņa piecēlās.

Viņa braukšot kundzei līdzī. Tā nedejojot, neesot vai-
rāk nekā, ko šeit darīt. Mermaņa kungs varot vēl pa-
likt; viņas gan iztikšot divas vien...

Tam viņš pretojās. Viņš aizvedīs Dorena kundzi uz mājām. Tā var palikt šeit, ja vēlas.

Nosprieda, pēc ilgākas vārdu maiņas, braukt trijātā.

Apakšā, garderobē, viņš gribēja tai palīdzēt apģērbties. Nebija vajadzīgs, tā to izdarīja pati. Arī garderobes turētāja piepalīdzību viņa atraidīja.

Iespieda viņai rokā vizītkarti.

Tā paskatījās viņam taisni acīs atklātu, drošu skatu, it kā visu zinātu. Tad ielika to savas pārjakas kabatā.

— Driķst lasīt vēlāk?

Viņš pakratīja galvu, piekrizdams.

Viņi izgāja pirmie pustukšā gaitenī, kas no garderobes veda uz ielu...

Vai tad tiešām tā aiziet? Viņi izšķīras kā sveši ļaudis!... Aiziet, aiznesdama sev līdzī to noslēpumu, pēc kuŗa atminēšanas viņa dvēsele šajā vakarā tā bija slāpusi.

Nejauši piedūrās tās plecam. Viņš nevarēja vairs sevi pārvarēt, — viņš nesaprata vairs, ko viņš dara. Kā nesamapā satvēra tās roku. Nākamā acumirkļī oēla to pretī savām kvēlojošām lūpām. Tas slāpa pēc viņas veldzējošā, patīkamā vēsuma.

Ar sašutuma izsaucienu viņa atrāva atpakaļ roku. Viņš atjēdzās pie tās vārdu skaņas.

Cik tas negēlīgi! Arī viņš var būt tāds!

Viņa skurbums bija pārgājis. Viņš lūdzās piedošanas. Viņš atrodas kā hipnozē, dara tagad visu neapzinīgi, kā kādas neizprotamas varas iedvesmēts. Tā nedrīkst uz viņu dusmoties, viņu pazudināt. Viņš nav to darījis ar nolūku. Viņš nesaprot pats, kā viņš varējies tik tālu aizmirsties.

Pirmo reizi visā viņa mūžā sievietē atstūma tā skūp-

stu. Un senāk viņš bija gatavs vai zvērēt, ka viņas to nespēj, mazākais, pie viņa ne.

Iekšā kvēloja kā asiņaina brūce, aizkarta pašlepnumā. Bet reizē ar to viņš sajuta kādu savādu prieku. Kaut kas attaisnoja viņas rīcību.

Tas nebija tā, kā arvien. Nebija gļotainā, riebīgā nicināšanas smaidā atņirgtās nezvēra mutes. Aplāpa iekšienē netīrie, sātaniskie smieklī.

Tā nebija sieviete kā viņas, pārējās. Visas viņas, Don Žuana neapzinīgās un apzinīgās auklētājas.

Viņa gribēja kaut ko tam atbildēt uz viņa atvainošanas, bet nebija vairs iespējams. Atvērās durvis un tajās parādījās Dorens ar savu kundzi. Vajadzēja piepalīdzēt tai ievietoties kamanās.

Blakus, diezā kažokā ietītai, mazajai Dorena kundzei tā izskatījās vēl slaidāka.

Kā gan viņai nebija salti tik plānā gērbā?...

Pāra reizes viņas mīkstā, platām malām cepure pie-skārās viņa sejai. Likās, ka zvaigžņotā debess nolais-tos zemē un tītu visu pasauli zilā, dimantiem nošūtā samta segā. — — —

Nē, tas taču nevarēja būt. Viss pārējais, visa viņas tālākā izturēšanās runāja tam pretī... Ja viņš tai būtu riebīgs, ja viņa nevarētu paciest tā tuvumu, tad viņa mēģinātu izvairīties no viņa arī uz priekšu. Un pie at-vadīšanās viņa tik cieši bija spiedusi tā roku; viņa bi-ja piedevusi, aizmirsusi.

Rīt viņš zinās visu. Tagad vēl bija par agru taisīt sev dedzinošus pārmetumus par to, ka bija mēģinājis ņemt tur, kur viņam negribēja, nevarēja nekā dot. —

Viņš gāja pa nomīdīto aleju, kuŗa vilkāms gar bota-niskā dārza sētu.

Bija stipri miglains. Lija atkala; vajadzēja iet turoties, lai nepaslīdētu.

Šeit bija kluss un tukšs, kā izmiris. Laime, ka viņam taisni šī vieta bija prātā iekritusi. Vientulīgākas visā pilsētā nevarēja atrast. Ziemā te gandrīz neviens nestaigāja.

Kuplās, žuburotās egles bija apklātas baltu sarmas kārtu. Tās izskatījās kā milzīgi koraļļu puduļi. No tetrafa drātīm reizēm vējš nobirdināja sarmu. Sniega pārslīņas aizkrita aiz apkakles un izsauca tādu savādu kutinošu kairinājumu.

„Ko gan viņa darīs? Vai tā nāks, vai paliks mājās?”

Varbūt labāk būtu bijis nosūtīt viņai pa pastu to, ko viņš naktī bija uzrakstījis.

Nebija jau nekas sevišķs, — vājš atspoguļojums no tās iekšējās cīņas, kuŗa norisinājās viņa dvēselē.

Bet vai tad viņam nepietiktu dūšas teikt visu to pašu vārdiem? Teikt vienkārši, bez kāda literāra gluduma, nedaudzos patiesos vārdos.

Ja nu viņa neatnāk, ko tad?...

Būtu labāk, ja viņa atnāktu ar aizturētu, zobgalīgu smaidu un ņemtos turēt tam pamācības par viņa nepieklājīgo izturēšanos. Par neapdomības brīdī sperto soli, kas vēlāk pašam jānožēlo. Par pārsteigšanos.

No vakardienas jau pagājusi vesela stunda virtne. Šajā laikā daudz kas varēja būt mainījies.

Nē, tik tālu viņa netiks.

Tas nolasīs no viņas acīm, ko tā domā, uz ko viņš var cerēt.

Ja viņa sajūta tam teiks, ka viņa varētu par to smieties, tad viņa nedabūs no visa tālākā nekā zināt.

Atradīs kādu cēloni, kādēļ uzaicinājis to uz šādu

satikšanos. Izdomās kādus niekus, kādu improvizētu vajadzību. Nu, vienkārši, viņš grib dabūt uz kādu dienu savu Nīci atpakaļ. Tam jāizstrādā kāds darbs, kur bez šīs grāmatas nevar iztikt.

Viņš gribējis to uz kādu brīdi atbrīvot no sasmakušās istabas un tādēļ nolīcis šo savādo satikšanos šādā vietā.

Un tad viņš aizies uz visiem laikiem. Viņš paturēs virsroku pār šo neizprotamo spēku, lai tas maksātu ko maksādams.

Nē, viņš nediedelēs, neložnās uz ceļiem tās priekšā. Viņš mīl to sievieti, kuŗas mīlestība nav pērkama, nav iegūstama kā ubagu dāvana.

Uztrūkās, kā būtu dabūjis negaidītu grūdienu. Sajuta, ka izšķīrošais brīdis tuvojas. Asinis, likās, gribēja apstāties ritēt.

Tā bija viņa, viņas stingrie soļi, viņas platā mīkstā cepure. Vēl tikai pāris simts soļu, — viņš sāka iet tai pretī.

Pacēla klusēdams cepuri, saspieda stipri viņas roku. Sāka iet tai blakus tālāk.

Visas šaubas bija izzudušas. Sajuta atkal sevī vajadzīgo drosmi un spēku.

Viņas sejā nebija pārmetuma. Tā bija tāda pati kā toreiz, kad viņš to redzēja pirmo reizi. Tajā bija kaut kas, kas iedvesa viņā uzticību.

— Jūs mani atvainosit... Es citādi nevarēju!... Man vajadzēja jūs sastapt...

Kā silta liesma ieplūda dvēselē. Viņa paskatījās uz to ar laipnu, dzīvības pilnu skatu. Dziļi krūtīs sāka augt liels, līdz tam vēl nenotjausts spēks. Kāda savāda ticība... sev, viņai...

— Jums nav par ko atvainoties. Arī es atnācu tikai tādēļ, ka es pati gribēju nākt, ka man vajadzēja nākt.

Cik bezgala tuva bija viņam šī sieviete! It kā pazītu to gadiem, no pašas agrās bērnības...

Viņš milēja to jau sen, veselu mūžību... Tad, kad vēl nebija tās redzējis, ar to ticies...

Kā lai viņai to atklāj? Kādos vārdos to lai ietērpj?

— Tur, mājās, ar jums vienu man nav izdevības tikties. Tur es jums nevarētu atklāt to, kas man jums jāsaka. Kas jau no mūsu pirmās pazišanās dienas pilda visu manu būti.

Es baidos, ka jūs mani nepārprotat, ka jūs mani nosodat par to, ko jūs no manis dzirdēsiet.

Viņi nonāca pie atvērtiem dārza vārtiem. Tur bija gaļa aleja, kuņa veda cauri dārzam, līdz nākošajam bulvārim. Tie iegriezās tajā; tur mēdza staigāt vēl retāk, nekā ārpus sētas.

Klusēdami nosēdās uz sēdekļa zem kuplas egles.

Viņš juta, ka šinī stundā izšķirsies viņa liktenis, ka tam, kas nāks, būs neizdzēšamas sekas visā viņa nākotnē.

Likās, ka dēļ viena nepareiza vārda viss varētu izgaist, viss sadrupt. Un pie rokas nebija neviena īsta, pareiza vārda, kas noderētu šajā izšķirējā brīdī. Tie visi bija izgaisuši, izzuduši no atmiņas.

Ienāca prātā vēstule, kuņu bija tai naktī rakstījis. Izvilka to no kabatas, atlocīja vaļā...

— Mans nolūks, šurp nākot, bija jums daudz, daudz stāstīt... Tagad nevaru. Neatrodu pareizos vārdus. Te es naktī kaut ko no visa tā uzrakstīju... To es rakstīju jums, gribēju aizsūtīt...

Paskatījās viņai sejā. Tā neko neatbildēja.

— Ja vēlaties, es to saplēsišu... Varbūt jums būs nepatīkami to lasīt?...

Tā saķēra viņa roku, lai aizkavētu izvest šo nolūku.

— Šī vēstule pieder man! Jūs pats teicāt, ka jūs man to rakstījīs.

Viņš atgriezta vēstules pirmo pusi, sāka tajā stīvi skatīties. Tad sniedza to viņai, — jā, tas bija viņas īpašums.

— Lasiet jūs, es nekā neredzu, nesaprotu.

Viņš paņēma vēstuli atpakaļ. Atspieda pieri rokā. Jā, viņš lasīs, citādi vairs tagad nevarēja.

„Cienījamā jaunkundze!

Pārnācu mājās, — domāju par šo vakaru, par to, ko mēs runājām... Jums uzkrīta mana savādā izturēšanās... Es pats vairs nezinu, kas ar mani notiek. Jūs esat vienīgais cilvēks, kurš mani spētu saprast un kuram es varētu atklāties. Visi pārējie cilvēki, kamēr es ieraudzīju jūs, ir man pilnīgi sveši un vienaldzīgi. Starp tiem es jūtos kā tuksnesī.

It kā es būtu izgulējis gaŗu, grūtu slimību, kurā mani mocīja baigi sappi un murgi, te skaisti, te šausmīgi. Pēc sasmakušās slimnīcas sienās pavadītiem mēnešiem, iznākdams klajā, es ieraudzīju jūs, pirmo cilvēku — un mani pamodās nedzēšama kāre pēc ziedoņa smaržas, pēc vēsā meža... Zem jūsu kļusās acu melodijas sabruka manā iekšienē neskaitāmu elku tempļi... Es redzēju, ka visa mana pagātne ir meli. Visas manas līdzšinējās vērtības, kurū īpašnieks es iedomājos būt — māņi. Es sajutu sevī milzīgas bagātības, noslēptos dziļumos. Un viņu atslēgas glabājas pie jums... Ja

jūs viņus neatvērsit, tad šīs bagātības spožums nekad nenāks dienas gaismā...”

Tā it kā iekliedzās un aizklāja seju rokām.

„Es nelūdzu, lai jūs to darītu... Tam jānāk pašam no sevis, kā ziedonim... Tas lauž ledus vāku uz ūdeņiem. Kur viņš iet pāri, tur nobirst ziedu lietus. Tur spulgo zvaigznes kā sudraba līlijas, tur spēlējas zelta zivtiņas un šūpojas raibi tauriņi uz sappainās ūdens puķes.

Tas nāk tādēļ, ka viņam jānāk... Nekādas lūgšanas, nekas visā pasaulē nevar mainīt viņa gaitu, vai kavēt tā nākšanu... Tas mīl reibinošas smaržas, gaviles, pasakainu krāsu bagātību — dzīvību.

Jūs, vienīgi jūs varat izburt šo ziedoņa brīnumu manā ziemas novārdzinātā dvēselē... Pēc jums tā slāpa un ilgojās. Jūs meklēdama tā krita purvos un aizās un asiņoja neskaitāmās brūcēs. Ar jums man atklājās mans „es”, mans dzīves saturs... Ar jums var nākt mana atpestīšana, mana augšāmcelšanās... Ar jūsu mīlestību, ja jūs tādu pret mani spētu just...”

Vairāk viņš nevarēja. Viņš satvēra tās roku un spieda to cieši, cieši.

Tā viņam to neatņēma; tā atbildēja viņa rokas spiedienu.

— Jūs nedusmojaties? Jūs nedzenat manis projām. Jūs manis nenosodat...

— Nē, simtreiz nē!... Dodiet man šo vēstuli... Tā ir mana, es to lasīšu vēl mājās.

— Man kauns jums to dot. Tā rakstīta nesakarīgi, tur tik bezgala daudz atkārtojumu... Es vakar biju kā drudzī, kad to rakstīju... Jūs nedzirdējāt ne trešo daļu no visa uzrakstītā.

— Un lai tur nebūtu neviena pareiza teikuma, — es jūs sapratīšu. Es nevaru ilgāk sēdēt, nevaru tālāk klausīties... Man galva reibst, — es nekā vairs nesaprotu.

Viņi piecēlās un sāka iet pa aleju. Viņš turēja tās roku savējā, turēja tik cieši, it kā nekad negribētu to atlaist.

Likās, ka no debesīm skanētu Ziemsvētku dziesmas. Tā kā toreiz bērņībā, svētku vakarā baznīcā...

Viņas acīs bija tas maigums, glāstošais zvaigžņu mirdzums, par kuru sen bija sapņojis... Viņš nejuta laika, nejuta vairs sevis... Nezināja, vai tas bija tiešāmība, vai tikai skaists, valdzinošs sapnis.

Nosēdās atkal turpat zem egles. Uz bulvāra jau iedegās gāzes gaismas.

Sāka celties sniegpuķenis.

Viņš žņaudza tās roku kā krampjos. Viņš jūta, ka tā kvēlo, ka asinis rit zem plānās, baltās ādas...

Viņi nerunāja jau labi ilgi. Nebija neviena vārda, nevienas skaņas, kas teiktu viņam vairāk, nekā šis sviņīgais ziemas klusums.

Nesaprata vairs nekā. Vai viņa to mīl, vai ne?... Kādēļ viņa atstāj savu roku viņējā?... Kādēļ tā deg kā liesmās?...

Un no acīm staro veseli dimantu posmi. Tie auž zvaigžnotu segu, — izskan sudrabskaidrā, maigā melodijā.

Viņš skatās šajās acīs un jūt, ka tās viņu velk savos bezgalīgajos dziļumos, ka aiz tām slēpjas tā zeme, kur senāk kavējās viņa ilgas, kur lidinājās viņa sapņi...

Tā bija atvērta dvēsele, kas skatījās viņā caur šīm acīm.

Attālums starp viņiem kļuva arvien mazāks un ma-

zāks. Viņas mati pieglaudās viņas vaigam... Un tad viņu lūpas sakusa ilgā, karstā skūpstā...

Nobira zvaigžņu lietus, uzšāvās dvēselē purpursārta liesmu jūra...

Nāves un dzīvības vairs nebija. Tā bija dievība; viņš stāvēja pie atvērtām mūžības durvīm...

Šajā momentā bija atmaksa par visu, ko viņš bija cietis visā savā līdzšinējā dzīvē. Tā bija simtkārt lielāka par to, tā atsvēra visu, par ko tas bija lādējis dzīvību un pasauli.

Tāda ir īstenībā Ada! Viņas lielākā laime būtu tagad nomirt, vairs nedzīvot!...

Viņš to skūpstīja atkal un atkal. Tā nepretojās, tā tiecās viņam pretī, tā apvīja savas rokas ap viņa kaklu.

Tas nedrīkstēja būt sapnis! Ja tas tā būtu, tad uzmanās būtu viņa nāve. Viņš nespētu panest tiešamību pēc tāda sapņa.

Kliegt viņam gribētos, mežonīgi, nevaldāmi kliegt! Lai pār visu pasauli atskanētu viņa bezgalīgās laimes gaviles...

Šī laime bija tik liela, ka tā draudēja izpostīt viņa saprašanu, izdzēst visu viņa pārējo jušanas spēju...

Viņa Ada, viņa neizsakāmi dārgā Ada!... Vai viņa var iedomāties, kas tā viņam ir?... Vai tā sajūt to laimi, kuru tas ar viņu bija ieguvis?

Kā mazas dimanta zvaigznītes mirdz gāzes gaismā deļojošās sniega pārslīņas. Birst uz viņas drēbēm, viņas matos, viņas acu spalviņās. Auž viņai krāšņu dimanta tērpu, — vizmojošu, viņa sapņu karalienei...

Piepeši viņa atcerējās, ka laiks iet uz mājām. Stundas bija pagājušas nemanot, bija jau krietni vēls.

Vajadzēja pasteigties, — tā negribēja ilgāk izpalikt,

lai nebūtu jāatvainojas. Nebija par savu izpalikšanu iepriekš paziņojusi.

Visu ceļu viņi gāja rokās saķērušies. Un kad viņa paskatījās uz to, tad viss viņa dvēselē tīcās šim skatam pretī, lai stiprinātos zem tā brīnumainās varas.

Tas skaistums, kas bija tagad šajā sejā, viņu apžilbināja. Nevarēja tajā nemaz skatīties. Tā bija kā brīnumaina būte no aizzvaigžņu sfairām, kuŗa nes tumsā mirstošam dievības spožumu.

Nejuta vairs iežogotās, saspīestās ielas, neredzēja sabrauktā, nomīdītā, netīrā sniega. Jūta vienīgi gaviļejošo debess plašumu, saucošu, vaļā atvērtu.

Viņi vairāk skrēja, nekā gāja. Viens otrs gaŗāmgājējs palika stāvam un skatījās izbrīnījies viņiem pakaļ.

Kas viņiem gar to! Lai viņi skatās. Lai viņus redz visa pasaule, visi ļaudis.

Viņa neatņēma tam savas rokas; viņš tās nevarēja atlaist. Caur viņu plūda uz to viss, kas radīja pasaulē dzīvību un gaismu. Viņš stāvēja pie savas svētnīcas atvērtiem logiem...

Viņa nāks atkal, rīt, pie pirmās iespējas... Viņiem daudz, daudz jārunā, daudz vienam otram jāstāsta. Viņi ies tālu, ārā no pilsētas. Ies līdz apsnigušam mežam, kur tie būs divi vien. Kur neviens viņus netraucēs ar savu klātieni...

Ar varu viņi atrāva viens otram savu roku, — nebija gandrīz vairs iespējams šķirties. Skriešus viņa devās caur gaiteni augšā pa asfalta kāpnēm.

Ar viņu bija noticis tas lielais brīnums, kuŗam tas līdz šim neticēja, kuŗu bija turējis pie sevis par neiespējamu.

Viņš mīlēja šo sievieti ar to lielo mīlestību, kuŗa ne-

bija atzinusi zemes virsū, kuŗa spēj padarīt cilvēku par dievu...

Viņi nemeloja, šie lielie mīlestības cildinātāji. Viņi runāja patiesību, šie atpestīšanas un augšāmcelšanās evaņģēlisti, kuŗi pravietoja visa tā nākšanu caur mīlestību.

Viņu sapnis bija patiesība. Viņa slāpes, viņa ilgas nebija to vīlušas.

Tā bija viņam nolemta jau no mūžības... Viņa, kuŗu viņš mīlēja neapzinīgi jau no tā brīža, kad pirmo reizi sajuta slāpes pēc cilvēka. Pēc tā cilvēka, kuŗam viņš varētu ticēt, caur kuŗu varētu iegūt to, kas viņa dzīvībai bija nepieciešams, bez kā tai vajadzētu iznīkt.

Šīs ilgas bija izstaigājušas visu pasauli. Tagad tās bija atradušas savu mērķi, — aizmirsušas, kuŗ bijušas, ko redzējušas...

Kas par to, ka viņa ilgas to bija vedušas caur tumsu un purviem?! Kuŗš svēteļnieks nonāk pie sava tempļa, neaptašķīts putekļiem un dubļiem?! Nobeigt šo ceļu bez asiņainām brūcēm, bez izmisuma un lāstiem nebija iespējams.

Viņš bija arvien izrāpies no visiem tiem dumbbrājiem, kuŗos to bija novedušas šīs viltīgās maldu llesmiņas.

Viņš bija aizgājis no viņiem, no saviem „biedriem”, no mietpilsuņu saloniem. Arī no viņas — sievietes, kuŗa to bija gribējusi apburt savām māņu vērtībām...

Bija aizgājis tādēļ, ka viņa iekšējā balss tam stāstīja par kaut ko neizmērojami skaistāku, nekā viss tas, ar ko viņi visi varēja apmierināties... Un šie skaistuma brīnumi tam varēja atklāties vienīgi caur viņu, caur viņas mīlestību...

Bija ziedonis, kaut arī visa zeme tinās biezā sniega

segā. Viņam bija tagad sava saule, kas atnesa šo ziedoni. Šī saule bija spēcīgāka par to, kas spīdēja pie debess visiem ļaudīm.

Viņš tagad nedomāja, — viņš nespēja domāt.

Viņam reiba prāti no tās laimes pārpilnības, kas kā zeltā dzirkstošs smaržu vīns bija ieplūdis viņa dvēselē.

Klausījās šajā dievišķīgajā simfonijā, šajā ilgu un gaviļu pilnajā lakstīgalas dziesmā. Bija kā apzīlbis no visas tās gaismas pārpilnības, kas tik negaidīti bija pār viņu atvērusies. — — —

Kad sāka jau aust pelēkais ziemas rīts, tikai tad viņš izdzēsa spuldzi.

Viņš nevarēja iemigt, nevarēja gulēt. Viņam gribējās smieties, raudāt, kliegt... Asinis saplūda smadzenēs, — sirds sīta nevienādi, kā drudzī... Viņā norisinājās kādas lielas radīšanas process. Katrā acumirknī kaut kas iznīka un kas jauns radās viņa vietā.

Chaosā bija atskanējis dievišķā spēka „lai top”!... Līdz šim viņa pasaule vēl bija neizveidota un tukša, — tagad pēdējā radīšanas stunda bija pienākusi... Viņam dzima jaunas acis un žilbinošā gaismā tas ieraudzīja jaunas, gaviļejošu debesi un jaunu, ziedošu zemi.

Tā bija lielā svētā mistērija, kuŗa bija nākusi ar vētrām un zibeniem, kuŗa dragāja un postīja vecos cietuma mūrus, lauza sirmo apsūņojušo mežu...

Caur viņu, caur viņa Adu, bija tam mūžība teikusi savus liesmainos vārdus: Mirsti un topi no jauna! Lielā augšāmcelšanās diena ir klāt!...

Kā sārta rīta blāzma bija apņēmusi visu pasauli. Tā plūda kā lielā spīdekļa priekštecis, gaviļēdama par viņa nākšanu.

Tam vajadzēja nākt! Viņam vajadzēja to redzēt, viņu apsveikt! Bez šīs ticības tam nebija vairs iespējams dzīvot.

Viņi ies pretim saulei, pretim ziedonim. Un ja tiem nebūtu lemts skatīties viņas krāšņos brīnumos, ja tie viņas nenasniegs, tad ēnā viņi nepalikts... Tie kritīs ceļā... Kas par to, ka mērķa neaizsniedz! Ka tikai gājieni uz viņu svētnīcu ir bijis skaists!...

Tās bija viņu abu ilgas, viņu kopā izsapņotais sapnis. Uguns, kas nemītīgi bija kvēlojis viņu iekšienē, bija izlauzies žogus, saplūdis kopā vienā nedzēšamā, purpurainā liesmu sārtā.

Tā bija svēta uguns. Viņi vēlējās degt tajā mūžīgi, mirt reizē ar to, — tad, kad tā dzisis...

Tam vakaram, kad viņi sēdēja pirmo reizi divi vien, sniegpuTENI, zem egles, bija sekojuši neskaitāmi citi. Viņi tikās tagad vai katru dienu. Tas skaistākais, kas viņiem dzīvē bija pieietams, tam atklājās tad, kad viņš bija tās tuvumā.

Kad viņš sēdēja tai blakus un turēja viņas roku savējā, tad tam izlikās, it kā debess bezgalība būtu tapusi vēl plašāka un dziļāka. Kā trīcošā zvaigžņu mirdzumā izskanētu kāda savāda maiga, gaviļētāja melodija.

Neskaitāmas reizes viņi bija staigājuši pa botaniskā

dārza liepu gatvi, bet ja kāds tiem prasītu pēc tās garuma, tie to nezinātu pateikt.

Tā viņiem izlikās būt bez gala, pa kuŗu varēja iet un iet, veselu mūžību, un nekur neaiziet. Likās, ka pa to varētu aiziet līdz pasaules galam. Bez noguruma, bez atpūtas.

Ada viņu dēvēja par „bezgala” aleju. No šejienes viņiem iesākās tas ceļš, kuŗa beigas nebija saredzamas.

Šī gatve atgādināja Boecklina „svētbirzi”, sevišķi tad, kad maigā, klusā ziemas krēsla tina to savā tumšajā segā, kad žuburotās galotnēs ietricējās savāda aizturēta, noslēpumaina šalkoņa, kā teiksmaina garu-koŗa melodija. Likās, ka tur, starp melnajiem koku siluetiem, parādīsies balti tēli, gaŗās drēbēs tērpti, ka tie, svēt-svinīgi klusēdami aizies gaŗām uz savu templi.

Dzīve ar tās raibo traci, ar tās rūkoņu palika kaut kur tālu, miglainā segā tāta.

Vizmoja mēnesnīcā ledus un sniega kristallīni, — šalca vējš koku galotnēs. Te valdīja teika, skaists, valdzinātājs sapnis, kuŗā likās snaužam „tūkstots un vienas nakts” brīnumi.

Kad viņš to sastapa otrā dienā, tā vēl nedroši, kā bailīdamās izrunāja šo „tu”. Brīnumaina skaņa! Tā pildīja viņa dvēseli ar neizsakāmas laimes gavilēm.

Ja viņa to netelktu, viņš nevarētu nemaz ticēt, ka ir skūpstījis šīs lepnās, neaizkartās lūpas, kuŗas tik ilgi bija klusējušas, kuŗas bija atdarījis brīnums, lai pasludinātu tam viņa lielo, izsapņoto laimi.

Tas, ko viņas tam atklāja, skanēja viņa dvēselē kā evaņģēlijs, kā augšāmcelšanās zvani. Viņas vārdi krita tieši tur, kur pēc tiem visā viņa dzīvē bija kvēlojušas

nepanesamas, mocošas slāpes, kuŗas cits nekas nebija spējis klusināt.

Tikai viņa to spēja! Tikai zem viņas vārdu burvīgās varas nomira viņa vientulības slāpes, tika izpildīts tas žņaudzošais tukšums, kas draudēja viņu novest pie ārprāta un izmisuma.

Viņa bija ar kādu noslēpumu ieguvusi varu, klusināt viņa ilgās, viņa tiekšanos pēc kaut kā nezināma, vārdos neaptverama, — lai pēc tam radītu atkal jaunas.

Viņa bija tā Vestaliene, kuŗai bija nolemts uzturēt viņa dvēselē „svēto uguni”, nelaist tam izdzist.

Caur viņu runāja tā dzimtene, viņa ilgu zeme. Tā zeme, pēc kuŗas tas slāpa jau no dzimšanas, kuŗu tam vajadzēja atrast, vai mirt viņu apskalojošos viļņos.

Ceļš uz turieni ved pār rijīgo, izsalkušo jūru, kuŗā rēc vētras, sviezdamas dragājošās bangas uz vientulām melnām klintīm. Šajā jūrā ir neskaitāmi bezdibeni, vilīgās ūdens griezes, stāvas klintis.

Bet viņi mīl šo mežonīgo, mūžam izsalkušo jūru. Tie no viņas nebaidās, — tiem vētras putnu dvēseles.

Šie putni jauc savus griezīgos kļiedzienus ar elementu trakulīgo dziesmu, kad pusnakts nāves šausmas, dzimušas melnos bezdibeņos, kāpj pār baltām viļņu virsotnēm kalnu augstumos. Tie nicina taukos pingurinus un treknās, mulķīgās zosis, kuŗiem miers ir viņu augstākā manta, kuŗi ballēs no negaisa paslēpjās savās ligzdās.

Šī viņu dzimtene bija tikai viņiem diviem vien, — šī jūra bija vienīgi viņu elements.

Tā bija brīva, mežonīga, vēl ne no viena nepārzēģelēta jūra, bez drošām sargātāju ostām, bez apzīmētiem taisniem ceļiem.

Šī jūra nebija redzējusi uz sevis raibo tirgus pūli ar viņa sīkajām peļņas lietām piekrautām laivām. Tā nebija glēva, peļņas kārigo tirgoņu jūra, — tā bija brīvo, nevaldāmo vikingu jūra.

Tālu un biezā miglā bija tīta tā zeme, uz kurieni viņiem bija jābrauc. Bet tur, tālumā, viņi nojauta gaisu un ar gaismas kāri krūtīs viņi nebaidījās no ceļa krēslas.

Viņi visi mēloja, kas sauca dzīvi par nevērtīgu un tukšu, šīs slāpes pēc gaismas, šo mūžīgo dvēseles nemieru par ārprātīgu.

Tie paši bija tukši, nožēlojami, nicināmi ubagi, kuriem pēc visaugstākās varas mūžīgā lēmuma bija jādzīvo no druskām.

Šī dzīve viņus neapmierināja — un viņiem nebija pietiekami spēka to izbeigt.

Nodzīvo savu mūžu nemitīgās gaudās — maziski savā tīrībā un neticībā. Jā, mūžība neturēja tos par cieņīgiem, lai atvērtu pār viņiem šīs lielās mistērijas gaišumu.

Arī viņš bija nicināms un nožēlojams savas pagātnes dēļ. Tagad ar tādu dzīvi tas nevarētu apmierināties vairs nevienam dienu. Viņš to izbeigtu, ja viss tagadējais izrādītos par sapni, kam jāizgaist.

Viņš nelīdzinājās tam ubagam dienas algādzim, kurš iemidzināts un uz vienu dienu pārgērbts par karali, pēc tam varēja apvilkt atkal senākās skrandas un iet atpakaļ pie sava smagā algādža darba. Tas nebija dzimis par valdnieku, kas reiz bijis uz troņa, varēja iet atpakaļ akmeņus skaldīt. Tas nebija mīlestības cienīgs, kurš, reiz to pārdzīvojis, varētu dzīvot arī pēc tam, kad tā ir izgaisusi.

Nolauzt sev aiz muguras visus tiltus! Pagātnes tumšā viņš vairs neies, smirdošos purva izgarojumus vairs nestaigās.

Viņi veidos kopā savu likteni kā mākslas darbu, kā statuju, kura smagiem āmuŗa sitieniem top atsvabnāta no granītā ieslēgtā cietuma.

Viņi ir izvēlēti, kopā radīt savu likteni un ja tas zem viņu rokām sadrupu, tad viņi nav bijuši tik lieli mākslinieki, kā tiem vajadzēja būt.

Viņš gribētu to pērlēm apbērt, tīt viņu zilā zvaigzņņu segā, likt viņai galvā mirdzošu dimanta diademu, — bet tam no visa tā nekā nav. Viņš nevar likt tai klēpī gatavas laimes. Ja tāda ir iegūstama, tad viņš var pie tās nokļūt vienīgi kopā ar to, — caur viņas mīlestības bezgalīgo spēku.

Viņa negrib gatavas laimes. Tā grib būt tikai viņa ceļabiedrs, kas reizē ar to kāpj mirdzošā kalnu galotnē, lai no ņurienes skatītu „nākamības zemes” brīnumus. Viņu dzimto zemi, viņu tēva-mājas.

Tai nereibs galva, tā nebīstas no lavīnām, no bezdibēņiem, no visām neskaitāmām ceļa briesmām. Viņa ies tam līdzī arī tad, kad redzēs, ka galotnes viņi nevar aizsniegt. Kas par to, kad tikai ceļš ir bijis skaists. Lai viņus arī sagaidītu Ikara gals. Nāve, — miers klusā jūras dzelmē. Kā tur pie viņa zvejnieka un nāru karalienes dzintara pili.

Viņi neticēs nevienam citam, kā vienīgi paši sev, savai dvēselei. — Pūļa dārgumi, cik vilinošos un sološos tērpos tie nebūtu gērbti, viņus nekad nepadarīs neuzticamus viņu iekšējai balsij.

Tie sekos vienīgi tai, — lai uz viņiem arī mestu ar akmeņiem, lai viņus nicinātu, lamātu, izsmietu.

Tikai tas ir dzīvības cienīgs, kas nebaidās viņu pa-
zaudēt, kam ir kaut kas, kas stāv vēl augstāk par to.

Viņu dzīvei vajadzēja būt spilgtai un saturā bagātai,
tādai, ko Ibsens sauc par dzīvi „skaistumā un sau-
les spožumā”.

Viņi paši un vienīgi viņi būs noteicēji par savu likteni.
Nekāda ārēja vara nespēs tos novērst no šī uzsāktā ceļa.

Dzīve pēc programmas, regulēta no stingri noteik-
tiem principiem un likumiem, viņiem abiem ir pretīga.
Tikai nicināmi — maziem cilvēciņiem ir iespējams sa-
vu laimi sagatavot pēc zināmas receptes, kā kādu kuk-
ņas virumu.

Vienīgā saite, kas viņus vienos, vienīgais likums,
kuŗa priekšā viņi zemosies, būs šī viņu mīlestība. Kaut
kādas ārējas saites un ierobežojumi viņiem ir pilnīgi ne-
vajadzīgi. Tiem nav viņiem nekādas nozīmes.

Cik labi, ka viņi stāv divi vien, bez tuviniekiem, bez
radiem. Pilnīgi brīvi, bez kādas aizbildniecības un gā-
dības, kuŗā tiem būtu jāklusās.

Ar to, ko teiks sabiedrība, visi viņu pazīstamie, nebi-
ja viņiem nekāda sakara. Lai viņi nodarbina savas mē-
les, cik vien tīkas. Lai sačukstas un šķoŗba savus nozī-
mīgos smaidus.

Kas viņiem daļas gar šo svešo pūli un viņu tenkām.

Viņš nekur nebija slēpis savu nicināšanu; ne vienreiz
vien tas bija atklāti to izrādījis viņu mietpilsoņu uz-
skatiem, viņu novazātai, sājai dzīves morālei.

Nekādi elki ārpus viņiem tiem nav bīstami! Viņi pa-
ši būs savi dievi, citu, svešu dievu kalpības tie nekad
nepielaidīs.

Viņu nākamās dzīves virziens tiem bija zināms, un
ceļus, tos viņi vēl meklēs. Kas par to, ka viņi paši šos

ceļus vēl nepazīst. Tas svarīgākais bija tas, ka viņi zina, ka nedzīvos tā, kā visi citi, kā vairums.

Viņi runāja daudz par jauno, skaisto jūru, par vētrām, negaisiem un klintīm. Bet gandrīz viss, ko viņi runāja, bija lieks, jo tie saprata viens otru, bez kā būtu dzirdējuši savu iekšējo cilvēku, tērptu vārdos.

— Mums vajadzēja vienam otru atrast! Tas citādi nemaz nevarēja būt! — viņa teica, un viņas acis liesmoja gavilējošā mīlestības liesmā.

— Kad tu atnāci pirmo reizi, tad man kļuva tā savādi. Es sajutu kaut ko senāk nepazītu, nepārdzīvotu. It kā ar visu pasauli būtu notikusi kāda neizprotama pārmaiņa. Tā izlikās citāda, nekā agrāk, — arī es pati kļuvusi savāda. Es sajutu sevi stiprāk, noteiktāk, — atšķirtu no visa pārējā, apkārt esošā. It kā būtu pārtrūkušas kādas neredzamas, nenotveramas saites, kas mani ar visu to vienoja.

Es stāvēju uz robežas starp savu pagātni un nākamību. Starp tām radās bezdibens, kurš tapa arvien dziļāks, arvien platāks, kurš nevarēja tapt piepildīts, vai pārkāpts.

Viņa Ada, — cik skaistus un dziļus vārdus tā varēja runāt un cik klusa tā bija sēdējusi, kad viņi — pārējie, arī viņu pašu ieskaitot, centās viens otru pārspēt ar savām oriģinālām idejām un ārkārtīgi neikdienišķām sajūtām.

Šie vārdi, viss tas ir viņā senāk klusējis. Tos viņa varējusi runāt tikai viņam, jo viss tas atklājies no tā brīža, kad viņa zinājusi, ka tā to mīl, ka viņas lielākā laime var nākt tikai caur to, un nevienu citu cilvēku pasaulē. Viņa tam stāstīja par savu pagātni, par savu bērnību.

Viņai nav tēva, ne mātes, ne citu tuvu ļaužu, pie kuriem to saistītu radnieciskas saites. Viņa stāv viena pati. Tie visi nomiruši tai mazai esot ar kādu lipīgu slimību. Viņa tikko tos atceras tā neskaidri, kā caur miglu...

Tai dziļāk iespiedies atmiņā, ka vairākas reizes stāvējusi pie atvērta skujām nosprausta kapa, starp daudziem svešiem ļaudīm. Tie dziedājuši, daži raudājuši. Arī viņa raudājusi, jo teikuši, ka aprokot tās māti, māsas.

Vecāki to atstājuši gluži bez līdzekļiem. Kādus gadus viņa vēl dzīvojusi turpat uz laukiem pie kādas mātes draudzenes. Tur viņa sākusi iet skolā. Skolotājs, redzēdams viņas spējas, ir gādājis, ka viņa tiktu pilsētā, lai varētu turpināt mācīšanos. Ar viņa lūgumu to ir pieņēmusi kāda attālāka radniece, — viņas krustmāte. Tai īsi pirms tam ir mirusi meita, ģimnaziste, un krustmāte tad arī solījusies skolotājam gādāt par nepieaugušo Adu, „kā par savu meitu”.

Savā ziņā ievērojama ir bijusi šī viņas krustmāte. Gribēdama ļaužu priekšā „spīdēt”, tā ir ļāvusi Adai apmeklēt ģimnaziju, bet par to ir no viņas saņēmusi visdārgāko maksu.

Viņa ir izpildījusi viņas spēkiem nepiemērotus darbus istabās un virtuvē. Ir repetējusi krustmātes laiskos zēnus, — bet tas viņai nav bijis nekas — Ada ir bijusi un palikusi liekēde...

Vēlāk, kad tā pārgājusi augstākās klasēs, viņas „aizstāve” ir centusies tai uztriept netikumīgu sakaru ar katru vīrieti, ar kuŗu viņai ir bijis kāds vārds vajadzības gadījumos runājams.

Tā reiz viņa bijusi spiesta jau pēc kādas nedēļas at-

teikt labas stundas ārpus mājas vienīgi aiz tā iemesla, ka radniece visnēgīgākā veidā to ir apvainojusi sakarā ar mājastēvu, kurš to ieteicis citiem kā labu skolotāju.

Un viss tas neskatoties uz to, ka viņa ir dzīvojusti šķīsti, kā pēc klostera likumiem... Tā izcietusi briesmīgas mokas visu to dzirdot. Daudzas reizes izmisumā ir gribējusi doties prom, tālu no šīs „apgādnieces”... Bet tad viņā pamodusies tāda savāda spītība pret visu, kas draudējis to nomākt. Nav gribējusi dot tādām negēlībām kaut kā locīt savu likteni.

Sākumā viņa ir bijusi nelaimīga, turējusi sevi par nekam nederīgu. Bet tad viņa ieskatījusies dziļāk sevī. Viņā pamodušies jauni spēki un nedzēšama nicināšana pret šo „labdari”. Tā viņa, klausīdama vienīgi sev, ir gājusi līdz galam. Vajadzējis beigt ģimnaziju, lai reiz kļūtu brīva no visiem pinekļiem.

Tur, ģimnazijā, neviena no klases biedrenēm nekā no visa tā nav dabūjusi zināt. Tās visas viņu apskaudušas. Bijusi savā klasē viena no labākām skolniecēm. Viņas radnieci slavējuši par bagātu un labdarīgu sievieti. — Viņas labās sekmes pierakstījuši tam apstāklim, ka tā var mācīties ne no viena netraucēta, ka viņai visa ir pa pilnam.

Kad dzirdējušas, ka tā pasniedz stundas, tad runājušas, ka tā to darot nevis aiz vajadzības, bet kalpodama idejai.

Viņai bijusi tāda savāda spītība, tā nekad nav gribējusi, ka citi zina par viņas īsto stāvokli. Tā pat nekad nav iesniegusi lūgumu, lai to atsvabinātu no skolas naudas. Labāk strādājusi cauras naktis, nekā to... Viņa sajutusi zināmu gandarījumu, kad par to visvisā-

di runājuši. Jo tālāk no patiesības, jo vairāk viņai tas paticis.

Tas bija taisnība, ko viņa runāja. Viņā bija tas nelo-kāmais lepnums, kas neprot sūdzēties, neprot lūgt žēlastības, ložnāt citu priekšā uz ceļiem.

Viņā slēpās traģiskā skaistuma saknes. Tā bija sie-viete, kuŗa ietu bojā skaista, lepna un brīva, bet nekad nekļūtu par tādu mazisku un nicināmu, kā tas pie vai-ruma no viņām ir iespējams. Viņa prastu pabeigt ar sevi tā, kā tas būtu bijis viņas cienīgs.

Un šī lepnā, nevienam nepiecieamā, sevī noslēgusies, sieviete viņu mīlēja. Viņš juta tās liesmas, kas gāja caur viņas miesu, kad tā slīga viņa skāvienos, kad viņas spēcīgās krūtis vētraiņi vilpoja.

Brīžiem, gluži neatkarīgi no pašas gribas, viņā pār-skrien kā vētras brāziens — un tad viņai liekas viss notikušais tik neiespējams, tik neticams — kaut kāds aizmākoņu sapnis, ne — tiešamība.

Viņa ... viņa — aukstā, nopietnā ... Viņa, kas varēja tikai smieties vai nožēlot nabaga vieglprātes — sku-ķes, kuŗām visas sarunas, visas slepenās sačukstēšanās vijās tik ap „kavalieŗiem”, kuŗas laižas no vienas bal-les uz otru un tikpat neapzinīgi, pie gadījuma, ielaižas laulībā, lai kļūtu vīrieŗiem par baudu priekšmetu, no-pirktu par šādu cenu vajadzīgo dzīves uzturu; viņa, kas ar nopietnākām biedrenēm bija daudzreiz pārrunā-jusi šo jautājumu, pārliecinādama tās palikt patstāvī-gām, neatkarīgām no vīrieŗa, neatteikties no savas brī-vības — viņa pati bija metusies vīrieŗa skāvienos!

Jā, viņu tiešamība ir aizmākoņu sapnis — viņi abi brīvi no visas neatkarības, no visām ārējām saitēm: tos vieno tikai iekšējais spēku spēks.

Viņš ir savādāks, kā citi vīrieši. Tā neviena nemīlētu, ja nebūtu viņu sastapusi. Tas — vienīgais, pret kuru viņa nav spējusi izvest savu apņemšanos.

Vai viņš maz bija šīs mīlestības cienīgs? Viņš, ar visu savu līdzšinējo dzīvi, ar savu pagātņi.

Pirmo reizi atcerējās, ka viņam ir pagātne. Un nekad tik skaidri viņš nebija jutis, ka šī pagātne ir dubļiem aptašķīta, kā tagad...

Viņa bija tīra — neaptraipīta... Pirms viņa tā nebija pazinusi neviena vīrieša. Šīs lūpas nepazina skūpstu, — viņš bija pirmais, kas tās skūpstīja. Šīs liesmas tajā bija iedegušās caur viņu. Līdz tam viņa bija auksta un klusa, — viņa nebija apmelojusi savu dvēseli.

Vai viņam maz bija tiesība tai tuvoties?

Kādēļ viņš tai neteica visu, neatklāja tai vispirms savu pagātņi...

Varbūt viņa tad no tā aizietu... Atgrūstu viņu no sevis, atpakaļ tumsā un dubļos.

Tā viņu redz ideālā gaismā. Viņa nemaz nevar pieļaut domas, ka tas ir tāds pats negēlis, kā viņi — visi citi.

Varbūt vēl lielāks, jo sajuzdams, ka tāda dzīve ir vārtīšanās dubļos, viņš tomēr ir to darījis.

Citi jau to tā nejuta. Tie nebija tādēļ vienādā mērā vainojami.

Bet vai viņš pie visa tā bija vainīgs? Vai viņš, viņš varēja tagad izdzēst to, kas reiz ir noticis. Viņš visu to bija darījis neapzinīgi, no kāda neizprotama lāsta skubināts.

Baudījuma jau viņš tur neatrada, — vienīgi izmisumu un ciešanas. Dedzinošu riebumu pats pret sevi un citiem.

Kādēļ viņam tā vajadzēja dzīvot? Kādēļ liktenis to bija vadījis pa šādām tekām? — — —

Bet tas taču aizspriedumi. Šās dzīves cēloņi slēpjas vīrieša organismā. Zinātne taču pierāda, ka tas ir savādāks, nekā pie sievietes, un ka tādēļ nevar prasīt no abiem vienādas morāles, atturēšanos vienādā mērā.

„Negrozāms dabas likums” pēc Siņicina, pēc visas apkārtējās sabiedrības morāles.

Meli, — riebīgi, negēlīgi meli!

Viņš bija centies piesavināties šos uzskatus, atrast tajos sev attaisnojumu, bet tas viņam nebija iespējams. Viņam tas viss bija meli, — nenozīmīgas tukšas frazes.

Būtu viņš varējis iesākt dzīvi no jauna, viņš pierādītu šī „likuma” nejēdzību. Tam nebūtu par viņu nekādas varas. Tas bija padots viņam, viņa dvēselei, un nevis viņš tam.

Tā bija verdzība, — lopiska dzimuma instinkta verdzība. Viņš bija savas saites sarāvis, bet vairums tā nekad nespēja. Tam bija šajā stāvoklī jādzīvo līdz beigām...

Bet lielā mīlestība jau nesoda. Tā visu saprot, visu piedod. Vienīgi caur to var nākt pasaules atpestīšana. Vienīgi tā var atsavināt no smagās lāstu nastas, kas cilvēkam dzīvē jānes.

Jā, tikai istā mīlestība spēj cilvēku novest viņa dzimtenē, dot to lielā ticību, bez kuŗas nav iespējams padarīt neviena lielāka darba.

Tā jau vecu vecā teika, — veca kā saule, un mūžam jauna. Vāgnera „Klaidonis jūrnieks”, kuŗš tikai caur mīlestības brīnuma spēku var atrast savu dzimteni, nokraīt savu lāstu, kas viņu spiež klejot pa visām pasaules jūrām bez miera, bez atpūtas. Caur sievieti, kuŗa to

mīl ar tādu mīlestību, ka var tam sekot nāvē. Var palikt viņam uzticama līdz beigām.

Ir taču glābšana arī „nolādētiem”. Arī viņiem var nākt lielā atpestīšanas stunda.

Viņa taču sapratīs, kā tas viss ir noticis. Viņa jau būs domājusi par šo jautājumu.

Tā daudz lasījusi, — un literātūrā jau par visu to tiek runāts. Pēc Bjoernsona „Cimda” ir parādījusies Tolstoja „Augšāmcelšanās”.

Sis jautājums jau ir atrisināts, — ir taču tūkstoš gadījumi, kur mīl vīrieti ar tādu pat pagātnei, kā pie viņa.

Vai tad maz ir kur tādi vīrieši, kuŗi vēl nekad nav sevī aptraipījuši, kuŗi ir tīri?

Starp tiem ļaudīm, kuŗus tas pazina, viņš tāda nezināja.

Tie visi bija tādi paši. Visi, bez izņēmuma. Viņa agrākie biedri pat lepojās viens otram ar savām sekmēm, uzskatīja šo lietu kā kādu sportu.

Tādu, kuŗam bija vairāk uzvaru pie „skaistā dzimuma”, visa sabiedrība cildināja kā varoni. Don-Žuana kults vēl nebija beigusies.

Vai tas maz kādreiz izbeigsies, kamēr pastāvēs pasaule un cilvēce?

Viņš taču bija runājis tai par pagātnes tumsu, par purviem, kuŗi daudziem ir jāizbrien, lai nokļūtu pie kalna, pa kuŗu var sākt kāpt pretim saulei.

Viņai jau vajadzēja nojaust, ko tas viss nozīmē.

Varbūt, ka viņa ir tam visam pāri, ka šis jautājums to nemaz nemoca.

Bet tas pie viņa nebija vēl viss.

Kā lai nostājas pret to, ko viņš bija pārdzīvojis ar Zīreniusu? Tas bija kaut kas dziļāks un nopietnāks.

Par to iedomājoties, viņu aizvien pārņēma rūgta, grau-
zēja sajūta.

Tas bija tas svarīgākais, kādēļ viņš sajuta sevi par
Adas mīlestības necienīgu. Viņš nojauta, ka tā pret to
izturēsies citādi, nekā pret visu citu, kas bijis netīrs
viņa pagātnē.

Viss pārējais bija izzudis no atmiņas kā tumša, bai-
gu murgu pilna nakts. Neatcerējās neviens sejas no
tām sievietēm, kuŗas viņš redzēja un jūta tajos brīžos,
kad atradās alkohola skurbumā.

It kā būtu gājis caur lielu purvu, no kuŗa atmiņā ne-
paliek neviens koks, neviens stāds. Uz ceļa iznākot,
viss aizmirsts, — par to atgādina vienīgi vēl pie kājām
pielipušie dubļi.

Tur nebija nekā cilvēcīga, tur nebija pieskaršanās
dvēselei. Tā bija tikai sievietes miesa, pērkams apskur-
binātājs līdzeklis, kā alkohols. Ar riebiģām paģirām,
kā no pēdējā, — citādas starpības tur nebija.

Tur bija riebuma patiesīgums. Vai tas tik neslēpjas
paša cilvēka dabā, kādreiz tā krietni izvāļāties pa dub-
ļiem? Varbūt tas bija vajadzīgs, lai vēlāk no tiem kļū-
tu tīrs, lai varētu pret tiem sajūst lielāku riebumu.

Jā, tur viņš nemeloja. Viņš nekad nebija ideālizējis
šo dzīvi, centies to attaisnot. Viņš to nosauca par dub-
ļiem un to vezdams viņš zināja, ka vārtās pa netī-
rumiem.

Šī dzīve viņam pierādīja to, ka tas nav dūņu kusto-
nis. Viņš sajuta, ka tam no tās nekas nav pielīpis, ka
no šīs riebiģās slimības, no kalpības aklam dzimuma in-
stinktām, tas ir izveseļojies.

Kādēļ viņš neatrada Adu agrāk? Kādēļ viņam vaja-

dzēja sastapt to tikai tad, kad bija paguvis sevi apkraut ar jaunu lāstu.

Ja tas būtu noticis pirms tam, viņš nebūtu sevi, savu dvēseli apmelojis.

Viņa bija tā, kas bija tam nolemta no mūžības, kuŗu viņam vajadzēja atrast, lai taptu pilnīgs, lai lielais radīšanas darbs pie tā varētu tapt pabeigts.

Ada, mana Ada, — kādēļ es tevi neredzēju agrāk! Kādēļ man vajadzēja uzcelt elku tempļi savā dvēselē, lai pēc tam viņu sagrūstu drupās un gružos.

Tas bija likteņa lāsts, kas pielaida, ka šādas lietas varēja notikt. Nē, viņš tur nebija vainīgs, to novērst nestāvēja viņa varā.

Ielikļ viņa dvēselē šīs mūžīgās, dedzinošās slāpes un tad nest tam priekšā mirāžu, kristalla skaidrus, vēsus kalnu strautus. Tā bija burvības migla, kas tumšoja viņa skatu, kas nelāda tam redzēt, ka tas viss ir māpi.

Vainīga bija viņa drosme, ar kuŗu tas metās dzesēt savas slāpes pie iedomātā brīnumdzēriena.

Viņš nepiederēja pie tiem, kuŗi prot apsvērt, prot rēķināt, kuŗi visur rīkojas ar apdomu, iet pa līdzeniem nospraustiem ceļiem. Viņā bija kaut kāds pirmatnējs spēks, kas gāja pāri par apziņu, par prātu.

Viņš nevarēja krist bezdibenī, lai tvertu pēc zvaigznes, kuŗa tajā atspoguļojās.

Viņš sajuta sevī neskaidru dzinuli un viņš uzdrošinājās tam sekot. Viņš gāja tur, kur viņam šķita esam tas, ko meklēja.

Šī drosme atriebās pie viņa tā, kā viņš to nekad nebija sagaidījis.

Kā viņš, zvaigžņu naktī pasaulē izgājis, varēja zināt par sauli, kad tās vēl nekad nebija redzējis.

Viņš sajuta tās tuvošanos. Nespēdams to sagaidīt, viņš bija par to noturējis pirmo spodrāko zvaigzni, kuŗa uzlēca pie viņa horizonta, un sācis to pielūgt.

Šis māņu spīdekļis izdzisa varenās dienas karalienes pirmos, sārtos staros.

Kas bija viss tas, toreiz pārdzīvotais, salīdzinot ar to, par ko viņa dvēsele tagad gaviļēja!

Un to viņš bija saucis par mīlestību! Bija saucis ar to pašu vārdu, kuŗu tagad viņam vajadzēja teikt Adai!

Kā viņš visu to aizmirstu, padarītu par nenotikušu. Viņš izdzestu šī vārda skaņu, padarītu viņu par tādu, kuŗa nekad nav nākusi pār viņa lūpām, kuŗu tas izrunā pirmo reizi.

Tagad viņš skaidri sajuta, ka viņš toreiz apmeloja savu dvēseli, apmeloja mīlestību.

Bet toreiz, kad viņš šai svešajai sievietei runāja un rakstīja šo vārdu, toreiz viņš nemeloja. Tas domāja, ka runā patiesību.

Viņam taču nebija nekāda nolūka, kuŗa dēļ tam vajadzētu tīši melot. Pirmās šaubas pamodās viņā tajā momentā, kad tā atdevās viņam visa, pārņemta no nevaldāmas kaislības. Tās auga arvien lielākas un stiprākas.

Kad viņš sastapa Adu, tad tam atklājās viņa patiesība; tad tikai viņš īstenībā redzēja, no kādiem meliem bija dzīvojis.

„Ko tas zina no mīlestības, kam nav bijis jānīcina tas, ko viņš ir mīlējis.”

Jā, Ničem bija taisnība. Arī viņš nevarētu nākt pie šīs lielās mīlestības izprašanas, ja viņš būtu palicis stāvēt pie tās sievietes, nebūtu atgrūdis no sevis to, ko viņa tam varēja dot.

Viņam vajadzēja vairāk! Tas bija viņam daudz par maz. Šī mīlestība viņam nedeva tās lielās laimes un tās lielās ciešanas, kādas viņa dvēsele bija cienīga.

Viņa bija to vilusi. Viņa sakopoja ap sevi vairāk saules staru, nekā tai patiesībā nācās. Tā to darīja, lai vairāk spīdētu ar šo zagto gaismu.

Tā nebija viņas īstā gaisma, viņas pašas spožums.

Viņam vajadzēja rasties jaunām acīm, lai to visu varētu saredzēt. Šis brīnums tagad bija noticis un šausmas par bijušo pildīja viņa dvēseli.

Ada to mīlēja — un tomēr nekad nebija centusies vērst uz sevis viņa ievēribu. Viņai bija tik skaista dvēsele, bet viņa bija par lepnu, lai to atvērtu kāda sveša cilvēka ziņkārīgam skatam.

Lepna un sevī noslēgta, sargāta ar savu lepnumu no katra gaŗāmgājēja, kā Brunhilde no Votana burvju hiesmām.

Jā, viņa bija tīra un dievišķa kā Vestaliene. Tā nevarēja atklāties citu klātienē — viņa nevarēja sevi prostituēt.

Tas bija briesmīgi!

Tagad viņa vairs tā nemīlēs, kad dabūs zināt viņa pagātņi.

Tādā gadījumā viņš ir dzīvojis kā zaglis, no tā, kas īstenībā viņam nepiederēja. Viņš ir ieguvis savu laimi tikai par meliem, — ar to, ka nav atklājis viņai visu patiesību.

Viņš ir nožēlojams glēvulis, ka nevar viņai to pateikt.

Reiz tas taču atklāsies — un tad viņš stāvēs atkal uz sašķīdušas zvaigznes chaotiskām drupām. — Viņš nomirs nolādēts. Viņš netaps atpestīts, — neaizsniegs savas dzimtenes.

Vai viņa lūgs par tā atpestīšanu, kā Elizabete par Tannheizeru?

Ja viņa to varētu mīlēt arī tādu, kāds viņš īstenībā bija, tad visa viņa dzīve būs kā svētceļotāja gājiens, caur kuŗu viņš nokratīs savu pagātnes lāstu.

Caur viņas mīlestību tas pastrādātu darbus, kuŗi būs šīs mīlestības cienīgi.

Kad viņš gāja tai līdzās un klusēdams mocījās par šo jautājumu, viņa vairākas reizes bija vaicājusi, par ko viņš tik drūms, tāds savāds.

Nē, tagad viņš vairs ilgāk tā nedzīvos.

Viņš teiks tai visu, kāds tas īstenībā ir. Teiks, kamēr vēl nav par vēlu, kamēr tā var aiziet no viņa, kamēr nebūtu arī sevi apkrāvusi ar līdzīgu lāstu.

Ja viņa aizies, ja viņa to atstums, — viņš prātis nomirt, vai dzīvot tālāk viens pats.

Jā, tas tā būs. Tam tā jābūt. To grozīt jau nestāvēja arī viņas spēkos.

Nevis viņa pati, bet vienīgi viņas mīlestība varēja to novest viņa dzimtenē. Un piespiest pie kaut kā savu dvēseli jau nav iespējams.

Jā, tikai tagad viņš sajuta savu pēdējo pārdzīvojamu kā kādu negēlīgu noziegumu, ar kuŗu bija samaitāta visa viņa dzīve. Un senāk viss tas viņam bija licies tik mazvērtīgs, tik nenozīmīgs, ka par to nebija vērts ne domāt.

Visas tās griezīgās sāpes, kuŗas viņš sajuta, par to domājot, nāks arī pār viņu. Viņš izpostīs tās dzīves laimi, ienesīs grauzējas šaubas viņas tīrajā, harmoniskajā dvēselē.

Tā redzēs viņu citādā gaismā, nekā līdz šim. Sadrups, izgaisīs viss viņas skaistais mīlestības sapnis. Viņš ap-

kraus arī viņu ar to lāstu, kas tam bija jānes vienam pašam, kas tam bija atmaksa par viņa noziegumu.

Viņam vajadzēja aiziet no tās, izrauties no viņas rokām, atstumt tās glāstus. Tie jau patiesībā nenācās viņam, bet tam tīrajam, skaistajam cilvēkam, par kādu viņa to turēja, kādu tā viņā mīlēja.

Viņš bija viltīgs negēlis, kas ņem sev otram pienākošās bagātības, labi zinādams, ka nav to likumīgs īpašnieks.

Visa viņa dzīve dibinājās atkal uz meliem. Un no tiem viņš gribēja reiz atbrīvoties. — Vajadzēja tos atklāt, nostādīt saules gaismā. Tie nevarēja palikt viņa jaunās dzīves pamatos, ja tāda viņam vēl bija iespējama.

Labāk aiziet bojā, nekā dzīvot kā zaglim!

Šādu dzīvi viņš nevarētu ilgi panest. Bijušā atmiņas sarūgtinātu katru viņa skaistāko brīdi, katru laimes acumirkli.

Viņa aizies. Atstās to vienu. Tā nosauks viņu acīs par negēli. Tā nelaidīs tam vairs nākt savā tuvumā. —

Kā gan viņš tad dzīvos? Kā vārdā, kam? — — —

Varbūt iet atpakaļ tajos pašos purva neīrumos, no kuņiem tas tagad bija iznācis. Aiziet uz visiem laikiem, lai tur nosmaktu. Lai izbeigtu tur savu dzīvību, kuņi nebija vērts glabāt kaut kam labākam.

Pēc viņas tas nevarēja mīlēt vairs nevienas sievietes, — ja viņa to atstumtu, tam būtu jāmirst.

Tā izbeigtos visi viņa sapņi, visi viņa skaistie, villinošie nākotnes sapņi.

Kādēļ viņš nevarēja dzīvot bez mīlestības, kā daudzi citi to varēja?

Kalpot kādai lielai idejai. Censties pēc slavas, strā-

dādot cilvēces labā. Atteikties no subjektīvās laimes, kuŗas iespējamību viņš tik vieglprātīgi pats bija izpostījis!

To viņš varbūt varētu, ja nebūtu atradis šo sievieti, kuŗas mīlestībā tam atklājās viss augstākais, kas viņam pasaulē bija pieietams.

Vajadzēja kliegt tai pie pirmās sastapšanās: „Aizej, es esmu netīrs, nolādēts, pazudināts! Tu esi šķīsta kā eņģelis. Tev ir tiesība uz laimi, uz mīlestību bez ciešanām!”

Bet par to viņš toreiz nedomāja. Ne dvēselē, ne smadzenēs nekas nesakustējās, lai teiktu, ka viņam tas jādara. Tur viss kļiedza un tiecās tikai pēc viņas. Visa dvēsele bija pārpilna no tās. Tā bija kā svētnīca, kuŗā vajadzēja ienākt viņa dievam un nostāties uz altāra.

Tā dvēsele, kuŗu toreiz viņš sajuta sevī pirmo reizi, bija tīra un svēta. Tā bija viņa bērnības dvēsele, jaunpiedzimusi, neaptraipīta — un ar šo dvēseli viņš to mīlēja.

Šis grauzošās, sāpīgās atmiņas iezagās viņā tikai vēlāk; iezagās nemanot kā melni, noslēpumaini inkvizītori. Tie sapulcējās tur pamazām, cits pēc cita, lai plosītu šo dvēseli, kuŗa bija gavilējusi aiz neizsakāmas laimes pārpilnības.

Ienāca un nometās tajā, lai tik drīz no turienes vairs neizietu. Viņa spēkos nestāvēja tos aizdzīt. Tikai no viņas dievišķā skata tiem vajadzēja izkļīst.

Kā „Fausta” Grietiņai, viņai vajadzēja pasludināt tā atpestīšanu.

Viņš vairs ilgāk nenesīs šo noslēpumu pie sevis vien. Viņš ies pie tās un teiks tai visu. Lai viņa izspriež par viņa dzīvību.

Vai tad tas tiešām bija tik briesmīgs noziegums, ka ar to viņš būtu pelnījis nāvi?

Viņš pratīs saņemt šo likteņa sitienu. Ja viņam ir jālet bojā, tad tas ir mūžības lēmums.

Viņš bija izbaudījis caur viņu jau tādu laimi, ka pat nāve tam vairs nebija bīstama. Viņš pratīs nomirt.

* * *

Mežs, caur kuŗu viņi gāja, izskatījās kā apburta pasakaina pils. Teiksmainās grupās stāvēja biezu sarmas kārtu apklātās priedes un egles. Viss tinās savādā fantastiskā mēness gaismā.

Viņi gāja jau ilgāk kā stundu pa šo ločaino ceļu. Likās, ka tam nekur nebūs beigas. Aiz katra jauna līkuma atklājās balta gatve. Atkal un atkal jaunas perspektīvas.

Cik labi, ka viņi bija izbraukuši šīs divas svētku dienas pavadīt uz laukiem. Tas bija kaut kas nesalīdzināms, šis krāšņais ziemas vakars, apsniгуšā, mēness apgaismotā mežā.

Cik ātri bija šī diena pagājusi. Ar sarunām tos daudz nemocija — viņi jau bija izbraukuši atpūsties. Viņu viesmīlīgie saimnieki atļāva izlietot laiku pēc patikas.

Skrēja pa dziļām, mīkstām kupenām. Krita, smējās. Apmētāja viens otru ar sniegu, kā mazi palaidņi zēni. No aukstuma nejuta nekā, — kvēloja aiz karstuma seja, liesmoja acis.

Viņi bija brīvi! Prom no visiem citiem, tikai divi vien!

Viņi jutās bezgalīgi labi katru reizi, kad tiem nevajadzēja slēpt savu laimi no citu ziņkārīgiem skatiem. Kad tie izbrauca ārā no pilsētas, tad tiem bija īstas

svētku dienas. Un šoreiz, nezin par ko, viņi bija priecīgāki kā jebkad.

Lēni šalca egļu galotnēs vējš tā klusu, svētsvinīgi. Mirdzēja viņas acu spalviņās mazas sniega pārslīņas, kā zvaigznes aiz tumšā mākoņa. Bija neizsakāmi labi — negribējās pārtraukt apkārtējā klusuma.

— Jovan? Kādēļ tu dažreiz esi tāds savāds, tāds drūms? Tu slēp kaut ko no manis. Tu negribi, ka es redzu visu tavu dvēseli, visu, kas tajā norisinās?

Viņa aplusa, it kā pati būtu izbijusies par savu jautājumu.

Vārna ķerkdama pārskrēja pār ceļu, nobirdinādama sniegu no zara, uz kuŗa bija sēdējusi. Čaukstēdams tas krita lejā, atstādams sev pakaļ baltu svītru, kā krītošs meteors.

Viņš sarāvās, kā no sapņiem iztraucēts. — Cik nepatīkami skanēja šis ķērciens šajā klusumā!

Jā, viņam taču vajadzēja ar to runāt. Kādēļ tas atkal bija tik tālu novilcinājies. Tagad viņa bija ievaicājusies, vajadzēja tai visu izstāstīt.

Tas brīdis, no kuŗa viņš baidījās, bija pienācis. Bet negaidīts tas nenāca, to viņš jau bija paredzējis.

Vajadzēja atkal skatīties acīs savam liktenim.

Viņš saspieda tās roku un paskatījās viņai dziļi acīs. Tās skatā pamirdzēja kā bailes, kā jautājums. Viņa, laikam, paredzēja to, kam vajadzēja nākt.

Viņas balss skanēja kā aizsmakusi. Nācās grūti vārdus izrunāt.

— Tu, Ada, mani mīli? Tu sapratīsi, ko man šie brīži maksā. Tu neiztulkosi nepareizi to, kas norisinās manā dvēselē.

Viņš aplusa.

Tā piespieda savu galvu viņa plecam, aplēpa savu seju pie viņa krūtīm.

— Saki, Jovan, saki man visu. Cik briesmīgs tas arī nebūtu. Es nevarēšu dzīvot, ja tu man to neteiksi. Šī nezināšana man ir briesmīgāka, nekā viss tas, kas tur varētu nākt.

— Jā. Es teikšu. Tu vari no manis aiziet, atstāt mani vienu. Viss mans skaistais sapnis var izgaist, sadrupt. Bet es citādi nevaru. Mans liktenis, visa mana nākotne tiks izšķirti šajās minūtēs.

Tad zini — es neesmu tāds, kādu tu mani redzi, par kādu mani turi! Man ir netīra, dubļiem aptašķīta pagātne. Viss tas, ko es tev rakstīju par izbrīstiem purviem, par pagātnes tumsu, nav man frazes, bet patiesība. Es esmu aptraipījis sevi un sievieti, esmu apmelojis savu dvēseli. Esmu apgānījis svētnīcu, kuŗa bija nolemta saņemt tev. Es atklāju viņas vissvētāko vietu necienīgam skatam. Es apmeloju mīlestību.

Viņa iekērās saviem pirkstiem, kā krampjos, tā rokā. Visa viņas miesa raustījās no apspiestām raudām. Viņas seja kvēloja kā drudzī. Viņa kļiedza, raudāja un smējās. Tā skrēja no viņa projām, un tad, nogurusi, palika stāvoš. Viņa elsoja, viņas kļiedzienos skanēja briesmīgas sāpes. Viņa spiedās tam klāt un nākamā acumirkļī rāvās atkal atpakaļ.

Viņu pārņēma neizsakāmas sāpes. Viņš juta, ka tam pār vaigiem līst karstas asaras, ka viņš raud. Viņš glauda tās galvu, spieda pie lūpām viņas roku.

— Jovan, un tu, tu to varēji darīt...

Viņa ar mokām meklēja šos vārdus. Tā bija kļuvusi bāla, tā meklēja atbalsta.

Sakoda zobus, lai nekliegtu mežonīgi, kā ārprātīgs.

Smadzenēs urbās kā balti nodedzinātas adatas. Gribējās kliegt, raudāt pilnā kaklā, bet nevarēja izdabūt nevienas skaņas. Izlikās neticami, ka šīs asaras, kas slapina viņas roku, nāk no viņa acīm. Viņš taču neprata raudāt, kādēļ šāda pārmaiņa? Kādēļ viņš tagad to var?

Varbūt jau šajā pašā acumirkļī viņš tai kļūst svešs un tāls. Viss izjūk, izirst. Viņa sāks to nīst, nicināt. Viņa jūt pret to riebumu. Viņa aizietu, aizbēgtu jau tūlīn, ja tie nebūtu te mežā, tālu prom no mājām.

Viņš bija izpostījis tās mīlestību, viņš bija savas un viņas laimes slepkava.

Viss beigts, pārdzīvots, pagājis. Aizmirst to visu un dzīvot uz priekšu, it kā nekas nebūtu noticis.

Nē, to viņš nevarēja. Dzīvot bez cerības, maldīties bez ticības pa tumsu. Tad jau viņam nepalika vairs nekā, kas to vēl vilinātu, saistītu pie dzīves. Šī bija viņa pēdējā cerība, pēdējā ticība. Reizē ar to pazuda ticība sev, visiem cilvēkiem.

Pēc viņas tas nevarēja mīlēt nevienas sievietes. Un pēc visa, ko tas bija caur viņu pārdzīvojis, bez mīlestības tas nevarēja vairs dzīvot.

Tagad viņš būs tik stiprs, ka varēs visu izbeigt, nevilcinādamies. Viņš mirs reizē ar tās mīlestību. Tad viņa sapratīs, cik stipra šī mīlestība ir bijusi.

Viņa turēja sejai priekšā rokas un trīcēja pie višām miesām.

Mans Dievs, kādēļ viņai vajadzēja to piedzīvot! Kādēļ viņai — tīrai un svētai bija jāizbauda šīs sāpes, šīs nepelnītās ciešanas.

Un tas viss viņa dēļ. Viņš bija nolādēts. Viņš sagatavoja mokas tam, ko viņš mīlēja vairāk par visu citu, priekš kuņa laimes tas varētu atdot savu dzīvību.

Varbūt tagad šis brīdis bija pienācis, kur liktenis to no viņa prasīja. Ja viņa vairs nebūs, tā varēs uzsākt jaunu dzīvi, varēs aizmirst bijušo.

Viņīgā vēlēšanās viņam tagad bija atdot tai atpakaļ viņas senāko, skaisto dvēseli, kuŗa bija tik harmoniska, kuŗu neplosīja šādas ciešanas.

Viņa nogriezās no ceļa un atspiedās ar muguru pret kādu egli.

Vai tikai viņi nebija nomaldījušies? Bet tas jau nemaz nav svarīgi, uz kuŗu pusi viņi tagad iet, kur tie atrodas.

— Ada, es aiziešu... Es miršu viens, atstāts. Savā pēdējā acumirkļī es gribu būt tavas mīlestības cienīgs. Saki man, ka tu manis nelādi, ka tu manis nenicini. Es neesmu nicināms, — es esmu neizsakāmi nelaimīgs.

Es nevaru notikušo padarīt par nebijušu. Saki man, ka tu manis nenicini. Es nevaru nomirt ar šo briesmīgo lāstu savā dvēselē.

Viņš atņēma tai rokas un lūkoja ieskatīties viņas acīs.

Cepure novēlās tam no galvas un nokrita līdzās sniegā. Viņa piere, viņa smadzenes dega kā ugunis. Tas nejuta nekā no aukstuma, neredzēja vairs nekā no apkārtējā.

Viņa vairs neslēpās, nevaīrījās no tā skata. Lēni viņa pārvilka ar roku pār viņa galvu.

Šajā skatā, šinī kustībā bija pārciestās dvēseles sāpes. Bet reizē ar to viņā bija kāds savāds mirdzums, kas kā brīnišķa, svēta gaisma plūda viņa dvēselē.

Tie nebija lāsti, tā nebija nicināšana un pazudināšana. Tā bija viņa atpestīšana, viņa augšāmcelšanās evaņģēlijs.

— Tu nedrīksti aiziet, Jovan. Tu nedrīksti mirt. Es gribu mirt reizē ar tevi, — bez tevis es nevaru dzīvot.

Mana mīlestība ir stiprāka par manām sāpēm. Tā palīdzēs man pārciest bijušo, kas mūs šķīra. Viņa iznīcinās visus purvā pielipušos netīrumus, kā liesmas iznīcina rūsu.

Viņa noskūpstīja tā pieri, pēc tam viņas degošās lūpas savienojās ar viņējām. Tas bija tas pats brīnumainais spēks, kas plūda no viņas uz to.

Viņa to vēl mīl. Viņa tā nepazudina, neatgrūž no sevis. Tā bija viņa Ada, par pazaudētu turētā un atkal no jauna iegūtā. Tie bija viņa augšāmcelšanās svētki, kur līdz ar to gavilēja visa pasaule, bezgalīgi dziļa, zilā, zvaigžņotā debess un sarmā mirdzošais, mēnesnīcā sapņojošais, klusais mežs.

* * *

Cik savādi tagad ritēja viņa dzīve! Viņš pats vairs lāgā neizprata, ko viņš dara, kas noteic viņa izturēšanos.

Vai tā tik nebija ārprātība? Vai tas nebija kāds neizprotams demons, kuŗa varā viņš tagad atrodas?

Tas rotājās ar viņu, kā ar kādu spēju lietīņu un tad nīrgājās par viņa bezspēcību. Vai viņš nebija zaudējis savu pašlepnumu, savu iekšējo dvēseles brīvību? Vai tik viņš nebija kļuvis par tādu pat vergu, kuŗu tas agrāk tā nicināja ple citiem?

Viņš bija raudājis, bija lūdzies piedošanas. Visa viņa dzīvība bija atkarājusies no tā, ko viņa teiks. Viņš, kuŗš agrāk bija pavēlējis sievietei, kuŗš bija to minis zem kājām, locīja tagad viņai savus ceļus.

Viņš bija raudājis kā noziedznieks, kas iebiedēts no mūžīgas pazušanas, atnācis pie altāra sūdzēt savu pār-kāpumu.

Viņš — lepna, nelokāmais, brīvais gars, bija varējis tik tālu pazemoties, būt tik vājš.

Kas tā bija par neizprotamu varu, kuŗa tam spieda visu to darīt? Tā tumšoja viņa skatus. Tajā brīdī viņš nejuta, ka dara ko sevis necienīgu, ka viņš sevi pazemina.

Ja viņa to būtu atstūmusi, — tas būtu nāves grūdiens viņa dvēseles lepnumam.

Neviens nedrīkstēja to redzēt viņa vājos brīžos. Ada bija pirmais cilvēks, kas redzēja, ka viņš raud, ka viņš ir spējīgs raudāt.

Viņš varētu nogalināt — kuŗu katru citu, kas būtu to redzējis šādā stāvoklī.

Ģatava komēdija. Līdz šim viņš bija turējis sevi par nespējīgu spēlēt „pazudušās avs” lomu.

Jā, vai visam tam maz bija kāda nozīme? Varbūt, viss tas ir bijis velts, nevajadzīgs. Tā vēl smiesies par to, sāks viņu nicināt par viņa vājību.

Bet nākamā acumirkli viņš juta, ka tas tā nebūs. Viņa to nenosodīja, neatstūma no sevis. Tā raudāja, tā cieta līdz ar viņu. Tā viņu mīlēja, kā senāk, ar to pašu skaisto, dedzinošo mīlestību.

Viņš nezemojās sievietes priekšā, cilvēka priekšā. Šīs lielās mīlestības dievišķā gaismā viņš redzēja sevi citādām acīm, nekā līdz šim. Viss, kas bija labs un patīess viņa dvēselē, nosauca bijušo par meliem. Šos melus atklādams, viņš kalpoja pats savam dievam.

Nē, viņam nebija iemesla par sevi kaunēties. Savu

pagātņi viņai atklādams, tas sevis nepazemoja, tas palika uzticīgs savai iekšējai balsij.

Jo vairāk viņš atsvabinājās no tiem meliem, kuŗi to līdz šim bija saistījuši, jo brīvāks un spēcīgāks viņš jutās. Un šīs atsvabināšanās process notika caur viņas mīlestību, kuŗa to tuvināja viņa patiesībai.

Caur viņu bija pamodušās tajā slāpes pēc pilnības, pēc dzīves, kuŗā nav melu, nav liekulības. Kā viesulis lauzās no iekšienes šī patiesības kāre. Viņš nevarēja vairs tai neklausīt arī tad, ja caur to letu bojā visa viņa personīgā laime.

Nē, tai demoniskai balsij nebija taisnība!

Tas nebija upuris, nests svešiem dieviem. Tas bija ziedojums viņa paša svētnīcai.

Ja caur to viņš nokautu viņas mīlestību, tad viņa dvēselei nebija atpestīšanas. Tad nekā nevarētu radīt sevī to lielo ticību, caur kuŗu ir iespējams gāzt kalnus jūrā un pārvietot zvaigznes.

Ja tas tā notiktu, tad viss šai dvēselē būtu bijis meli. Visa tā lielā, brīnumainā mīlestība, kuŗa viņā bija iedegta caur šo sievieti.

Tagad tas bija patiesība un tādēļ, ka tas bija tā, viņš bija laimīgākais starp mirstīgiem. Viņam bija lemts piedzīvot to, kas tikai retiem izvēlētiem ir pieietams.

Viņš ir saules mīlulis, viens no viņas mīļākiem bērniem. Tā sūta savus liesmainos starus, savu dzīvinošo siltumu uz viņu caur Adu.

Saule to mīl jau no mūžības. Viņš jūt savu radniecību ar to, kad tā izlej savus zelta plūdus pār visu pasauli. Viņš ilgojās pēc tās, ka tā aiziet jūrā dusēt.

No jūras tumšajām dziļēm tā bija viņu izsaukusi

pirms miljoniem gadu, lai tas gaviļētu par viņas spožumu.

Reiz viņus auklēja viens un tas pats šūpulis — okeans. Viļņi dziedāja viņiem vienu un to pašu šūpuļa dziesmu. Viņi abi bija iznākuši saules gaismā un viņu dvēselēs bija uzglabājusies dzīva atmiņa par kopīgo dzimteni.

Tie laidīsies dziļumos, lai redzētu vēlreiz savas pirmbūtības stāvokli. Tie kāps kopā kalnos un dziedās saulei himnas, — gaviļēs par viņas bezgala bagātām balvām.

Viņu dvēseles bija mūžīgas un bezgalīgas kā saule, kā jūra. Viņu acīs liesmoja saules uguns. Viņu asinis atbalsoja jūras viļņu simfoniju.

Viņi mīlēja sauli un jūru. Un tādēj viņu dvēseles ilgojās viena pēc otras.

Viņa to netiesāja par to, ko tā dvēsele bija pārdzīvojusi, maldīdamās pa tuksnesi — viena, nesaprasta.

Saule viņam deva vairāk, kā citiem. Viņa dvēsele vairēja vairāk ciest un vairāk gaviļēt, nekā citas. Viņā vienā sakopojās tūkstots citu ļaužu prieki un ciešanas.

Tā bija mākslinieka dvēsele, kuŗa nemitīgi slāpst pēc pilnības. Tagad ar neapturamu varu viņa tiecās pretī saulei, dziedāt tai pateicības himnas.

Jā, viņa dzīve bija citāda, kā pie vairuma. Viņa ceļš nebija nospraudīts, nomidīts. Caur to viņš asiņoja pa asiem akmeņiem iedams. Bet citāda ceļa viņš negribēja.

Tas bija viņa lepnums, ka viņš bija gājis tur, kur citi nestaigā.

Un kad viņš atradās chaosa tumsā, kad pēdējais ceļa

rādītājs — stars draudēja izdzist, tad saule sūtīja tam glābēju.

Viņai vajadzēja, lai tas dzīvotu. Tā gribēja atklāt pasaulei caur viņu daļiņu no saviem mūžības brīnumiem. Viņš bija no tās izvēlēts, lai paustu viņas slavu tiem, kuŗi savā stulbumā lādēja to, ko viņiem vajadzēja svētīt.

Šī mīlestība bija mūžīga kā saule. Caur viņu tas sajuta, ka stāv tai bezgala tuvu.

Viņam vajadzēja pierādīt, ka viņš ir tās cienīgs. Ka viņa dvēselē nevar šī svētā liesma tapt izdzēsta.

Viņš vairs nebaidījās atdoties šai straumei, kuŗa bija viņu apņēmusi un nesa arvien tālāk un tālāk.

Tā dvēsele bija kā bezgalīga liesmu jūra, kuŗa pati gavilē par savu spožumu. Šīs liesmas viņu tīrīja no visa necienīgā un zemā. Tajās viņš tapa radīts atkal un atkal no jauna. Caur tām viņš varēja tapt pilnīgs.

Tie bija meli, ko viņi tur visi skandināja, kā korī.

Nē, tā nebija mīlestība, kas kā Circe varēja pārvērst cilvēku par kustomi, kas varēja atņemt tam viņa spēku, viņa ticību un lepnumu.

Tas, kas caur mīlestību varēja tapt novilkts ikdienas purvā, tas nekad nebija viņas baudījis. Tas viņas nespēja saprast. Tā dvēsele bija par seklu, par mazisku, lai spētu aptvert to bezgalīgo brīvību, kuŗu sauca par mīlestību.

Viņa Ada mīl tāpat jūru un sauli kā viņš.

Šī mīlestība, kas stāv pāri pār viņiem pašiem, pār viņu cilvēcisko dabu, ir tā, kas viņus vieno. Nevis vīrietis un sieviete, bet divas pilnības alkstošas dvēseles, kas grib kopā to iegūt.

Ko tad sieviete pati par sevi vien viņam varēja dot?

Savu miesu. Bet tās jau viņam nevajadzēja. To varēja pirkt uz ielas, varēja iegūt arī citur bez kādām pūlēm, ar pāris novazātiem glaimiem.

Nē, tas nebija tas, kā viņam vajadzēja. Viss viņa riebums pret šo baudu alkstošo nervu masu, kuŗu sauc par sievieti, tagad viņam bija saprotams.

Tā nebija mīlestība, kuŗa viņu bija metusi visu to sieviešu skāvienos, kuŗas viņš pazina līdz šim. Tās bija fiziskā cilvēka slāpes pēc baudām.

Bet dvēsele bija nemitīgi atkārtojusi, ka tas nav tas, kā viņai vajag. Un šī dvēsele spieda viņu bēgt no tā ar riebumu, iet tālāk un tālāk, kamēr, beidzot, kā zvaigzne austrumu gudrajiem, spieda viņu apstāties tur, kur dzima viņas dievs.

Bet kādēļ tikai tādi bija iespējams nokļūt pie šīs lielās mīlestības izprašanas? Kādēļ cilvēks neredz dubļus ātrāk, kamēr pats nav tajos izvērtījies?

Debesis bija tikai priekš grēciniekiem un tikai caur elli, kā Dantem, bija iespējams turp nokļūt.

Viņi ies kopā visu dzīvi, līdz savai dzimtenei. Tie kopā domās un jūtīs. Viņiem būs vieni priekī, vienas un tās pašas ciešanas.

Viņu dzīvē nebūs verdzības, nebūs važu. Ja viņu mīlestība izrādīsies par sapni, kam jāizgaist, par miglu, kuŗa izkūst saules staros, tad viņi ies katrs savu ceļu. Tie nekad viens otra nevilis. Tie nebaidīsies teikt patiesību arī tad, ja vienam vai abiem viņiem caur to būtu jāiet bojā.

Ja mīlestība uz kādu citu cilvēku var vienam no viņiem dot vairāk, nekā tas, kas viņiem atklājās vienam caur otru, tad tam ir tiesība iet tālāk ar to cilvēku.

Visam, ko viņi varēja viens otram sniegt, vajadzēja nākt brīvi, kā saules balvām.

Ja viņi būs tie tuvākie cilvēki pasaulē, tad tikai nāve varēs viņus šķirt. Arī tā ne, jo viņi nomirs vienā ticībā, ieies vienā un tajā pašā paradīzē.

Padarīt savu dzīvi arvien intensīvāku, arvien spilgtāku, — tas būs viņu dzīves devīze. Tie nedrīkstēja kļūt nekad paši sev neuzticami. Iekšējā vienotāja spēka vietā nekad nevarēja rasties ārējas saites.

Tagad viņš saprata, kādēļ tas līdz šim nebija varējis strādāt. Tā kā citi, bez kā attaisnotu savu darbību, — to viņš nevarēja. Viņam nebija ticības, viņš neredzēja sev priekšā nekāda gala mērķa.

Viņam nebija žēl pazaudētā laika. Gan viņš panāks to, ko bija nokavējis. Viņam nekā nebija. Viss, ko viņš iegūs nākotnē, būs viņu kopīgs īpašums.

Viņi dzīvos vienu dzīvi. Savā garīgā dzīvē tie nekad viens no otra neatsvešināsies. Un no šī viņu sakara, no viņu garīgā tuvuma izaugs mākslas darbs, kurā izskanēs viss tas, ko viņi kopā pārdzīvojuši. Tas atklās jaunas nebijušas ciešanas, jaunas laimes gaviļes. Tā dzims arī citiem jaunas pasaules, jaunas debesis un jauna zeme.

Cik bezgalīgi laimīgs viņš bija, ka bija sastapis šo sievieti. Bez tās viņš nekad nebūtu atradis pats sevi, savu īsto „es”. Kā Valkirija tā bija modinājusi viņa dvēseles snaudošās spējas, uzkūrusi viņā cīņas kāri, kas viņu dzina pastrādāt varoņa darbus. Vienīgi ar tās vārdu uz sava karoga tas varēja uzvarēt.

Viņa — Vestaliene, nelaidīs izdzist svētai ugunij.

Ikara lidojums... Saulē izkusušie, ar vasku pielipinātie, nolūzušie spārni... Kritiens atpakaļ, dragājotais smagums...

Zeme sauc pie sevis atpakaļ, nelaiž pacelties par daudz augstu. Kam ir miesas, kas vēl ir mirstīgs, tas nedrīkst tapt tai neuzticīgs. Nevar aiziet no tās tik tālu, ka vairs tās neredz, nejūt. Tikai drusciņ pāri pār mākopiem.

Tikai vienu skatu mūžīgās gaismas telpā, kur netumšotā saule valda. Tad — atpakaļ krēslā, pieskarties pie zemes. Lai taptu par pīšļiem, izgaistu, iznīktu... Vai, varbūt, kā milzis Antejs gūtu jaunus spēkus, jaunus dzinulus cīņai...

Savādas, svešas jūtas bija viņā pamodušās. Priekšā rēgojās kā noslēpumaini, tumši labirinta galteni, kā no verdoša vulkāna plaisām kāpa sēraiņi, nāvējoši tvaiki...

Viņš nepazina vēl visas savas vajības. Viņš bija iedomājies sevi pilnīgāku, stiprāku. Par ko viņš citus nicināja un par tiem smējās, tas tagad atklājās pie viņa paša.

Attālums starp viņu un to, ko viņš ar pārākuma lepnumu dēvēja par masu, par nicināmo pūli, bija kļuvis mazāks. Tas, ko viņš tagad sajuta, bija pūļa cilvēka dvēselē dzimis. Augstākām, izvēlētām dabām tam nevarēja būt pietamam.

Jā, šie izvēlētie nevarēja nekā zināt no tādām grau-

zošām šaubām, kādas tagad plosīja viņa smadzenes. Un taisni tagad! Tagad, kur viņa dvēsele bija izplūdusi nevaldāmās laimes gaviļēs! Kur tas bija juties stiprāks, skaistāks un varenāks, kā jebkad savā dzīvē. Kur viņam bija atklājusies lielā, varenā mistērija, kuŗas brīnumos skatoties viņa dvēseles chaosā sāka rasties skaista, izlīdzinoša harmonija.

Vai tad tiešām viņa izsappotais spēks ir tikai māņi — tukšas iedomas? Vai tad viņš ir tik nicināmi mazs, nožēlojams cilvēciņš, ka viņa ticībā nav nekā paliekoša, mūžīga? Ka tā var pastāvēt tikai kādas dienas? Ka viņš nespēj atsvabināties no tām šaubām, kuŗas tam uzmācas no katra mazākā nieka.

Šīs šaubas, kā dzelīgas čūskas vijās ap viņa krūtīm, meklēdamas ar saviem dzeloņiem pēc viņa sirds. Kā Laookons viņš rāvās, lai no tām atsvabinātos. Bet viņa spēki bija, kā likās būt, par vājiem, lai izvestu to kā uzvarētāju, no šo riebīgo ložņu pužcekļa.

Sajuta dedzinošu kaunu par savu mazticību, par savu iedomu nejēdzību. Uz ko tad visas tās dibinājās? Vai viņam jel bija viens fakts, kas pierādītu viņu pareizību, kas dotu iemeslu tam ticēt?

— Nē, — nebija! Un tomēr! Jā, kādēļ tas tā?

Kuŗam katram citam viņš būtu pierādījis kā uz delnas, ka viss tas nieki, neiespējamās varbūtības. Smieklīgas muļķības, augstāk attīstīta individa necienīgas.

Augstāk attīstīts indivīds, izlases cilvēks! Vai tas neskanēja pie viņa kā apsmieklis. Mazāks par katru pašapmierināto, pašapzinīgo, tukšo filistri.

Jā, taisni šim augstāk attīstītam indivīdam viņš nevarēja neko pierādīt. Palīdzēt citiem no krusta nokāpt,

to viņš varētu. Bet izpalīdzēties pats sev, tur šī augstākā būte bija daudz par vāju.

Vai, varbūt, par stipru, — par lepnu? Aiz kaut kādiem, prātam nepieietamiem cēloņiem viņa nepieņēma, neatzina to, kas katram citam būtu sagādājis vajadzīgo mieru.

Varbūt viņa atrada tur tieši baudījumu radīt pati sev jaunas sāpes, ciest un mocīties. Varbūt tas bija vajadzīgs, lai izvestu viņu tur, kur no mūžības tam bija nolemts iziet.

Nē, viņā vēl bija kaut kas, kas stāvēja pāri visām viņa vājībām. Tas nelaidīs tapt viņām smieklīgām. Tas neatklās nevienam šos vājuma brīžu pārdzīvojumus.

Ilgi šī migla viņam saules neaizsegs. Ja tas būs tikai mākonis, tad viņš izies tam drīzumā cauri. Un ja tā nebeigsies, tad tas zinās, ka ir nomaldījies.

Viņš zināja, ka ir saule. Viņš to mīlēja. Un šo mīlestību un ticību tam neviens nespēja atņemt.

Pat pēdējā stundā viņš dziedās par sauli. Viņa dziesma plūdīs tai pretī kā mirstoša gulbja pēdējās skaņas.

Tas taču nebija iespējams! Viņa Ada — vienīgā tīrā sieviete, kuru viņš bija sastapis, kurai viņš bija ticējis un atklājis savu dvēseli, — ka arī viņā tas būtu tik negēlīgi vilies.

Pēc visa tā, ko viņi bija kopā pārdzīvojuši. Kur viņas acis tas bija redzējis liesmojot un gavilējot to pašu nevaldāmās laimes sajūtu, kas pildīja visu viņa būtību.

Vai tad tiešām tas būtu patiesība, ka katrā sievietē slēpjas Mesalina, kura ir gatava mesties ap kaklu skaištam ielas blandonim?... Vai tad tā sieviete, kura varēja mīlēt tikai vienu, atdoties tikai vienam ar visu sa-

vu mīlestību, bija tikai sapnis? Atdoties, nevis uzpūrēdamās, pārdodamās, bet brīvi, palikdama sev uzticīga, atrazdama šajā mīlestībā savu augstāko laimi?

Nākotnes sieviete, spējīga augstākam sakaram ar vīrieti. Ne vairs vergs, ne tiranms, bet garīgi un miesīgi brīva, spēcīga personība. Nīces un citu ārprātīgo, ne-normālo sapnis. Tikai sapnis, kurš vēl nav kļuvis mīsa un asinis.

Vai tad tiešām arī viņa, Ada, gribēja būt par vergu, kas nedrīkst teikt patiesības, kas rīkojas slepus, zem maskas. Arī pret to cilvēku, kurš viņai bija uzticējies tik bezgala daudz. Kas ticēja viņai vairāk, kā visai pasaulei, vairāk, — kā pats sev.

Tā nebija vienkārša greizsirdība. Tas bija kaut kas cits, kas stāvēja augstāk par to. Nevienam nebija tiesību par to smieties, ja viņš prasīja, lai viņa svētākais netaptu tik neģēlīgā veidā aptraipīts, lai viņa ticība netaptu šādi izpostīta.

Viņš nav nekāds moderns Otello, kas grib izvilīt savu līdzcensoni no pasaules ar dunci vai indi. O, nē — tam viņš ir daudz par lepnu! Piedalīties skriešanā, kur balva ir sieviete — to viņš nekad nav domājis.

Tik tālu taču Ada viņu pazina. Varbūt viņa tam neticēja, turēja visus viņa vārdus par neko.

Vai tad tas tiešām bija tik daudz, ko viņš no tās prasīja?

Vai tad tas bija tik grūti, palikt uzticamam pašam sev? Neslēpt savu īsto būtību tam cilvēkam, kurš dzīvē ir stāvējis vistuvāk, kurš viņu ir mīlējis?

Viņa nevarēja kļūt tam neuzticama, to pievilt. Viņa varēja pazemot tikai pati sevi, nevis viņu. Viņš ir mī-

lējis tajā sievieti, kuŗa nespēj sevi aptraipīt. Savu sapni, ja viņa īstenībā tāda nav.

Viņš ticēja mīlestībai kā brīnumam, kuŗš norisinājas starp diviem cilvēkiem. Neapzinīgi, no viņiem pašiem neatkarīgi, caur augstākas, mūžīgas varas lēmumu. Un šis brīnums padara tos skaistākus un pārākus vienu otra acīs, nekā visus citus cilvēkus. Divi cilvēki, kuŗi atnākuši upurēt pie viena un tā paša altāra, nevar skatīties uz apkārtējo pūli. Tie nevar domāt par ko citu, kā vienīgi par savu dvēseli, par savu svētumu.

Un caur ko, caur ko šīs šaubas bija modinātas? Caur Rentneru, caur cilvēku, pret kuŗu viņš nekad nebija slēpis sava garīgā pārākuma apziņu. Kas senāk, kad viņi sastapās sabiedrībā, tā vairījās no viņa tuvuma, baidīdamies no viņa griezīgām piezīmēm, kad tas atstājēja savos franču žurnālos sazagtās asprātības.

Brūnās acis un tumšos cirtainos matus, — tos jau viņš tā neprata cienīt, kā viņa apbrīnotājas — sievietes. Tās jau viņu visur slavēja par skaistu, un šo godu tas viņam nekad nav gribējis atkarot.

Viņš nesajuta ne mazākās skaudības šo brūno cirtu un acu dēļ. Viņam bija interesanti novērot, kādu iespaidu šīs lietas atstāj uz sievietēm. Viņš pat bija iesācis izstrādāt priekšlasījumu par cilvēka ārējā skaistuma nozīmi, un Rentners bija juties tik glaimots, kad viņš šajā nolūkā bija ielaidies ar to tuvākos spriedelējumos par viņa piedzīvojumiem. Skaistuma nozīme pie vaislas instinkta, — tā viņš bija pārdēvējis sava darba virsrakstu, kad Rentners bija izklāstījis savas romantiskās epizodes.

Rentnera brūnās acis un mīkstās cirtas bija tikli, kuŗi viņam, kā zirneklim, gādāja vajadzīgās mušas.

Kādēj viņa nezina, ka tas nicina šīs sievietes — mušas? Nicina savas dubjainās pagātnes dēļ, savu uzvaru dēļ.

Vai viņa neredz kustoniskā smaida šajā gludajā, sārtaajā sejā? Neredz, ko runā Rentnera skats, kad tas slīd pār viņas krūtim, viņas slaido stāvu?

Viņa var smieties par tā labi nomaskotām ciniskām asprātībām. Vai arī viņa nesaprot tā, kas slēpjas šajos anekdotos?

Viņa taču ir par daudz tīra, lai varētu to saprast. Viņa nevar tā nemaz iedomāties. Viņa nepazīst vīriešus, nevar izlasīt cauri viņu apslēptās domas.

Varbūt, ka Rentners uzaicinās arī to, sēdēt sev par modeli. Tas jau iznāk tik vienkārši, dabīgi... Viņš — mākslinieks meklē sev studijas. — Jums tāds interesants vilciens ap lūpām, tādas noslēpumainas acis... Jums jāļauj sevi gleznot, jūs nedrīkstat atraut mākslai to, kas tai pieder.

Un tā viņas tai atdod arī to, kam ar mākslu nav nekāda sakara. Bet kas Rentneram, skaistajam Rentneram, kā mākslas priesterim, ir vajadzīgs.

Cik lepns viņš bija ar savām uzvarām pret kollēgām. Viņu orgiskos iedzeršanu vakaros viņš rādīja tiem pat savu trofeju fotografijas.

Kā viņš norautu tam viņa mākslu un nostādītu to Adai visā viņa nicināmā, netirā kailumā! Cik maz viņam vajadzētu, lai to parādītu visā apgaismojumā!... Un viņš pats vēl bija gatavs palīdzēt cildināt viņa skaidrumu un asprātību. Lepnums viņam liedza darīt pretējo.

Tā vēl domās, ka viņš to dara aiz greizsirdības. Ķe-

ras pie šā vispār lietošanā esošā līdzekļa, lai tādi varētu pacelties pats viņas acīs.

Viņš kļūs vēl smieklīgāks viņas priekšā. Un tas nozīmēja tikpat daudz, kā zaudēt visu, ko līdz šim bija saucis par savu.

Un Rentnera klātienē viņš to nekad nevarētu darīt. Ar to viņš būtu nostājies tam blakus... Tas iedomātos, ka viņš to dara baidīdamies, ka netop izcelts no segliem... Un to viņa lepnums nepanesa, ka šis cilvēks kaut vienu momentu varētu nākt uz šīm domām.

Viņai ir jāredz pašai. Tai jāmācās ticēt tikai sev un nevienam citam.

Ja viņa var aizrauties no Rentnera tā ārienes dēļ, tad tā viņam nekas nevar būt.

Dalīties viņš nevar un negrib... „Visu, vai neko!” — citādi tas nevar.

Ir taču simti un tūkstoši, kuņi ir skaistāki arī par šo Rentneru. Ja viņam tā jāsāk sargāt no visiem tādiem, tad jau tā jāieslēdz klosterī.

Tā jau jāiegūst no jauna tādi pat uzskati par sievietes mīlestību, kā vidus laiku bruņiniekam, kas, kaņā aiziedams, noslēdz savas sievas miesu ar „šķīstības jostu”, lai neviens nevarētu aizkart viņa tiesības. Zinātdams šo aizsargātāju atslēgu pie sevis, tas varēja būt drošs, ka viņa prombūtnes laikā tā netaps viņam neuzticīga.

Šie muļķīgie tēviņi!... Cik maz tiem vajadzēja, lai aizsargātos no ciešanām, pret kuņām viņš nezināja nekāda līdzekļa.

Rentners te bija tikai nulle, kas nekā nenozīmē. Viss atkarājas tikai no viņas dvēseles. No tā, kas tur norisinās, kā tā pret viņu iekšīgi nostājas.

Ja viņa to vēl stāda blakus kādam citam cilvēkam pasaulē, tos salīdzinādama, taisīdama balansi starp viņa un šī otra cilvēka īpašībām, — tad viņa tā nemīl... Tad viņa to nekad nav mīlējusi. Tad viss ir bijis tikai pašapmānīšanās — meli... Tādi paši meli, kādi viņu bija turējuši savos valgos viņa pagātnē.

Viņš bija tik daudz cietis šīs pagātnes dēļ. Bija brīži, kad viņš sajuta pret sevi nepanesamu riebumu.

Kā viņš bija varējis tā dzīvot? Kā viņš tā varēja mīdīt kājām savu dvēseli, vazāt viņu caur visiem šiem dubļiem? Kādēļ viņš nevarēja atrisināt šo mīklu? Kādēļ arī viņš neatrada šim jautājumam nekādas atbildes?

Bet tāds, kā Rentners, pašapmierināts, baudām dzīvotājs kustonis, arī šajā pagātnē viņš nebija. Nebija, kaut arī āriņi viņi gāja vienas un tās pašas tekas. Arī toreiz viņš nicināja šo kustoni — cilvēku, kad tas, kā kārumnieks — pazinējs runāja par sievietes miesu un tām baudām, kuņas tā spēj dot.

Nē, — ar šo cilvēku Adai nevarēja būt nekas kopīgs. Starp viņiem bija vesels bezdibenis. — Ja viņa to pazītu, viņa tam uzspļautu un nepaliktu neviena brīža viņa tuvumā. Ja viņa saprastu to, ko viņš redzēja Rentnera skatā, viņa vaibstos, kad to aplūkoja.

Rentners pats par sevi te bija tikai nejaušs apstākļis — gadījums. Viņš nevarēja to pat nīst. Viņš sajuta tikai neizsakāmu riebumu, kad tas ar savu netīro skatu mīlinājās ap viņas augumu.

Teātrī tiem bija iegādījušās vietas blakus. Vajadzēja jau izpildīt parasto pieklājību — tos iepazīstināt. Rentners bija vairākas reizes viesojies pie Doreniem, bet Adas viņš sastapis vēl nebija. Bija bijis tur tajā laikā, kad tās nebija mājās.

Nevarēja jau viņš to atraidīt, kad tas piedāvājās nākt ar tiem reizē uz mājām. Ada tā smējās par viņa asprātībām. Klausījās, kā likās, ar labpatiku viņa nemitīgajā pļāpāšanā.

Rentners jau bija veikls kavalleris. Ar viņa praksi tas arī citādi nevarēja būt. Kas viņu redzēja sabiedrībā pirmo, otro reizi, tam jau viņš varēja izlikties interesantākais cilvēks pasaulē.

Gandrīz visu ceļu viņš bija klausījies. Iekšā pamodās un auga kāda tumša, nospiedēja sajūta. Tas bija riebums pret visu dzīvi, pret visu to neejdzīgo, kas taisījās atkal nomākt viņa gaišo, kas viņā bija šajā laikā pamodlies.

Ja tas tā, tad taču nemaz neatmaksājas dzīvot. Viņa sapņi, viņa lūgšanas, viņa ciešanas un izmisums — viss tas bijis lieks, nekam nevajadzīgs, mulķīgs.

Nav iespējams uzkāpt saulainā kalnā, atrast trakojošā jūrā savas dzimtenes krastus! Jāiet bojā tos neredzējušam!

Pie atvadišanās Ada ieskatījās viņam acīs. Kā ko jautādama, kā nesaprazdama. Likās, viņas jautrība bija izgaisusi. Viņas seja bija pieņēmusi atkal senāko, nopietno izteiksmi.

Viņi palika ar Rentneru divi vien. Atlika viņam tikai kādi pāris desmit soļi noiet kopā. Tad viņu ceļi šķīrās. Būtu labāk tūlīt aizgājis, bet negribējās sevi nodot, likt Rentneram kaut ko nomanīt.

— Interessants skuķis, šī tava pazīstamā... Tāds skaists augums, spēcīga figūra... Derētu ar viņu iepazīties tuvāk.

— Nu, par modeli viņa, laikam gan, tev nesēdēs... Ir vēl sievietes, kuŗas netura par sevišķu godu, dot

māksliniekiem impulsus viņu portreju pagatavošanai.

Nicināšana un dusmas jaucās viņa balsī. Nācās grūti savaldīties, — runāt tā, lai balss netrīcētu. Ļoti gribējās, lai Rentners teiktu ko apvainojošu. Roka kā kram-pjos žņaudza smago tērauda spieķi. Viens sitiens — un šī skaistā, gludā seja būtu citāda.

Rentners neko neatbildēja. Tikai paskatījās uz to ar izbrīnu.

Uz ielas stūra viņi izšķīrās. Viens palicis, viņš sajuta kā atvieglojumu. Vientulībā viņš varēja labāk tikt ar sevi skaidrībā. Tad nekas netraucēja klausīties tajās balsīs, kas skanēja viņa iekšēne.

Cilvēks bez tiešiem pamatiem, kas ceļ gaisa pilis un prasa, lai vējš tās neaiznestu. Nelabojams sapņotājs, ko nekādas vilšanās nespēj atgriezt.

Tādus ļaudis dzīve ilgi necieš. Viņa raida uz tiem masas, — apkaņo, nomāc tos neskaitāmiem līdzekļiem. Kad viņi iedomājas būt atraduši dimantu, — izrādās, ka tie ir nosmērējušies pie ogles. Un reiz viņi atrod uz sava ceļa īstu dārgakmeni, — tad pēc tā stiepjas ar netīrām rokām tūkstots Rentneru, un katrs to grib iegūt par savu.

Nē, ilgi viņš šajās šaubās nedzīvos. Ada viņu tagad pazīst. Viņš tai ir atklājis savu pagātņi, — atklājis tai visu, kādēļ viņam bija tik briesmīgi ko ciest. Ja tā viņa tās dēļ nevar mīlēt ar visu savu mīlestību, tad viņa ir brīva, var aiziet katrā acumirknī.

Viņš nekad nav lūdzis, nav diedelējis. To viņš nedarīs arī tagad. Viņa var aizrauties no cita cilvēka tikai tad, ja viņa tic tam vairāk, nekā viņam.

Kādēļ tai ir šāda uzticība pret Rentneru! Kādēļ viņa atrod tā sabiedrību par tik patīkamu? Ko tādā gadī-

jumā nozīmē viņas izturēšanās, viņas asaras un sāpju kliegieni, kad tas tai atklāja savu pagātņi?

Un Rentnera pagātne bija desmitreiz netīrāka. Kādēļ viņa nevarēja nākt pati uz šīm domām? No viņa skatieniem, no viņa cenšanās būt tās acīs pēc iespējas interesantākam.

Kam un priekš kā tad bija vajadzīgs, lai viņš būtu tīrs? Vai tad viņš tā nebija dzīvojis visā šajā laikā? Vai visas sievietes nebija viņam kā nedzīvi priekšmeti, gar kuriem viņam nav nekādas daļas, kuŗas neizsauc viņā nekādas sajūtas.

Nevienas domas, nevienas jūtas nebija vairs viņā, kas kavētos pie kāda cita cilvēka, kā vienīgi pie viņas. Viņš bija aizmirsis par visiem citiem. Bija aizgājis no saviem agrākajiem biedriem, no saviem paziņām. Viņa bija vienīgais cilvēks, ar kuŗu viņš tikās, ar kuŗu runāja.

Un ja arī šis vienīgais būs tāds pats kā viņas visas citas, — tad viņš būs pilnīgi brīvs. Brīvs no visa, kas viņu vēl saistīja pie dzīves. Atdots pats sev, lai izspriestu viens savas nevērtīgās eksistences likteni.

Viņš atzina tikai tādas sievietes, kuŗas var piederēt vai nu vienam, vai visiem — kuŗam katram. Tās, kuŗas varēja dalīties un reizē piederēt vairākiem, tās viņš nicināja ar visu savu būti.

Skaistākais dzejnieku — mākslinieku sapnis Brunhilde, kuŗa lec dzīva liesmās, lai savienotu savus pelnus ar Ziegfrīdu, dievišķā Elizabete, kuŗa upurējās par Tannheizeri un — demoniskā Mesalina — Venus — šīs divas sievietes bija pasaules valdnieces. Abas vienlīdzīgi Vestālijenes — abas nākamā dieva — demona radītājas.

No Mesalinas viņš bija aizgājis, — to viņš nīda. Elizabeti, Brunhildi tas mīlēja, — caur to vienīgi varēja nākt viņa atpestīšana.

Pret pārējām viņš varēja just tikai nicināšanu.

Bet vai tad sievietē maz spēja tā mīlēt? Vai tiešām mībā šāda mīlestība no viņas puses maz kur ir atrodamā? Vai visi šie lieliskie, vilinošie skaistie tēli nav vienīgi vīrieša — dzejnieka sapnis, fantazija? No Mesalīnām un vidus ceļa sievietēm, kas nav ne viena, ne otra, ir visa pasaule pilna. Tās sastopamas uz katra soļa. Tās piedāvā savu miesu kā tirgus preci tam, kas par viņu sola vairāk.

Vai sievietes mīlestība maz var brīvi izaugt no viņas pašas dvēseles — ilgām un slāpēm? Vai tā jēl kādreiz var sasniegt tādu spēku, tādu žilbinošu spilgtumu, kā pie vīrieša, kas mīlēdamis mirst, kurš, ar mīlestību bruņojies, iekaro visu pasauli?

Vai tā nav tā patiesā sievietē, kā masa viņu pazīst, kuja kā dieviete Freija senā mītā par greznu kaklartu atdodas nicināmiem rūķiem? Atstāj dievu Votanu, iegūdamā nevērtīgus mirdzumus par savu miesu, par savu „mīlestību”.

Tā tēloja viņu mītoloģija, tauta un visas šīs Brunhildes un Elizabetes bija atsevišķo sapņotāju, nākotnes sievietes a la Nīče pielūdzēju sapnis.

Ja sapņotāji dzīvei ir nevajadzīgi, tad viņš patīs atrast savu vietu. Uz kompromisiem viņš neies. Viņš saras arī šo satiksmi, ja viņa šaubas izrādīsies par pamatotām.

Taisni tādēļ, ka viņš Adu tik bezgalīgi mīl, viņš nevar to redzēt sevi tā pazemojamies. Viņš mīl tajā šo brīvo, skalsto cilvēku, kuŗu viņš gribēja radīt sevi caur

šo savstarpējo uzticību, kuŗa neslēpj mīļotam cilvēkam nekā no saviem pārdzīvojumiem. Reiz viņa to nevarēja, tad tā bija pati sevi vīlusi. Tā bija noturējusi savu mīlestību lielāku, nekā tā bija. Un tādā gadījumā agrāk vai vēlāk, šai mīlestībai vajadzēja izjukt, — no tādas dzīvoņt viņš nevarēja.

Naktī viņš ilgi zvalstījās pa gultu, nevarēdams iemigt. Neskaitāmas dažnedažādas domas ļaucās pa galvu. Nevienu no šīm domām viņš nevarēja izdomāt līdz galam.

Iešāvās prātā arī māte ar brāli un māsu. Nebija tik ilgu laiku tos redzējis.

Tāds kā žēlums pamodās, par tiem domājot. Būtu tagad labi atrasties tur klusajā, krēslainajā istabā, klausīties, kā priedēs kliez pūces un kaut kur tālumā rej suņi. Tā sēdēt tur pie sava galdiņa, atspiest karsto pieri uz rokām, un nekustīgi pavadīt veselas dienas.

Viens viņš bija arī tur tāpat, kā šeit. Vai tad tiešām nebija neviena cilvēka visā pasaulē, kas gribētu ar to viņa vientulībā dalīties, saprast pilnīgi viņa dvēseli? Uz visu mūžu, kamēr lestāsies ilgots miers. Mūžīgā, vairs nenospiedēja vientulība.

Ada, mans Dievs, arī Ada viņu negrib saprast. Viņa to varētu — jā, varētu! Vai tad tiešām rīt viss izbeigsies? Viņi aizies katrs savu ceļu un ja pēc tam reiz nejauši sastapsies, — paies viens otram garām ar vēso pieklājības sveicienu, kā sveši, tāli ļaudis.

Domas, ka kaut kas tamlīdzīgs varētu notikt, padarīja to vai ārprātīgu.

Gandrīz pēc katras pusstundas viņš atkal uztrūcās. Redzēja dažnedažādus murgus, — dažus tik briesmī-

gus, ka ledainas šaušalas gāja caur visu miesu. Viņu kratīja drudzis. Bija balles iemigt, gulēja ilgi, kā sastindzis, ar vajējām acīm, nekustēdamies.

Nospiedējs klusums visapkārt. Likās, ka viņā šajā brīdī norisinātos cīņa starp nāvi un dzīvību. Un nebija nekā, kas spiestu tam stāties vienā, vai otrā pusē. It kā viņš nebūtu dzīvojis un ka tam dzīvē vairs nekas nebūtu sagaidāms.

Tas, ko viņš bija pārdzīvojis, vēl neattaisnoja visu viņa dzīvi. Tas bija tikai ievads lieliskā simfonijā, ar kuras skaņām tam vajadzēja ieiet savā brīnumu valstībā.

Nē, — viņš grib vēl dzīvot! Viņš vēl negrib ieiet tajā tumšajā nebūtības telpā, kurā neviens dzīvajo skats nav spējis ieskatīties.

Sirds sita nevienādi. Asinis saplūda deniņos, draudēdamas izdzēst pēdējo apziņas staru. Uznāca lielas balles, nomirt tā vienam, no visiem atstātam. Gribējās kliegt, mežonīgi kliegt pa visu māju. Lai sūta pēc ārsta. Lai nāk to glābt. Vēl dzīvot! ... Nē, vēl viņš negrib mirt.

Ada ... kāpēc viņas nav te? Kāpēc šajā brīdī tā ir tālu prom? ...

Sataustīja sveci un sērkočņus uz galdiņa. Drebošām rokām viņam beidzot izdevās iedegt uguni. Gaismā palika drusku labāk, — šausmīgās izballes, likās, kļuva no tās aizbiedētas.

Tas taču būtu ārprāts, uztraukt nakts vidū iemigušus cilvēkus ... Prasīt no viņiem, lai tie gērbjas, brauc pēc ārsta.

Viņu bija pārņēmis vienkārši drudzis. Pēc kada lai-cīņa tas pāries, — tad varēs atkal iemigt.

Atcerējās, ka galdiņa atvilktnē glabājās kastīte ar chinīna kapsulām. Tās viņš bija licis kādreiz pārnest, kad no slīdu skriešanas bija sasaldējies.

Noriņa ar ūdeni divas kapsulas un tad likās atpakaļ gultā. Sviedri uz krūtīm un pieres bija apžuvuši. Satiņās cieši segā, — sāka mesties auksti, istaba nebija kādas dienas kurināta.

Kā gan viņš tik negaidīti bija nācis uz domām par miršanu?... No kurienes bija radušās šīs neizsakāmās šausmas, izmisuma izbailes?...

Vai tad tiešām nāve ir kaut kas tik briesmīgs, no kā cā jābaidās?... Agrāk viņš to nekad nebija tā sajutis, kaut gan tik bieži bija domājis par to. Viņam tad likās, ka varētu to saņemt acu nepamiršķinājis, apsveikt to kā atpestītāju — draugu.

Tagad tas bija pavisam citādi. Šī nospiedēja vientuļība... Šis šausmīgais klusums visapkārt... Šī aiz loga glūnētāja, melnā nakts... Un jāiet tādā, jāiet vienam uz neatgriešanos... Mirt naktī, tumsā ar šaubu saplosītu dvēseli, tas bija var cēloni viņa briesmīgajām izbailem — — —

Auksti drebuļi kratīja viņu vairākas reizes. Viņš tīstījās segā, cik cieši bija iespējams. Valstījās, kā epileptiķis, no vieniem sāniem uz otriem.

Vai tad tiešām tas bija viss? Vai tas bija jau sākums no beigām? Vairāk nebūs!.. Dzīve tam vairāk nespēja dot... Izbeigties nebūtībā... iznīkt... izgaist!...

Nē, tas tā nevarēja, nedrīkstēja tā būt! Šī nāve būtu briesmīgākie meli, nejēdzīgākais dievības nicināšanas apsmieklis. Tā būtu rupjākā varmācība, visa svētākā zaimošana.

Šādi viņa dzīvība nedrīkstēja izdzist. Viņa bija sākusies un ritējusi citādi, lai tā varētu piepeši, tādā veidā izbeigties.

Viņa slāpes, viņa neizdzēšamās ilgās tā nevarēja tikt aprautas. Viņu liesmainiem spārniem vajadzēja to aiznest pār jūrām un kalniem. Tūkstošiem jūdžu tālumā.

Ne naktī un tumsā bija viņu gala mērķis, — tas atradās tur, kur vairs nebija pēdējo valdīšanas sfairas.

Viņu pārņēma nomierinātāja pārliecība, ka šis savātais stāvoklis pāries, un rīt viņš būs atkal vesels, kā arvien. Asinis sāka nomierināties, ritēt vienādāk. Arī elpošana kļuva vieglāka, — it kā smags slogs būtu novēlies no krūtīm.

Izdzēsa sveci un, izlaidies visērtākā pozē, sastinga, lai varētu drīzāk iemigt. Tagad, kur viņš atkal varēja sākt domāt, bija kauns par pārciestām bailēm, par to, ka bija gribējis kliegt, saukt palīgā. Būtu uztraucis visu māju. Tagad nezinātu pats, kur glābties.

Labi, ka bija apķēries pie laika. Tas būtu nepiedodama muļķība. Kaut kam tādām viņš nedrīkstēja laist dabūt sevi savā varā.

* * *

Viņš nebija savās cerībās vilies. Pamodās krietni vēlū, bet spirts, bez kādām pēdām no vakarējā.

Marta saule pieplūdināja visu istabu. Bija grūti acis atvērt, — tik žilbinoši gaiša tā bija.

Seja mazliet bālāka un acis tādas nopietnākas, dziļākas, it kā rūpīgi kaut ko tuvāk apskatītu. Tās redzē-

ja vairāk, kā redz citi. Tās spiedās cauri sienām, cauri bezdibeņu tumsai. Tajās nevarēja būt tas mirdzošais, valgaiss spīdums, kas laistījās Rentnera baudas meklētāja skatā.

Tā mirdzumu viņš negribēja, — tas viņam bija pretīgs...

Viņa skatā vajadzēja būt visiem viņa dvēseles brīnumiem, viņa sappiem, viņa sāpēm un gavilēm.

Adai šo dvēseli vajadzēja saprast un kopā ar to vērties upuŗa vīraka smaržā, vai palet tai auksti garām. Ar netīrām rokām to vairs nevarēja aizkart, ar piepuŗtējuŗām drānām apsveikt viņas svētku liksmību. Tīra kā zelts, tā gribēja būt, no kuŗa caur uguni atŗķirti visi netīrie piemaisījumi.

Viņš negribēja sacensties ar Rentneru tā ārienes dēļ. Tas, ko viņš pie cilvēka — sievietes meklēja, nestāvēja ar melnām cirtām un brūnām acīm nekādā sakarā.

Ienesa viņam vēstuli; tā bija no Adas. Pāris teikumos viņa paziņoja, kur tā pēc pusdienas uz viņu gaidīs. Stunda bija noteikta agrāk, kā parasti. Tātad viņai bija tam kas seviŗķs ko teikt.

Lai nāktu, kas nākdams, bet tādā stāvoklī, kā vakar, viņš nekad vairs nenokļuŗ. Viņa ŗaubas taps vienādi, vai otrādi izkļiedētas. Un tikai to jau viņš gribēja.

Viņa maldās, ja domā, ka viņam vajadzīga saudzēŗana, ka tas nedrīkst skatīties savam liktenim acīs. Viņa vāŗības neviens cits, bez Adas, nebija redzējis. Tās viņš pārvarēja vientulībā, — citu klātienē viņu iekŗējais spēks kavēja tam izlauzties uz āru. Un ja viņa to vairs nemīl, tad arī viņa pieder pie ŗiem citiem, — tad arī tā ir viņam sveŗa.

*

*

*

Gar ielas malām vijās netīrs ūdens, kā melnas, locīdamās čūskas. Kūstošais sniegs šlakstēja saplākdams zem kājām. Tās šļūca atpakaļ, bija grūti virzīties uz priekšu.

Nonāca minūtes piecas vēlāk, nekā bija noteikts. Neviens cilvēka tur neredzēja, — Ada vēl nebija atnākusi. Būs gadījies kāds kavēklis, — citādi viņa nekad nelika tam gaidīt. Un aizgājusi tā vēl nevarēja būt.

Bet tur jau viņa nāk... Kādēļ tā nesteidzas ātrāk, neiet pārējiem gājējiem garām... Kas tad tas?! Tā nāk sabiedrībā ar Rentneru un vēl kādu nepazīstamu jaunkundzi — gludā, pelēkā kostīmā ar zaļu mednieku cepuri galvā.

Pirmā acumirkļi viņam iešāvās prātā aiziet, nemaz ar tādiem nesatikties. Tātad jau tiktāl, ka pat uz šejieni tai vajadzēja Rentnera pavadonības!

Laikam aiz bailēm, ka viņš, izdzirdējis to, ko viņa gribēja teikt, aiz izmisuma tai neuzbrūk, nepadara ko jaunu... Vai arī tā grib parādīt citiem, kā viņas dēļ plēš matus, top ārprātīgs...

O, nē, — tas bija par agru! Viņu varēja nokaut, bet triumfēt par viņu dzīvu neviens nekad nevarēs!

Viņš sakoda zobus un ar varu apdzēsa to savādo uguntiņu, kuŗa, kā viņš sajuta, bija uzšāvusies acīs. Auksts un mierīgs. Viņš pat smaidīja, kad pie apsveicināšanās sniedza tiem pa kārtai roku.

Viņu iepazīstināja ar svešo jaunkundzi. Rentnera māšīca, nupat kā pārbraukusi no Kaukazijas. Bijuši abi pie Dorena, prom iedami sastapuši uz ielas Norsen jaunkundzi. Piedāvājušies to pavadīt, iet pastaigāties.

Tas jau smalki, ka arī viņu sastapuši — būšot omulīgāk...

Arī viņš tam piekrīt. Laiks lielisks. Viss gaiss pilns pavasara, kā ziliem smaržojošiem dūmiem. Sniegs uz ielas dubļains sabraukts, bet saule to pārvērtis tīros, skanīgos pavasara plūdus. Un pēc tam būs ziedi, — bezgala plašās pļavās, tumšie, vilinošie meži!...

Gandrīz nesaprata, ko runā. Bet kas par to. Tur jau Rentners to raksturo par dzejnieku. Tam nesakarīgas, nelogiskas vārdu vārsmas nav nekas rets. Tas var runāt, kas patīk, — to jau neņem tā, kā citus cilvēkus.

Kādēļ Ada tā savādi uz viņu skatās? Vai tā vēl neredz pie viņa sagaidītā izmisuma? Jūtas nepatīkami, kā vilusies?

Tas jau viss tik smalki. Bijuši pie Dorena, sastapuši to pēc tam uz ielas. Un tad — visa sabiedrība šurp, pie viņa, — arī mazliet nelogiski.

Rentners — arī mākslinieks, pazīstams, populārs. Un drīz viņš taps vēl slavenāks, vēl augstāks un apbrīnojamāks pats savās acīs.

Viņš gāja ar pelēko jaunkundzi, atstāja Rentneru ar Adu sev aiz muguras. Tālāk no viņiem, lai tie var brīvi sarunāties, lai viņš netraucētu tiem izteikt vienam otram to, kas viņiem vēl sakāms.

Viņš negrib dzirdēt viņu kopīgos noslēpumus. Viņam ir riebīgi, kad Rentnera vārdu skaņa dūrās ausīs.

Paskatījās uz blakus gājēju, ar zaļo mednieku platmali un pelēko kostīmu. Arī brūnas acis un stīprs grieķietes deguns. Visa suga tāda pat skaista. Vai arī viņa līdzīga brālēnam? Tāda strauja, enerģiska gaita, sārtas, asiņu pilnas lūpas. Skatās viņā un smaida, — atbild, kā sajūsmināta uz viņa jautājumiem.

Viņš nav Kaukazijā bijis. Mežonīgās klintis ar nevaldāmo Tereku un viņas piekrastu apdzīvotājiem viņš pazīst tikai no Puškina un Lermontova.

Pār klosteri laižas lepnais, visu nicinātājs un atstūmējs, neviena nemīlētājs demons. Cietsirdīgs, skaists, ar nicināšanas smaidu sevī vēries, pats sevī Dievu zai-modams, kā uz Vrubeļa gleznas... Zilās, purpurviole-tās krāsu dzirkstīs, chaotiskās drupās, glūnošs un vilinošs...

Un sniegainās radzes, kaislā naktī šalcošās cipreses. Viņu ēnā pie avota Tamara ar savām pavadonēm, meln-acīgām gruzīnietēm.

Viņš runāja skaisti, — viņš improvizēja ar savijņo-jošu, aizrautīgu patosu. Viņš to elektrizēja ar savu bal-si. Viņa to sāka apbrīnot, tiekties viņam pretim. Viņa jau nekā nejēdz. Tā nezina, ka viņš to runā nevis viņas, bet Adas dēļ, ka viņš grib tai pierādīt, ka arī tas vēl spēj iekarot sev uzvaras.

Un šī māsiņa nav sliktāka par skaisto brālēnu. Viņa nav sēdējusi uz vietas, — tā ir kāpelējusi pa klintīm, ir skrējusi pa mežiem un pļavām... Tā vēl nav izvir-tusi, — varbūt viņa vēl nekā nav pēmusi no Erosa bal-vām, nav vēl neviena mīlinājusi, turējusi savos skā-vienos... Un to var stādīt blakus citām Rentnera priekš-rocībām, viņa muļķīgām, nekur nederīgām portrejām, ar kurām tas bija ieguvis savu mākslinieka nosaukumu.

Atplūst pa vējam tā vārdu skaņas... viņš dzird, kā tas Adai stāsta par Veneras torsu, par viņas formu skaistumu.

Tam, kā redzams, veicas sekmīgi uz priekšu. Vis-pirms dieviete, tad sievietē, tad nicināmā, nolietotā tir-gus prece! Mākslai, viņam, Rentneram, un tad — vien-

alga, kuram. No antīkā hellenisma, kur skaistumu miesā pielūdza un turēja svētu, līdz modernā mākslinieka nervu kairinātājam. Un visur tur vēl vajadzīgs ķerties pie klasicisma, — varbūt pat pie Rafaela.

Bet Ada jau pazīst Madonnas no reprodukcijām, — ar tām viņa sevi salīdzināt neielaidīsies.

Veneras torss, — tas Rentneram interesantāks.

Tas jau arī labāk harmonē ar viņa nolūku, nekā debešķīgo Madonu gludās, nevainīgās sejas — — —

Viņš apstājās un pagaidīja, lai tie pienāktu klāt. — Atvainojās, ka pārtraucis viņu interesanto sarunu. Arī viņiem neesot bijis garlaicīgi. Derētu vēl izlietot pēdējo sniega ceļu, — viņš liek priekšā braukt ar kamanām izvizināties. Arī Rentners un viņa māsīca tam piekrīt, tikai Ada ar aukstu skatu raugās uz priekšu un nesaka nekā.

Tur patlaban piebrauc divi divjūgu ormaņi. Uz viņu mājienu tie apstājas.

Rentners jau atsedzis kamanu ādu un gaida, lai Ada kāpj iekšā. Tā vēl vilcinās, saka, esot maz laika. Tad beidzot, iesēstas kamanās. Rentners ievietojas tai blakus.

Ārā no pilsētas, pa šoseju!...

Viņam jau paliek skaistā Rentnera māsīca, laimīga, sasarkusi, jautra. Tā nekā no visa nezina, — tā priecājas par lielisko laiku, par braukšanu, par interesanto sarunu.

Rentners ar Adu aizbrauc pa priekšu. Tā — nu viņi ir viens otram blakus. Zirneklis var sākt izrādīt savu mākslu.

Viņš jau mīl viņas visas, šīs jautrās, bezbēdīgās mušas, kuņas, nekā jauna nedomādamas, nāk viņa tīklu

tuvumā. Kad tās izsūktas, nederīgas tapušas, nolietotas, tad nomet tās kaktā. Tiklam jābūt tīram, it kā tas nekad nebūtu kaut ko tamlīdzīgu redzējis. Tam jāvilina jauns upuris, — viņa īpašnieka slāpes pēc jaunām, svaigām asinīm jau ir nedzēšamas.

Mans Dievs, — cik tālu jau viss tas bija gājis! Tur aizbrauc viņa Ada, viņa dievinātā, pielūgtā Ada, ar šo nicināmo negēli. Tur aiznes acumirkļis visu to, ko viņa dvēsele, asiņodama un gaviļēdama, bija domājusies iegūt par savu augstāko, neatņemamo svētumu.

Vai tas nebija mulķības, ilgoties pēc kaut kā ilgāk pastāvoša, — mūžīga? Vai nebija labāk atdoties acumirklim? Izbaudīt, iztukšot katrā brīdī to, ko liktenis viņam sniedza. Visu ņemt, nekā nedot! Palikt brīvam kā vētraī, kuŗa drāgā un posta, kuŗa satriekdama ir skaista un varena. Ar nicinātāju demona smīnu uz lūpām, kuŗš nekā nemīl, visu esošo nīst un nicina.

Pārvērst baudas par savas dzīves poēziju. Baudas, savienotas ar briesmām, ne tā, kā šis no atklātības bailīgais kustonis — Rentners.

Vai tas nav skaisti, ja viņš var ņemt un tapt pielūgts tur, kur viņa dvēsele nejūt nekā cita, kā vienīgi aukstu nicināšanu?

Viņš sāka runāt par mežonīgiem, asinskāriem čerkesiem, kuŗi prot mīlēt un atriebt. Par kaislībām, no kuŗām te, ziemeļos, tā baidās, nedrīkst atļaut tām vaļu. Aiz drosmes trūkuma, apspiezdami visu ar šauro aprēķinātāja prātu. Ciezdami paši aiz sava askētisma un likdami ciest citiem, dzīves izsalkušiem, kuŗu slāpes grib kļūt klusinātas.

Izpildīt katru savu iegribu, cik ārprātīga tā arī ne-

būtu! Izbaudīt, izsmelt visu līdz beigām! Atļaut savām asinīm viņu likumīgo tiesību — tapt tām reiz par valdnieku pār visu pārējo cilvēci.

Viņš runāja bez apstāšanās, un uguns, kas šaudījās blakus sēdētājas brūnajās acīs, liecināja, ka tā klausās, un saprot un piekrīt.

Kādēļ tikai runāt un nedarīt? Vai te nebija viens tāds brīdis, kuŗš varēja noderēt par piemērotu sāku viņu nākotnei?

Apreibināt šo sievieti ar smaržīgu vārdu virkni, mesties tās skāvienos, ņemt viņu... Pēc tam — atkal citas! Un tā desmitiem, simtiem, — mīlēt, mīlēt viņas visas, visas skaistās, karstās, lunkanās. Visas labās, gudrās, tīrās, kuŗas citiem nav pieietamas! Pēc tam — tikai nedomāt. Mirt reibonī, skurbumā. Ir taču vēl līdzekļi, kā klusināt šo mocītāju apziņu. Hašišs, opiums, sliktākā gadījumā — pāris pilienu ziluma — skābes...

Svinēt savas bēres uz simts iztukšotām sievietes miesām, kā tatāru chans savas uzvaras dzīres uz pārvarētiem pretiniekiem. Aprakt sevi šajā gaļas un raustošos nervu masā.

Cienīga piramīda pār viņa kapu. Tās pieminēs viņu, tās lādēs sevi un viņu un smiesies ārprātā, kad pēc viņām stiepsies jaunas, viņu pagērētāju rokas.

Viņš runāja un reizē pats skurba no saviem vārdiem. Viņš aplika roku ap tās vidu, — tā nepretojās, viņu neatstūma.

Viņš pieliecās tai tuvāk un sajuta tās elpu savā sejā. Vēl mazliet pieliekties, tad — viņu lūpas sastapsies, viņš būs uzvarētājs. Un šī uzvara nebūs mazāka par to, kuŗu ieguvusi Ada. Zirneklis ir pārāks par mušu. Viņš

to nicina, viņš to mīlina tikai tādēļ, lai būtu gardāk to
izsūkt.

Ormanis piepeši apstājās.

Viņš atgīdās, neizvedis savu nodomu.

Iepriekšējais braucējs grieza apkārt, prasīja, vai arī
viņam to pašu darīt.

Tas nemaz nesaprata jautājuma, bet atbildēja ar jā.
Ada ar Rentneru pabrauca gaŗām. Tā izskatījās nogu-
rusi, nebija nekā no uzvaras prieka, vai kaut kādām ga-
vilēm sejā.

Viņš sajuta nicināšanu pret sevi par to, ko nupat bi-
ja domājis. Kā viņa smadzenēs varēja nākt šādas do-
mas? Vai tad viņš tiešām bija tik niecīgs un nicināms,
ka vienā acumirklī varēja kļūt par nevērtīgu spēju
lietiņu.

Cik ilgi tad viņam pietiktu no šāda acumirkļu skur-
buma? Vai tad viņš nezināja, ka tāda dzīve viņam ne-
spēja nekā sniegt, ka viņa psihiskais organisms tādā
nespēj asimilēties?

Blakus sēdētāja kļuva pretīga. Atņēma savu roku,
atvilkās tālāk. Klusēdams brauca tālāk. Kamēr viņš
meloja, tikmēr tam bija ar viņu ko runāt.

Cik muļķīga, cik neizsakāmi muļķīga bija šī viņa iz-
turēšanās! Spēlēt līdzī komēdiju, kurā viņam nebija ne-
kāda cita uzdevuma, kā vienīgi uzplēst pašam savā iek-
šienē vienu brūci pēc otras. Sajust, kā tās sāp un asiņo
un pie tam vēl rādīt jautru seju.

Nobrauca klusēdams līdz tai vietai, kur bija sēdušies
ormāņos.

Viņš lika apturēt un kāpa laukā. Viņa blakus sēdē-
tāja jau varēja braukt tālāk viena, vai pāriet pie Rent-
nera un Adas.

Arī Rentners apturēja un izbrīnījies apjautājās, kādēļ nebraukšot līdz galam. Norsen jaunkundzei jātiekot drīzāk mājās, — tā liedzoties viņu ilgāk aplaimot ar savu sabiedrību. Varot taču vēl to aizvest līdz viņas durvīm un tad šķirties.

Viņš grib iet kājām. Pa ceļam tam vēl kaut kur jāiegriežas. Rentners var Norsen jaunkundzi pavadīt līdz galam viens. Viņa māsīca jau gan atvainošot tā aiziešanu.

Viņš sniedza Rentneram roku, un gribēja atvadīties arī no Adas. Tā nebija ar mieru braukt tālāk. Viņa lūdza, lai tas to pavada, viņai ar to neatliekami vēl šodien jārunā.

Viņa atvadās no Rentnera, no viņa māsīcas. Pēdējā jau iekāpusi pirmajās kamanās; no Rentnera nolūka un no visa cita tā nekā nezina.

Rentners vēl kaut ko runā par apmeklēšanu, par kaut kādu gleznu izstādi.

Viņš tajā vairs neklausās, gribas tikt drīzāk prom no šiem ļaudīm, no viņu tuvuma. Uz priekšu viņš nekad neies ar tiem vienu teku, — tas patīs no viņiem atālināties. Viņam nevaļag tā stāstu par mākslu, par klasiskajām Venerām. To sabiedrība viņam ir pretīga, — viņš patīs aizsargāt uz priekšu savu vientulību.

Viņi palika ar Adu divi vien. Bija jāiesāk, kaut kas jāsaka, un nevarēja atrast istā vārda, no kura sākt.

Arī tā klusē, iet tam blakus nopietna, lūpas sakniebusi.

Viņa nedrīkst uzsākt, baidās teikt to, kas iekšienē jau ir nospriests.

Viņš nāks tai palīgā. Viņš ir stīprāks, nekā tā viņu tura. Šinī laikā viņa spēki ir pieauguši. Tādā gljēvulībā,

kā pie Zireniuss tad nekad vairs nevarēja iekļūt. Nedrīkstēt teikt skaidru, nemaskotu patiesību, saudzēdams otru cilvēku... Baidīdamies, ka tas nespēs šo patiesību panest.

Gāja labu laiku klusēdami.

Uz mājām viņa vēl negrib iet... Viņa nevar tā aiziet. Ies līdz dārzam; tur labāk — tur neviens nestaigā.

Viņš bija ar mieru. Arī viņam nav nekur citur jāiet.

Tas skaidri sajuta, ka, izšķīries šādā stāvoklī, tas nevarētu dzīvot, ka viņam tādi būtu jāaiziet bojā.

Piepeši viņam radās tāda savāda spēka sajūta. Viņš kļuva uzreiz stiprs un ciets kā tērauds. Ne no kā viņš vairs nebaidījās. Lai nāktu, kas nākdams, lai atklātos tā briesmīgākā patiesība.

Šis spēks izskanēja viņa valodā, kad sākumā tīdamies un saraustīti atkārtoja savu ticības apliecību, to pašu, kas bija visa viņu sakara pamats.

Viņš redz, ka tā šajā brīdī, varbūt, nevar atklāt viņam to, ko gribētu teikt. Viņai nav drosmes, nav spēka. Tā vairs netic, kā senāk, pati sev un viņam. Viņš nekad nav gribējis dzīvot no tā, kas viņam nepieder. Arī no ubagu dāvanām, no žēlastības ne. Tā viņu nav pazinusi. Tā negribēdama ir vilusi sevi un viņu, domādama, ka to mīl. Šis cilvēks — Rentners... atvēris tai acis.

Tas izdaudzina mākslinieks, tālu pazīstams skaistulis. Viņa var iet pie tā — kalpot viņa mākslai.

Bet viņai jāzina, ka viņš nicina šo baudītāju kustoni. Ka viņš to stāda desmitreiz zemāk par sevi, ka viņiem nav nekā kopīga. Tas, kas tajā tiecas pēc Rentnera, ir viņam naidīgs un svešs. To viņš nekad nav slēdzis savas dvēseles sapņos, to viņš nicina arī tagad!

Viņam pašam nācās grūti sekot visam tam, ko tas runāja. Viņš atradās savādā ekstazē. Gandrīz kļiedza, nekā neredzēja, nejuta. Tikai drīzāk izteikt visu līdz beigām. Tad būs miers, tad nejutīs vairs šī savādā žņaudziena ap kaklu.

Tā ir brīva! Tā var no viņa aiziet kuŗā katrā brīdī! Melus viņš no tās nekad nav prasījis. Viņa nedrīkst sevi tik tālu pazemot, ka sāktu viņa priekšā melot! Tā var izbeigt visu šajā momentā...

Viņš grib atpakaļ no tās tikai savas vēstules, kuŗās viņa dvēseles atspoguļojums, viņa augstākais un svētākais. Tās pašas, par kuŗām viņa nesen gavilējusi, priecājusies tās saņemdama, lasīdama. Tagad jau tās tukšas, smieklīgas!

Ir jau mulķīgi klausīties mīlestības vārdos no tā cilvēka, kuŗa vairs nemīl. Viņš to zina, viņš jau pats ir bijis šādā stāvoklī — — —

Viņš aplusa. Šajā brīdī tas bija sevi izsmēlis, viņam nebija vairāk ko teikt. Sajuta tagad sevi lielu tukšumu. Pat rūgtums bija izzudis, kuŗš, runājot, tā verda iekšienē.

Tikai tagad viņš paskatījās uz Adu — un viņa skats bija auksts un vienaldzīgs. Tāds, ar kādu noraugās svešā cilvēkā pēc otrās, trešās sastapšanās.

Kas tad tas?... Vai tas varēja būt iespējams, kā to lai izskaidro?... Šīs sāpes viņas sejā, šīs cieši sakniebtās lūpas un asaras, kuŗas ritēja pār viņas vaigiem.

Viņa raudāja ar sakožtiem zobiem... Neviena skana nebija izdevusi to, kas ar viņu notika.

Sajuta, ka bija padarījis kaut ko negēlīgu. It kā būtu aptraipījis dubļiem pats savu dvēseli, pats samīdījis savu svētumu.

Viņš bija ļoti noguris. Kājas ļodzījās, — nevarēja vairs tālāk...

Ieraudzīja tuvumā sēdekli. Instinktīvi gāja uz to, gļiļdamies, it kā krist taisīdamies.

Arī viņa atsēdās. Atzvēlās pret sēdekļa atzveltni, atsvieda galvu atpakaļ.

Nē, tas taču nevarēja būt! Tas bija ārprāts, izperi-nāts viņa paša smadzenēs. Tā nevarēja kaut ko tādu just, par ko tas viņu apvainoja. Viņš pats bija vēl ne-tīrs, un tādēļ viņā varēja šādas domas pamosties.

Viņš to mīlēja bezgalīgi, mīlēja to ar visu savu dvēseli, ar visu savu būti. Viņas mīlestības sadrupšana būtu viņa nāve. Bez tā, ko viņa tam sniedza, dzīve viņam būtu tukša, nevērtīga.

Viņš satvēra tās roku. Viņš žņaudza to, kā dzelžos, savējā. Viņš spieda uz tās savas lūpas. Viņa dvēsele gu-lēja tās priekšā ceļos un lūdza piedošanas.

Viņa paskatījās tajā ar dziļu, tālu skatu. Tad pēkšņi atsvabināja savu roku un nogriezās no viņa sāpus.

Viss viņas stāvs raustījās. Tā pūlējās apslāpēt sevi sāpju kļedzienus.

Nākamā acumirkļī viņa atgriezās pret to un viņas se-jā atspoguļojās uzvarētas cīņas apzinīgais miers.

Viņa teiks patiesību.

Nevienu momentu viņš nešaubītos, ja tam būtu jā-apļiecina šī patiesība savām asinīm, kamēr vēl ne vārds nav nācis pār viņas lūpām.

Viņas balsī, viņas vārdos skanēja asiņojošās dvēseles sāpes.

Kā viņš var par to tik zemu domāt? Kā viņš, pie-laizdams tādas varbūtības, var sēdēt tai blakus, būt viņas tuvumā? Viņš, kurš to pazīst tuvāk par visiem ci-

tiem cilvēkiem pasaulē! Tas ir šausmīgi! Tā ir viņas nāve!...

Tas bija lepnās, brīvās dvēseles kļiedziens, kuŗa rau-
stījās savās sāpēs, pārplūzdama asinīm.

Un viņš bija tas negēlis, caur kuŗu viņai — dievišķi
tīrai un svētai vajadzēja tā ciest... Kā gan tas bija ie-
spējams? Kā viņš bija varējis nokjūt tik tālu, ka varē-
ja uzvelt tai šos negēlīgos melus? Viņai, kuŗa to nekad
nebija vilusi. Kuŗa bija vienmēr īsta un patiesa, kuŗa
nemaz nespēja melot. Nespēja pēc visas savas būtības,
pēc tā, kā viņa bija radīta.

Kas tad viņai varēja būt kopējs ar šo Rentneru?...
Viņa nevarēja pat iedomāties, kādu dzīvi šis cilvēks ve-
da un kas sastādīja tā augstāko dzīves vērtību.

Viņš sajuta bezgalīgas sāpes par to, ko viņai bija no-
darījis. Viņš pieplaka tās krūtīm, viņš skūpstīja un
glauda viņas rokas.

Viņa valrs nenogriezās no tā. Viņa skatījās tā acīs
un viņas skats redzēja cauri viņa, sāpju saplosītā, dvē-
selē.

Sāpes sāka izgaist, to vietā radās atkal agrākās lai-
mes gaviles. Izkusa smagie tumšie mākoņi, iedzirkstī-
jās atkal saule, — sāka viss ziedēt un gavilēt.

Viņš atklāja tai visu, kā šīs negēlīgās šaubas bija
iezagušās viņa dvēselē. Viņš stāstīja to brīvi, vienkār-
ši, kā cilvēks var stāstīt par cilvēciskām vājībām, par
savu pārvarēto nespēku.

Viņa klausījās un saprata. Viņas seja noskaidrojās.
Viņa bija tāda pati agrākā, bezgala tuvā, dārgā, dievi-
nātā Ada.

Viņa domājusi, ka Rentners ir tā draugs, stāv tam
tuvu. Pirmā vakarā viņa pret to, kā tādu, ir izturēju-

sies. Šodien tas viņai kļuvis gluži pretīgs. Ar saviem sekļajiem jokiem, ar savu savādo uzbāzību. Runājis bez gala daudz par saviem darbiem. Izklusījies pēc briesmīgas lielīšanās, it kā gribētu ar to tapt sevišķi interesants, iegūt piekrišanu. Viņa brīnījies, kā tas var būt kaut kādā draudzības sakarā ar šo iedomīgo, tukšo balamuti. Viņa negrib ar to uz priekšu satikties. Tai pieticis no šīs reizes. Par visām Venerām, Helenu un Parisu viņai klausīties apnicis. Nevarējusi atkratīties. Uzbāzies iet līdz ar māšicu pastaigāties. Un tā kā nav gribējusi likt viņam velti gaidīt, tad bijis jānāk viņu abu sabiedrībā šurp.

Viņa runāja tagad ar aukstu mieru. Viņa sēdēja tur stingra un nopietna, savu netaisni aizkarto pašlepmumu kā asiem tērauda šķēpiem sargādama. No viņas it kā plūda salta pūsma, kā aukstā rudens vakarā no jūras, kad kvēlaini sarkanā liesma slīgst pie apvāršņa melnajos vilņos.

Apvainojoši aizkardams šo dvēseli, viņš varēja pieredzēt arī to, ka visa viņa purpurainā laime sliktst sviņa pelēkā krēslā.

Uz viņas lūpām, simtreiz skūpstītām, un kā jaunradīti tīrām spēlējās tāds savāds, izaicinoši — draudošs smaids. Viņa it kā aizgāja no tā, kļuva svešāka, tālāka. Gandrīz vai negribējās ticēt, ka tā ir viņa Ada, viņa tuvākais cilvēks visā pasaulē.

Vajadzēja izgaisināt šo svešuma plīvuru, kuŗš, likās, tinās ap viņiem abiem un izdzēsa visu kopīgo, dārgo, bezgala tuvo. Izsaukt atkal to gaismu, kuŗa senāk šķīra viņus abus no tūkstoš citiem, apkārtējiem, lika just tikai vienam otru un saprast vienādi visu, kas bija ārpus viņiem.

Viņam vajadzēja saraut šo viltīgo šķidrautu. Izklidināt šo acis krēsloņtāju miglu, iekarot no jauna to, kas pēc visa notikušā, varēja būt pazaudēts.

Kā uz norunu viņi reizē piecēlās un sāka iet uz dārza izeju.

Pamazām satumsa. Kailo koku galotnēs, piemirkušās no mitra gaisa, smagi šalca vējš.

Apkārtne izskatījās svešāda, it kā ar to būtu notikusi kāda liela pārmaiņa.

Izgāja uz ielas. Gāja klusi, it kā ko gaidīdami, kas atpestītu viņus abus no smagā lietuvēna spaida.

Piepeši viņa apstājās. Sāka skatīties kādā lielā izkārtņē ielas pretējā pusē.

— Zini, es tagad nevaru iet mājās. Lai viņi mani gaida, — teikšu, ka nevarēju ierasties.

Tur pretīm stajli ar izīrējamiem zirgiem. Papem vienu uz kādām stundām, bez braucēja. Brauksim divi vien, kaut kur tālāk, ārā no šejienes.

Varbūt tu negribi? — Tev kaut kur jāsteidzas?

Kā ko apslēpdama, kā viltīgu smīnu aizturēdama, skatījās viņam acīs.

Viņš priecājās, ka tā nākusi uz šīm domām.

Viņš steidzīgi pārgāja ar to pār ielu, lai liktu iejūgt.

Zirgu bija liela izvēle. Viņš izņēma melnu, pēc izskata strauju rikšotāju.

— Tikai saturieties, tas prot izkaisīt, — sacīja iejūdzējs.

Tāds viņam patika, arī Ada gribēja tieši to un ne citu. Tāds, kas tikko velkas, viņiem šovakar nebija nekur liekams.

Dega aiz nepacietības, gaidot, kamēr sauks sēsties

iekšā. Izgāja atkal sētā, iekšā gaisss smacēja un žņaudza krūtīs.

Beidzot viss bija gatavs. Viegļas, nelielas kamanas, tikko diviem bija ērti iesēsties.

Sētas puisis vēl noskatījās pakal, kad viņi izbrauca uz ielas. Tā kā pasmīnēja, drusku zobgalīgi, kā likās. Pasacīja arī kaut ko zirgu iejūdzējam.

Abi pasmējās, un tad klauzēdami aizvērās smagie, dzelzīm apkaltie vārti.

No pirmajiem soļiem viņiem iepatikās straujais melnis. Gāja kā vējš, vajadzēja tikai pievaldīt, lai neuzbrauktu kādam citam braucējam vai pāri ielai ejošam kājniekam.

Divreiz ātrāk, kā pirms tam ar ormaņiem, viņi sasniedza šoseju. Palaida grožus, uzsvilpa un sasēdās dziļāk kamanās, lai labāk noturētos.

Melnis izstiepās slaidos riekšos. Kā bulta, viegli, bez satricinājumiem viņi šāvās uz priekšu. Tur, tālāk, iekšā silā. Tur nebūs vēja, tur bija stundām ko braukt, bez kā aizsniegtu otru malu.

No pakaviem virpuļoja gaisā uzsviestās sniega pikas. Ar patīkamu vēsumu kairināja vējš pieri un vaigus. Brīvi, kā putni, viņi nesās pār pielaidušos, gludo sniegu.

Cik labi bija tā skriet pretīm vējam, bez apstāšanās, līdz apskurbumam! Un tagad tikai viņi divi vien. Neviens cits uz šosejas; pat ceļa nevajadzēja griezt.

Viņi bija aizlaidušies prom, tālu no nupat pārdzīvotā. Viņa rāvās pretīm tālei, pārņemta no neapturamas lidojuma kāres.

Heisā — hop!... Griezīgi — asi izskanēja viņas kliedziens vakara klusumā, kā Vagnera Valkīrijas sauciens.

Vai tā nebija no viņu vidus iznākusi? Ar savu karei-

visko drošo skatu, ar savām spēcīgajām, vētrainajām kustībām.

Zem Valkirijas sargātājām bruņām viņas spēcīgās, vilņojošās krūtīs.

Un Rentners bija domājis sasniegt pie viņas to pašu, ko pie visām citām — mīkstām, izlutušām, novārgušām. Viņa izskrāpētu viņa skaistās acis, ja tas uzdrošinātos viņu aizkart. Viņa neciestu arī tā mazākās pie-skarsnās.

Tumsa sabiezēja. Sāka sīkt silā stiprs vējš. Zvaigznes vairs neredzēja, — viss apvārsnis bija pārklājies pelēkiem mākoņiem.

Lai līst, vai snieg — kas viņiem par to! Viņi nedomā griezties atpakaļ. Vēl ātrāk uz priekšu, vēl tālāk pro-jām! Tur, mežā, kur vairs nav cilvēku, nav māju. Prom no visa tā, kas paliek aiz muguras; tur viņiem nebija nekā ko pieminēt, par ko domāt.

Sāka sijāties gaisā lielas sniega pārslas, riņķoja, vir-pujoja ap viņiem, krita sejā, piebēra acis.

Iekaucās vējš, — priedes sāka knakšķēt un dunēt, kā biedēdamas tās locīja savas augstās galotnes.

Marta putenis, aizejošās ziemas pēdējais šabašs! Uz-ķēris viņus un nes sev līdzī. Rauj viņus iekšā, neval-dāmā viesuļu dejā.

Viņos atbalsojas vētras rēcieni. Tie apņemti no mežo-nīgo medību nevaldāmā trača. Viņi neskatās uz ceļa, — nav bailes nomaldīties. Melnis vienās putās, no tā nāk garaiņi, kā no katla.

Viņi nekā neredz, — marta putenis aiznesis tos aiz-jūras saules zemē. Viņa aptvērusi ar nevaldāmu spēku tā kaklu savām rokām. Viņas skūpstī dedzina, — viņš

jūt, kā verdošas liesmas laužas no tās uz viņu un atpakaļ.

Viņa, sieviete, mežonīgām gaviļēm atmodusies guļ tagad viņa rokās. Viņš raujas tai pretim. Viņa karstā, vētrainā elpa vēsmo tās sejā, viņas purpurā kvēlošā sejā. Viņš rauj to sev tuvāk, viņš žņaudz savas rokas ap viņas spēcīgo stāvu. Viņš glaužas pie tās viņojošām krūtīm. Viņš viss kvēlo vienā tvīksmē pēc tās, — vēl ciešāk, vēl tuvāk! Viņu tā nožņaudgt, uzņemt to visu sevi! Viena sajūta, viens kosmisks, nepārspējams spēks kļiedz viņā, kā liesmās slīgstošais pēc ūdens. Viņš ir kā nesamaņā. Viņš smok un tvarsta pieskautes pie viņas kvēlošās miesas. Viņš iekožas zobiem, kā izsalcis ja-guars, tās rokā.

Viņš atjēdzas no tās kļiedzienu. Viņa raujas no tā rokām, viņa grūž to atpakaļ un glaužas viņam klāt. Viņa ieķeras tā matos, — no viņas glāsta tam iet kā ugu-nīgas adatas caur dzīslām. Viņas acis liesmo un gavi-lē. Viņa smejas un skūpstā to, — viņas lūpas purpur-sarkanas un valgas no asinīm. Viņa ir kā pārveidota, — viņa ir cita, kā pirms tam. Viņa ir uzmodusies, nesalī-dzināmi skaista. Viņa — sieviete karstām, verdošām asinīm.

Tin pavasara putenis viņus savā segā. Nes sarkanā zvaigzne viņus pretim jauniem, nebijušiem brīnumiem. No vētras modināta, kā viesulis, no bezgala dziļiem avotiem lauzdamās.

Viņi — divi zemes bērni. Pirmais, asinīs degošais, mīlestības skūpstis. Viņu mīlestībā skan vīrietis un sieviete, — viņu dvēseles mūzika harmonijā ar miesu!

Viņa Ada, viņa dievinātā, pielūgtā Ada sauca pēc viņa ar savām purpurainām asins liesmām. Tās tiecās

pretim viņējām. Tās varēja tapt dzēstas ne citādi, kā saplūstot vienā, kopīgā liesmu sārtā.

Bija īsi pirms pusnakts, kad viņi iebrauca atpakaļ pilsētā.

Ar savādu izbrīnīšanos, kā putenī sastapušies svešinieki, viņi ilgi bija skatījušies viens otram acīs. It kā tikai tagad būtu īstenībā viens otru redzējuši. It kā viss tas senākais būtu bijis tikai sapnis.

Kas tas bija par brīnumainu spēku, kas no viņu dziņuma pretējības, nesaskaņas radīja šīs vienotājas slāpes, šo nepārspējamo tiekšanos sakust vienā, nešķirama būtē?!

Uz māju ejot, viņa, kā nogurusi, turējās pie tā rokas. Tāds savāds nogurums bija redzams visā viņas gaitā. Viņa skatījās tā savādi nopietna, kā ko pārdomādama, kā sevī vērdamās.

Paskatījās uz viņu, apstājās un sacīja, kā dvēseles svētumu apliecinādama:

— Tātad arī mēs esam kustoņi!...

Viņa, tīrā, neaptraipītā sievietē tā sajuta sava dziņuma pirmo modinātāju saucienu.

Nē, tas nebija kustonis, tas bija kaut kas cits, vēl nesajusts, neizprasts, nebijis. Viņš pazina šo dūņu kustoni. Viņš atcerējās to no savas pagātnes, kad viņš tam ļāva vaļu apmierināt savu izsalkumu.

Tas nebija nekas tamlīdzīgs. Tas bija kaut kas cits, kas bija norisinājies tagad viņa būtības noslēpumainos dziļumos. Pēc mēnešiem ilgas tikšanās katru dienu, kur viņš to bija skūpstījis neskaitāmas reizes, kur senāk nekad kaut ko tādu pret viņu nebija sajutis.

Viņa mīlestība, neprasīdama viņu vēlēšanās, bija uzmodinājusi tajos vīrieti un sievieti — cilvēkus. Viņa

gribēja tos vienot ar vēl ciešākām saitēm. Viņa tuvināja tos vienu otram ārigi. Viņa centās tos sakausēt vienā kopīgā kosmiskā pirmvielā, radīt jaunu pasauli no viņiem, un starp viņiem.

Viņa — pirmā tīrā sievietē, kuŗa tam bija likusi aizmirst savu apraipīto pagātņi, bija viņu padarījusi reizē ar sevi par neko nezināmu, nevainīgu bērnu, kas tumsā, krēslā tītu, kā ko naidīgu, svešu jūt savu dzimumu. Jā, — viņa domas, viņa jūtas bija tīras tapušas. Viņš nebija redzējis Adā līdz šim sievietē. Tā bija viņam priesteriene, baltā svētā uguns sargātāja, šķīstā Vestaliene.

Tā vēlāk sapratīs sevī šo jauno svešādo sajūtu. Tā mācīsies redzēt arī tajā viņu mīlestības neizprotamo visspēcību, viņas augstos, noslēpumainos mērķus.

Viņš sajūt tās dievlīkību tikpat svētu, kā viņa. Tas nekad nelaidīs savām slāpēm pāriet darbos, kamēr viņa pati nenāks tam gaviļēdama pretī, lai gaviļēdama pārietu viņā un viņš tajā. Lai kopīgi mirtu, atdotos viens otram ar dvēseli un miesu.

Pie atvadišanās viņš to skūpstīja kā savu māsu. Viņa būtība bija caur to tapusi tīrāka, augstāka. Viņa bija atdevusi tam atpakaļ visu to, ko tas miglā maldīdamies bija zaudējis.

Aiz loga vēl ilgi sīca un dziedāja marta putenis. Tā bija bērņu dziesma par mirstošo ziemu. Drīz zudīs sniegs, tā aizies, izklīdīs aukstā, stindzinošā krēslā. Nāks gaviļējošais, saulainais ziedonis, tveicējošā, radīšanu pabeidzēja vasara.

Viņš bija noguris no dienas pārdzīvojumiem un bezgala laimīgs. Visa pasaule atbalsojās viņa dvēselē, — viņš varētu gaviļēdams mirt. Viņš nebaidījās no jaunām

mīlestības važām, — tā nenesa verdzību, tajā bija brīvība.

Viņa, skaistā, brīvā sieviete, tīra kā dieviete, ar miesu un dvēseli tiecās tam pretī. Viņa pildīja to ar neapsturama spēka apziņu. Rauties cīņā, gūt uzvaras dzīvībai, svaigam, tīram gaisam, kas brīvi cilā krūtīs.

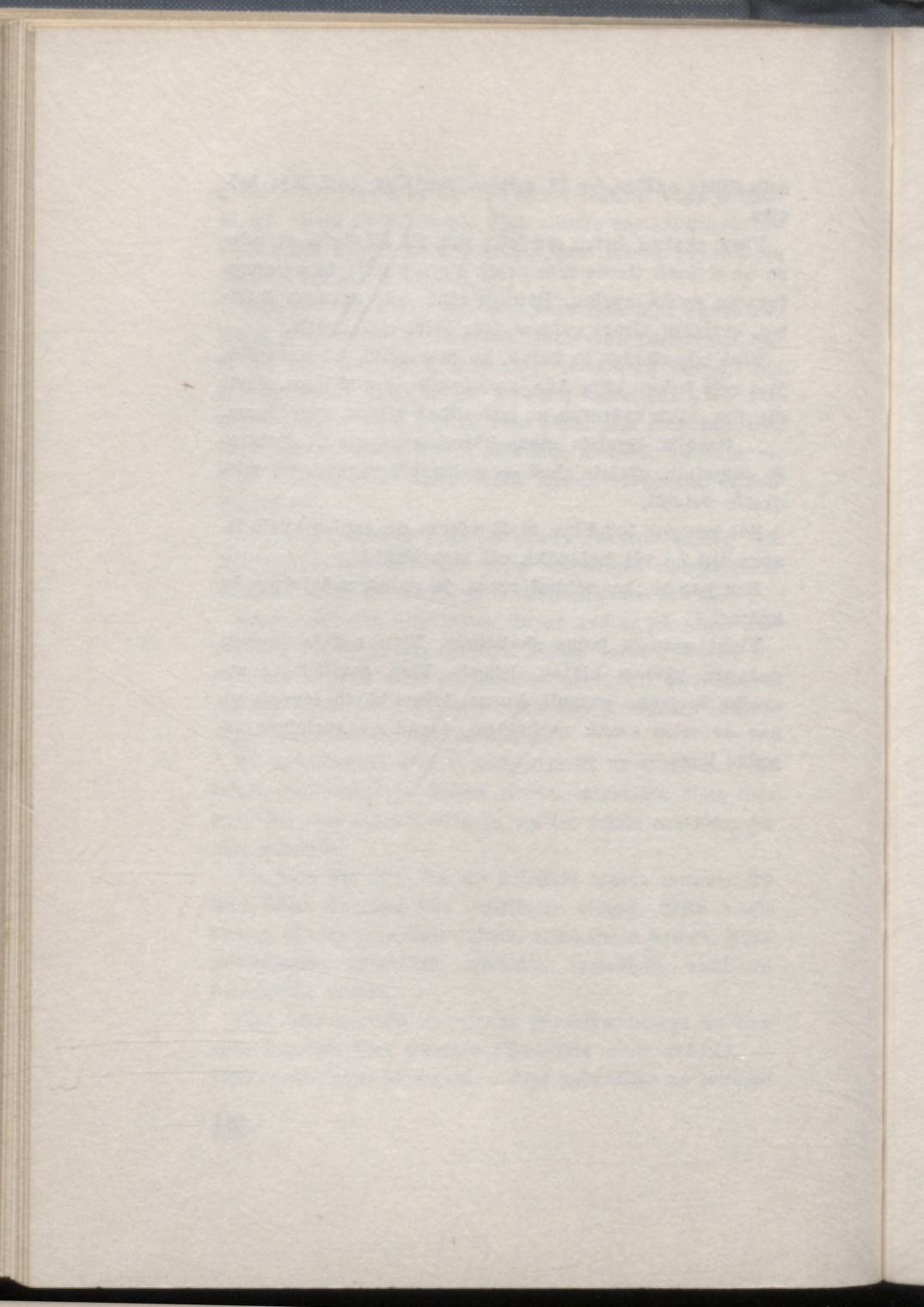
Viņš būs cienīgs to balvu, ko tam brīvi, kā uzvarētājam reiz sniegs viņa Ada, smiedamās, gavilēdama. Savu dievību, savu svētumu uz mīlestības altāra upurēdama.

... Pagājis, izgaisis viņas bērnības sapnis... Nobiruši sapņainie, vārīgie ziedi — sadrupuši varavīksnē mirzošie veidoli.

Bet kas par to? Viņu vietā vētras un saules kvēlē izaugs citi — vēl krāšņāki, vēl smaržīgāki.

Kas par to, ka nobirst rozes, ja paliek zaļojošs rožu krūms.

Viņai uzausīs jauns skaistums. Viņa redzēs jaunas, purpura kāviem klātas, debesis. Viņa gavilēdama apsveiks šo jauno pasauli, kuņas tiešamībā to ievēdis viņas dvēseles senāk neskaidrās, tagad — apzinīgas tapušās ilgas — — —

Tur bezgala tālēs sārta rītausma aust,
 Bēg baigie sapņu tēli snaust...
 („Die Hochzeit kam fuer Licht und Finsterniss”.

Niče)

Pa ielām un bulvāriem skalojās čalojoši staigātāju vilņi. Siltais aprīļa vakars bija atkausējis tūkstoš durvis, bija izvīlis uz ielas no sasmakušā, ziemas snaudas pieelpotā istabas gaisa visu šo raibo pūli. Viegļās drēbēs gērbtie staigātāji kustējās ātrāk un nemierīgāk, kā parasti. Likās, ka viņus visus būtu pārņēmis savāds uztraukums — kā viegls drudzis, kā reibonis.

Nesen vēl tik klusās, sniegā sastingušās ielas atgādina tagad nemierīgas, ievīļņotas upes. Kur tās krustojās, tur gāja viss apkārt, kā ūdens griezē pēc krāces. Dažnedažādas sejas — jaunas, grumbotas, sārta, nobālušas, — viss tas mainījās cits caur citu. Sastopoties ar paziņām — vienā otrā pamirdzēja kāds apsveicināšanās smaidis, viegls mājiens ar galvu — pēc tam vilnis viņu aiznesa tālāk.

Šie ļaudis izskatījās, it kā patlaban būtu atmodušies no gara atspirdzinātāja miega. Visi savāda žirgtuma pilni — acīs liesmas, valgans, glāstošs mirdzums.

Tur bija divas pasaules, viena otrai naidīgas un viena pēc otras nemītīgi tiekdamās. Vienotas ar to, kas viņas šķīra.

Tie bija — vīrieši un sievietes, un viņi mēroja viens otru drošiem, izaicinātājiem skatiem.

Tas saprata it labi to valodu, ko šie skati runā.

Aiz šī savādā, valgā acu mirdzuma bija apslēpies vilīgais dzimuma ģenijs. Tas bija visur, viņš skrēja no viena uz otru un pildīja visu staigātāju pūli. Šis pūlis bija akls, tas viņu neredzēja. Tas sajuta to kā ko kairinošu, nenotveramu, kad tas viegli slīdēja pār sārām lūpām, glaudās ap šmaugiem, spēcīgiem stāviem.

Viņi nezināja, kas tā ir par varu, kas tos apņēmusi.

Šis brīnums palika neizteikts arī tiem, kuŗi otrā rītā atmodās citādi, nekā vakar. Kuŗi tumsā smējās, skūpstījās, — aizmirsu visu, sevi, dienu, pēc tam slīga violetā bezdibenī.

Tie izbaudīja to asāko miesas sajūtu — pirmo reizi savā dzīvē, bija laimīgi, atļaudamies savu asiņu nevaldāmam reibonim. Viņi mācījās raudāt un gavlēt — pirmo reizi savā dzīvē.

Viņš zināja vairāk, kā šie ļaudis. Viņš derētu par tuku pie viņiem, pretēja pola apdzīvotājiem. Viņš atklātu tiem šo noslēpumu, norautu tam viņu vilēju, augstāko laimi solītāju masku. Kas sola tik bezgala daudz, un pasniedz tikai ubaga balvu. Par dažām minūtēm apturētas smadzeņu darbības dod veselu virkni riebjuma sajūtu pilnu stundu.

Bet šie muļķi, šie nezinātāji aklie vientieši jau viņam neticētu. Tie visi bija izslāpuši pēc vēl nezbaidītā, nezināmā. Tas viņiem bija vienīgais, no kā viņi neļautos atrunāties.

Un pie tiem, kas to jau bija izbaudījuši, — un atraduši tur savas dzīves augstāko vērtību — pie tiem viņš negribēja piedurties.

Likās, ka visa iela izstāro karstus, tveicējošus tvaikus, ka šajā atmosfērā nevar būt neviena, kam nebūtu piellipsis šis savādais drudzainais uztraukums.

Kā viņš varēja prasīt, lai tie kļūtu par uzvarētājiem, ka tie bija pilnīgi akli. Akli, kā viņš savā pagātnē, bez kādas sajēgas par to, ar kādu pretinieku tie cīnās.

Tagad viņš to redzēja, pazina, un tomēr šī cīņa draudēja nospiest viņu ar visiem viņa jaundzimušiem spēkiem.

Viņa rokā tagad bija mirdzošs šķēps un ar šo šķēpu viņš pāršķēls šim briesmīgajam pūķim viņa sirdi.

Tas izcīnīs sev uzvaru, cik grūti tas viņam arī nenāktos. Sevi pārspēt viņš vairs neļausies. Tas padarītu viņu par vergu uz visiem laikiem.

Dzimuma instinkts, slāpes pēc sievietes miesas, pāršanās kāre. Visai šai zemei, fiziskai kaislībai vajadzēja tapt pārspētai, nonāvētai. Vienīgi tādi viņš var gailīgi izdzēst savu pagātni, izdzēst sevī visu to, kas viņam vēl par to atgādināja.

Šajā cilvēku straumē viņš jutās kā uz klints. Visas viņas — sievietes, baudu izsalkušas, skaistas un aicinājošas, bija pazaudējušas savu pēdējo varu par nervu sistēmu. Aukstas un vienaldzīgas, kā nedzīvi priekšmeti, — riebiņas savu iekarsušo asiņu mulsumā.

Kāds bezdibenis bija stāp tām un viņa Adu. No kurienes tā bija smēlusies šo riebumu pret savu dzimumu, pret šo pūļa sievieti?

Viņa to nicināja un nīda, viņa to nosauca par kustoņiem, jau toreiz, kad tā viņu sajuta sevī pirmo reizi, tajā vakarā.

Nē, kustoņi viņi nedrīkstēja un negribēja būt. Viņi pārspēs kopīgiem spēkiem to, kas draudēja tos novest

šādā stāvoklī, viņi apspiedīs tās nevaldāmās slāpes, ku-
ras dega viņu asinīs vienam pēc otra.

„Tas nebūs, tas nekad tā nedrīkst būt!...” To viņa
bija kliegusi, cīnīdamās pati ar sevi, ar viņu.

Pirmā sieviete, lepna, brīvais cilvēks sievietē, kas
kļiedza izmisumā šos vārdus. Kā izaicinājumu šai ne-
izprotamai augstākai varai, kuŗa pēc mūžības lēmu-
ma bija ielikusi viņu dvēseles divos dažādos ķermeņos.

Viņas — pārējās bija sava dzimuma aklās verdzenes.
Un šajā verdzībā tās bija mācījušās atrast visu savu
dzīves laimi. Būt par baudas priekšmetu vīrietim, par
sugas uzturētāju — mātīti, vairāk jau tām nevaļadzē-
ja. Tas viņām bija viss viņu dzīves saturs, viņas no-
zīme.

Viņa Ada mīl savu lepno, brīvo dvēseli. Tā sargā sa-
vu dievišķību, tā negrib atdoties šai visu pārējo izdzies-
tošai kaislībai. Viņa deg kā liesmās, viņas vaigos zied
ugunīgas rozes — bet viņa pārspēj savas asinis.

Viņa ir stiprāka par to. Viņa cīnās pret sevi un pret
viņu, kad tas tuvojas ārprātam, kad viņš vairs nesa-
prot, ko viņš dara.

Cik ilgi viņš izturēs šo cīņu? Vai tā viņu nepadarīs
ārprātīgu, kā tas pie daudziem noticis?

Vēl nesen viņš bija lasījis par dzejnieku Lenau'u,
kuŗš pazaudējis prātu tādēļ, ka nebija varējis iegūt mī-
lēto sievieti. Spēlējis uz vijoles mežonīgas čigānu me-
lodijas, kļiedzis izmisumā tās vārdu. Plēsis matus, rau-
dājis.

Ģenijs — top ārprātīgs sievietes dēļ!... Savas ne-
apmierinātās kaislības dēļ.

Vai tad tiešām šim miesīgam cilvēkam bija tāda va-
ra, ka tas var nomākt pat garīgo? Kā šī gaja un nervi

var valdīt par lepno, brīvo garu, par prātu un dvēseli?!

Sfinga ar sievietes seju un krūtīm un tīģera ķetnām, kas skūpstā un reibina un reizē ar to plēš sava apreibušā upura miesās asiņainas brūces. Tā nebija izdomāta teika. Tā bija patiesība, — arī viņš raustījās nevaldāmās sāpēs zem šī nezvēra asiņainiem glāstiem.

Dvēsele... Bet kas tad ir šī dvēsele?! „Nur ein Wort fuer ein Etwas am Leibe...” Priekš tā, kurš ir redzīgs, kurš nav vairs neziņa, bērns. Priekš atmodušās...

„Mann muss die Seele durch die Sinne und die Sinne durch die Seele heilen.”

Kādēļ cilvēks bija sadalīts šādās divās pasaulēs? Kādēļ šie vārdi: „miesa, dvēsele...”

Vai cilvēks nevarēja būt kaut kas vesels, nedalīts? Kur viss viņā vēlas vienu un to pašu. Kur nav nekādas nesaskaņas gribā un darbā.

Kam šis kontrolētājs smadzeņu aparāts? Kādēļ tas lai valdītu par asinīm, kādēļ viņš saceljas pret to prasībām?

Ja šī kaislība bija netīra, kādēļ tai vajadzēja atklāties arī pie tīrākā no cilvēkiem, pie viņas — Adas?... Un kādēļ tai bija jāatklājas tieši tad, kad viņi bija sajutuši vislielāko spēku savā iekšienē, visaugstāko laimes sajūtu par savu būtību?

Viņu sastapšanās, viņu skūpstī nebija vairs tādi, kā agrāk. Bija brīži, kad tie sēdēja viens otram blakus, it kā kaitīgi viens no otra atrāvušies. It kā starp viņiem būtu iesākusies savāda, no viņu gribas neatkarīga cīņa.

Kad viņš gribēja no tās aiziet, — tā vilka viņu atpakaļ, un kad viņš tai tuvojās, neapturamas kaislības pārņemts, — tā grūda viņu no sevis nost.

Kā lai izskaidro šis nedzēšamās slāpes pēc viņas ārē-

jā tuvuma? Šos nemitīgos kļedzienus pēc viņas kvēlošām lūpām, pēc viņas žņaudzošiem skāvieniem?

Viņas būte bija pilna no tās pašas liesmas, kuŗa pildīja viņu. Viņa tīcās tam pretī, no viņas degošās elpas tas zaudēja vai samaņu un runāja, kā murgodams, nesakarīgus vārdus — puslāstus, puslūgumu.

Kādēļ mēs neesam tādi kā senāk? Kādēļ šai kaislībai vajadzēja ielauzties mūsu satiksmē.

Kādēļ tu, es pati, neesam vairs tādi, kā mēs bijām ziemā?

Mans Dievs, — kā lai viņš atbild uz šiem jautājumiem!

Neskaitāmas reizes viņš bija apņēmies nenākt ar šo kaislību viņas tuvumā, bet viņš bija bezspēcīgs šo apņemšanos izpildīt.

Kā viņš varēja tuvoties tai, kā viņas naidnieks, kā tās svētuma postītājs! Viņai — kuŗas dvēsele bija tīrāka par kalnu kritalla avotu, par debesu atspulgotāju pērli!

Nebija iespējams atsaukt to, kas bija senāk. Bija pienākusi vasara, apklususi vilinošā lakstīgas dziesma. Viņi abi savas būtības apslēptākos dziļumos bija pārmaiņējušies un caur to arī viņu sakars bija tapis savāds.

Ar ilgošanos viņi gaidīja vasaru. Tad tie būs pilnīgi brīvi, tad varēs pavadīt visu dienu laukā klejojot, tad arī viss pārējais kļūs citādi.

Cik labi, ka vasaru viņi varēs pavadīt kopā. Tās audzēknis aizbrauc līdzī savai mammai uz ūdeņiem. Veselus divus mēnešus tā būs pilnīgi brīva.

Šis nospiedējs — lietuvēns bija dzimis šajā pavasarā modinātā ļaužu pūlī. Tas izauga no viņu valgiem skatiem, no viņu smaržojošām drēbēm un matiem. Ap vi-

niem un no viņiem vilņoja šī kairinošā atmosfaira, ku-
ra pildīja arī tos ar reiboni.

Kādēļ viņu mīlestība bija tos vēl atstājusi par cilvē-
kiem? Vai viņi nevarēja dzīvot vienīgi no šīs lielās mī-
lestības, kuŗa stāvēja pāri viņu empiriskai dabai? No
šīs mīlestības „zu Sachen und Gespenstern”, uz kopī-
giem dārgumiem?

Neskaitāmi jautājumi, uz kuŗiem viņš nezināja nekā-
das atbildes. Par kuŗiem viņš senāk nebija domājis,
kuŗi bija modušies tikai pēdējā laikā, kad viņš sāka mē-
ģināt iespieties pats savas būtības dziļākos bezdibeņos.

Šajā cīņā viņa mīlestība nemitīgi auga un atvēra tam
vienu brīnumu pēc otra.

Varbūt, ka arī šī mīlestība iznīktu, ja Ada viņam bū-
tu atdevusies bez pretestības, kā Zirenuss. Tāda mī-
lestība nespēja viņam dot to, pēc kā viņš slāpa. Tas stā-
vēja pāri par to cilvēcisko, ko sievietē ar savu miesu
mīlestībā var sniegt.

Viņš pārdzīvoja bezmiega naktis, kuŗās viņš nomoci-
jās gar šo jautājumu atrisināšanu. Dažreiz, kad viņa
asinis sāka virt, viņu pārņēma tāds nevaldāms kaislī-
bas vilnis, ka viņš koda spilvenu un raustījās kā
krampjos aiz nevaldāmām fiziskām sāpēm.

Kad viņš pēc tam otrā dienā nāca tās tuvumā, tās
skats izklaidēja visu to, kas viņā bija palicis no pagā-
jušās nakts atmiņām.

Šim skatam un viņas balsij bija neizskaidrojama va-
ra pār visu viņa būtī. Tas juta, ka zem viņa tas pastā-
vīgi top stiprāks, ka viņa spēki aug, ka mirst un izgaist
viss tas, kas viņā bija tāds, ar ko tas negribēja nākt vi-
ņas tuvumā.

Tikai šoreiz uzvarēt. Tikai nejaudies sevi pārspēt

un tad — uz visiem laikiem viņš būs tīrs, brīvs no sava dzimuma varas.

Viņš nogriezās apstādījumos, kuŗi gāja gar kanāja malu. Gribēja uzmeklēt kādu sēdekli, lai brītiņu atpūstos. Bija no staigāšanas krietni vien noguris, jau no pusdienas viņš atradās laukā no mājām.

Ko tad tas lai nozīmē? Viņš ieraudzīja sev priekšā Adu ar Zireniusu blakus. Tās gāja lēni, cieši viena otrai blakus, kā likās, nogrimušas dziļā, nopietnā sarunā.

Kur gan viņas bija iepazinušās? Par ko tās tagad tik nopietni sarunājās?

Un viņš vēl Adai nekā nebija teicis, kādā sakarā viņš ar šo sievieti bija stāvējis.

Bet vai tad tas bija maz vajadzīgs? Kamēr viņa tās nepazīna, tam nevarēja būt nekādas nozīmes. To svarīgāko jau viņš bija atklājis. Kas šīs sievietes bijušas, par to jau viņa nebija prasījusi.

Viņu pārņēma smacējoša, nepatīkama sajūta, redzot tās blakus.

Zireniuss būs uzzinājis par viņu tagadējo sakaru un, gribēdama atriebties, viņa mēģinās visiem viņas varā esošiem līdzekļiem to izjaukt.

Varbūt viņa stāsta Adai par savu pagātņi, par saviem daudzajiem pielūdzējiem, starp kuŗiem uz pirmā plāna figurēs tagad viņa vārds.

Viņš soļoja zināmā attālumā tām līdzi. Tur netālu bija teātris; vai tikai Zireniuss neiet uz turieni? Atcerējās, pat lasījis uz šīs dienas afišas viņas vārdu.

Viņš izzinās no Adas, par ko tās runājušas. Viņš pateiks par savu sakaru ar šo sievieti. Viņš nevarēja redzēt tās kopā, — starp viņa Adu un šo sievieti nevarēja būt nekādas satiksmes.

Viņa paredzējums bija piepildījies. Pie teātra Zireniuss atvadījās no Adas, pie kam, kā likās, ar sevišķu sirsniņu kratīja tās roku.

Ada bija pārsteigta, redzējama viņu tik negaldīti sev blakus. Viņa priecājās, ka to tagad sastapsi. Iznākusi tāda neparedzēta pastaigāšanās un pirms mājā iešanas vēl daudz par agru.

Iznākusi no mājām ar pazīstamo aktrisi Zireniuss, kuŗa pēdējā laikā sākusi bieži viesoties pie Doreniem. Pavadījusi to līdz teātrim. Pa ceļam iznākušas interesantas sarunas. Vedinājusi to sev līdzī, gribot iepazīstināt ar atzkulišu dzīvi. Viņiem interesants traģisko loģu tēlotājs, ļoti līdzīgs pēc balss un izskata kādam pazīstamam studentam — Mermanim.

Viņa kļuvusi vai greizsirdīga par šo salīdzinājumu.

Skatījās uz tā šķelmīgi smiedamās, ļautra sasarkusi.

Tā no visa nekā nezina. Tagad Zireniuss droši vien domā, ka viņa liktenis stāv tās rokās. Ka no viņas atkarības izjaukt visas viņa nākamās dzīves laimi, izpostīt tās pamatus.

Ka viņa maldās, — tā redzēs, cik maz viņa liktenis ir stāvējis tās rokās.

— Vai zini, Jovan. Es neticēju, ka pie šiem skatuves māksliniekiem var būt kas nopietns, ārpus viņu spēles. Biju domājusi, ka viņi mīl un nīst tikai uz skatuves, ka tiem tiešām nav nekā īsta, ka viņu māksla tiem ir viss. Bet iedomājies, viņa, Zireniuss, nodeva man nesen veselu kaudzi vēstuļu uzglabāšanai. Pie tam tik neuzmanīgi — neaizlīmētā aploksnē. Mājās kāds greizsirdīgs kungs tās viņai meklējot noņemt. Tur neesot tām drošas vietas, sevišķi, ievērojot to, ka viņai tik bieži jābūt ārpus mājām.

Es šo viņas aploksnī ieslēdzu savā kastē. Šodien viņa atņēma savas vēstules. Bija tāda savāda, tā svešādi manī noskatījās. Laikam baidījās, vai neesmu tās lasījusi.

Runāja daudz par kādu cilvēku „jūras krāsas acīm, ar viltīgu dvēseli”. Pēc tam par kādu Meterlinka lugu, kur divas sievietes mīl vienu vīrieti, un tas mīl viņas abas. Prasīja pat, vai es šādu mīlestību atzīstot? Tai piederot nākotne. Tā varēšot dzīvot ļaudis, kad viņu dvēseles tapšot pilnīgākas par tagadējo ļaužu dvēselēm. Kad tie būšot spējīgi pacelties pāri visam zemam, miesīgam, tapt par ideāliem platonīkiem.

Es smējos, Jovan. Tik iedomājies, — vēl kāda sieviete iedrošinātos tevi mīlēt! Un tu, tu varētu iet pie citas un runāt viņai tos pašus vārdus, kurus tu runāji man! Turēt viņu savās rokās, skūpstīt to. Zini, es viņu nogalinātu, šo sievieti. Viņu un tevi!

Tas taču meli, Jovan. Tādas mīlestības nav, tāda nevar būt, nekad nebūs!

Tas tā teātrī, viņu drāmās. Bet — tiešāmībā? ... Vai tad viņa neredz, kāda negēlība tā būtu?

Es smejos par to, ko šī sieviete sauc par mīlestību, ja viņa to tādi var atzīt, var tādā dzīvot.

Viņš dobjli ievaidējās un aizklāja seju rokām.

Tas bija šausmīgi, ko viņa tur runāja. Kāds briesmīgs lāsts karājās pār viņu, kas lika viņam panest tik bezgāli daudz, kā no cilvēka nemaz nevarēja prasīt.

— Es nevaru, Ada ... Es nevaru vairāk klausīties ... Nerunā tālāk. Es nevaru, es negribu nekā dzirdēt. Tas ir briesmīgi. Tu izraksti man nāves spriedumu ...

Rimsties, — nerunā vairāk, es tevi lūdzu! Es nevaru

tālāk: tur ir sols... Sēdies, es tev visu izstāstīšu... Visu, visu, kā tas bija. Es negribu nekā noklusēt.

Ar varu viņš nospieda to uz sola un nosēdās pats tai blakus.

— Es tev visu toreiz atklāju, Ada... Visu, kas bijis manā pagātnē. Tur, mežā, viņā ziemas vakarā... Pēc tam es svinēju savus augšāmcelšanās svētkus. Es domāju, ka tu mani saproti.

Šī sieviete, ar kuru tu gāji, ir viena no tām...

Griezīgs kledziens pārtrauca viņa vārdus. Kā aizšauta viņa bija uzlēkusi kājās un devās pusskriešus projām pa celiņu.

Viņš steidzās tai pakaļ. Viņš nevarēja ļaut tai aiziet šādā stāvoklī. Mājās tai pielādēts revolveris, — viņa izšaus sev lodi caur pieri.

Viņš panāca to un satvēra viņas roku kā dzelžos.

Tā rāvās no viņa vajā. Tā bija miroņa bālumā ar savādu spīdumu acīs. Tādu viņš to nekad nebija redzējis.

Viņam uznāca briesmīgas balles. Tā nebija valrs viņas sārtā seja, tā bija miroņa maska, savāda, pārvērtusies.

Tā sagrīojās un būtu nokritusi, ja viņš to nebūtu uztvēris. Bet tad viņa atkal atdabūja savus spēkus un atgrūda viņu no sevis.

Paskatījās uz viņu un griezīgi, skaļi iesmējās.

Viņam izgāja aukstas trīsas no šiem smiekliem. Viņš saprata, kādā stāvoklī var tā smieties.

— Tad ej jel pie viņas! Viņai jau tiesības uz tevi. Tu stāvējis viņai tik tuvu, — tuvākais cilvēks pasaulē...

Ha, ha, ha!... Tagad es saprotu... Tu drāmatiskais

aktieris, es un tā — Meterlinka nākamības sieviete...

Es — mulķe... Nekā no visa tā nezināju. Šis vēstules, šī vajā piemirstā aploksne. Tas glīts sarežģījums modernai drāmai. Dod savus noslēpumus glabāt taisni man, ar aprēķinu, ka es mēģināšu tajās ieskatīties.

Tu varēji man visu to tik ilgi slēpt. Tu varēji man atļaut spēlēt priekš šīs negēlīgās mulķa zostiņas lomu.

Tas ir briesmīgi! Es nezinu, kas ar mani notiek. Kā lai es vēl ilgāk dzīvoju!

Tas bija tiešām briesmīga negēlība, ka viņš varēja tik ilgi tā dzīvot, viņai par to nekā neteicis.

Varbūt, ka Zireniuss ir atklājis vēl kādam savus noslēpumus. Tos zina, varbūt jau visi, Rentners, Zieverss. Viņai vienīgai, Adai, no tā vēl nebija nekas zināms.

Bet kā tad viņš to varēja darīt, kad tas domāja, ka tā šīs sievietes nekad nav redzējusi.

Vai tad tas nebija patiesībā vienalga, ar kādu sievieti tas bija noticis. Ko tad šeit nozīmēja persona, vārds, vai tad vienīgi pats notikums nebija svarīgs?

— Tagad es visu saprotu... Šī „nākamības mīlestība”, kur divas sievietes var mīlēt vienu un viens viņas abas, — tas jau tiešām lielisks plāns!

Tu teici, ka tu visu izbeidzis, ka esi sarāvis ar visu savu pagātni, esi visu piemirsis. Vai tad tiešām tu esi mani vilis — tu varētu to darīt?!

Tev būtu bijis kāds sakars ar šo sievieti vēl pēc tam, kad tu man teici pirmo reizi par savu mīlestību?

Nē, tas nav, tas tā nevar būt! Tu nemeloji, Jovan? Tev nav ko dalīties, — tev nav nekas, ko tu varētu dot šai „nākamības” sievietei!...

Es viņu nicinu, šo riebīgo kustoni. Es varētu viņu

aiz riebsuma samīt kājām. Un viņa vēl var man uzbāties ar savu „draudzību”, ar savām sarunām par lielo — augsto mīlestību! Pēc visa tā, kas ar viņu pašu bijis?

Mākslas priesteriene... Cienīta, tālu izslavēta skatuves māksliniece! Tiras dvēseles, cietējas lomā!

Vai tad visa pasaule pastāv no ārprātīgiem?! Vai tad nav neviena paša, kas redzētu viņas melus, kas izjustu cauri viņas frazēm tās īsto būtī?

Es ticu tavai mīlestībai arī vēl tagad. Es saprotu tagad visu to, kas man tavās vēstulēs un tavos vārdos līdz šim izlikās nesaprotams, par ko tu runāji tā miglaini.

Es domāju, ka tev tāda pat pagātne, kā viņiem, visiem — citiem. Es to domāju jau pirms tam, kamēr tu man vēl tās nebiji atklājis.

Bet arī to dzirdot, no tevis paša, man tomēr bija jākliedz aiz sāpēm. To, ko tu man tagad teici, es nekad nebiju iedomājusies. Tu esi mīlējis sievieti, tu esi runājis viņai tos pašus vārdus, kurus tu runāji man. Tu esi viņu skūpstījis, esi viņai piederējis viss. Tas ir nepanesami, — šī apziņa mani nokauj!

Viņi gāja tagad lēnāk. Tā bija atkal atdabūjusi savu savaldīšanās spēju.

Viņš stāstīja tai visu, kā tas bija noticis. Kā viņš bija iepazinies ar šo sievieti, kā tā bija ar nodomu viņu vilinājusi savos tīklos, kā bija tēlojusi tādu sievieti, par kuru viņš bija sapņojis, pēc kuŗas ilgojies.

Un tad — viņa iepriekšējā dzīve, viņa pagātne... Kā lai viņš būtu izgājis no šīs satiksmes tīrs, kad viņa ar visiem saviem piedzīvojumiem, ar visiem saviem izmēģinātiem līdzekļiem centās to iegūt par savu.

Ne mazākās pretestības no viņa puses. Taisni otrādi — vienīgi uzmudinājums.

Viņš juties glaimots, ka šāda augsti stāvoša sieviete — māksliniece to mīl. Viņa kaislība tajā vakarā bija nomākusi viņa domāšanas spēju. Viņam nebija nekas cits labāks, kas viņu varētu atturēt iet līdz beigām.

Vēlāk viņš runāja un rakstīja tai par mīlestību. Bet kā lai viņš nerunātu šo vārdu, kad viņš domājās būt atradis to, pēc kā nemitīgi bija ilgojies.

Pēc tam viņš bija to redzējis bez maskas, visā viņas sekumā un maziskumā. Viņš bija sarāvis savu sakaru ar to. Viņš bija nolādējis sevi un sievieti. Viņš bija apņēmis dzīvot viens un mīlēt vienīgi savu brīvību.

Un tad — viņš sastapa to, kuŗu viņš ar tādām slāpēm bija meklējis.

Adas sejā atspoguļojās viss, ko viņa pārdzīvoja šajā stāstā klausoties. Viņa zina, ka tai būs daudz jāpārcieš, ka viņai būs brīži, kad tā nevēlētos dzīvot. Bet viņa nebaidās no šīm ciešanām. Viņai būs spēka tās pārciest.

Šīs kopējās ciešanas padarīs viņu sakaru vēl tuvāku. Lai nekas tos vēlāk vairs nevarētu vienu otram atsvešināt.

Viņš jūta, ka šajos vārdos slēpjas dziļa patiesība, ka tie jau tagad stāv viens otram tuvāk, nekā tas bija pirms tam.

Šīs dalītās ciešanas radīja jaunu vienotāju — saiti starp viņu dvēselēm.

Pie atvadīšanās viņa spieda ilgi un cieši tā roku.

Viņam bija tā, ka neizsakāmi gribējās krist tās priekšā ceļos, apslēpt viņas klēpi savu galvu un tā raudāt, kamēr asaras viņu būtu nomazgājušas tīru no visa tā riebiģā, bijušā, kas sastādīja viņa pagātnes lāstu.

Raudāt, nesajūtot kaunu par savu nespēku. Kamēr viņa to pacels un starojoša aiz laimes par viņa atdzimšanu, teiks tam, ka viss piedots, aizmirsts.

Viņa telktu šos vārdus, — viņa jau redz tā dvēselē. Tā viņu nepazudina.

„...Tiem dzīvē grūti, kas nevar raudāt, — tiem daudz jācieš...” Šie mātes vārdi bija atkal piepildījušies. Tas sajūta, ka sirds grib vai pušu lūzt, ka tas būtu atvieglinājums, ja varētu atvērt visam tam izeju asarās.

Tagad viņa zināja visu. Viņš stāvēja tās priekšā ar visām savām kļūdām, ar savu dvēseles noziegumu, — tāds, kāds viņš īstenībā bija.

Bet vai tad tiešām kādam bija tiesība to galīgi pazudināt? Vai viņš nebija par to cietis tik daudz, ka viņš varēja prasīt, lai viss bijušais tiktu izdzēsts... aizmirstībai nolemts!

Vai tad visam, ko viņš bija izcietis, nebūtu bijis nekāda panākuma! Viņa nicināšana pašam pret sevi, par visu bijušo. Šis neizsakāmais riebums pret visu to, ko tas redzēja savā apkārtnē. Tas viss varētu būt bez nozīmes, nevajadzīgs?

Un vai tad viņš bija vienīgais vainīgais pie visa notikušā? Vai galvenais noziegums nekrita uz sievieti? Tā, un ne viņš, bija visu to izsaukusi.

Sieviete bija viņa, visas pasaules lāsts. Tā mācīja viņu melot. Tā vilka viņu purvā un dubļos. Tā spieda viņu, kā lietuvēns, karstās, tveicējošās naktīs. Jā, — viņa bija tā, kas dzina to pusnaktī uz ielas, kas lika asinot viņa dvēselei.

Viņu pārņēma briesmīgs naidis pret šo lāstu, pret viņu

nu visa ļaunuma cēloni, kuŗas dēļ viņam tagad tā jācieš.

Viņš iznīcinātu sievieti no pasaules. Viņš liktu sa-
raustīt tās miesas gabalos. Viņš smietos par tās valdiem,
— viņš priecātos, redzēdams, kā tā mokās savās asinīs.

Ar kādu labpatiku viņš redzētu, kā to, kā vidus laiku
raganu, liek uz sārta. Kā tā raustās un gaudo. Kā lies-
mas pārņem viņas vējā izpūrušos matus. Un plivina
tos, kā ugunīgas, šaudīgas čūskas.

Šos matus, no kuŗiem plūst reibinoša smarža, kā no
indīgām orchīdejām, kuŗi čaukst kā zīds, kad tos laiž
caur pirkstiem, kuŗi, ietīdami sevī, aiznes mānu pasau-
lē, kur ziedi, mūzika, dimantā dzirkstošs, smaržīgs vīns.

Visas viņa ciešanas cēlās no sievietes. Tā atņēma viņa
dvēseles mieru, viņa iekšējo spēku, viņa pašlepnumu. Tā mācīja viņu raudāt.

Viņš dievina šo briesmoni, — viņš zemojas tās
priekšā.

Bābeles Millitta spiež arī to zemoties savam erotisko
orgiju kultam.

O — nē! Viņš tās nīst ar nedzēšamu naidu.

Viņš redz cauri to nevainīgai ārienei. Redz viņā isto
dabu — šo sātana kalponi, nakts vampīru, šīs demonis-
kāš kaislības modinātāju, bakchanti.

Tādu, kā Rops un Birdslis to tēlojis. Pasaules vald-
nieci — prostituēto, Mesalinu, kuŗa izsūc no vīrieša
viņa asinis un smadzenes, kuŗa nekad nav piepildāma,
apmierināma.

Sieviete — šis briesmīgais nezvērs, kuŗas haudu iz-
salkumam nav robežu, kuŗa viena var izsūkt visu dzī-
vības spēku desmitiem vīriešiem un palikt vēl izsal-
kusi.

Viņš tās nīst — — — Viņas visas. Zireniusu... Adu — — Ari to... Viņu, kuŗu tas mīlēja tā, ka aiz šīs mīlestības viņš varēja kļūt ārprātīgs, bojā aiziet.

Ja viņas nebūtu, — viņš dzīvotu pilnīgi viens, brīvs. Tam nebūtu neviena, kuŗa tuvums tam būtu vajadzīgs. Viņš nicinātu visus ļaudis. Viņš aizietu kaut kur, tālā, nezināmā vietā, kur neviens tā nepazīst, kur tam nav ne ar vienu jāsatiekas, nav jāklausās nekādās vārdu skaņās.

Nokaut, iznīcināt to, ko viņš tik bezgalīgi mīlēja. Lai tam nebūtu vairs jārūnā šis vārds. Lai uz visiem laikiem izdzestu to izsaucošo sajūtu.

Viņas visas ir briesmīgākie meļi, — šīs sievietes. Viņas nevar neviena tā mīlēt, kā mīl vīrieši. Viņu mīlestība — tukša skaņa.

Tā pastāv, ja daudz, tik ilgi, kamēr viņu dzimums nav dabūjis savu daļu — kamēr tās netop par mātēm. Tām jādzemdē bērni, — mīlestība nav viņām. „Das Kind — das Zweck, der Mann — nur ein Mittel...”

Tā viņu patiesība, mīlestība tikai muļķīga pašapmānīšanās. Tām nav tiesības runāt par to lielo mīlestību, kuŗa nokauj un rada no jauna, kuŗa liek ciest un gaviļēt. Tām jālieto cits nosaukums, lai neapgānītu to, ko dziļā, plašā vīrieša dvēsele sauc ar šo vārdu.

Kādēļ Ada nav tāda, kādai viņai, kā sievietei, jābūt? Kādēļ viņa tiecas pēc šīs augstākās mīlestības, kuŗa nav priekš sievietes?

Tā cīnās ar sevi, ar to. Tā neatdodas viņam visa, lād savas asinis, sauc šo kaislību par kustonisku. Viņa grib būt brīva un īstenībā tai jābūt vergam.

To zināja jau pirms tūkstošiem gadu, par to runāja savā filozofijā Platons. No pašas dabas, pēc mūžības

lēmuma. Kā dvēsele valda par miesu, tā vīrietim jāvalda par sievieti.

Vai viņa nav dzirdējusi, kā tai pie laulāšanas to atgādina, ka tai jāklausa vīrietim kā savam kungam un pavēlniekam. Viņš ir gars, augstāka būte, tā — miesa, cilvēces vairotāja mašīna.

Kādēļ tā grib būt kas cits? Zireniuss... tā ilgi neizturēja savā lomā. Tā lūdzās pēc tā, ko viņai īstenībā vajadzēja. Tā atmeta visu pārējo un pāri palika tā sieviete, kuŗa smaržo pēc zemes, kuŗa slāpst pēc sava miesīgā izsalkuma remdētāja.

Kādēļ Ada netop tāda pat kā tā? Viņš tad nokratītu šo lietuvēnu no sevis. Viņš izrautu to no savām asinīm un aizietu no tās pilns nicināšanas un smieklu.

Tā mokās tāpat, kā viņš. Tā nīst un mīl vienu un to pašu, — tā ilgojas pēc tā paša tālā, nesasniedzamā. Tā stājas viņam blakus, pat augstāk par to.

Jā, augstāk, jo tās dvēsele ir harmoniskāka, nekā pie viņa. Viņa — svēta, tīra. Tā nemelo, nav nekad melojusi. Viņa mīl pirmo reizi savā dzīvē. Mīl ar to lielo, visu ietveŗošo mīlestību, pie kuŗas izprašanas viņš nokļuvis caur tūkstots kjūdām, klupdams un maldīdamies tumsā pa milzu mežu.

Bet var jau būt, ka viss tas, kas bija jāpārdzīvo, to sagaida vēl nākamībā. Varbūt, tai vajadzēs nosaukt visu šo sakaru par meliem. Ciest un raudāt par to, ka laidusi sevi skūpstīt, runājusi vīrietim, ka to mīl.

Tad viņa sapratīs, kā viss tas varēja notikt. Cik maz vainīgs ir pats cilvēks pie tā, ko viņš kādreiz pastrādā.

Varbūt, viņa atradīs kādu cilvēku tīru un neaptraipītu, kā viņa pati. Kas vēl nav piederējis nevienai sievietei, kas nevainīgs, kā šūpulī gulošs bērns.

Kas par to, ka tas ir bāls, kā bez asinīm, ka tas nezina nekā no tāda stāvokļa, kad asinis kvēlo kā uguns jūra, kad cilvēkā pamostas lāsains, zaļām acīm jauguārs.

Viņš runās ar labpatiku par savu tīrību. Viņš leposies ar šo savu vērtību, kā dārgāko nopelnu.

Tam — tiesības uz mīlestību, tā viņa atsevišķa privilēģija.

Kas par to, ka viņš var būt nicināms glēvulis, kuŗš kārām acīm noraugās katrā glītākā sievietē, bet nedrīkst viņai tuvoties. Kas mēģina, kā nejauši, piedurties viņas kaļajām rokām, aizkart viņas uzvalku, lai dzīvotu no tādā veidā uzņemtas sajūtas.

Vai, varbūt, viņš ir būte bez dzimuma, kuŗš nekā tamlīdzīga nav spējīgs sajūst. Tādā gadījumā tam nav sevišķa iemesla lepoties ar savu privilēģiju.

Viņš nicina šādus izvēlētos ar visām viņu priekšrocībām. Viņš redz tajos jezuitus un einuchus, kuŗi kropļi garīgi un miesīgi.

Vai tad tas tiešām būtu šķīstības ideāls — šie kastrētie fanātiķi skopci, — kuŗi cīnā ar savu dzimumu upurē daļu no savas aprēcīgās miesas?!

Tad jau lielākais cilvēks būtu ciniķis Diogens, vēsturiskās mucas apdzīvotājs. Tas bija pārspējis sievieti. Tas dzina visu acu priekšā pašaptraipīšanos, lai pierādītu savu nicināšanu pret sievieti.

Kāda čigāniete viņam bija pareģojusi, ka tas ies bojā caur sievieti. Toreiz viņš bija smējies par šādu praviotajumu. Tagad viņš vairs tā nedarītu.

Nē, viņš varēja būt lepns uz sevis ar visiem saviem noziegumiem.

Viņš stāv tagad augstāk arī par tiem, kuŗi derētu par

šķīstības paraugiem. Viņš ir parādījis spēku, kurš spēj saraut važas, sagraut cietumu mūrus.

Varbūt, viņam taisni vajadzēja likt sevi saistīt, lai modinātu tūkstošus ar sava cietuma sagraušanās troksni.

Viņš bija pārāks par šiem vidusceļa ļaudīm ar viņu mazajiem tikumiem, ar visu viņu tīrību. Viņš ir izbri-
dis purvus un iznācis saules gaismā. Bija jāvies aplikt
sev visus tos saišķus, zem kuņiem smaka tūkstoši, —
un bija tos sarāvis.

Jā, viņš varēja būt lepns uz savu spēku ar visiem
saviem noziegumiem. Viņš bija gatavs ar tiem stāties
visas pasaules priekšā. Un kuņam no viņiem pietiktu
dūšas — mest uz viņu ar akmeņiem.

Vai tad tiešām būt arīgi tīram nozīmēja tik bezgala
daudz? Vai tas varēja, drīkstēja būt, ka Ada vairs tā
nemilēs pēc tam, kad viņa ir redzējusi to sievieti, kuņ
viņš reiz domāja mīlam un kuņai tas bija atdevis da-
ļu no tiem dubļiem, kuņ dēļ viņš sevi tā nicināja.

Ja tas tā būtu, tad reizē ar to viņa atzītos, ka tā ir
tāda pati sieviete, kā viņas visas. Ka šajā momentā
priekš viņas ir viss, ka visam pārējam nozīme tikai
vārdos, ne tiešamībā.

Viņš negribēja tai būt par šķērsli atrast tādu cilvē-
ku, kas būtu viņas vērts. Varbūt šī nezināmā svešinie-
ka ēna jau tagad stāv starp viņiem, ka tā ar to jau mīl-
nās savā fantazijā. Viņš ir tikai pāreja no katra ikdie-
nišķa vīrieša uz šo izredzēto laimīgo.

Bet kā gan viņa atradīs šo brīnuma putnu? Iet kat-
ram klāt jautāt, vai tas ir piederējis kādai sievietei,
vai viņā ir atļauts iemīlēties? Tas taču būtu lieliski!
Tas būtu kaut kas, par ko būtu jāsmejas visiem pekles

apdzīvotājiem. Tas nebija taisni no viņas, ka tā nebija iesākusi šo nopratināšanu jau no viņa. Tad viss teātris, ko viņi līdz šim bija spēlējuši, būtu bijis izbeigts jau pašā sākumā.

Vai nebija labāk jau tagad izbeigt visu, aiziet, pirms vēl nav parādītas durvis. Ļauties nostumt sevi pie malas no šī istā, redzēt, kā tas noskatās viņam pakal ar uzvarētāja lepnumu, ar nožēlošanu.

Nē — šis sagaidītais tā neredzēs, šī prieka tas nekad nepiedzīvos. Viņš pratīs aiziet kā tāds, kas nekā nezaudē. Kā tāds, kas ņēmis to, ko gribējis un atstājis to, priekš kā ņemšanas viņš sevi turējis par daudz augstu.

Triumfēt par viņu dzīvu — nevarēs neviens un lai tas būtu svētāks, kā visi eņģeļi.

* *
*

Tie bija ārprātīgi murgi, ar kuriem viņš bija mocījies tajā vakarā, kad Ada dabūja zināt visu viņa pagātņi.

Viņas mīlestība bija tapusi vēl dziļāka un dedzinošāka, kā senāk. Viņa bija daudz izcietusi, viņas skats kļuvis skumjāks un nopietnāks. Ne caur ko viņa nebija tam atgādinājusi, ka viņš būtu tai kļuvis svešāks, mazāk tuvs. Caur šādu savu izturēšanos tā lika viņam pašam vairāk ciest, nekā tas būtu bijis tajā gadījumā, ja tā viņu nosodītu, viņu no sevis atstumtu.

Tā mīlēja ar to lielo īsto mīlestību, kuŗa netiesā, kuŗa var piedot visu, kuŗa pasludina augšāmcelšanos.

Viņš saprata to sāpju valodu, kuŗu runāja viņas acis, kad tā skatījās viņam sejā ilgi, nekustīgi.

— Tu — Jovan, tu varēji mīlēt šo sievieti? Tu varēji viņai runāt par mīlestību, varēji to skūpstīt... Kā tev varēja būt kas kopīgs ar šo koķeti? Kā tu varēji to neredzēt, ka viņa tēlo... Ka tai nav nekā īsta, ka viss pie viņas mākslots, liekujots?

Jā, tas bija tagad arī viņam pašam neizprotama mīkla, kā viņš bija to varējis mīlēt... Viņš bija toreiz kā apstulbis. Viņš neredzēja nekā no visa tā, kas viņam bija uzausis tikai tagad.

— Iedomājos, kādā pozē viņa nostājās, kad tu runāji tai par savu mīlestību. Ar kādu estētiku, ar kādu grāciju tas viss tika izvests. Tu, dārgais, dumjais Jovan, tu aktiera lomā. Tas būtu skats, pie kuŗa vai jāģībst aiz smiekliem.

Viņa sāka skaļi smieties, nevaldāmi, un viņš nevarēja atturēties nesmējies tai līdzī. Viss notikušais tam izlikās tik bezgala komisks, ka nesmieties nebija iespējams.

Un reiz viņš to bija skatījis pie savas dzīves lielākiem notikumiem. Tagad viņš par to smējās. Viņš varētu rakstīt par šo tematu komēdiju un būt pats par vienu no viņas skatītājiem.

„No lielā līdz smieklīgam tikai viens solis...” Viss lielais skaistais tikai katra atsevišķa cilvēka subjektīvā sajūtā. Ārpus tās nav nekā, — tur viss vienlīdz augsts un vienlīdz zems.

Kā gan viņš izturētos pret to, ja arī Adai būtu bijusi tāda pat pagātne? Varbūt tas būtu labāk. Tad viņi būtu pilnīgi vienlīdzīgi. Abi vienlīdz taisni un vienlīdz noziegušies.

Un tomēr!... Viņš kļūtu ārpātīgs, ja tas tā būtu. Viņš nokautu to cilvēku, kas viņu būtu skūpstījis, būtu

to turējis savās rokās. Tikai tīra sieviete spēja būt par viņa atpestītāju.

Viņš neticētu, nekad nevarētu ticēt tās mīlestībai, ja tā būtu mīlējusi bez viņa vēl kādu citu, būtu tam pieredējusi. Viņa nebija tāda, kuŗa varētu atdoties kādam, tā kā viņš, kā visi vīrieši. Kā tie, kuŗi izbauda to visu jau tad, kad viņi vēl nav spējīgi apzināties, ko dara.

Viņai vajadzēja būt tīrai tajā momentā, kad viņš slēdza to pirmo reizi savās rokās. Ja viņa tāda nebūtu, tad varbūt jau šī pirmā ārējā tuvuma stunda padarītu tos vēl netīrākus. Viņas bērnišķi nevainīgā mīlestība bija atdevusi jau toreiz viņam sapņotāja — bērna acis.

Arī viņš būtu citāds, ja viņa dzīves apstākļi nebūtu to veduši pa šādiem ceļiem.

Un cik neizsakāmi maz bija vajadzīgs, lai tas tā būtu... Ja toreiz Vanda viņam būtu iedevusi savu fotogrāfiju, viņš nebūtu aizgājis uz viņu vakaru, nebūtu izdarījis to, kas noderēja par pasākumu visam sekojošam. Būtu Zireniuss izrunājis kaut vienu vārdu, kas to atturētu iet līdz beigām.

Lai iegūtu šo ticību cilvēkam, viņam vajadzēja atrast visu to tiešamībā, pēc kā ilgojās viņa dvēsele...

Ada ir tāda, dievišķi tīra, netik vārdos vien, bet īstenībā... Viņai pretīgs viss tas, kas citām sievietēm mīlestībā tas svarīgākais, kas sastāda visu viņu laimi. Viņa mīl tā dvēseli, viņa sapņus, viņas nākamības darbus.

Tos nevieno tikai šīs zemes bērnu mīlestība, — tie mīl pāri par visu, kas pie viņiem smaržo pēc putekļiem.

Arī šī miesīgā sajūta viņu sakarā nevarēja būt netīra. Tas, ko viņš sajūt pret Adu, kā pret sievieti, nevarēja būt kaut kas zems, cilvēka necienīgs.

Kā lai viņš nemīl to visu, visu ar viņas vienlīdz skai-
sto dvēseli un miesu? Kā lai viņš apsauc šo vētru, ku-
ŗa trako un plosās viņa iekšienē, kuŗa pārvērš tā asi-
nis degošā lavā?

Agrāk viņš nebija skatījies uz to, kā uz sievieti. Tas
bija nācis pats no sevis, neatkarīgi no viņa gribas.

Viņš nebija pie šīs pārmaiņas vainīgs... Viņš bija
cīnījies visiem spēkiem pret šo neizprotamo varu. Viņš
justos laimīgs, ja varētu no tās izrauties, izdzēst to no
savām asinīm, no savas apziņas.

Bet kā tad tas būtu iespējams, nokaut sevī visu mie-
sīgo un tapt pilnīgi par garu, par dvēseli? Kādēļ viņš
nezināja nevienu tāda sakara, kur tas tā būtu tiešamī-
bā piepildījies? Viņi visi, arī tie pilnīgākie starp ļaudīm
tiecās savienoties ar mīlēto sievieti, saukt par savu vi-
su, ko tā ar savu mīlestību varēja sniegt.

Platoniska mīlestība, kur apmierinās ar to, izrunāt
mīļotās sievietes vārdu... redzēt to no attāluma. Ne-
drīkstēt just pret to nekā cita, kā vienīgi svētbijīgu die-
vināšanu. Kā pret eņģeļiem un svētām Madonnām.

Atteikties no visa, no viņas skūpstiem, no viņas skā-
vieniem. Tas taču viss pieder pie miesas. Kādēļ to lai
sauktu par tīru, ja viss pārējais miesīgais ir netīrs?...
Apmierināties ar to, ka drīkst viņā noskatīties, drīkst
griezties pie viņas ar savām lūgšanām.

Kalpot sievietes kultam... palikt par elku pielūdzē-
ju. Tas tiešām būtu lieliski! Censties kļūt par sievie-
tes tempļa galveno priesteri!...

Vai tad šī kaislība varēja tapt nosaukta par kusto-
nisku? Vai tas nebija kaut kas cits, kam varētu atrast
daudz maz nodēģāku nosaukumu?

Tas skanēja apvainojoši. Viss, ko viņš sajūt pret šo

sievieti, viņa plašie horizonti, viņa nevaldāmā lidošanas kāre. Un viss tas virtu no avota, kur čum un mudž no tūkstošiem, pārošanās ekstazē apņemtiem zvēriņiem. No visiem cilvēku priekštečiem, sākot — no pirmšūnņas monades, līdz viņam pašam, debešķīgos tīklos ietītam kustonim.

Kā pirmatnējam alu cilvēkam viņam vajadzētu vienkārši teikt: Bēdz — es tevi ķeršu... Es aplusināšu savas slāpes... pēc tam es iešu gādāt tev barību, lai tu varētu gulēt savā alā un radīt man pēcnācējus.

Ja tas ir netīrs, tad ar to viņam jāiet pie citiem tādējiem pat netīriem radījumiem, kā viņš. Pie tām, kas klejo naktīs pa tumšām ielām, kas viebj savas krāsotās sejas riebigā, saprotamā smaidā, katram gaŗām gājējam vīrietim. Viņu smirdošās lūpas jau arī saka: „Nāc līdz, es tevi mīlu...”

Jā, pie viņām un nevis tīrās, svētās Adas... Tā mīl tikai viņa garu, viņa dvēseli, atsvabinātu no tā netīrā apģērba, kuŗu dēvē par miesu.

Mīlestība uz garu un miesu... O, jā — tās dīvas lietas, viena otrai radikāli pretējas. Vajag sadalīties un būt pilnīgam savās daļās, ja nav iespējams būt tādām visam, veselam.

Bet kur lai ņem padomu, kā šo dalīšanu izvest... Kā izdarīt šādu operāciju pie šiem Siamas dvīnīšiem — pie dvēseles un miesas, kas stāv viena ar otru tik ciešā sakarā?

Kāds jauns gars turas tam pretī. Viņš sajūt bezgalīgu riebjamu nevien šo kreatūru — ielas blandiņu, bet pat katras citas sievietes tuvumā... Viņš nevar tām pieskarties, nevar tās turēt savās rokās pat tik tālu, kā tas pie dejošanas vajadzīgs.

Kādēļ viņš nevar uz tām pārnest šo kostonisko sajūtu? Kādēļ viņš viss slāpst tikai pēc vienas zināmas sievietes, pēc viņas — Adas?...

Un ko tad nozīmē tas, ka viņa aiztura ausis un grūž to no sevis projām, kad tas viņai runā par šādu dalītu mīlestību? Tā liedz viņam nākt savā tuvumā, ja kaut kas tam līdzīgs ar viņu varētu notikt.

Viņš jau būs tad tāds, kādu tā viņa vēlas redzēt. Tam nebūs šīs netīrās, grēcīgās vēlēšanās aptraipīt tās tīrību.

Viņš nededzinās to ar savu karsto elpu, nemurgos tai nesakarīgus, ārprātīgus teicienus. Neskūpstīs tās lūpas, tās kaklu līdz asinīm. Viņš būs rāms kā dzeltenais kanarijas putniņš. Viņš pazaudēs savus vanaga nagus un izsalkušo šaudīgo nemiera uguni acīs.

Viņa negrib tagad tam piederēt, negrib tam atdoties. Tagad tai likumīgi iemesli, kuŗu vārdā viņai tiesība to atstumt.

Viss pārmainījies, tapis citādi, nekā senāk. Viņa redzējusi to sievieti, kuŗai tas fiziski piederējis, caur to viņš kļuvis tai pretīgs.

Viņa stāv par augstu priekš tā. Viņa sapņo par kādu citu, neaptraipītu, kā viņa, kuŗam tā dos to pašu, ko saņems no viņa.

Ja šī cilvēka dvēsele būs pilnīgāka, nekā viņējā, tad tas ļoti cietīs, izdzirdīs, ka viņa mīlējusi citu. Tam piederējusi.

Viņa grib to pasargāt no šīm ciešanām, grib palikt balta, neaptraipīta. Šis nesaplosītais vanadziņš... par to jau nemītīgi kladzināja visās malās.

Bet šis cilvēks jau neizsakāmi cietīs jau no tā vien, ka dzirdēs, ka tā mīlējusi kādu citu, apbērusi to sa-

viem skūpstiem, gulējusi tā skāvienos. Tas sajūtis, ka garīgi, ar savu dvēseli viņa piederējusi citam. Šī apziņa būs desmitkārt briesmīgāka par to, ja viņš dzirdētu, ka tā ir atdevusies kādam miesīgi, bez mīlestības. Tas jau biežāk tiek pastrādāts ar varmācību, bet tie, pie kuriem tas noticis, vēl netop caur to par mīlestības necienīgiem.

Kaut kas šādiem varas darbiem bija līdzīgs arī tas, kas norisinājās starp viņu un Zireniusu. Tikai ar to starpību, ka darbojošās personas te atradās apmainītās lomās.

Viņa, viltīgā, piedzīvojumu bagātā skatuves māksliniece spēlēja vīlējas — sirenas lomu, viņš — karstgalvīgais vieglprātis, bija tās upuris.

Ja Ada to vairs tā nemīl, kā senāk, ja viņas skūpstī, viņas vārdi melo, tad taču viņam vajadzētu to redzēt, sajūst.

Vai tad arī viņa šai mākslā jau tik pilnīga tapusi, ka vairs nav iespējams izšķirt, kur viņa tēlo, un kur tā patiesa.

Sievietes jau prot melot nesamērīgi labāk par vīriešiem. Viņu verdziskā pagātne izstrādājusi tajās šīs spējas, tas pie viņām iedzimts talants. Viņas metas no vieniem skāvieniem otros, savas lomas tēlo tik veicīgi, ka nevienam nenāk ne prātā šaubīties par viņu patiesīgumu.

Zireniuss taču vadāja visu laiku savu muļķīgo Verezu aiz deguna. Tā droši vien runāja viņam tos pašus kaislās mīlestības vārdus, ar kuriem bija pilnas visas viņas vēstules, kuŗas tika sūtītas uz tā adresi.

Varbūt, ka arī Ada jau mīl kādu citu un slēpj to vi-

nam, vai arī pati vēl nav ar savu dvēseli pilnīgi skaidrībā.

Varbūt, to pašu jauno ārstu, kuŗu nesen atpakaļ atklājusi viņas mājas kundze un kuŗš tagad tik bieži iet pie viņiem mājās.

Viņa jau stāstīja, cik interesanti tas tēlojis savu šveices ceļojumu; cik tas gudrs un skaists.

Kas par to, ka viņš jau precējies. Tas — maza nesaskaņa ar viņas tīrības un nevainības prasībām, bet nepārvarams šķērslis viņā iemīlēties tas tomēr nav.

Vai tas jau nav mīlestības sākums — šī iejūsmība par kāda vīrieša skaistumu un gudrību? Šo īpašību dēļ jau mīl un tās palaikam mēdz atrast pie kāda cilvēka tikai tad, kad tas vairs nav vienaldzīgs.

Šis ārsts droši vien pozē un plātās ar savām gudrībām, — tas zina „dabas likumus”, kas liek rubenim izplēst savas krāšņās, krāsaini mirdzošās spalvas, lai vērstu uz sevis mātītes uzmanību.

Viņa tā neredz. Viņa sēd pie galda un ar labpatiku skatās un klausās, ko tas visu tur kladzina.

Tas redz, ka tā viņa stāstam ar uzmanību seko un fantazijā jau viņš sev iztēlo, ka pie zināmiem apstākļiem arī viņa varētu būt tam iegūstama.

Vai tad viņa ir aizmirsusi to gadījumu ar Rentneru, kur tam bija tā jāmokās. Kur viņš aiz šaubām pārdzīvoja briesmīgu bezmiega nakti, kuŗā viņš nemaz nekļuva ārprātīgs.

Ja kāds mīl ar visu savu dvēseli, ar visu savu būtību, tad visi pārējie laudis tam top pilnīgi vienaldzīgi, neinteresanti. Tas sajūt to cilvēku, kuŗu mīl, kā izņēmumu no visiem pārējiem. Kā vienīgu, atsevišķu, ar kuŗu salīdzinot, visi citi top nedzīvas lelles.

Varbūt, ka tā viņu iemīlējusi tikai tādēļ, ka viņš bija pirmais nācis pie tās un atklājis savu dvēseli. Viņa vietā būtu varējis tikpat labi būt šis ārsts, kā kaut kurš cits. Viņai simpatiski daudz ļaudis, un dziļai, pilnīgai dvēselei, ja tā reiz ir sajutusi īsto mīlestību, nav vairs vietas ne priekš viena cita.

Vai tad tiešām viņa nejestu nekā, kad tas sāktu tai slavēt kādas sievietes skaistumu un pievilcību?

Vai viņa nevar nojaust, kādu iespaidu tas var darīt uz viņa, jau tā neskaitāmu šaubu saplosīto dvēseli?

Ja viņa nevarēs sev nomirt un atmosties reizē ar viņu uz citu, jaunu dzīvi, tad tā mīlestība nav tik liela un stipra, kādai tai jābūt, lai atņemtu visus viņa lāstus. Ja viņa nevar tam atdot savu augstāko svētumu, pati sevi — visu, nedomājot par dzīvību un nāvi, — tad tā viņu mīl par maz.

Šī mazā mīlestība nevar tam dot vajadzīgās ticības.

Tūkstots šaubas, kuŗas viņš domāja jau sen būt pārdzīvojis, tapa viņā atkal dzīvas.

Viņu svaidīja, kā malsremā, no viena bezdibeņa otrā. Tās bija nepanesamas moka, kas pārņēma visu viņa būtī. Tā nebija vairs harmoniska melodija, kuŗa pildīja viņa dvēseli. Tur kļiedza atkal senākais izmīsums, viņa graizītā, asiņojošā dvēsele.

... Un kas pēc tam? Ja viņa atbildētu tā saucienam, ja viņa atdotos tam visa, nedomādama par sekām, par nākamību? Tas izpostītu viņu abu dzīvi, tas sagrautu drupās viņa izsappnoto kristalla pili.

Viņa brīvā, skaistā Ada, viņa — nevaldāmi straujā, kā Valkirija, taptu citāda. Viņa pazaudētu savas vētraīnās kustības, savas spožās, dzidrās acis, savu jautro, pārgalvīgo smiešanos. Un viņi jau gribēja skriet pa kal-

niem un gravām, braukt viņos uz jūras. Būt brīvi, nesaistīti kā putni.

Viņa — viena lai nestu visa šā momenta sekas, upurētu tam savu jaunību, savu asinī nevaldāmo straujumu.

Mans Dievs, kā tas varēja vēlēties viņas nāvi! Tas, kas tur varēja nākt, tas viņu nokautu. Un viņš — svačads, kā bijis, ārpus katrām briesmām.

Šis, no mūžības sievietei nolemtais, liktenis bija tā briesmīgākā netaisnība, kādu tikai varēja iedomāties.

Kā atmaksa par to, ka viņa bija paklausījusi paradīzē čūskas kārdināšanai. Ka caur viņu nācis pasaulē viss jaunums — nāve, ciešanas.

Izdzīti no paradīzes — sakaunējušies par savu kaļumu, par savu miesu.

Sieviete — pasaules lāsts un atpestīšana... Viņa spiež nezinātāju, naīvo vīrieti baudīt atzišanas koka augli, tā dzemdē pasaules atpestītāju, dievu — cilvēku.

Kāds briesmīgs noslēpums bija visa šī dzīve un cik bezspēcīgs bija cilvēks pie šī noslēpuma atminēšanas. Tūkstošiem gadu viņš bija pūlējies, lai atrastu izeju no šo tumšo labirintu ejām. Un visi viņa pūliņi bija palikuši veltīgi. Viņš mīl, un nezina kādēļ. Viņš cieš un neredz savu ciešanu cēloņus, lai tos iznīcinātu un aizietu no viņu ieslēdzošā inkvizītoru paslēptuves. Viņš dauza savu galvu pret sienu un kļudz izmisumā, pārplūzdams savām sirds asinīm.

Visa šī dzīve bija viena vesela lāstu rinda — jo spilgtāka tā izliekas, jo vairāk briesmu tā glabāja zem savas vilinošās segas.

Vai nebūtu bijis labāk, ja viņi būtu miruši tajā vakarā, kad tie pirmo reizi svinēja savas dvēseles svētkus?

Ada bija teikusi, ka viņas lielākā laime būtu — mirt tajā brīdī. Tas tiešām būtu bijis lieliski. Viņi nebūtu piedzīvojuši to stundu, kurā tiem jāvalda sava mīlestība, pašiem — sevi, kā visu viņu moku avotu, kurš liekas būt neizsīkstošs.

Bet vai tad šī mīlestība nedeva viņiem arī visu skaitāko, ko tie jebkad bija pārdzīvojuši? Vai viņi nebija reibuši no tās lielās laimes sajūtas, kuŗa pacēla tos pāri visam mirstīgam, kas ienesa viņu dvēselēs gaviles un ziedoni, kas padarīja tos dieviem līdzīgus.

Varbūt, ka šī cīņa starp demonisko un dievišķo reiz taps izbeigta. Ka viss, kas liek viņiem tik briesmīgi ciest, taps pārspēts, iznīcināts. Viņos ieies vispasaules harmonija, šī varenā simfonija, zem kuŗas skapām riņķo neskaitāmi miljoni zvaigžņu un sauļu. Visas saplošītājas šaubas būs pārspētas no lielas ticības, kuŗa nepazīst vairs ne nakts, ne dienas, kuŗa ir pārvarējusi visu mazisko, cilvēcīgo.

Reiz lēks viņu lielais — varenais spīdeklis — viņu saule. Tā paliks mūžīgā valdniece. Tā izgaisinās pēdējo miglu, uznesīs tos pāri smagiem, smacējošiem mākoņiem, kas sniedzas tikai zināmā augstumā virs zemes, uz kuŗas tie dzimuši.

— — — — —
...Tur iznāca varenais kalnu karalis, no savas tumši zaļās klints grotes. Viņš sniedza tai vilinošo ragu ar viltīgo aizmirstības dzērienu. Viņš gribēja, lai tā atstātu visu, ietu pie tā un paliktu pie viņa uz visiem laikiem.

Pie pirmā malka tā aizmirsas debesi un zemi, pie otrā — Dievu, pie trešā — māsas un brāli. Bet pie kalnu ka-

raja tā negāja, — un viņa, kuru tā mīlēja, viņa neaizmirsa.

Un kad viņš bija iemidzis pie elfu pakalnes, apēnotas sidrabsirmiēm bērziem, no tās iznāca skaista jauna va ar sudraba kausu rokā. Tā vilināja viņu pie sevis. Tā gribēja, lai viņš dzertu no burvīgā dzēriena, lai viņš slīgtu ar to viņas smaržīgā kāzu gultā.

Bet viņš tā nedzēra. Viņš izlēja to uz zaļās sūnas. Viņš atteicās tai sekot, — viņš palika pie tās, kuru tas nevarēja aizmirst.

Elfu zaļie, ziedu jūrā slīgstošie bērzi tos nevarēja aizvilināt no zemes. Tie paši atstāja šos dārzus, kad sudrabotā miglā kūpēja meža vientuļās pļavas. Balti, kā sniegs, maigi, kā līlijas, tie tur dejoja smaržainās naktīs, kad tālumā, sakusdama vijīgiem mēness zelta pavedieniem, trīcēja sudrabota flauta.

Un kad iesāka spēlēt uz savas zelta arfas viņu skai-stule Ulfa, tad visa radība sastinga, klausīdamās tās burvīgās melodijas.

Bet viņi zināja skaņas, skaistākas arī par tām, kuras lija no meža mīlules trīsošām zelta stīgām.

Baltā ziedu jūrā nolija čaukstoša dimanta rasa. Pie tādās debess malas sāka virināties pirmās, sarkanās svītras. Nozuda laimīgie nakts gari, lai nākamā vakarā sapulcētos no jauna pie savām, dienas pārtrauktām spēlēm.

Tad kāpa no jūras zeltmatainā jūras meiča. Gaŗiem, mirdzoŗiem matu posmiem, ietinusies baltās, plīvurainās drēbēs. Tā sēd uz ūdens un sukā savus gaŗos, zīdainos matus. Tā smejas un kairina savu zaļbārdaino ūdens tēviņu. Tā vicina savas baltās segas, lai neviens neredzētu viņas kailo skaistumu.

Viņas smiekli izskan viļņu čalošanā. Viņas baltie pagali — varenie miglas blāķi, plivinās pār mežiem un pļavām.

Viņa dzied tik skaistu, vilinošu dziesmu, ka jāpaliek trakam, viņā klausoties. Un ārpūtā gribas mesties pie viņas, zilajā dzīlē, sekot viņas vilinošam saucienam. —

Jūra, mežs. Un smaržas plūdus slīkstošā nakts!... Tumši zaļās, slaidās egles, baltie, smaržīgie ievu kupoli. Viņa vairs nav. Viņš ir sakusis ar šo nakti, šiem mistiskiem mežu diezokņiem, šo čalojošo, bezgalīgo jūru. Viss tas ir viņā, viņš iekš visa tā. Viņa asinīs atbalsojas rītmiskā viļņu simfonija, kuŗa plūst no bezgalīgā ūdens klajuma, un nes sev līdzī valgu spirdzinātāju pūsmu.

Viņa prasa, kādēļ tas to tā mīl? Viņš to zina. Viņš var tai atklāt šo noslēpumu.

Tajā ir jūra, nakts, zvaigznes. Tumšais, noslēpumaini klusētājs diezoknis. Sappainās, reibinošās nakts līlijas.

Saule!... Vesela jūra žilbinošas gaismas, kvēlošas, zeltspožas. Tā dedzina, tā tveicē un žņaudz elpu ar kaiju, reibinātāju ziedu smaržu.

Tur lidinās vesels mākonis zelta mušu pa zilajiem viņiem. Nobirst tajos zefīru un opalu krusa.

... Tu redzi, Ada, sniegbaltā kaiju, kā tā grib noslīkt izkausētā zeltā. Cik gavilējoši skan tās griezīgais kliedziens.

Šis skaistais, plēsīgais, spārnotais radījums, kuŗa elements, debess un viņi. Tas zina, kas ir brīvība. Tas saudzis ar balto, putojošo vilni — tas viņa izauklēts.

Tu esi kaija, Ada! Baltā, mežonīgā, brīvā kaija. Tu

kliedz tāpat kā viņa. Tu kriti no zilā augstuma putojošā dzīlē. Tu šūpojies uz sudrabetā viņa muguras.

Tavi mati deg zeltainos staru posmos. Tavās lūpās ugunssarkani, kvēloši ziedi.

Es neesmu cilvēks, — tas meli, izsmiekls. Es esmu pazaudējis savas smadzenes. Esmu aizmirsis tūkstots gajos sakrātās gudrības, visu, kas aizliegts... kas noziegums.

Es — visu piemirsis, brīvs, asinskārs, nevaldāms, kā sirmais vanags tur augstu gaisos. Es gribu krāsot asinīm tavus baltos spārnus. Gribu izraut tavu sirdi. Saplosīt tavu miesu — dzert šīs karstās kaijas asinis, dzert līdz nesamaņai, līdz ārprātam.

Tu nezini, cik tās dedzinoši saldas, ielietas tev dzīslās no viņiem un saules.

Kādēļ tu vairies no maniem skāvieniem, no maniem skūpstiem? Tu sajūti manas slāpes pēc tevis, pēc kaijas asinīm?!...

Kādēļ tu baidies? Tu netici, ka es tevi līdz ārprātam mīlu, ka es gribu mirt ar tevi dzelmē?!

Es norakšu sevi tev blakus, sudraba baltās smiltīs, dzintara izgreznotā kapā. Mēs aizmirsīsim par sauli, par brīvo gaisu, kurā mēs lidojām. Mēs klausīsīmies, kā gadu tūkstošus jūra vels pār mums savus viņus, kā tā mūs apdziedās savās teikās...

Tu runā, ka mēs cilvēki. Kas par to?!... Vienā momentā mēs varam tapt par dieviem!

Tu netici. Tu domā, ka asinis var melot.

Tās nemelo, tā mūžības valoda — tāda pati, kā tā, kurā runā okeans.

Kur viņi, tur viltīgas griezes, tur briesmas! Tev būtu no viņiem jābaidās?! Tev, brīvai, mežonīgai kaijai!

Tu gribi aiziet... Tu neslāpsti vairs, kā senāk, pēc maniem skūpstiem. Es tevis nelaidīšu. Es gribu tevi ar tiem sadedzināt. Gribu tevi aiznest brīnumainā teiku pasaulē, kur aizmirstība, kur neviens no mirstīgiem vēl nav bijis.

Tu negribi būt brīvā, mežonīgā kaija! Tu baidies krist no zilā, dzidrā ētera vilinošā dzīlē. Tu baidies apslēptu griežu, tu nemīli viņu šķindošās mūzikas. Tu reibsti no bezdībeņu vilinošās dzīles. Tavas acis baidās no violeto dzirksteļu vainaga, kurš dejo acu priekšā un sabirst miriados sarkanu atomu.

Tu grūd mani nāvē. Es mirstu — caur tevi. Es negribu ilgāk dzīvot šajā ārprātā. Es smoku aiz liesmām. Es nevaru elpot. Man jāizrauj no savām miesām šīs vijīgās, ugunīgās liānas, kuŗas sūc manas asinis, aug caur manām smadzenēm.

Tevi pilda šausmas no maniem skatiem. Tu negribi, ka es skūpstu tavas kājas, ka es, bezdībenī krizdams, velku tevi sev līdzī?

Tev ir cilvēks, kas atsvabinājies no visiem tiem māņiem, kuŗu sauc par dvēseli, par sirdsapziņu. Atsvabinājies no visiem šiem meliem. Aizmirsis visas svētūju teikas.

Tu — dieviete, tu — skaistā, zeltmatainā jūras meiča.

Tavi smieklī skan man ausīs kaislās bezmiega naktīs. Tie iet pār piekrastes būdām un rauj straujo, karstgalvīgo zvejnieku viņas veldzējošā pilī, viņas skāvienos. Kādēļ tu gāji no savas aukstās viņu gultas cilvēka dzīvoklī? Kādēļ tu gulsties viņam, sapņos iegrīmušam, uz krūtīm? Lej ar savu skūpstu viņam asinis nevaldāmo vētras kļiedzienu. Viņš kļiedz pēc tevis. Tu viņu

mīli, ar saviem skūpstiem reibinātu, tu nes viņu, kā dārgāko laupījumu savā viņu gultā.

Prom ar šīm lupatām! Viņas aizsedz tavu skaistumu, tavu pirmatnējo, dievišķo skaistumu, ar kādu tu varētu iet pazaudētā Ēdenes dārzā.

Tu negribi... tu raujies projām... tu liedzies! Tu redzēsi mani tur dzīlē. Tu dzirdēsi, kā manas asinis verd no melnas, nāvīgas brūces.

Man jāļauj tām izplūst, — tās sadedzina mani dzīvu. Es nevaru ilgāk elpot ar šo postošo uguni dzīslās.

Tu gribi piederēt tikai sev. Tavs miers, tava dzīvība, tava dievišķība tev vairāk vērts, nekā mana mīlestība.

Tu negribi viņai visu atdot, — tu baidies no tām briesmām, kuŗas šī mīlestība var nest!

Ko tad nozīmē šī dzīvība, ja viņu postītāja liesma — šis viņas varenākais kļiedziens, viņas stiprā vēlēšanās nevar tapt aplusināta!

Šajā momentā tas aizdedzinātu, sagrautu drupās visu pasauli... ne tikvien kā viņu — pats sevi... Sadedzināt visu dzīvību mirdzošā raketā. Sakausēt visas radības karsto elpu vienā nīcinātājas liesmu jūras momentā.

...Es zinu, Ada, — tu mani mīli, tu negribi manas nāves! Tu neraujies vairs projām, tu nebēdz, nesauc palīgā. Tu redzi, — tas nav ārprāts, tā — mīlestība...

Tavi baltie pleci, tavas viņojošās, sniegbaltās krūtīs uzdzied saulē, kā smaržīgas burvīgas līlijas. Tavu ziedošo stāvu skūpstā gavilējošā pusdienas saule.

Tur bēg pārspētais, apkaunotais paradīzes sargs, ar drupās satriekto, biedējošo liesmaino šķēpu.

Tur atzišanas koks, viss ziedos, gatavs izaudzēt tūkstošus jaunus augļus.

Tur sudrabortās, vēsās upes, kristalldzidras, skano-
šas. Vēsās, teiksmainās grotēs.

Pirmais, jaundzimušās zemes svētlaimības mirklis,
— pirmās, radītāju sveicējas — gaviles...

Tu nesmejies, negavilē?...

Kādēļ tev acis nav uguns? Tās aukstas kā ziemas
pusnakts zvaigznes.

Tu klusē... tu esi auksta, bāla kā statuja. Tu vari
būt purpurkvēloša, kā riestoša ziemas saule virs bal-
tiem klajumiem.

Ko nozīmē šis sāpīgais smaids uz lūpām... šī mēmā,
pārmetošā valoda?...

— — — — —
Kāpj viņa no krēslainās dzīles, pār mirdzošām viņu
galotnēm — dievišķā Afrodīte... Kā zibeņiem žilbināts
reibst viņa pārsteigtais skats. Viņa — dieviete atklāj
tam savu brīnumaino skaistumu. Viņš uzvarēts no tā
nepārspējamās, burvīgās varas.

Apklusā mežonīgā jūras rūkoņa. Aizturēja mežs sa-
vu mistisko šalkoņu. Aprīma tūkstošbalsīgās maija ga-
vīles.

I jūra, i mežs, sarkanais degošais viesulis bija padoti
viņas karaliskai pavēlei. Viņa piesauca asinskāro tī-
ģeri — un tas, rāms, kā balodis, nogūlās pie viņas
kājām.

Viņa apsauca jūru. Viņa uzvarēja asins izslāpušo
nakts plēsoni. Viņa uzmodināja demona iemidzināto
svētnīcas sargu.

Tas aizbēga, dzīts no sargātāja — baltā gara.

Tas, pēc kā viņš tā bija slāpis tapa viņam neie-
spējams.

Viņa saprata, kas ar to noticis. Viņas skatā uzšāvās atpestīšanas prieka liesmas. Tās dvēselē skan viesuļainas svētlaimības dziesmas.

Viņa to skūpstā. Viņa slīgst tā rokās savā gavilējošā, atklātā skaistumā, savā dievišķīgā nevainībā. Apņemta kā no kāda nemirstīga spožuma.

Tu mans vienīgais, mans viss, mans sapņu princis!
Tu redzi mani visu. Visu, kāda es esmu.

Mana dvēsele, mana dzīvība — viss pieder mūsu mīlestībai.

Es zinu, tas būs, tas nāks, tam tā jābūt! Šī nevaldāmā liesma, kuŗa plosās tevī, ir apņēmusi arī mani. Es nākšu pie tevis. Ņemšu tavu un došu tev savu dzīvību. Atrasisīti no pasaules, viens otrā pāriedami, atdoti vienīgi mūsu mīlestībai — mēs mirstam šajā — un modīsimies atjaunotā skaistākā dzīvē.

Tikai ne tagad, ne tūlī... Tad, kad mēs būsim šī lielā, svētā brīnuma cienīgi.

Tu — mans varonis. Tu baltais „Graala” sūtīts bruņinieks. Es zinu, no kurienes tu nāc, kāds būs tavs darbs, kurp tev jāiet — —

Viņš bija uzvarējis. Uzvarējis caur to brīnumu, kuŗu pastrādāja viņu mīlestība.

Tagad viņš zināja, ka tas drīkst bez mazākām šaubām atdoties šās mīlestības vadīšanai. Viņa izvedīs to pa tām tekām, pie tiem mērķiem, kur viņiem jāiziet.

Viss, kas šajā mīlestībā ar viņiem varēja notikt, būs svēts, kā viņa pati. Tas bija pēdējais pinekls, ko viņš tagad sarāva. Pēdējais bezdibenis, kuŗš bija jāpārkāpj, lai atrastos uz ilgotās galotnes.

Viņš bija dabūjis savu smaržīgo priesterā svaļdījie-

nu. Viņa dvēsele bija atradusi savu atjaunotāju — šūpulī, savas dzīvības pirmavotu.

Viņa metās ar to apburtā kuģī. Tā gāžas viņa dēļ vētras bezdibeņos. Viņa upurēja savu dzīvību tā atpestīšanai.

Un viņš būtu varējis pieņemt šo upuri. Šo balvu, kuŗu dot nebija viņas laime, kuŗu tā sniedza viņam ar nāves zvērestu uz lūpām.

Viņi mirtu abi pēc šī momenta. Mirtu kopīgā ārējā nāvē, bez kā viņu dvēseles būtu sakusušas augstākā, svētlaimību nesošā vienībā.

Viņas tīrā mīlestība bija tik bezgalīgi liela, ka tā varēja viņu atturēt no šī smagākā nozieguma pastrādāšanas, kāds vien viņam pasaulē bija iespējams.

Viņš svētīja šo mīlestību, svētīja to brīnumu, kas bija ielicis to viņa dzīvības pamatos.

— — — — —

Viņš atdzīvojās — šis teiksmainais, sirmais mežs, — viņš sāka runāt ar zvaigznēm, ar jūru... Viņš atvēra savus noslēpumus diviem laimīgiem, kuŗi, atstājuši pasauli, atnāca dalīties ar to savā laimē. Viņš smējās un atbalsoja to gavīles, kad tie spēlējās uz smaragda zaļās segas, baltām, sarkanām, dzeltenām smaržīgām pērlēm nošūtās. Viņš pirmo reizi sajuta prieku par savu skaidrumu, par savu bezgalīgo krāšņumu.

Viņš redzēja, ka tie nav nākuši aplaupīt tā bagātības, ka tie grib vienīgi skandināt slavas dziesmas viņa brīnumiem. Viņš tos iemīlēja un tapa pret viņiem izšķērdīgi devīgs. Viņš izbēra tiem ceļā smaržīgas zvaigznes, lika urdzēt kristalla skaidram strautam zem sirmā sūnu bārkstīm apkārtā ēnainā milzeņa. Tūkstots

vēsas grotēs, nosūnojušās klintis viņus vilināja kvēlās pusdienās savā atspirdzinošā puskrēslā.

Kā vilinošs aicinājums sanēja no ēnainiem diezokņiem Lielā Pana mistiskais sauciens...

Kad ausa rasotie, dzidrie rīti, viņi redzēja, ka izjāj pār jūru Valkiriju gaviļējošais bars, uz saviem ugunīgajiem zirgiem, ar viņņojošiem zeltainiem matiem. Aiz tām — baltie gulbji — gaismas valstības apdzīvotājas, apburtās jaunavas.

No meža avotiem un krēslainiem ezeriem pacēlušās ar ilgām pēc bezgalīgās zilās tāles... Tur kļīst pār kalniem un lejām, un pildīt sapņotāja — jaunekļa dvēseli ar ilgām pēc mīlestības, pēc varonīgas cīņas... Tās noliek savas gulbja drēbes un peldas vientuļos meža ezeros, klinšu iežogotā jūras piekrastē... Kas iegūst viņas apģērbu, tam pieder viņas mīlestība — tas izbaida to laimi, kuŗa pieejama tik retiemi mirstīgiem.

Tās — vienīgās, kuŗas cienīgas valdīt par vīrieša likteni, nest tam laimi un nāvi — — —

...Dega tumšā naktī, kā milzu lāpa, pērkona satriektā priede. Čīkstēja un vaidēja viņņojošā melnā jūra.

Viņi skatījās drošām, gaviļējošām acīm šajā trakojošo elementu dejā.

Viņi nogāja līdz pašai piekrastes klintij, kur viņi tos apšķieda baltām putām, pēc tam dunēdami un rūkdami vēlās atpakaļ verdošā bezdibēnī.

Šis brīnišķīgās naktis! Šis krēslainais, smaržām reibinošais mežs! Šī jūra ar viņas viņņiem, ar viņas redzamo un neredzamo bezgala bagāto dzīvību!

Un viņi bija domājuši, ka viņiem, nedēļām no cilvē-

kiem atšķirti, vajadzēs meklēt izklaidēšanos līdzpa-
nemtās grāmatās.

To saturs nobālēja, salīdzinot ar visu to, kas bija vi-
ņos pašos, viņu apkārtņē.

Kāds mākslas darbs vēl varēja dot viņiem vairāk,
nekā viņu tiešamība? Vai tāds maz varēja būt radīts?
Vai kāda dvēsele varēja lepoties ar lielākām bagātī-
bām, nekā tām, kuŗas bija viņiem atvērušās?...

Aiziet tā no ļaudīm, no visas sabiedrības. Uz visiem
laikiem. Dzīvot bez viņiem, būt viens otram viss!

Vai viņi tiešām to nespētu? Kas tos vēl varēja saukt
atpakaļ pie cilvēkiem?

Vajadzības, kuŗas var apmierināt tikai caur citu līdz-
darbību. Sabiedriskie ideāli, visu sabiedrisko šķiru sa-
kausēšana kopējā vienībā.

Kur visi justos kā brāļi, kā viena tēva bērni. Virzīt
savus centienus, savas vēlēšanās uz vienu kopīgu gala
mērķi. Mācīties just un domāt, kā visa cilvēce, sakust
ar to vienā, kopīgā, nešķīramā būtē.

Kā lai viņš mācītos mīlēt to, no kā viņš bija atrāvies,
aizgājis ar riebījumu? Kā lai viņš nostājas tiem blakus,
pret kuŗiem viņš bija stāvējis kā nāvīgs pretinieks, kas
met tiem sejā izaicinājumu uz cīņu.

Kur būtu tas ceļš, pa kuŗu tas varētu nākt pie vi-
ņiem, vai viņi pie tā. Kādā kopīgā darbā viņi vēl varē-
tu sastapties?

Kur lai atrod sev darbabiedrus? Tie, kas būtu viņam
līdzīgi, būs tādi paši vientuļības meklētāji, kā viņš.

Ko lai viņi vēl meklētu starp ļaudīm? Pie šiem sveša-
jiem, tālajiem ļaudīm, kuŗus tie sajuta, kā ko nepatika-
mu, traucējošu, no kuŗiem bija nākušas visas viņu cie-
šanas?

Viņi — divi stāvēja ārpus katras sabiedrības. Viņi negribēja, nevarēja saistīties ne ar kādas partijas principiem un dogmām. Viņi nebija dzimuši vergi, kuriem vajadzīgi likumi.

Kas varētu tiem dot, vai atņemt viņu brīvību, to brīvību, kuru bija ieguvušas viņu dvēseles?!

Tai nevajadzēja nekādas ārējas nodrošināšanas. Tā lauzās no iekšienes un valdīja par viņiem. Tā noteica visu viņu ārējās dzīves virzienu.

Tas nekad nemainīsies. Tas paliks arvien tāpat.

Viņu dvēseles nebija sakropļotas no dzimšanas. Un tagad, kur tās bija redzīgas, varēja bez mazākām šaubām atdoties to vadošai balsij.

Ja tā tad aicinās tuksnesī, — viņi nebaidīsies no dedzinošiem vējiem, no ceļā guļošiem kaulu ģindeņiem. Viņi ies tai pakāj, kurp tā viņus arī negribētu vest. Tai sekodami, viņi izpildīs savas dzīves uzdevumu.

Viņi izies. Tie izies tur, kur zeltaina Saule lēks!...

10.

Sārtā blāzmā zvaigznes dzisa,
Baltā saulē migla gaisa —
Sākās gaiša diena. —

Vai dzirdi šo dziesmu, bez vārdiem, bez melodijas, skaistāku par visām citām? No saules zelta, no zvaigžņu dimanta, no liesmu purpura, no viņu un viesuļu rūkoņas dziedātu.

Par tavas dzimšanas noslēpumiem un brīnumiem viņa skandina savu mūžīgo himnu... Viņa atsedz tos gavilējošai, gaišai saules dienai.

Tā atklāj noslēpumaino plīvuru, kas austs par Tavas dvasas pirmo mirkli, par Tavas dzīvības teiksmainiem bezdibieniem.

Viņa — Tava slava, Tavs atjaunotājs ģenijs, Tavs Dimiurģs...

Viņa savieno Tava ceļa sākumu un beigas nepārtrauktā, bezgalīgā mūžības riņķī — — —

Lai Tevi dzemdētu, lai izpildītu savas mūžīgās mātes — Saules apaugļotāju gribu, tad viņas meitai — Zemei vajadzēja kāpt pirmās nakts melnā sāpju gultā...

Pirmā mīlestības un radīšanas nakts...

Tumsā notika šis lielais brīnums — Tava ieņemšana viņas mātes dziļumos. Tumsā, kuŗu, kā milzīgas asiņu šaltis, skaldīja liesmas, šaudamās no viņas radīšanas orgāijas satrakotiem dziļumiem...

Viņa, Saules meita, atsacījās no savas mātes. Viņa

mira savai Gaismai, lai dzīvotu Tev — Dzīvība, savam
auglim, kuŗu tā mīlēja karstāk par savu spožumu...

Māte — Saule neaizmīrsa savas meitas. Viņa mīlēja
to un Tevi. Viņa skūpstīja tās sāpju vaigu, izlēja vel-
dzējoši vēsus jūras viļņus pār viņas kvēlošām, sāpju
cilātām krūtim, kuŗām bija pildīt Tavas dzīslas ar ver-
došām, auglīgām asinīm...

Pērkonī un zibeņī pildīja bezgalīgo, miroņaino telpu.
Tie skanēja kā chaosa ilgas pēc zvaigznēm, kuŗām va-
vajadzēja uzlēkt gavilējošiem Zemes bērniem...

Jūra bija Tavš šūpulis, šaudīgās liesmu vērsma —
Tavas šūpuļa dziesmas. Gaisma un tumsa izveda savus
leģionus cīņas laukā. Zibeņu un bezdibeņu tumsas šķē-
pi tika vicināti Tavā dzimšanas naktī...

Kā mūžīgs, neizdzēšams, neaizmirstams sapnis ir ie-
spiedusies šī pirmā nakts Tavas būtības dziļumos. Mil-
jonus gadus tas ir tur dzīvojis un nekāda vara nespēs
viņu tur izdzēst, izraut no Tavas neapzinīgās apziņas.

Tūkstots reizes mainīja Tava radītāja savu segu. Mil-
joni gadu šķīra viņu no savas gaišās mātes, kad Tu —
Dzīvība — tapī par cilvēku...

Pirmais, vārīgi — bālais apziņas stariņš apkārtējā
mūžības bezapziņas tumsībā...

Pirmā cerība, pirmās ilgas un brīnuma nojausma...
Neskaidras kā dūmi, kā kūpoši miglas blāķi, bez for-
mas, bez veida...

Savu dzimteni, savu skaistāko, valdzinošāko sapni,
Tu bijī aizmirsusi...

Svešs un naidīgs izlikās Tev tas, kas bija stāvējis pie
Tavas senās bērības šūpuļa...

Kā nāvīgu čūsku šņākoņa plūda Tavās ausīs bezdibe-
ņu un debesu zibeņu skaistā melodija.

Bailes, šaubas un izmisums apņēma Tevi ar saviem vampira spārniem, kad Tava radišanas nogurusī māte sapņoja savas pirmās nakts vareno sapni... Kad pār pasauli atkal skanēja viņas kāzu dziesmas vilinošās melodijas atbalss.

No deļojošās zvaigžņu dzirkstošās mūzikas Tu sāki sajast šausmīgas izbailes. No zibeņiem, jūras un viesuļa, no dārdošām bezdibeņu balsīm glābdamies, Tu atradi nāvi, dievus un demonus... Tu zemojies to priekšā, Tu baidījies no viņu bardzības un izlūdzies viņu pabalsta, viņu žēlastības.

Par atmošanos Tu nosauci šo brīdi... Kā cilvēks Tu gāji caur jaunas nakts tumsā verdošiem vārtiem.

Un šajā naktī Tev bija dzimt no jauna, tapt skaistam un varenam, atrast savas mūžīgās dzimtenes pazaudētās tekas un sakarus...

Visu Tu biji aizmirsusi, nezinādama un akla tapusi.

Tikai viena, necīga gaismas dzirkstele bija Tevī uzglabājusies un vienīgi viņā bija Tavas glābšanas dīglis.

Dzirkstele, kuŗa tapa par liesmu, no liesmas — par zvaigzni, no zvaigznes — par sauli.

Dievišķā liesma!... Tavas būtības pirmavots, viņas neatņemamais, svētais īpašums...

Tu nezināji, kas Tu esi, kas Tevi pilda, no kurienes Tu nāc un kurp Tu ej!... Tu nezināji nekā, Tu dzirdēji tikai šo balsi, šo nerimstošo uzmodinājumu, kas Tevi sauca: Iet! Meklēt!... Atrast visa neizprotamā avotus. Visu noslēpumu izskaidrošanu!...

Kaila un saldama, zvēra izsalkuma un asiņu kārā mežonīguma pilna Tu skrēji pa milzu mežiem. Mīteklis un barības kāre radīja Tavus rupjos, dzelžainos spē-

kus. Cīņā par šīm lietām, kuŗas bija Tavi augstākie dārgumi, Tu mācījies kalpināt uguni un dzelzi.

Caur to Tava vara auga. No alām Tu pārgāji klajuma teltīs, no tām — augstās mūŗa pilīs.

Te, starp ļaudīm, sev līdzīgiem, pa tiem pašiem ceļiem, pie tās pašas pilsētas vārtiem iznākušiem, sākās Tava atkrišana, Tava krišana — kuŗa bija iesākums no Tavas celšanās, no Tavas paaugstināšanas...

...Lepni, bagāti un laimīgi viņi saucās, tie, kas mēģoja savās krāšņajās pilīs, kas mielojās pie ēdienu un dzērienu apkrautiem galdiem.

„Mēs pavēlam... Mēs vadām un valdām!

Mēs kalpinām uguni un gaisu; mums paklausa zibens, vēji, un nevaldāmā jūra. Mēs iespiežamies zemes dziļumos un nesam gaismā viņas bagātības. Mēs neņemamies vairs priekš māņu dievekļiem, kā senāk... Mēs visu zinām, visu saprotam. Nekas nav augstāks par mūsu gudrību: tā pārstāda kalnus... ar viņu mēs izsmejam jūras un rotaļājamies ar zibeņiem... Mums kalpo Daba — mēs esam tās kungi, viņas valdnieki...

Mēs — varenā Prometeja cilts!”

...Lepna Tu biji, ka esi cilvēks, ka esi šīs visspēcīgās ģimenes loceklis...

Mēs Titāņi, mēs pieteicām dieviem mūŗīgu kaŗu. Varenos Dzevu — Jupiteri mēs nogrūdām no viņa troņa. Viņa debesu uguni mēs mācījāmies šķīlīt uz zemes — ar to mēs satriecām viņa Olimpa sēdekli.

Pērles, dimantus, dārgakmeņus mēs nesam no zemes un jūras dziļumiem saules gaismā, lai valrotu tās gaviļējošo slavu.

Zeltā un sudrabā mirdz mūsu drēbes, mūsu dzīvokļi.

Visas pasaules bagātības, viņas smaržīgākie ziedi, viņas saldākie augļi, viņas dzirkstošākais vīns stāv mūsu mantu kambažos.

Mēs esam viss! Viss priekš mums un mūsu bērniem!

Tu meklē Patiesību? — Nāc — te viņa ir, — mēs viņu sen esam atraduši! — Tu redzi mūsu taisnos soģus, mūsu biežās likumu grāmatas, mūsu taisnībai trītos, asos šķēpus.

Zagliem un ļaundarjiem mums ir cietumi un karātas: tos mēs neciešam savā vidū. Taisnībai mēs dodam viņas likumīgo tiesu, nozieģumam — viņa pelnīto sodu.

Tu meklē pēc Tikumības. Mūsu morāle ir viņas ideālākā piepildīšana... Kas pret to noziedzies, to mēs apmētāģam akmeņiem un dubļiem.

Mūsu jaunavu šķīstību apsargā viņu priekšzīmīģie vadītāģi. Viņu audzinātāģi un dzīves gudrības mācītāģi apsargā katru viņu soli, lai tās neķristu, lai neslīdētu. — Tumsība viņas nesastop laukā, ārģus savu sargātāģu galšā skata. Uz ielām un dāģzos, kur ļaudis staigā, tās nedrīķst redzēt vakara ķrēsla, ne bālais nozieģumu ķerinātāģis — mēness.

Viss, kas ļauns un apģrēcīģis viņu ļaunām dvēsēlēm, tiek turēts no tām septiņas jūdzes tālu. Nekas apģrēcīģis nedrīķst nāķt viņu ausīs. — Viņas kaunās pat no stāsta par kallo cilvēķu Paradiģes dāģzā... Pat par sievām un mātēm tapušas, tās sarkst vēl par to, ka tās ir apģalvotas ar miesām, par ko tās līdģ tam nebija dzirdēģušas.

Ja Tu slāģsi pēc Svētuma — to tu atradīsi mūsu dieva namos, pie Krustā sistā bīdes. Mūsu priesterģ nes tam nemiģģi upuģus. Tie Tev stātīs iepriecinošu

stāstu par Viņu, mūsu atpestītāju un glābēju, Kuŗš cie-
tis un miris par mūsu grēkiem, — caur Kuŗa upuri mēs
visi tapām svēti...

Viss mums ir sasniegts — un kas vēl nav, to mums
nesīs mūsu rīts vai parīts.

Kādēļ Tu gribi iet meklēt vēl ko citu? Vairāk Tu ne-
kā neatradīsi. Tev jāpaliek šeit pie mums, apsolītā Ka-
naana zemē, kur drīzumā piens un medus tecēs.

Mūsu visuspēcīgā gudrība, mūsu gaišais, visu aptve-
rošais prāts ir atklājuši mums visus laimes avotus...

Esi laimīgs ar mums!... Tavi prieki ir mūsu prieki
un Tavas bēdas mūsu bēdas!...

Vilinoši skanēja šī valoda, kā varena ērģeju rūkoņa
no miljonu mutēm, kuŗi svinēja savas dzīres par godu
savas pilsētas uzcelšanai un viņas slavas un varenības
zelšanai...

— — — Tu biji viesis pie viņu dzīru galdiem, Tu
skandināji līdzī viņu dziesmas, ēdi no viņu gardumiem,
dzēri no viņu kausiem...

Un kad dzīru troksnis bija sasniedzis savu lielāko
augstumu, kad svētku dalībnieki uzveda savas līksmā-
kās uzvaras dejas, — tad skumja un vientuļa Tu piecē-
lies un gāji no viņu vidus...

Tur, projām, naktī un tumsā... Kur nebūtu šīs „lai-
mes”, nebūtu šī „visuzinātāja” lepnā pūļa...

Tu gāji — patī nezinādama kurp... Vientuļa, nosku-
musi kā noziedznieks, kas izraidīts no savas dzimtenes
svētnīcām.

Aiz muguras Tev palika viņas spožās dzīru ugunis.
Tur skanēja smieklī, tur dziedāja reibinošas melodijas
dejojātāju šūpotāja — mūzika.

Prieks un līksmība palika tur — atpakaļ...

Priekšā — izmiris, nāves klusumā sastindzis lauks, pār kuru dvesa ledaina elpa. Nekā, kas uzsmaidītu Tev ar savu bagātības solītāju smaīdu.

Tu gāji tumsā — bet drīz Tavu ceļu apspīdēja savāda gaisma. Tā plūda no zvaigznes, tā lauza ceļu uz Tevi caur melno, biezo mākonī...

Tu apstājies un raidīji viņai savus pateicības karstos vārdus...

Viņas gaisma krita uz Tevi un bezgalīgu šausmu pārņemta, Tu redzēji savas drēbes saplēstas, savas rokas, savu vaigu, savas krūtis smirdošām gļotām aplātus.

Kas tad bija ar Tevi noticis?... Kā tas bija iespējams?!... No kurienes šie dubļi, šīs lupatas ap Tavām miesām?

Vai tad Tu nenāci no dzīrēm?... Vai Tu nebiji tērpusies svētku uzvalkā? Nebiji pati apbrīnojusi tā purpura kvēlu, tā rotājošos dārgakmeņus un zeltu...

Savā pārsteigumā, savas izbrīnīšanās stulbumā Tu nezināji, vai Tu esi nomodā, vai redzi tikai baīgu sapnī, kas pāries, izzaisīs.

Tu atgriezies un skatījies atpakaļ uz to vietu, no kurienes biji izgājusi, un Tava izbrīnīšanās tapa simtkārt lielāka no tā skata, kas atklājās Tavām acīm.

Kā pūstoša zaņķu bedre, gulēja šis melnais milzenis Tavā priekšā. Indīgi tvaiki un maitu smaka cēlās, kā mākonī, no viņu atplēstās rīkles un riebiģi sitās Tavās nāsīs. Viņa uzpūstā vēderā urdzēja un kurkstēja, it kā tas gatavotos apvemt visu pasauli ar riebiģu dubļu lavu.

Viss bija pārmainījies un pieņēmis savādu fantastisku veīdu. Senākā laīmīgā un lepņā bara vietā viss kustēja un mudžēja no riebiģiem gņomiem, rūķiem, ķē-

miem un gindepiem. Nirdzās baltie žokļi ar izpuvušām mutēm. Skanēja viņu ķērcošie smieklī un lāsti.

„Mēs pērkam un pārdodam... Mēs baudām un maksājam ar zelta kaudzēm par saviem lielākiem gardumiem”, kurkstēja trekni, uzpūsti krupji, vērtīdamies asiņu un sviedru peļķēs...

„Mēs pasaules valdnieki! Mums pieder viņas zelts, par kuŗu viņa ved pati sevi uz tirgu pārdot...”

Miljoni izkaltušu tāŗpu kustējās, dziedami šīs asinis un sviedrus krupju ezeros un dīķos. Ap to kaulainiem kakliem bija ķēdes, — tie bija saistīti „taisnības” dzelžainiem pinekliem...

Daži, kuŗi spēja pārraut šīs savas važas, sāka dzert paši no tiem mārķiem, kuŗus priekš tam bija rakuši un pildījuši. Viņi plētās un tapa resni. Un tad tos apstāja laimīgā barā viņu bijušie naidnieki, treknie, nobarotie krupji... Tie apkampa viņus un vilka tos savu mīksto mājokļu dziļākos kambaros...

Dūmi un sērs kūpēja no šī čumekļa... Žēlīgā tāŗpu kunkstēšana jaucās ar trekno krupju laimīgiem smieklīem...

„Tā — dzīves negrozāmā kārtība. Tas — viņas nepārkāpjamo likumu patiesības prasījums...”

Tā kurkstēja krupji savā korī un viņu treknās balsis skanēja pāri noliesējušo tāŗpu sīkajām balstiņām. Tās izzuda un nosmaka jau pašā sākumā, nespēdamas aizskanēt tik tālu, kur kāds gribētu viņās klausīties...

„Te ir mūsu šķīstība,” — skanēja no baudu izsalkušā raganu bara, kas, nožņauptus zīdaiņus rokās karinādamas, griezās orgīskā jucekļī ar nobarotiem netikļiem, skaudamies pie to kailās miesas...

Tur, kur stāvēja visus atpestītājs, ērkšķiem apvītais krusts, — viņa sargi meta kauliņus par Lielā Cietēja apģērba gabaliem...

Viss, kas pirms tam bija izlicies zeltā un sudrabā tērpts, viss, kas mirdzēja un laistījās, lepodamies ar savu augsto nosaukumu, — bija pārvērties par dubļiem, par smirdošu mēslu kaudzi...

Un šajos dubļos Tu biji bridusi!

Tie Tev bija solījuši Patiesību, — bija vilinājuši ar atpestīšanu, kurū šie viltīgie kauliņu metēji priekš Tevis teicās aizlūgt...

Tur Tu biji meklējusi ko svētīt, ko mīlēt un pielūgt?!

Tu gribēji tur uzcelt savu telti un upurēt viņu dieviem, klausīties viņu viltus priesteru bezkaunīgos zaimos...

Bezgalīgs riebjums un dedzinošs kauns pārņēma, kā sarkana liesma, Tavu vaigu.

Caur Nāvi Tu gribēji sevi šķīstīt, lai nenestu šo nicināšanu un riebjumu līdz savā jaunajā ceļa gājienā...

Dubļiem un putekļiem bija klātas Tavas baltās drēbes. Kā Tu varētu izbrist šo dubļu dūksnāju, lai tie nepieķertos pie Tavām korpēm, pie Tavām kājām un rokām?!...

Pie cilvēkiem tā nebija, ko Tev vajadzēja atrast...

Tu meklēji dievu, un nezināji, ka tas sākas tur, kur cilvēks beidzas...

Kalnās Tev vajadzēja kāpt, lai zilās kristalla strautos mazgātu tīras savas drēbes, lai šķīstītos no visiem netīrumiem, ko Tev bija uzkrāvusi viņu „patiesība”, viņu „svētums”...

Tu biji zaudējusi no savas tīrības, bet toties Tu biji

ieguvusi ko vērtīgāku. Šis jaunais dārgums bija nicināšana pret ieleju un viņas apdzīvotājiem. Pret viņu laimi, viņu priekiem, viņu bēdām.

Tu gribēji tapt liela un tādēļ Tev vajadzēja no viņiem aiziet, jo visam augošam viņu dubļi bija šķērslis ceļā.

Karstas asaras tu raudāji uz savas sagrautās pagātnes drupām par saviem izķēmotiem, izkropļotiem sapņiem.

Tur tagad palika Tavas senākās ilgas, Tava zaļā cerība, Tavs svētums...

Tur palika draugi, par kuriem Tev tagad bija jānosarkst, ka bijī tos pazinusi.

Tur palika Tava „mīlestība”, kuņas vietā tagad čumēja izmisuma un nicināšanas čūskas...

Riebjums, kauns un grēks žņaudza Tavu izmocīto apziņu. Viss izpostīts, viss dubļiem klāts, sapuvis, smirdošs...

Vai arī tā vieta, uz kuņas Tu stāvēji, bija nolādēta vieta?!...

Varbūt, ka tikai tā bija pie tam vainīga, ka Tu redzi visu ačgārni, izķēmoti?

Tas viss bija pieņēmis tādu izskatu vienīgi tādēļ, ka Tu bijī no viņiem aizgājusi, ka Tevi šķīra no tiem šis, aiz muguras atstātais, attālums...

Šaubas, kā klusi nakts lēpji, ielidzinājās tavās krūtīs...

Vai neiet atpakaļ, neizklāt pār visu senās godības mirdzumu?...

Vajadzēja tik mērot šo attālumu no jauna — un viss taptu atkal kā senāk.

Viņu — nožēlojamo, ložņājošo tārpu un trekno krupju vietā Tu redzētu atkal priekšzīmīgi taisnos, tikumīgos, labdarīgos ielejas iemītniekus. Smirdošie tvalki, kuŗi kūpēja no viņu mitekļiem, kā no zaņķa, — izgaistu... Kā izburtas, paceltos no turienes atkal viņu Baltās pilis, ar mirdzošiem torņiem... Ar visu, kas bija viņu lepnums, kam tie kvēpināja savus upurus.

Viņi Tevi sauca!... Viņi bija gatavi visu piedot, visu aizmirst!... Vēl bija laiks — vēl Tu sadzirdēji un saprati viņu balsis... Viņu saldaiss vīns vēl nebija iztvīcis no Tavām asinīm. Viņu dzīru mielasts vēl atgādināja par sevi ar kairinošu garšu Tavā mutē.

Vajadzētu tik izstiept rokas, un viss tas būtu atkal Tavš. Tu nenāktu vairs pa šo nolādēto klajumu, kuŗš rādīja visu bijušo tik izķēmoti riebigā veidā... Tu paliktu arvien starp viņiem... Viņi — vēl nokautu savu treknāko teļu par godu „pazudušā dēla” atnākšanai...

Tu stāvēji uz svārstošo šaubu tilta, kas bija pārsviests pār melu bezdībeni. Tas šūpojās starp diviem dzelžu vārtiem — „Uz priekšu”, — „Atpakaļ!”

Vajadzēja vēlēt, — būt izspriedējam par savu likteni! — — —

Tu ej bez ceļa. Tu staigā maldu tekas, — vilināja Tevi „Atpakaļ”.

Ļauna burvība ir tumšojusi Tavas acis... Tā spiež Tevi mēdīt un zaimot Tavus bijušos draugus... Tā padarīja Tevi par atkritēju, par noziedznieku...

Beļ mūsu sirdis ir žēlastības un piedošanas pilnas... Mēs uzņemsim Tevi ar prieku savā vidū. Mūsu priesteri izdzēsīs Tava pārkāpuma traipekli, — Tava maldīšanās taps Tev piedota...

Viņa noderēs vēl mūsu bērniem un bērnu bērniem par biedināšanu, lai sargājas no Tava grēku ceļa. Uz tā mēs uzcelsim karātavu stabus, — lai katrs, kas nāktu viņu tuvumā, to uzskatot, pildītos ar šausmām un bailēm.

Kā sudraba klusa melodija vilināja Tevi mazā ceļa vadone — zvaigznīte... Viņas starpiņš silti un maigi ielidzinājās Tavā dvēselē un skūpstīja viegli viņas asipainās sāpes.

„Uz priekšu!... Tu nezināmais, nebijušais. Tur skaidstums un istā dzīvība!... Tur atpestīšanas šķīstītāja gaisma! — — —

Par liesmām un sūpēm Tu reiz biji sapņojusi. Tas bija kaut kas, kas Tev runāja par Tavu dzimteni, par Tavu seno bērniību...”

Tu paklausīji šai balsij — Tu vairs nešaubījies. Tu nokāpi no sava tilta, nogrūdi viņu bezdibenī...

Aiz muguras viss noslīka bezgalīgā tumsas jūrā... Viss izgaiss, izjuka kā māņu aina. Kur senāk rēgojās pilsēta ar saviem mūrīem, ar savu kustīgo pudzekli, — tur pacēlās melni milzu krusti pār izmirušās dzīvības kapenēm...

Tad sākās no jauna Tava gaita... Jau no pirmā kājas spēriena Tu sajuti, ka stāvi uz šūpojošos staigājāja. Viss smirdēja pēc trūdošām purva dūņām. Tajās Tu grimī — un rāvis ārā no viņu lipīgiem skāvieniem...

Visi labie gari likās Tevi atstājuši. Arī Tava baltā dzirkstelīte bija kaut kur paslēpusies. Kaut kur tik dziļi, ka Tu pat nesajuti vairs viņas trīcošās dzīvības...

Bijušā — pagātnes atmiņas, kā simtkāja žņaudzošie taustekļi, tvarstīja pēc Tevis, lai kavētu Tavas strau-

jās kustības. Reizēm likās pat, ka nogurušai Tev būs jānoslikst melnā, smirdošā dūksnājā.

Mute jau pildījās viņa riebigām gļotām. Auksti zalkši un salamandri slīdēja gar Tavām dzīvības siltajām miesām...

Tik daudz bija šo netīrumu sakrājies no ielejas iemītnieku „tīrās” dzīves. Grūtāk Tev nācās izrauties no tiem, nekā no viņu izcēlēju vidus. Tas bija pildīts ar briesmīgāko atriebšanās kāri pret visiem, kas lika savu papēdi uz viņa darinātāja pakauša...

„Tu negribēji ēst no Taisnības, Tikumības un Svētuma galdiem, — tagad Tev jābarojas ar zalkšu un salamandru riebīgo barību...

Pa cietiem un glumiem ceļiem Tu negribēji staigāt, — tagad Tev jāiet tur, kur neiemaldās pat odu trenkts briedis...

Melnāks, nekā mūsu netīrākie kalpi, Tu tiksī šai purvā. Pat viņa ložņas vēl Tevi nicinās par to zīmogu, kas būs uzspiests uz Tavas pieres.

Tā Gaisma bēgs, pēc kuŗas skriedams, Tu mūs atstāji.”

Kā asinaini spārni švikstēdami izplētās pār debesīm, kad Tavas kājas atdūrās uz cietās klints.

Purvs bija beidzies. Tu stāvēji uz Jaunas Zemes, kuŗa nekad nebija stāvējusi zem smirdošām dūņām aprakta. Un pār augstām, šķīstām galotnēm mirdzēja atkal spodra Tava pavadone — Tava uzticamā, mazā liesmiņa.

Atjaunojusi savus novārgušos spēkus, Tu sāki tīrīt savas acis. Bezgalīgs prieks Tevi pārņēma... Viņas vēl bija spējīgas redzēt. Purva dūņas nebija varējušas tās aklas padarīt.

Tev vajadzēja tikai viņas mazgāt ar savām asarām,
— un viņas taps atkal dimanta spodras.

Tava migla bija aiz Tevis. Priekšā pacēlās augsta,
debesīs rēgodamās, brīva kalnu rinda...

Tagad sākās Tavs ceļš uz augšu. Svaigais aukstuma
gaiss pūta Tavā nogurušajā sejā. Krūtis pildījās ar jau-
nu dzīvību, ieelpodamas viņa spirdzinošo dvesmu. Gais-
ma plūda kā zelta lava pār radzēm un klintīm. Putojoši
strauti urdzēja, kaskadēs traukdami neredzamās klin-
šu plaisās.

Ar pārkoņaini atbalsodamies gaviļēm Tu apsveici tī-
rās brīvās augstumu balvas... Zilā šļūdoņu grotē,
starp ziedošām kalnu rozēm Tu spirdzināji savus no-
gurušos locekļus.

Te v vajadzēja daudz spēka. Tavs ceļš veda uz De-
besīm...

Uz augstākās no baltām galotnēm, kuŗa rēgojās bez-
galīgā dziļumā, dusēja Tavas pirmās uzvaras vilinošais
slavas vainags.

Tu mazgāji svētītos avotos savu seju, savas rokas,
savas kājas. Viņas gaišās galotnes nekaunējās Tevis.
Tās nicināja viņus ielejas iemītniekus ar visiem viņu
lāstiem, kuŗi Tev bija sludinājuši viņu dusmas un
naidu.

Kad augstākā galotne bija aizsniegta, — Tu redzēji,
ka arī tā nav ceļa beigas.

Te v vajadzēja iet tālāk, pāri viņai... Tur, kur kūso-
ja un mirdzēja bezgalīgā, zilā tāle...

Šeit tu dzirdēji tuvāk savu saucēja balsi, bet uz aug-
šu kāpdama vien, Tu nevarēji viņas saucēju atrast.

Uz augstākās galotnes skanēja visskaļāk dziļuma klie-

dziens. Bezdibeni sauca Tevi meklēt arī viņu bezgalībā... Pār gravām, pār aizām un šķautnēm. Arvien dziļāk! No augstumiem — dziļumos!...

Lejā, vistumšākā dzīlē Tu ieraudzīji atkal savas zvaigznes spulgojošo skatu...

Tu meklēji dziļākos bezdibeņos... Tava drosme noveda Tevi pie mūžīgās, sirmās dziedātājas — Jūras... Viss, kas Tevī vēl bija no putekļiem un dubļiem, palika viņas vēsajos, šķīstītajos viņnos.

No bezdibeņu pērlēm tika izausts Tavs apgērbs. Apakšūdens dzīlēs bija neizmērojamas, nogrimušas bagātības.

Aukas trakošana un viņu titāniskā cīņa ar klintīm pildīja tevi ar nevaldāmu cīņas kāri. Ar jauniem, nekad vēl neizjustiem spēkiem.

Tu biji stāvējusi uz augstākā kalna. Biji nolaidusies dziļākā jūras bezdībenī. Visas bagātības, kuņas slēpa sevī viņu pilnība, bija Tev atklājušās...

Visi augstumi bija pārkāpti, visi dziļumi izmēroti.

Vēl palika Tuksnesis... Tajā ieejot Tev vajadzēja aizmirst, aprakt visu. Savas augstās, baltās galotnes, savas melnās jūras dzīles.

Bezgalīgais, purpuraino smilšu klajums gulēja pie Tavām kājām, kā visu izsapņoto sapņu kapsēta...

Bezgalīgs, miroņa klusumā sastindzis, sēri vientuļīgs gulēja Tavā priekšā smilšu okeans. Šis smiltis bija ka-penes: nogrimusi Atlantida snauž viņas kāpās... Ta-vi kalni un jūras bija tur aprakti — tie trūdēja viņa klēpī.

Viss tur bija bijis. Viss pagājis, — iznīcis. Viss — kas piederēja iznīcībai. Aplkušī klintīs dārdošie kal-

nu negaisi. Izskanējusi viņu varenā Simfonija. Apklusī visi kaujas kliegzieni, mirēju vaimanas, uzvarētāja ērgļa dziesmas...

Visas upes bija viņā izsīkušas... Katra dzīvība saules vērsnā izgruzdusi — — —

Tu gāji viņā, kā uzvarētājs, sava spēka apziņas pilns.

Smagi tvaiki un dūmi sabiezēja smacējošā mākonī un izdzēsa pēdējo gaismu. Smiltis dedzināja asiņojošās kājas, tumšoja acis, smacēja elpu.

Melna nakts izplēta savus milzu spārnus pār Tavu bezgalīgo teku. Šausmas ietina Tevi atkal savā tumsā. Tu stāvēji nāves valstības atvērto vārtu priekšā — —

Neviena dzīvība, kuŗa bija iedrošinājusies iespieties šajā miroņu valstī, nebija izgājusi no tās. Tā palika par tūkstošu kapenēm. Tur viņi visi tika aprakti ar savām ilgām, ar saviem sapņiem, ar savu nemieru. Nespēka nokauti, — viņi visi bija meklējuši pēc mantām, kuŗas tie nebija cienīgi turēt savās rokās, saukt par savām.

Spocīgā fosfora gaismā kūpēja pūstošie ģindeņi, ar kuŗu prauliem bija apsēts Tavs ceļš... Sirmas, izpūrušas pūces lidinājās, šausmīgi smiedamās, ap Tavu galvu, ķerdamas saviem nagiem pēc Tavām smadzenēm. Riebīgi vampīri skāvās pie Tavām krūtīm un dzēra Tavas siltās sirds asinis... Karstais samums svieda uz Tevis veselus mākonus karstu pelnu... Mute izkalta — nāvīgas slāpes sažņaudza Tavu rīkli...

Tu kriti asiņodama, izmisusi savā nogurumā. Pa tekļiem līzdama Tu taustīji pēc zīmēm, kuŗas rādītu virzienu, kādā Tev jāiet.

Kad izmisums bija sasniedzis savu augstāko pakāpi, kad Tava nakts bija tapusi vistumšākā, — tad Tavu

dziestošo skatu aizkāra gaišums, kas nāca no krītošas zvaigznes.

Mirdama liesmojošā spēka varenā spožumā...

Jauns spēks un ticība iedvesmoja Tavās krūtīs. Šis stars nedzisa. Viņš nāca uz Tevi, nāca no turienes, kurp griezās Tavu ilgu un sāpju pilnais skats...

Kvēloša, kā dziestošas blāzmas purpurs, — mirdzoša, kā rasā spulgojoša rīta zvaigzne, apstājās viņa virs Tavas galvas.

Tu viņu redzēji. Tu viņu juti... Viņa nebija vairs ārpus Tevis, — tā bija Tevī, Tu — viņā. Kā divas zvaigznes, kuŗas, krizdamas, apkampušās savā gaismā.

„Kas tu esi?” Tu izbrīnījies jautāji, kad Tavā priekšā izauga šī brīnumainā būte, kā liela, smaržīga lilija, rubīna sarkanā segā tīta. Maiga kā klusā dzīlē šūpodamies mēness stars, ar pavēlētāju burvības smaīdu uz lūpām...

„Es sekoju Savai zvaigznei un — satīku Tevi... Tu aizsedz tās spožumu... Es viņas vairs neredzu... Viņas pavēlētājs un vilinātājs sauciens manī klusē —”

„Es esmu pavēlniece par ziedošo oazu brīnumu dārzjiem! Man paklausā brūnā Beduīnu cilts, — viņas leģendas manī apdzied par savu karalieni.

Celies un skaties! Te guļ mana valstība — sargāta, neaizkarta, aiz visa aizsniegtā robežām. — — —”

Pasakaina ziedu bagātība nolīja pār senāk izkaltušo smilšu klajumu. Ēnainas palmas šūpoja savus bārkstainos zarus pār vēsām ūdens urdzēm. Sulīgi ogu ķekari līgojās starp kupli lapotām viņa stīgām...

Viens mājiens no viņas rokas — un tālumā parādījās pulks mežonīgu kareivju savos vētrainos tukšneša zir-

gos, ar saulē mirdzošiem šķēpiem un bultām. Jauns mājiens — un tie nozuda, kā nākuši, nepārredzamā klajumā...

Šie brīnumi, kuņus slēpa tuksneša dziļumi, izlikās Tev tik pazīstami, it kā Tava telts būtu stāvējusi šo kuplo palmu ēnā... It kā Tu būtu jau sen ieelpojusi šo asins sārtu ziedu smaržu... Kā būtu aulekšojusi šo mežonīgo kareivju priekšgalā, izdalīdama tiem savas pavēles...

Un Viņa, kas stāvēja Tavā priekšā, Viņa bija kā visu Tavu sapņu atspoguļojums, kas pieņēmis redzamu veidu...

It kā Tavas domas lasīdama Viņa runāja tālāk:

„Es esmu Tavas dvēseles gribas izpildītāja. No tās es smēlu savus burvības vārdus, jo Tu esi šīs valstības Karalis. — — —

Tu nebiji manis vēl skatījis, kad Tu jau mani pazini.

Es biju pie Tevis Tavās vientulības stundās... Es runāju ar Tevi nakts klusumā... Es biju Tavu sapņu pavadone uz neredzamiem ceļiem.

Es biju ap Tevi no Mūžības.

Tu nevarēji agrāk mani svētīt, kamēr Tu nebiji nolādējis visu pārējo...

...Es biju pie Tevis Tavās nomoda naktīs, kad Tavs skats meklēja pēc mūžīgām zvaigznēm.

Es esmu Tavas ilgas, Tavas gaismas slāpes... Tavas dzīvības augstākais spilgtums. Tavas dvēseles dedzinošākais skaistums.

— Es esmu tas, kas runā caur Tavu asiņu liesmām. Es esmu Tavas sāpes, Tavas ciešanas, Tavs izmisums.

Visu, kas Tevī ir stiprs un skaists, kas paceļ Tevi pā-

ri visiem karaļu troņiem, Tu redzi mani... Tavs lepnums, Tava slava, Tavs spēks, Tava mīlestība!...

Tu sauci mani par savu lāstu par saviem grēkiem. Tu asiņoji savā nespēkā, kad Tu gāji caur pilsētu un purvu.

Pār kalniem un jūru es Tevi esmu vadījusi. Es biju ar Tevi, kad Tu staigāji atzišanas reibinošos augstumos un tumšās jūtu dzīlēs...

Tavs ceļš uz šejieni veda caur tūkstots vientulības šausmām.

Tu nevarēji krist uz ceļa un tur nomirt. Tu biji izvēlēts!... Tev vajadzēja noiet turp, kur Tevis gaida Tavs pēdējais smaržīgais svaidījiens.

Ne mani, bet s e v i Tu esi atradis!...

Drīz Tu ieiesi tur, kur piepildīsies Tavu augstāko brīnumu solījumi.

Tu gribēji klausīties zvaigžņu dziesmās. Tās skan tikai pasaules Valdniekam, un tikai tādos brīžos, kad viss pārējais ir aplūsis...

Un ārpus tuksneša nav dzimis vēl neviens, kas būtu purpura un sceptera cienīgs. — — —

Tu vēl vaicā, kas es esmu! Vai Tu to tagad vēl nezini?... Vai tu neatrodi vārda, ar ko mani nosaukt?...

Kā Tu sauci to, kas nolidinājās pie Tavas gultas, kā Ziemeļvētku engēlis, un veda Tevi pār zelta mirdzošām tekām, prom no Tavas bērniņas pelēkās istabiņas. Ārā no viņas dūmiem nokvēpušām sienām. No viņas mazajām ikdienas raizēm. No viņas priekiem, kuriem nebija izplūst skajā gaviņu dziesmā. No viņas sāpēm, kas nespēja izspiest asaras no Tavas acs...

Es biju tā...

Vai Tu aizmirsi, kā Tu mani sauci?

Tu aizmirsi mani, — bet nevarēji manis izdzēst no savas atmiņas dzinuļiem... Es gāju ar Tevi... Es biju Tavš neredzamais ceļa vadonis.

Kopā ar mani Tu gāji caur Dzīvi, meklēt viņas patiesību, viņas augstāko Skaistumu.

Ar kvēlošu sirdi savās spēka pārpilnās krūtīs Tu iedomāji uzskurt liesmas visos snaudošos... Vest viņus caur jūru un tuksnesi ziedošā Kanaanā. Algot viņu tiekšanās nopelnus ar simtkārtīgiem augļiem. — — —

Kas bija šis spēks Tevī, kas dzina Tevi sist pret klini, kuŗā nebija verdošā strauta?...

Tā nevērās — un dusmu ugunī Tu iesviedi savu burvības zizli, caur kuŗu Tu sevi biji vilusi.

Tu lādēji izmisumā. Tu smējies un zaļmoji.

Un — es tā biju, uz kuŗas galvas kritā Tavu dusmu un naida zvērošās ogles...

Tu meklēji mani starp avīm ar viņu ganiem un sargātājiem — pinkainiem suņiem.

Tavs nozlegums pret mani atriebās pie Tevis paša: Tu tapī izraidīta no ganāmā pulka zāļainām ganībām.

Tad Tu nogriezies pa jaunu ceļu un meklēji mani uz augstās vientulības klinis, svētās uguns sargāta.

Laime smaidīja Tev pretī. Tu domāji, mani atradusi, mani notvērusi. Uz dimanta stīgu arfas Tu skandināji savu Augsto Mīlestības dziesmu. Tavos tumšajos bezdibeņos tās akordi atbalsojās kā asiņaini kaislību pērkonī...

Tu turēji sev līdzīgu savās rokās un savas laimes reibonī Tu sauci viņu par savu dievu.

Un kad Tu mani sauci par Mīlestību, kad Tu dziedāji

viņai savas krāšņākās slavas himnas, — tad Tavās ausīs ieskanējās klusa melodija, kuŗa bija skaistāka par Tavas harfas vētrainām gaviļēm. Tu nojauti kaut ko neizteicamu, augstāku par dzīvību un nāvi, augstāku par viņu pavēlnieci — Mīlestību...

Kā lai Tu nosauktu To, kas stāv pāri par Laimi, par Mīlestību?!...

Kā Tu mācētu atrast vārdus Tam, kas stāvēja arī priekš Tava Augstākā uz troņa?! — —

Skumjas, kas pārskan Mīlestības gaviļes... Ilgas, kuŗas, kā milzu spārni, nes pār melno bezdibeni aiz Nāves... Neizsakāmas, nekādos vārdos neietērpjamas Sāpes... Mūžīgā, neklusināmā melodija, kas būtu atradis Tev vārdu, kas varētu izteikt Tavu noslēpumaino Brīnuma Spēku?!...

— — — — —
...Pēc Gaismas — uz Augstumiem! Pār mirdzošo varavīksnes tiltu līdz bezgalīgam debess lokam... Kur viesuļi dzimst, kur zibeņi guļ savu mūžīgo dusu violetos zīžu spilvenos.

Jūras dzelmes bezgalīgos dziļumos... Līdz apakšzemes dziļākiem bezdibeņiem, kur uguns dzimst un kaļ milzīgos granīta kalnus...

No visiem sākumiem — līdz viņu beigām... No debesīs vērdamies galotnēm līdz apakšzemes avotu slacinātām saknēm. — — —

Kā lai nosauc Tevi, augstāko kalnu un dziļāko bezdibeņu saucēju balsi?...

...Tu esi debess un elle — un neesi ne viena, ne otra. Tu nes ar viesuļiem uz augšu un svied ar pērkoniem

bezdzīves... **Līdzās** savai gaišajai liesmai Tu izraidi
melnāko domu mākonī.

Tu satriec drupās un satriekdama radi no jauna.

Ar savu pieduršanos Tu atņem acu gaismu un tad
māci redzēt tumsā ar tūkstots jaunām acīm.

Dzījums, no kurienes Tu iznāci, augstums, kuŗu Tu
sasniedzi — viss tas grib Tavas nemirstības augstākās
slavas. — — —

Un vētras un viļņi — tūkstots briesmas, tūkstots sa-
dragātu kuŗu, salauztiem spārniem putni uz ceļa...

Ceļš — starp kapenēm... It kā bez viņām nebūtu
Augšāmcelšanās! — — —

Kā Tevi lai nosauktu, To, kas grib visur iespieties,
visu aptvert, visu izpostīt. — Visu sevī sakausēt, lai
taptu lielāks par visu, kas ir Liels starp Zvaigznēm...
Valdīt par visiem, kas ir dzimuši kalpošanai Tavam
karaliskam spēkam... Atvērt ar saviem Zezama vār-
diem dimanta kalnu, kuŗa spožums pārspētu zemes
sauli...

Likt spīdēt pār visu savas varas nepārspējamam spo-
žumam... Ar Nicināšanu un Mīlestību iet caur visiem
aicinātiem, lepnam un skaistam, kā nāves eņģelim. —

Kā lai Tevi sauc, Tu Brīnuma Spēks, Tu Radītājs
Gars, kas lidinās pār klusošiem ūdens dziļumiem?! —

Tu esi visu Vārdu Vārds... Tu biji Sākumā, un pa-
liksi vēl tad, kad viss, kas nāca pēc Tevis, būs iznīcis.

Tu esi Okeans, kuŗā saplūst visas upes...

Svētā Dziesma, kuŗā izskan visi pasaules vārdi. Tūk-
stots dziesmas ir skandinājušas Tavu slavu un miljoni
vēl taps dziedātas, kamēr viņas atstaros Tavu mūžīgo
mirdzumu. — — —

Tuksnesī, kur sērā nopietnībā dzima Tavas pirmās
Karāja domas, Tu atstāji Cilvēku.

Tagad Tev jānomet arī Tavs purpura mētelišs...

Priekš kaut kā Augstāka Tu nāci šurp.

Tu tapi par Cilvēku, no Cilvēka par Karali... Tagad
Tev bija jānomirst šī pēdējā Nāve, lai taptu par Prie-
steri.

Tu gavilēji par savu Brīvību, bet istenībā Tu biji vēl
savu asiņu un smadzeņu vergs. No Dionisa dzīru skur-
buma līdz Apollona skaistuma dievināšanai svārstījās
Tava nedrošā gaita... Kā taurenis, kas saules meklē-
dams, lidinās tumši zilā debesu tālā no vienas sudraba
Ilijas uz otru, neapzinādamies, ka tās lepojas ar zagtu
Gaismu. —

Tagad Tu dziedāsi savu Augsto Dziesmu par Dieviš-
ko Pilnību, kas stāv pāri par Tavu Laimi, Tavu Mīles-
tību.

Tu neesi mirusi — Tu esi sarāvusi savas pēdējās
saites.

Brīva un skaista sākās Tava Jaunā Dzīve!...

Redzi — tur ir Tavs ceļa mērķis! — — —

...Zvaigžņu mirdzums izdzisa un viss bezgalīgais iz-
platījums pārplūda no zeltainiem gaismas plūdiem.

Savā priekšā Tu ieraudzīji baltu marmora Templi ar
mirdzošiem zelta kupoliem... Un Viņas, Tavas Pava-
dones rokā mirdzēja visu Brīnumu sargātāja dimanta
durvju atslēga...

Nebijušā, neredzētā krāšņumā, kas pārspēja visu Ta-
vu sapņu netulkotos brīnumus, pacēlās viņa torņi bez-
galīgā debesu izplatījumā. Aiz viņu sfingu durvīm bija

visu septiņkrāsaino pasaules mīklu Ignorabimus atmi-
nēšana. — — —

Tu esi pārbaudīts un par cienīgu atrasts.

Visi Tavi dvēseles dziļumi ir atvērušies. Tu redzi
žilbinošus dimanta posmus, kas laužas caur Tavas Svēt-
nīcas logiem...

Atpestīts, varens un svēts Tu iesi pie sava Altāra.

Tu būsi tur viens — tur nav citu dievu, nav upuŗa.

Šīs liesmas gaismā Tu redzēsi savas Dievības mūŗi-
go Spēku, kas izplūdīs no tuksneŗa robeŗām pār visu
pasauli.

Pats priesteris, pats dievs, pats augstākais salīdzinā-
tāja upuris savās liesmās. — — —

Cilvēks, karalis, priesteris... Tu redzi šīs pakāpes,
kuŗas veda Tevi līdz Tavam altārim...

Šī dimanta atslēga — vai viņa nav Tava Mīlestība?

— — — — —

Kā cilvēks Tu cieti un miri. Kā dievs Tu gavilēsi par
savu mūŗīgo gaismu. — — —

...Skaistāko valodu runā tuksneŗa klusums. Skai-
stāku kā jūra un zvaigznes, kuŗas pie pusnakts debe-
sīm dzied savas sapņainās dziesmas...

Varena ir tā Liesma, kuŗā deg dvēsele un miesa...

Baltais gaismas ģenijs ir iegājis savā debesu mājoklī,
no kuŗa viņš bija aizmaldījies tumšā sāpju naktī...

Nakts ir pagājusi — lielie Saules Svētki stāv durvju
priekšā! — — —

Saule — Tu varenā gaismas dieve!... Tu harmonija,
skaistāka par paradīzes teiksmu. Purpura kvēloŗa sa-
vā rīta un vakara blāzmā. Dzīvības nesēja — mūŗīgā
māte!... Baltā harmoniskā vienība, kuŗā izgaist raibā

krāsu dažādība... Spēks, kas valda Bezgalībā no Mūžības!...

Mēnesi un zvaigznes Tu zīdi ar savu gaismu. Jūru Tu uzcel augstumos, pasaules Tu satricē drupās un radi viņas no jauna...

Tu — krāsainais varavīksnes tilts... švikstošā kāvu mūzika pār asinīs kūpošiem sniegu laukiem... Violetie zibeni nakts bezdibeņos...

Tu — sarkanā asiņu liesma — kaislību un grēku avots... Tu indīgo čūsku un melno bezdibeņu pūķa šņākoņa!...

Postītājs viesulis, melnais, nāvi nesējs mēris, trakojošo plūdu izsalkums — viss Tava spēka apliecinātājas bultas... Nāves un iznīcības eņģelis — chaosa putekļi, izmisuma lāsti un kliegzieni...

Tu — atjaunotās dzīvības gavīles — liesmās dzimumšais Fenikss.

Tu balto ērgļu dziesma, kuŗi lido pa sudrabetām kalnu galotnēm.

Tu — lielā augšāmcelšanās diena!...

Tu — dzīvības neizsmeļamais, radītājs spēks... Mūžīgā dzīvības atjaunotāja — jūra, no kuŗas izpeld dzimums pēc dzimuma, caur savu Mīlestību kaldami slavas dziesmas Tavai Godībai! — — —

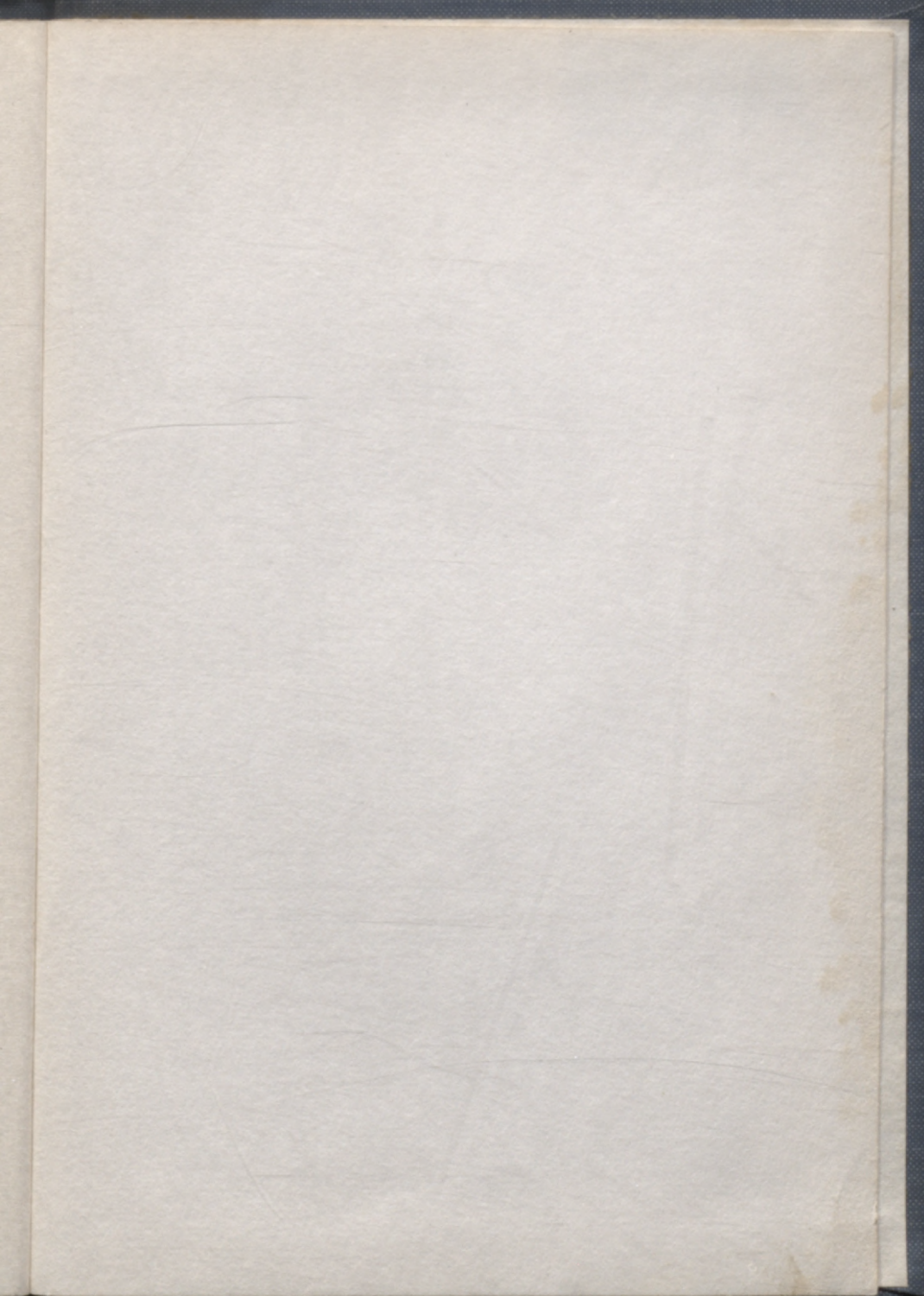
Es Tevi mīlu, Tu mūžīgais spīdekli, Tu Valdnieks pār visiem valdniekiem, Dievs pār visiem dieviem!... Tu izsēji šīs mirdzošās zvaigznes pie manas Dvēseles tumšajām nakts debesīm...

Es mīlu šīs zvaigznes, kuŗas man dziedāja par Tevi, kuŗas izveda mani Tavā Gaismā!...

Tu — Dvēseles svētā ticība, viņas nelokāmais spēks!

Tu — mana skaistākā sapņa piepildīšanās. — — —

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.]

£2.-

33. —

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304016657

